

พระอภิธรรมปิฎก

เล่มที่ ๗

ปุฏฐาน ภาคที่ ๓^๐

ขออนบ้น้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

๘. ทัสสนติกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๗๗] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ๗ ล ๗ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๒. เนวทัสสเนนนภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม.

๑. บาลีเล่มที่ ๔๑

๓. ทัสเสนปหาตัพพธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหาตัพพธรรม อาศัยทัสเสนปหาตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนปหาตัพพธรรม ๑ ล ๑ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๒.

[๕๗๘] ๔. ภาวนายปหาตัพพธรรม อาศัยภาวนายปหาตัพพธรรมเกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภาวนายปหาตัพพธรรม ๑ ล ๑ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๕. เนวทัสเสนนภาวนายปหาตัพพธรรม อาศัยภาวนายปหาตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหาตัพพธรรม.

๖. ภาวนายปหาตัพพธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหาตัพพธรรม อาศัยภาวนายปหาตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภาวนายปหาตัพพธรรม ๑ ล ๑ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๒.

[๕๗๙] ๗. เนวทัสเสนนภาวนายปหาตัพพธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภาวนายปหาตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสนน-
นภานายปหัตถ์พพธรรม ๑ ล ๑ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกภูตคารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัส-
สนนภานายปหัตถ์พพธรรม ๑ ล ๑ ชั้น ๒ และกภูตคารูป อาศัยชั้น ๒.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ล ๑ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป กภูตคารูปที่เป็นอุปาทารูป ๒ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๕๘๐] ๘. เนวทัสสนนภานายปหัตถ์พพธรรม อาศัย

ทัสสนนภานายปหัตถ์พพธรรม และเนวทัสสนนภานายปหัตถ์พพธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสสนนภานายปหัตถ์พพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๕๘๑] ๙. เนวทัสสนนภานายปหัตถ์พพธรรม อาศัยภาว-

นายปหัตถ์พพธรรม และเนวทัสสนนภานายปหัตถ์พพธรรม เกิด

ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นภานายปหัตถ์พพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๕๘๒] ๑. ทัสเสนนปหาดัพพธรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพธรรม ๆ ล ๆ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

[๕๘๓] ๒. ภวานายปหาดัพพธรรม อาศัยภวานายปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหาดัพพธรรม ๆ ล ๆ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

[๕๘๔] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม ๆ ล ๆ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม ๆ ล ๆ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒

ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๓. อธิปติปัจจัย

[๕๘๕] ๑. ทัสเสนนปหาดัพพธรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. ภาวนายปหัตถ์พพธรรม อาศัยภาวนายปหัตถ์พพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔ - ๖)

๕. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถ์พพธรรม อาศัยเนว-
ทัสเสนนภาวนายปหัตถ์พพธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวทัสเสน-
นภาวนายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๒.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

จิตตสมุฏฐานรูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๖. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถ์พพธรรม อาศัย
ทัสเสนนปหัตถ์พพธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหัตถ์พพธรรม
เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสเสนนปหัตถ์พพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถ์พพธรรม อาศัยภา-
วนายปหัตถ์พพธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหัตถ์พพธรรม เกิด
ขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นภาวนายปหัตถ์พพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๔. อนันตรปัจจัย ๕. สมันตรปัจจัย

[๕๘๖] ทัสเสนูปาทัพพธรรม อคัยทัสเสนูปาทัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอนันตรปัจจัย เพราะสมันตรปัจจัย.
เหมือนกับอาร์มณปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย

[๕๘๗] ๑. ทัสเสนูปาทัพพธรรม อคัยทัสเสนูปา-
ตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. ภวานาย ๑๓๑ มี ๓ วาระ.

๗. เนวทัสเสน ๑๓๑

คือ ๑๓๑ อคัยมหากุตรูป ๑๑๓๑ พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป...
อุตุสมุฏฐานรูป ๑๓๑

ส่วนอสังญัตถ์ทั้งหลาย มหากุตรูป ๑...๑๓๑

๘. เนวทัสเสนนภวานายูปาทัพพธรรม อคัยทัสเสน-
ูปาทัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายูปาทัพพธรรม เกิดขึ้น
เพราะสหชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อคัยขันธที่เป็นทัสเสนูปาทัพพธรรม และ
มหากุตรูปทั้งหลาย.

๙. เนวทัสเสนนภวานายูปาทัพพธรรม อคัยภวานาย-
ูปาทัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายูปาทัพพธรรม เกิดขึ้น
เพราะสหชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นภวานายปหัตถ์พหุธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. อัญญมัญญปัจจย

[๕๘๘] ๑. ทัสสเนนปหัตถ์พหุธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตถ์พหุ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจย มี ๑ วาระ.

๒. อาศัยภวานายปหัตถ์พหุธรรม ฯลฯ มี ๑ วาระ.

๓. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถ์พหุธรรม อาศัยเนว-
ทัสสเนนภวานายปหัตถ์พหุธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหัตถ์พหุ-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และหทยวัตถุ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสส-
เนนภวานายปหัตถ์พหุธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ และหทยวัตถุอาศัยชั้น ๒.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.
พาหิรูป... อาหารสมุฏฐานรูป...อตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอัญญมัญญปัจจยทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๘. นิสสยปัจจย ฯลฯ ๑๒. กัมมปัจจย

[๕๘๙] ทัสสเนนปหัตถ์พหุธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตถ์พหุ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนิสสยปัจจย

เหมือนกับเหตุปัจจัย.

เพราะปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ไม่มีปฏิสนธิ.

เพราะอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ.

เพราะอุปนิสสยปัจจัย ไม่มีวิปากปฏิสนธิ.

เพราะกัมมปัจจัย อัชฌัตติกรุป และมหาภูตรูปของอสังขญัตตวิ
ทั้งหลายมีบริบูรณ์.

๑๓. วิปากปัจจัย

[๕๕๐] เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยเนว-

ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นวิปาก ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลายอาศัย
ททยวัตถุ

มหาภูตรูป ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป กุฏัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัย
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๔. อาหารปัจจัย

[๕๕๑] ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพ-

ธรรม เกิดขึ้น เพราะอาหารปัจจัย

อัชฌัตติกรุป มหาภูตรูป และอาหารสมุฏฐานรูปมีบริบูรณ์.

๑๕. อินทรีย์ปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

เพราะอินทรีย์ปัจจัย เหมือนกับกัมมปัจจัย.

เพราะฌานปัจจัย, เพราะมัคคปัจจัย เหมือนกับเหตุปัจจัย.

เพราะสัมปยุตตปัจจัย เหมือนกับอาร์มมณปัจจัย.

เพราะวิปยุตตปัจจัย เหมือนกับวิปยุตตปัจจัย ในกุศลดิเก.

เพราะอตฺถิปัจจัย เหมือนกับสหชาติปัจจัย.

เพราะนตฺถิปัจจัย ฯลฯ เพราะวิคตปัจจัย เพราะอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สูตรมูลกนัย

[๕๕๒] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
วิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทรีย์ปัจจัย มี ๕
วาระ ในฌานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย
มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นตฺถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ
บทเหล่านั้นผู้มีปัญญาพึงนับอนุโลม.

อนุโลม จบ

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๕๓] ๑. ทัสเสนนปหาดัพพธรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา.

[๕๕๔] ๒. ภวานายปหาดัพพธรรม อาศัยภวานายปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

[๕๕๕] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ขันธ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ขันธ ๒ อาศัยขันธ ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ขันธ ๓ และกภูตตารูป อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม ฯลฯ ขันธ ๒ อาศัย ขันธ ๒.

หทยวัตถุอาศัยขันธทั้งหลาย, ขันธทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ, มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป กภูตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูปะ..อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑, กัญฐิตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตทั้งหลาย.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๕๕๖] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย

ทัสเสนนปหัตถัพพธรรมเกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม.

[๕๕๗] ๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย

ภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้นเพราะอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม.

[๕๕๘] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย

เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กัญฐิตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม, หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ พาทิริรูป... อาหารสมุฏฐานรูป.. อุดสมุฏฐานรูป... ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑... ฯลฯ

[๕๕๕] ๔. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม อาศัย
ทัสเสนนปหาดัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอารัมมณปัจจัย-

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๖๐๐] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม อาศัย
ภวานายปหาดัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นภวานายปหาดัพพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๖๐๑] ทัสเสนนปหาดัพพธรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

พึงทำให้บริบูรณ์ เหมือนกับเหตุปัจจัย.

๔. เพราะนอนันตรปัจจัย

๕. เพราะนสมนันตรปัจจัย

๖. เพราะนอัญญมัญญปัจจัย

๗. เพราะนอุปนิสสยปัจจัย... ฯลฯ

๘. นปุเรชาติปัจจัย

[๖๐๒] ๑. ๗๑๑ เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ เป็นทัสเสนนปหัตตัพพธรรม
๗๑๑

๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยทัส-
เสนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตตัพพ-
ธรรม.

๓. ภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยภวานายปหัตตัพพ-
ธรรม ๗๑๑

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม
๗๑๑ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๔. เนวทัสเสนนภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัย
ภวานายปหัตตัพพธรรม ๗๑๑

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม

๕. เนวทัสเสนนภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยเนว-
ทัสเสนนภวานายปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตตัพพธรรม ๗๑๑ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานาย
ปหัตตัพพธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกัฏตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนว-
ทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ และกัฏตารูป อาศัยชั้น ๒
หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยัตถุ.
มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ
พาหิรรูป... อาหารสมภูฏฐานรูปะ... อุดสมภูฏฐานรูป... ฯลฯ
ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๖. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย
ทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม
 ฯลฯ

คือ จิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย
ภวานายปหัตถัพพธรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม
เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

คือ จิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๘. นปัจฉชาติปัจฉัย ๑๐. นอาเสวนปัจฉัย ๑๑. นกัมมปัจฉัย

[๖๐๓] ๑. ทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยทัสสเนนภวานายปหัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนปัจฉชาติปัจฉัย เพราะนอาเสวนปัจฉัย
เพราะนกัมมปัจฉัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็น
ทัสสนนปหัตตัพพธรรม.

[๖๐๔] ๒. ภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยภวานายปหัตตัพพ-
ธรรม เกิดขึ้นเพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็น
ภวานายปหัตตัพพธรรม.

๓. เนวทัสสนนภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัย

เนวทัสสนนภวานายปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเนวทัสสนนภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยขันธ
ทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสนนภวานายปหัตตัพพธรรม.

พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูปะ...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญัตตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

๑๒. นวิปากปัจจัย

[๖๐๕] ๑. ทัสสนนปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสนนปหัตตัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย เหมือนกับ เพราะอริปติปัจจัย
 ฯลฯ ปฏิสนธิไม่มี.

๑๓. นอาหารปัจจัย

[๖๐๖] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพธรรม อาศัยเนว-
ทัสเสนนภวานายปหาตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนอาหารปัจจัย

คือ พาหิรรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ...

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ... ฯลฯ

๑๔. นอินทริยปัจจัย

[๖๐๗] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพธรรม ฯลฯ เพราะ
นอินทริยปัจจัย

คือ พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป ... อุตุสมุฏฐานรูป ... มหา-
ภูตรูป ๑ ... ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย รูปชีวิตินทริย์ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๕. นฆานปัจจัย

[๖๐๘] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพธรรม ฯลฯ
เพราะนฆานปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยปัญญาวิญญาณ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

พาหิรรูป ... อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ... ฯลฯ.

๑๖. นมคคปัจจัย

[๖๐๕] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

เพราะนมคคปัจจัย

คือ เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ.

ในอเหตุกปฏิสนธิ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป ... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ ส่วน
อสังญสัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

๑๗. นสัมปยุตตปัจจัย

[๖๑๐] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย

ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนสัมปยุตตปัจจัย เหมือนกับ
เพราะนอารัมมณปัจจัย (มี ๕ วาระ)

๑๘. นวิปยุตตปัจจัย

[๖๑๑] ๑. อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ฯลฯ เพราะนวิป-
ยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ฯลฯ.

๒. อาศัยภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ เพราะนวิป-
ยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ.

๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ เพราะ

นวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุปรภูมิ (ชั้น ๓) อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานาย
ปหัตถ์พพธรรม.

พาหิรรูป ... อาหารสมุฏฐานรูป ... อุดุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอัสัญญัตตว้ทั้งหลาย... ฯลฯ

๑๕. โนนตติปัจจย ๒๐. โนวิกตปัจจย

[๖๑๒] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถ์พพธรรม อาศัย

ทัสเสนนปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ เพราะโนนนตติปัจจย เพราะโนวิกตปัจจย
เหมือนกับ เพราะนอรัมมณปัจจย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

สุททมูลกนัย

[๖๑๓] ในนเหตุปัจจย มี ๓ วาระ ในนอรัมมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี
๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในปัจจชาติปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย

มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในอินทรีปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในโนนัตถปัจจัย มี ๕ วาระ ในโน
วิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

รู้แล้ว ฟังนับ.

ปัจจัยนีนัย จบ

อนุโลมปัจจัยนีนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจัยนีนัย

[๖๑๔] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ...ในน
อริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนปุรชาตปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในโนนัตถ
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ผู้มีปัญญา ฟังนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจัยนีนัย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๖๑๕] เพราะเหตุปัจจัย ในอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ...ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๒ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

ผู้มีปัญญา ฟังนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ปัจจุจวาระ จบ

สหชาตวาระ

อนุโลมัย

เหตุปัจจัย

[๖๐๖] ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม เกิดร่วมกับทัสสเนนปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ เกิดร่วมกับชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพธรรม ฯลฯ เกิดร่วมกับชั้นที่ ๒ ฯลฯ

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

สหชาตวาระ จบ

ปัจจัยวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๖๑๗] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตตัพพชธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๓)

๔. ภวานายปหัตตัพพชธรรม อาศัยภวานายปหัตตัพพชธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๖)

[๖๑๘] ๗. เนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพชธรรม อาศัยเนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพชธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพชธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกภูตคารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพชธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กภูตคารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย

ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพชรรน อาศัย
หทยวัตถุ

๘. ทัสเสนนปหัตถัพพชรรน อาศัยเนวทัสเสน-
นภวานายปหัตถัพพชรรน เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพชรรน อาศัยหทยวัตถุ.

๙. ภวานายปหัตถัพพชรรน อาศัยเนวทัสเสน-
นภวานายปหัตถัพพชรรน เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพชรรน อาศัยหทยวัตถุ,

๑๐. ทัสเสนนปหัตถัพพชรรน และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตถัพพชรรน อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพชรรน
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพชรรน อาศัยหทยวัตถุ,
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๑. ภวานายปหัตถัพพชรรน และเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถัพพชรรน อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพชรรน เกิด
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพชรรน อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๖๑๕] ๑๒. ทัสเสนนปหัตถัพพชรรน อาศัยทัสเสนนปหา-
ตัพพชรรน และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพชรรน เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม และหทย-
วัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ และหทยวัตถุ.

๑๓. เนวทัสสนนภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัย
ทัสสนนปหัตตัพพธรรม และเนวทัสสนนภวานายปหัตตัพพธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๔. ทัสสนนปหัตตัพพธรรม และเนวทัสสนนภวา-
นายปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสนนปหัตตัพพธรรม และเนวทัส-
สนนภวานายปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม และหทย-
วัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ และหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

[๖๒๐] ๑๕. ภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยภวานายปหัตตัพพ-
ธรรม และเนวทัสสนนภวานายปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม และหทย-
วัตถุ ฯลฯ ... อาศัยชั้น ๒ และหทยวัตถุ.

๑๖. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาคัย

**ภวานายปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาคัยชั้นที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

**๑๗. ภวานายปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถัพพธรรม อาคัยภวานายปหัตถัพพธรรม และเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาคัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม และหทัย-
วัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ อาคัยชั้น ๒ และหทัยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาคัยชั้นที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๒๑] ๑. **ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม อาคัยทัสเสนนปหัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาคัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ฯลฯ อาคัย
ชั้น ๒.

[๖๒๒] ๒. **ภวานายปหัตถัพพธรรม อาคัยภวานายปหัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาคัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

[๖๒๓] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยเนว-
ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
ธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตถัพพธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยัตถุ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยหทย-
ัตถุ

๔. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม อาศัยเนวทัสเสน-
นภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม อาศัยหทยัตถุ.

๕. ภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยเนวทัสเสน-
นภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยหทยัตถุ.

[๖๒๔] ๖. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม อาศัยทัสเสนนปหา-
ตัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น
เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม และหทย-
วัตถุ.

[๖๒๕] ๗. ภาวนายปหัตตัพพธรรม อาศัยภาวนายปหัตตัพพ
ธรรม และเนวทัสสนนภาวนายปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภาวนายปหัตตัพพธรรม และหทย-
วัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ และหทยวัตถุ.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๖๒๖] ทัสสนนปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสนนปหัตตัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม ไม่มีปฏิสนธิ.

๗. อนันตรปัจจัย ๕. สมันตรปัจจัย

เพราะอนันตรปัจจัย เพราะสมันตรปัจจัย เหมือนกับเพราะ
อาร์มมณปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย

[๖๒๗] ๑. ฯลฯ เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ.

๔. ๗๗ อาศัยภavnายปหัตถ์พพพพพ ๗๗ มี ๓ วาระ

๕. เนวทสเนนภavnายปหัตถ์พพพพ อาศัยเนว-
ทสเนนภavnายปหัตถ์พพพพ เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทสเนน-
ภavnายปหัตถ์พพพพ ๗๗ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัย
หทยวัตถุ

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๗๗

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดุมสมุฏฐานรูป ๗๗

๗๗ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย... ๗๗

ส่วนอัสัญญัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ๗๗

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ๗๗ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทสเนนภavnายปหัตถ์พพพพ อาศัย
หทยวัตถุ.

๖. ทสเนนปหัตถ์พพพพ อาศัยเนวทสเนน-
ภavnายปหัตถ์พพพพ เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจย

วาระที่เหลือ เหมือนกับเหตุปัจจย (มี ๑๗ วาระ)

๗. อัสญมัสญญปัจจย ๗๗ ๒๓. อวิกตปัจจย

[๖๒๘] ทสเนนปหัตถ์พพพพ อาศัยทสเนนปหัตถ์พพ-
พพพพ เกิดขึ้น เพราะอัสญมัสญญปัจจย เพราะนิสสยปัจจย เพราะ
อุปนิสสยปัจจย

เพราะ ปุเรชาตปัจจย ไม่มีปฏิสนธิ.

เพราะ อาเสวนปัจจย ไม่มีปฏิสนธิ และวิบาก.

เพราะ กัมมปัจจย เพราะ วิปากปัจจย เพราะ อาหารปัจจย

เพราะ อินทริยปัจจย เพราะ ฌานปัจจย เพราะ มัคคปัจจย เพราะ สัม-
ปยุตตปัจจย เพราะ วิปยุตตปัจจย เพราะ อตฺถิปัจจย เพราะ นตฺถิ-
ปัจจย เพราะ วิคตปัจจย เพราะ อวิคตปัจจย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุทฺธมฺมูลกนัย

[๖๒๕] ในเหตุปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอารัมมณปัจจย มี ๗ วาระ
ในอริปติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๗ วาระ ในสหชาตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๗ วาระ
ในนิสสยปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ ในปุเรชาตปัจจย
มี ๗ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๗ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๑๗ วาระ ใน
วิปากปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอินทริยปัจจย มี
๑๗ วาระ ในฌานปัจจย มี ๑๗ วาระ ในมัคคปัจจย มี ๑๗ วาระ ในสัม-
ปยุตตปัจจย มี ๗ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอตฺถิปัจจย มี
๑๗ วาระ ในนตฺถิปัจจย มี ๗ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๗ วาระ ในอวิคต-
ปัจจย มี ๑๗ วาระ พึงนับอย่างนี้.

อนุโลม จบ

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๖๓๐] ๑. ทัสสเนนปหาดัตถุพพชเรณ อสัยทัสสเนนปหาดัตถุพพ-
ชเรณ เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉา อสัยขันธทั้งหลายที่สหระคตด้วย
วิจิกิจฉา.

[๖๓๑] ๒. ภวานายปหาดัตถุพพชเรณ อสัยภวานายปหาดัตถุพพ-
ชเรณ เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคตด้วยอุทธีจจะ อสัยขันธทั้งหลายที่สหระคตด้วย
อุทธีจจะ

[๖๓๒] ๓. เนวทัสสเนนภวานายปหาดัตถุพพชเรณ อสัยเนว-
ทัสสเนนภวานายปหาดัตถุพพชเรณ เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ขันธ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อสัยขันธ ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนน-
นภวานายปหาดัตถุพพชเรณ ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ขันธ ๒ ฯลฯ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ททยวัตถุ อสัยขันธทั้งหลาย, ขันธทั้งหลาย
อสัยททยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ พาหิรรูป ฯลฯ อาหารสมุฏฐานรูป ฯลฯ อตุสมุฏ-
ฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายายตนะ.
ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถ์พพธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
อาศัยหทยวัตถุ.

๔. ทัสเสนนปหัตถ์พพธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิจจนา อาศัยหทยวัตถุ.

๕. ภวานายปหัตถ์พพธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคตด้วยอุทัจจะ อาศัยหทยวัตถุ.

[๖๓๓] ๕. ทัสเสนนปหัตถ์พพธรรม อาศัยทัสเสนนปหา
ตถ์พพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถ์พพธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิจจนา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคตด้วย
วิจิจจนา และหทยวัตถุ.

[๖๓๔] ๖. ภวานายปหัตถ์พพธรรม อาศัยภวานายปหัตถ์พพ-
ธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุ
ปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหรถด้วยอุทธัจจะ อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่สหรถด้วย
อุทธัจจะ และททยวัตถุ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๖๑๕] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย

ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพ-
ธรรม.

[๖๑๖] ๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยภวา-

นายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม.

[๖๑๗] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัย

เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนภวานาย
ปหัตถัพพธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตถัพพธรรม ททยวัตถุ อาศัยขันธ์ทั้งหลาย.

... อาคัมมहाภูตรูป ๑

พาหิรรูป ... อาหารสมภูฐานรูป ... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญญัตว์ทั้งหลาย ... ฯลฯ

[๖๓๘] ๔. ทัสเสนปหาตัพพธรรม อาคัยทัสเสนปหา-
ตัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพธรรม ฯลฯ เพราะ
นอารัมมณปัจจย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาคัยขันธทั้งหลายที่เป็นทัสเสนปหาตัพพ-
ธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๖๓๙] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพธรรม อาคัยภา-
วานายปหาตัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพธรรม ฯลฯ
เพราะนอารัมมณปัจจย.

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาคัยขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหาตัพพธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. นอธิปติปัจจย ฯลฯ ๗. นอุปนิสสยปัจจย

[๖๔๐] ทัสเสนปหาตัพพธรรม อาคัยทัสเสนปหาตัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจย เหมือนกับสหชาติปัจจย เพราะ
นอนันตรปัจจย เพราะนสมนันตรปัจจย เพราะนอัญญมัญญปัจจย
เพราะนอุปนิสสยปัจจย.

๘. นปุเรชาติปัจฉัย

[๖๔๑] ๑. ทัสเสนนปหาดัพพธรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

คือ ในอรุปรภูมิ ฯลฯ อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพธรรม ฯลฯ.

๒. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม อาศัย
ทัสเสนนปหาดัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพ-
ธรรม.

[๖๔๒] ๓. ภวานายปหาดัพพธรรม อาศัยภวานายปหาดัพพ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

คือ ในอรุปรภูมิ ฯลฯ อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นภวานายปหาดัพพธรรม ฯลฯ.

๔. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม อาศัยภวา-
นายปหาดัพพธรรม ฯลฯ เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหาดัพพธรรม

๕. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม อาศัยเนว-
ทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม ฯลฯ เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

คือ ในอรุปรภูมิ ขันธ ๓ อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานาย
ปหาดัพพธรรม ฯลฯ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหา-
ดัพพธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยันท์ทั้งหลาย, ททวัตตุ อาศัยันท์ทั้งหลาย, ันท์ทั้งหลาย อาศัยททวัตตุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ พาหิรรูป...อาหารสมภูฏฐานรูป ...อุตุสมภูฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังญสัคค์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

๖. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม อาศัยทัส-

เสนนภหาดัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม ฯลฯ

เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

คือ จิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยันท์ทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนภหาดัพพ-
ธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรมอาศัยภาว-

นายปหาดัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพธรรม ฯลฯ

เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

คือ จิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยันท์ทั้งหลายที่เป็นภวานายปหาดัพพ-
ธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๘. นปัจฉชาติปัจฉัย ๑๐. นอเสวนปัจฉัย

ทัสเสนนภหาดัพพธรรม ฯลฯ เพราะนปัจฉชาติปัจฉัย เพราะ
นอเสวนปัจฉัย ฯลฯ

๑๑. นกัมมปัจจัย

[๖๔๓] ๑. ๗๗ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนูปาทัปปธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
ทัสเสนูปาทัปปธรรม.

๒. ภาวนายูปาทัปปธรรม ๗๗ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นภาวนายูปาทัปปธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
ภาวนายูปาทัปปธรรม.

๓. เนวทัสเสนนภาวนายูปาทัปปธรรม ๗๗ เพราะ
นกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเนวทัสเสนนภาวนายูปาทัปปธรรม อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภาวนายูปาทัปปธรรม.

พาหิรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดุสมุฏฐานรูป ๗๗

๔. ทัสเสนูปาทัปปธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภา-
วนายูปาทัปปธรรม ๗๗ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนูปาทัปปธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. ภาวนายูปาทัปปธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภา-
วนายูปาทัปปธรรม ๗๗ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นภาวนายูปาทัปปธรรม อาศัยหทยวัตถุ

[๖๔๔] ๖. ทัสเสนูปาทัปปธรรม อาศัยทัสเสนูปา-
ตัปปธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายูปาทัปปธรรม ๗๗ เพราะ
นกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสสนเนปหัตตัพพธรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็น
ทัสสนเนปหัตตัพพธรรม และหทยวัตถุ.

๗. ภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยภวานายปหัตตัพพ-
ธรรม และเนวทัสสนเนภวานายปหัตตัพพธรรม ฯลฯ เพราะนกัมม-
ปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็น
ภวานายปหัตตัพพธรรม และหทยวัตถุ.

๑๒. นวิปากปัจจัย

[๖๔๕] ทัสสนเนปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสนเนปหัตตัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม ปฏิสนธิไม่มี.

๑๓. นอาหารปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอาหารปัจจัย

คือ พาหิรรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังญุตตว์ทั้งหลาย ฯลฯ.

๑๔. นอินทริยปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอินทริยปัจจัย

คือ พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ ส่วน
อสังญุตตว์ทั้งหลาย รูปชีวิตินทริย อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๕. นณานปัจจัย

๑ล๑ เพราะนณานปัจจัย

คือ ปัญญาวิญญาณ ๑ล๑ พาหิรรูป ๑ล๑ ส่วนอสังขณัฐตว์ทั้งหลาย
๑ล๑.

๑๖. นมคคปัจจัย

๑ล๑ เพราะนมคคปัจจัย

คือ ขันธ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นเนวทัสเสน-
นภวานายปหาดัพพธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ ๑ล๑.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ๑ล๑ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๑ล๑ ส่วนอสังขณัฐตว์
ทั้งหลาย ๑ล๑.

๑๗. นสัมปยุตตปัจจัย

๑ล๑ เพราะนวิปยุตตปัจจัย

๑๘. นวิปยุตตปัจจัย

๑ล๑ เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ขันธ ๓ อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพ-
ธรรม ๑ล๑.

ในอรุปภูมิขันธ ๓ อาศัยขันธ ๑ ซึ่งเป็นภวานายปหาดัพพธรรม ๑ล๑.

เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยเนวทัสเสน-

นภวานายปหัตถัพพธรรม

คือ ในอรุปภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

พาหิรรูป อาหารสมภูฐานรูป ... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ ส่วนอสังญู-
สัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

๑๕. โนนัตถิปัจจย ๒๐. โนวิคตปัจจย

เพราะในนัตถิปัจจย เพราะโนวิคตปัจจย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๖๔๖] ในนเหตุปัจจย มี ๗ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๕ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๗ วาระ ในนปัจจชาตปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๑๗ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๕ วาระ
ในนโนวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

ปัจจนีเยนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๖๔๗] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสมนันตร-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย
มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๗ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในอาเสวนปัจจย มี ๑๗ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจย
มี ๑๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ
ในโนนัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในโนวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจยนิยนัย จบ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๖๔๘] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๗ วาระ ในอนันตร
ปัจจย มี ๗ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในสหชาติปัจจยมี ๗ วาระ
ในอัญญมัญญปัจจย มี ๗ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย
มี ๗ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๗ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๗ วาระ
ในกัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๗
วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๗ วาระ ในฌานปัจจย มี ๗ วาระ ในมัคคปัจจย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 41

มี ๖ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๗ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๗ วาระ
ในอัติปัจจย มี ๗ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๗ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๗ วาระ
ในอวิคตปัจจย มี ๗ วาระ. ฟังนบอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ปัจจยวาระ จบ

นิตยวาระ ฟังกระทำเหมือนกับปัจจยวาระ.

สังสัฏฐวาระ

อนุโลม

เหตุปัจจัย

[๖๔๘] ๑. ทัสเสนนปหาดัตถัพพธรรม เจือกับทัสเสนนปหาดัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหาดัตถัพพธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๒.

[๖๕๐] ๒. ภวานายปหาดัตถัพพธรรม เจือกับภวานายปหาดัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหาดัตถัพพธรรม ฯลฯ.

[๖๕๑] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพธรรม เจือกับเนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพธรรม ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพธรรม ฯลฯ.

[๖๕๒] ทัสเสนนปหาดัตถัพพธรรม เจือกับทัสเสนนปหาดัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มณปัจจัย

ทุก ๆ บท ฟังแจกให้พิสดารปัจจัยละ ๓ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๕๓] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในอธิปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

อนุโลม จบ

ปัจจนียย

๑. นเหตุปัจจัย

[๖๕๔] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เจือกับทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจณา เจือกับขันธทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิจจณา.

[๖๕๕] ๒. ภวานายปหัตตัพพธรรม เจือกับภวานายปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยอุทฺธัจจะ เจือกับขันธทั้งหลาย ที่สหระคด้วยอุทฺธัจจะ.

[๖๕๖] ๓. เนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพธรรม เจือกับเนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
ธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. นอธิปัตติปัจจัย ฯลฯ ๑๐. นวิปยุตตปัจจัย

[๖๕๗] ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรมเจือกับทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปัตติปัจจัย เพราะนปุเรชาติปัจจัย เพราะ
นปัจฉาชาติปัจจัย เพราะนอาเสวนปัจจัย เพราะนกัมมปัจจัย เพราะ
นวิปากปัจจัย.

เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ เพราะนถนานปัจจัย

คือ ปัญจวิญญาณ ฯลฯ

ฯลฯ เพราะนมัคคปัจจัย

คือ ฯลฯ ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ

เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ เพราะนวิปยุตต-
ปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับจำนวนวาระในปัจฉินัยะ

[๖๕๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอา-
เสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๓
วาระ ในนถนานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิป-
ยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ.

ปัจฉินัยะ จบ

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนิย

[๖๕๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอธิปติปัจจย มี ๓ วาระ...ในน
ปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจย
มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ในน-
วิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนีนิย จบ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๖๖๐] เพราะเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ...ใน
อนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจย
มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ใน
อุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย
มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหาร-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๓ วาระ ในฉานปัจจย มี ๓ วาระ
ในมกคปัจจย มี ๒ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย
มี ๓ วาระ ในอตติปัจจย มี ๓ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในวิคต-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลม จบ

สังสัฎฐวาระ จบ

สัมปยุตตวาระ

อนุโลม নয়

เหตุปัจจัย

[๖๖๑] ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ประกอบกับทัสเสนน-
ปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
สัมปยุตตวาระ เหมือนกับสังสัณฐวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๖๒] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๖๖๓] ๒. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสส-
เนนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๖๖๔] ๓. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วย
อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๖๖๕] ๔. กวานายปหัตถ์พพพพพพพ เป็นปัจจยแก้กวานาย

ปหัตถ์พพพพพพพ ด้วยอำนาจของเหตุปัจจย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นกวานายปหัตถ์พพพพพพพ เป็นปัจจยแก้สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจย.

[๖๖๖] ๕. กวานายปหัตถ์พพพพพพพ เป็นปัจจยแก้เนวทส-

เนนนกวานายปหัตถ์พพพพพพพ ฯลฯ

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นกวานายปหัตถ์พพพพพพพ เป็นปัจจยแก้จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจย.

[๖๖๗] ๖. กวานายปหัตถ์พพพพพพพ เป็นปัจจยแก้กวานาย-

ปหัตถ์พพพพพพพ และเนวทสเนนนกวานายปหัตถ์พพพพพพพ ฯลฯ

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นกวานายปหัตถ์พพพพพพพ เป็นปัจจยแก้สัมปยุตต-
ชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจย

[๖๖๘] ๗. เนวทสเนนนกวานายปหัตถ์พพพพพพพ เป็นปัจจย

แก้เนวทสเนนนกวานายปหัตถ์พพพพพพพ ฯลฯ

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นเนวทสเนนนกวานายปหัตถ์พพพพพพพ เป็น
ปัจจยแก้สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจย.

ในปฏิสนธิณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นเนวทสเนนนกวานายปหัตถ์พพ-
พพพพพพพ เป็นปัจจยแก้สัมปยุตตชั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
เหตุปัจจย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๖๕] ๑. **ทัสสนเนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนเนน-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย**

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยี่ ซึ่งระคะที่เป็นทัสสนเนนปหัตถัพพธรรม เพราะปรารภระคะนั้น ระคะที่เป็นทัสสนเนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นทัสสนเนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยี่ ซึ่งทิฏฐิ เพราะปรารภทิฏฐินั้น ระคะที่เป็นทัสสนเนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นทัสสนเนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภวิจิกิจฉา วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นทัสสนเนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น เพราะปรารภโทมนัสที่เป็นทัสสนเนนปหัตถัพพธรรม โทมนัสที่เป็นทัสสนเนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น.

[๖๗๐] ๒. **ทัสสนเนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสสน-
เนนภาวนายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย**

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณาภิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นทัสสนเนนปหัตถัพพธรรม รู้ซึ่งภิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเหตุขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนเนนปหัตถัพพธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นทัสสนนปหัตตพ-
พธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริย-
ญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่นาคดังสญาณ
แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๖๗๑] ๓. กวานายปหัตตพพธรรม เป็นปัจจัยแก่กวานาย-
ปหัตตพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง ซึ่งราคะที่เป็นกวานายปหา-
ตพพธรรม เพราะปรารภราคะนั้น ราคะที่เป็นกวานายปหัตตพพธรรม ย่อมเกิด
ขึ้น อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสเป็นกวานายปหัตตพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภอุทธัจจะ อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นกวานาย-
ปหัตตพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภโทมนัสที่เป็นกวานายปหัตตพพธรรม โทมนัสที่เป็นกวา-
นายปหัตตพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น.

[๖๗๒] ๔. กวานายปหัตตพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนน-
ปหัตตพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง ซึ่งราคะที่เป็นกวานายปหา-
ตพพธรรม เพราะปรารภราคะนั้น ราคะที่เป็นทัสสนนปหัตตพพธรรม ย่อม
เกิดขึ้น ทิฎฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจจา ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นทัสสนนปหา-
ตพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารถนาจะ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นทัสสนะปหัตตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารถนาโทมนัสที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม โทมนัสที่เป็นทัสสนะปหัตตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น.

[๖๗๓] ๕. ภวานายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสสนะภวานายปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณาเห็นกิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม, พิจารณาเห็นกิเลสที่ข่มแล้ว รู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้ว ในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่อนาคังสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๖๗๔] ๖. เนวทัสสนะภวานายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสสนะภวานายปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมพิจารณา
กุศลกรรมนั้น, ย่อมพิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

บุคคลออกจากฌาน แล้วพิจารณาฌาน.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว พิจารนามรรค พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน แก่มรรค แก่ผล แก่
อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักษุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์
เป็นอนัตตา.

บุคคลพิจารณาเห็นโสตะ ฯลฯ ฆานะ ชิวหา กายะ รูป เสียง กลิ่น
รส โผฏฐัพพะ ฯลฯ หทัยวัตถุ เห็นจันท์ทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภาว-
นายปหัตถัพพธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักษุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้จักจิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นเนวทัสเสนนภาว-
นายปหัตถัพพธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ.

อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย
 ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

จันท์ทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมู-
ปคญาณ แก่อนาคตตังสญาณ แก่อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๖๗๕] ๗. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง ซึ่งกุศลกรรมนั้น เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น ราคะที่เป็น ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจจา ย่อมเกิดขึ้น โทมณัสที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมพิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้ว ในกาลก่อน.

บุคคลออกจากฌานแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง ซึ่งฌาน เพราะปรารภฌานนั้น ราคะที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ฯลฯ ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจจา ฯลฯ

เมื่อฌานเสื่อมแล้ว โทมณัสที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น แก่บุคคลผู้มีความเดือนร้อน.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้งซึ่งจักขุ ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง ซึ่งโสตตะ ฯลฯ ฆานะ ชิวหา กายะ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง ซึ่งขันธทั้งหลาย ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เพราะปรารภขันธนั้น ราคะที่เป็น ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ฯลฯ ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจจา ฯลฯ

[๖๗๖] ๘. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมยินดี
ย่อมเพิลิคเพลินยั้งซึ่งกุศลกรรมนั้น เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น รากะ ย่อม
เกิดขึ้น อุทธัจจะย่อมเกิดขึ้น โทมณัสที่เป็นภวานายปหัดัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

กุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ

ออกจากฌาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิคเพลินยั้ง ซึ่งจักขุ ฯลฯ หทัยวัตถุ ชันธ
ทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัดัพพธรรม เพราะปรารภจักขุเป็น
ต้นนั้น รากะที่เป็นภวานายปหัดัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ย่อมเกิด
ขึ้น โทมณัสที่เป็นภวานายปหัดัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปฏิบัติปัจจัย

[๖๗๗] ๑. ทัสเสนนปหัดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสน-

ปหัดัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิคเพลินยั้ง เพราะกระทำรากะที่เป็นทัสเสนน-
ปหัดัพพธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำรากะนั้นให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่เป็นทัสเสนนปหัดัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น
ทิฎฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิคเพลินยั้ง เพราะกระทำทิฎฐิให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว ครั้นกระทำทิฎฐินั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
รากะที่เป็นทัสเสนนปหัดัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฎฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นทัสเสนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๖๗๘] ๒. ทัสเสนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเส-
เนนนภวานายปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นทัสเสนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๖๗๙] ๓. ทัสเสนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสน-
นปหัตถ์พพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถ์พพธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นทัสเสนนปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๖๘๐] ๔. ภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานาย-
ปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณารูปติ และ สหชาติรูปติ

[๖๘๓] ๗. กวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่กวานาย-
ปหัตถัพพธรรม และเนวทิสเสนนกวานายปหัตถัพพธรรม ด้วย
อำนาจของอริปิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริปี ได้แก่

อริปีธรรมที่เป็นกวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

[๖๘๔] ๘. เนวทิสเสนนกวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่เนวทิสเสนนกวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอริปิ
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อรัम्मณาริปี และ สหชาตาริปี

ที่เป็น อรัम्मณาริปี ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศล
กรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมพิจารณา.

กระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ.

ออกจากฌาน กระทำฌานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อม
พิจารณา.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว ย่อมพิจารณา, กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
ย่อมพิจารณา กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน แก่มรรค แก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

ที่เป็น สหชาติอธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๖๘๕] ๕. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่เป็น ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

กระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ.

ออกจากฉาน กระทำฉานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ฯลฯ ... ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง เพราะกระทำหทยวัตถุ ขันธทั้งหลายที่เป็น เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำหทยวัตถุเป็นต้น นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่เป็น ทัสสเนนปหัตถัพพธรรมย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๖๘๖] ๑๐. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็น

ปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริปีติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมยินดี ย่อม
เปลิดเปลินยิ่ง ซึ่งกุศลกรรมนั้น เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรมย่อมเกิดขึ้น.

กระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยตั้งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ.

บุคคลย่อมยินดีย่อมเปลิดเปลินยิ่ง เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่
เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น
กระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นภวานายปหา-
ตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๖๘๗] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

[๖๘๘] ๒. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่
วุฏฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจฉัย.

[๖๘๕] ๓. ภวานายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวานาย-
ปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจฉัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจฉัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจฉัย.

[๖๘๐] ๔. ภวานายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทัสส-
เนนภวานายปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจฉัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่วุฏฐานะ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจฉัย.

[๖๘๑] ๕. เนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจฉัย
แก่เนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจฉัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพธรรม ที่เกิด
ก่อน ๆ เป็นปัจฉัย แก่เนวทัสสเนนภวานายปหัตตัพพธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจฉัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค

โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผล

ผล เป็นปัจจัยแก่ผล

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ

แนวสัญญาณาสัญญาขณะ ของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๖๕๒] ๖. **แนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย**

แก่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

คือ อวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๖๕๓] ๗. **แนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย**

แก่ภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ อวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย

[๖๕๔] ทัสเสนปหาดัตถุพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนปหาดัตถุพพธรรม ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย เหมือนกับ อนันตรปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย

[๖๕๕] ๑. ทัสเสนปหาดัตถุพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนปหาดัตถุพพธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๓ วาระ.

[๖๕๖] ๔. ภาวนายปหาดัตถุพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหาดัตถุพพธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ.

[๖๕๗] ๑. เนวทัสเสนนภาวนายปหาดัตถุพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภาวนายปหาดัตถุพพธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภาวนายปหาดัตถุพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๑ เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๓ ฯลฯ มหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

พาหिरูป ...อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ...

[๖๕๘] ๘. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

[๖๕๙] ๙. ภาวนายปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย

คือ ชั้นที่เป็นภาวนายปหัตถัพพธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

๗. อัญญมัญญปัจจัย

[๗๐๐] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ฯลฯ.

[๓๐๑] ๒. กวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่กวานาย-

ปหาดัพพธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นกวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ ฯลฯ

[๓๐๒] ๓. เนวทัสเสนนกวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่เนวทัสเสนนกวานายปหาดัพพธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนกวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ชั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนกวานายปหาดัพพธรรม
เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และหทยวัตถุ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๑ เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๓ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญ-
ปัจจัย ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

๘. นิสสยปัจจัย

[๓๐๓] ๑. ทัสเสนนปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหาดัพพธรรม ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ.

[๗๐๕] ๑๐. ทัสเสนนปหาดัพพธรรม และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหาดัพพธรรม ด้วย
อำนาจของนิสสยปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพธรรม และหทยวัตถุ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

[๗๐๖] ๑๑. ทัสเสนนปหาดัพพธรรม และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหา-
ตัพพธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

[๗๐๗] ๑๒. ภวานายปหาดัพพธรรม และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหาดัพพธรรม ด้วย
อำนาจของนิสสยปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นภวานายปหาดัพพธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

[๗๐๘] ๑๓. ภวานายปหาดัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวา-
นายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพ-
ธรรม ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรมแล้ว ให้ทาน
สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรม ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ ความ
ปรารถนาแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ราคะที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ ทิฏฐิ ฯลฯ
ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์
ทางกาย แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

[๗๑๑] ๓. ภวานายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานาย-
ปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ราคะที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ มานะ ฯลฯ
ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นภวานายปหัตตัพพธรรม แก่โทสะ
แก่โมหะ แก่มานะ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๗๑๒] ๔. ภวานายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนน-
ปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรมแล้ว ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ โมหะ ฯลฯ มานะ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ราคะที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ มานะ ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นทสเสนนปหัตถ์พพธรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่ทิฏฐิ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ฉันทราคะในกัณเฑาะของตน เป็นปัจจัยแก่ฉันทราคะในกัณเฑาะของผู้อื่น ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ฉันทราคะในสิ่งของที่หวงแหนของตน เป็นปัจจัย แก่ฉันทราคะในสิ่งของที่หวงแหนของผู้อื่น ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๗๑๓] ๕. ภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทสเสนนภวานายปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสะ และ ปกตปนนิสสะ

ที่เป็น ปกตปนนิสสะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรมแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัตินี้ให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ โมหะ ฯลฯ มานะ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัตินี้ให้เกิดขึ้น.

ราคะที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ มานะ ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-ปัจจัย.

[๗๑๔] ๖. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัย แก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-ปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น
บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ สุตะ จาคะ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตุ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น
ศรัทธา ฯลฯ ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตุ โภชนะ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๗๑๕] ๗. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัย แก่ทัสเสนนภวานายปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ฯลฯ ถือทัญญู.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.
ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพ-
กรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่ทัญญู แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๗๑๖] ๘. เนวทัสสนนภวานายปหัตตัพพกรรม เป็นปัจจัย

แก่ภวานายปหัตตัพพกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ก่อมานะ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุด
โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ก่อมานะ.

ศรัทธา ฯลฯ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุด โภชนะ ฯลฯ
เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นภวานายปหัตตัพพกรรม แก่โทสะ แก่โมหะ
แก่มานะ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๗๑๗] ๑. เนวทัสสนนภวานายปหัตตัพพกรรม เป็นปัจจัย

แก่ภวานายปหัตตัพพกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์เป็น
อนัตตา

บุคคลพิจารณาเห็น โสตะ ฯลฯ ฆานะ ชิวหา กายะ รูป เสียง
กลิ่น รส โสภณูปะ หทัยวัตถุ ฯลฯ

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็น
ปัจฉัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจฉัย.

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจฉัยแก่
กายวิญญาณ. หทัยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานาย
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจฉัย.

[๗๑๘] ๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัย
แก่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจฉัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิตเพลินยั้งซึ่งจักขุ เพราะปรารภจักขุนั้น
ราคะที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส
ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้งซึ่งหทยวัตถุ เพราะปรารถนหทยวัตถุ
นั้น ราคะที่เป็นทัสสนนปหาดัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น
วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นทัสสนนปหาดัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่เป็นทัสสนนปหาดัพพธรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

[๗๑๕] ๓. เนวทัสสนนภวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ภวานายปหาดัพพธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือ ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้งซึ่งจักขุ เพราะปรารถนจักขุนั้น
ราคะที่เป็นภวานายปหาดัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส
ที่เป็นภวานายปหาดัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้งซึ่งโสตะ ฯลฯ กายะ รูป ฯลฯ โผฏ-
ฐัพพะ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะปรารถนโสตะเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นภวานายปหา-
ดัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นภวานายปหา-
ดัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่เป็นภวานายปหาดัพพธรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาติปัจจัย

[๗๒๐] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสส-
เนนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพธรรมที่เกิดภายหลัง เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย

[๗๒๑] ๒. ภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสส-
เนนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรมที่เกิดภายหลัง เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

[๗๒๒] ๓. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติ-
ปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพธรรมที่เกิด
ภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๗๒๓] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนน-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตตัพพธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายเกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๗๒๔] ๒. ภาวนายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนาย-
ปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตตัพพธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๗๒๕] ๓. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่เนวทัสเสนนภาวนายปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวน-
ปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภาวนายปหัตตัพพธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน, โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๗๒๖] ๑. ทัสเสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

- [๗๒๖] ๒. ทัสสเนนปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทัสสเนน
เนนนภวานายปหาดัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่
เจตนาที่เป็นทัสสเนนปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.
ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่
เจตนาที่เป็นทัสสเนนปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่วิบากขันธ์ และ
กภูตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.
- [๗๒๗] ๓. ทัสสเนนปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสสเนน-
ปหาดัตถัพพธรรม และเนวทัสสเนนนภวานายปหาดัตถัพพธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจฉัย
คือ เจตนาที่เป็นทัสสเนนปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่สัมปยุตตขันธ์
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.
- [๗๒๘] ๔. ภวานายปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวานาย-
ปหาดัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย
คือ เจตนาที่เป็นภวานายปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่สัมปยุตตขันธ์
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

[๗๓๐] ๕. กวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสส-
เนนนกวานายปหาดัพพธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นกวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๗๓๑] ๖. กวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่กวานาย-
ปหาดัพพธรรม และเนวทัสสเนนนกวานายปหาดัพพธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นกวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๗๓๒] ๗. เนวทัสสเนนนกวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่เนวทัสสเนนนกวานายปหาดัพพธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่างคือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเนวทัสสเนนนกวานายปหาดัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นเนวทัสสเนนนกวานายปหาดัพพธรรม
เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และกภูตคารูปทั้งหลาย

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่
วิปากชั้น และกุกัฏตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๗๓๓] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ซึ่งเป็น
วิปาก เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
วิปากปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจ
ของวิปากปัจจัย.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๗๓๔] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-

ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬิการาหาร ฯลฯ.

อาหารปัจจัย มี ๗ วาระ.

๑๖. อินทริยปัจจัย

...เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ จักขุนทริย์ ฯลฯ รูปชีวิตินทริย์ ฯลฯ

มี ๗ วาระ.

๑๗. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของมัคคปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

**๑. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย.**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่อันต์ทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรมที่เกิด
พร้อมกันเป็น ปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่อันต์ทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม
ที่เกิดภายหลังเป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๗๓๕] ๒. ภาวนายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสส-
เนนภาวนายปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

แม้บทนี้ก็เหมือนกับทัสสเนนะ.

[๗๓๖] ๓. เนวทัสสเนนภาวนายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่เนวทัสสเนนภาวนายปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่อันต์ทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสเนนภาวนาย
ปหัตตัพพธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ จันทรทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพ-
กรรม เป็นปัจฉัยแก่กภูตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

จันทรทั้งหลาย เป็นปัจฉัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่จันทรทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจฉัยแก่
กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่จันทรทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสเนนภวานาย-
ปหัตถัพพกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

จันทรทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพกรรม ที่เกิดภาย
หลัง เป็นปัจฉัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อนด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

[๗๓๗] ๔. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพกรรม เป็นปัจฉัย
แก่ทัสสเนนปหัตถัพพกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่จันทรทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพกรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

[๗๓๘] ๕. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพกรรม เป็นปัจฉัย
แก่ภวานายปหัตถัพพกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตฺถิปัจจัย

[๗๓๕] ๑. ทสฺสเนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทสฺสเนน-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นทสฺสเนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

[๗๔๐] ๒. ทสฺสเนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทสฺส-
เนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังญาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทสฺสเนนปหัตถัพพธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัย
แก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปังญาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทสฺสเนนปหัตถัพพธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่ภยานี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๗๔๑] ๓. ทสฺสเนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทสฺสเนน-
ปหัตถัพพธรรม และเนวทสฺสเนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นทสเสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

๔. กวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่กวานาย

ปหัตถัพพธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๖)

พึงกระทำเหมือนกับทสเสนนะ.

[๗๔๒] ๗. เนวทสเสนนกวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่เนวทสเสนนกวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจจชาตะ อาหาระ และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวทสเสนนกวานายปหัตถัพพธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายเป็น ปัจจัยแก่หทยวัตถุ, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

สำหรับอสังญฐัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็น อนัตตา.

บุคคลพิจารณาเห็นโสตะ ฯลฯ กายะ รูป ฯลฯ โผฏฐัพพะ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยโสตธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณรูปายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทัยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปังฆาชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรมที่เกิดภายหลัง
เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

กวฬิการาหารเป็นปัจจัยแก่กายนี้, รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่
กภูตตารูปทั้งหลาย.

[๓๔๓] ๘. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้ง ซึ่งจักขุ เพราะปรารภจักขุนั้น
ราคะที่เป็นทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิฉา
ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดีซึ่งโสตะ ฯลฯ หทัยวัตถุ ฯลฯ.

หทัยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๗๔๘] ๘. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัย

แก่ภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจฉัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้งซึ่งจักขุ เพราะปรารภจักขุนั้น
ราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส
ที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้งซึ่งโสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ.

หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม
ด้วยอำนาจของอติปัจฉัย.

[๗๔๙] ๑๐. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วย
อำนาจของอติปัจฉัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพธรรมที่เกิดพร้อมกัน และหทยวัตถุ
เป็นปัจฉัยแก่ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอติปัจฉัย ฯลฯ ขั้น ๒ และหทยวัตถุ ฯลฯ.

[๗๕๐] ๑๑. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจฉัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่เป็นทัสเสนูปาหัตตธรรมที่เกิดพร้อมกัน และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนูปาหัตตธรรมที่เกิดภายหลัง และกวีฬการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนูปาหัตตธรรมที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทริย์ เป็นปัจจัยแก่กตฺตคารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๗๔๗] ๑๒. ภวานูปาหัตตธรรม และเนวทัสเสนนภวานูปาหัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานูปาหัตตธรรม ฯลฯ

พึงกระทำเป็น ๒ วาระ. (วาระที่ ๑๒-๑๓)

๒๒. นตฺถิปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิกตปัจจัย

[๗๔๘] ทัสเสนูปาหัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนูปาหัตตธรรม ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิกตปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิกตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๔๙] ในเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ ในอริปติปัจจัย มี ๑๐ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในสหชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนิสสย-

ปัจจัย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗ วาระ ในอินทริยปัจจัย ๗ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๗ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิกตปัจจัย มี ๗ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๑๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้

อนุโลม จบ

ปัจจัยนีนัย

การยกปัจจัย ในปัจจัยนัยะ แห่งปัญหาวาระ

[๓๕๐] ๑. ทสฺสเนนปหัตตฺพพฺพชฺชํ เป็นปัจจัยแก่ทสฺสเนนปหัตตฺพพฺพชฺชํ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๓๕๑] ๒. ทสฺสเนนปหัตตฺพพฺพชฺชํ เป็นปัจจัยแก่เนวทสฺสเนนภาวนายปหัตตฺพพฺพชฺชํ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๓๕๒] ๓. ทัสเสนนปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหาดัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย.

[๓๕๓] ๔. ภวานายปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวานายปหาดัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๓๕๔] ๕. ภวานายปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหาดัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๓๕๕] ๖. ภวานายปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจฉัย.

[๓๕๖] ๗. ภวานายปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวานายปหาดัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย.

[๓๕๗] ๘. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหาดัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย

ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อินทริยปัจจัย.

[๗๕๘] ๘. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย.

[๗๕๙] ๑๐. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-
ปัจจัย.

[๗๖๐] ๑๑. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติะ รวมกับ ปุเรชาติะ

[๗๖๑] ๑๒. ทัสเสนนปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหา-
ตัพพธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาติะ, ปัจฉาชาติะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

[๗๖๒] ๑๓. ภวานายปหัตถัพพธรรม และเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

[๗๖๓] ๑๔. กวานายปหัตถัพพธรรม และเนวทิสเสนนกวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยเนวทิสเสนนกวานายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ รวมกับ
อาหาระ และรวมกับ อินทริยะะ

การนับจำนวนวาระในปัจฉินิยะ

[๗๖๔] ในนเหตุปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนอารัมมณปัจฉัย มี ๑๔
วาระ ในนอิธิปติปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนอนันตรปัจฉัย มี ๑๔ วาระ
ในนสมนันตรปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนสหชาตปัจฉัย มี ๑๐ วาระ ในน
อัญญมัญญปัจฉัย มี ๑๐ วาระ ในนนิสสยปัจฉัย มี ๑๐ วาระ ในนอุปนิสสย-
ปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนปุเรชาตปัจฉัย มี ๑๒ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจฉัย
มี ๑๔ วาระ ในนอาเสวนปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนกัมมปัจฉัย มี ๑๔ วาระ
ในนวิปากปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนอาหารปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนอินทริย-
ปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนฉานปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนมัคคปัจฉัย มี ๑๔
วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี ๑๐ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๘ วาระ
ในนโนอัตถิปัจฉัย มี ๘ วาระ ในนโนนัตถิปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนโนวิกตปัจฉัย
มี ๑๔ วาระ ในนโนอวิกตปัจฉัย มี ๘ วาระ

พึงนับอย่างนี้.

ปัจฉินิยน์ย จบ

อนุโลมปัจจนีหานัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีหะ

[๗๖๕] เพราะเหตุปัจจัญ ในอารัมมณปัจจัญ มี ๗ วาระ...

ในนอธิปัตติปัจจัญ มี ๗ วาระ ในอนันตรปัจจัญ มี ๗ วาระ ในสมนันตร-
ปัจจัญ มี ๗ วาระ ในนอัสัญญมัญญุปัจจัญ มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัญ
มี ๗ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัญ มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัญ มี ๗ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัญ มี ๗ วาระ ในนกัมมปัจจัญ มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจัญ
มี ๗ วาระ ในนอาหารปัจจัญ มี ๗ วาระ ในนอินทริยปัจจัญ มี ๗ วาระ
ในนฉานปัจจัญ มี ๗ วาระ ในนมคคปัจจัญ มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัญ
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัญ มี ๓ วาระ ในนโนนัตติปัจจัญ มี ๗ วาระ
ในนโนวิกตปัจจัญ มี ๗ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีหะ จบ

ปัจจนีหะอนุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนีหะอนุโลม

[๗๖๖] เพราะเหตุปัจจัญ ในอารัมมณปัจจัญ มี ๘ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัญ มี ๑๐ วาระ ในอนันตรปัจจัญ มี ๗ วาระ ในสมนันตรปัจจัญ
มี ๗ วาระ ในสหชาติปัจจัญ มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญุปัจจัญ มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจัญ มี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัญ มี ๘ วาระ ในปุเรชาติปัจจัญ
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัญ มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัญ มี ๓ วาระ ใน

กัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๗ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๗ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๓ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ทัสสนติกะที่ ๘ จบ

อรรถกถาทัสสนติกะ

ใน ทัสสนติกะ ในคำทั้งหลายที่อาทิว่า รากะ ที่พึงละด้วย ทัสสนะ (พระโศดาบัน) ย่อมเกิดขึ้น ผู้ศึกษาพึงทราบว่ ธรรมที่เกิดขึ้นแก่พระอริยบุคคลเบื้องต่ำ ย่อมไม่เกิดแก่พระอริยบุคคลเบื้องสูงอย่างนี้คือ รากะ ที่พึงละด้วยทัสสนะย่อมเกิดแก่ปุถุชน รากะที่พึงละด้วยภวานาย่อมเกิดแม้แก่พระโศดาบัน ธรรมที่พึงละด้วยทัสสนะย่อมไม่เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่พึงละด้วยภวานา ด้วยอำนาจของปัจจัยเป็นอย่างหนึ่ง. คำที่เหลือในอธิการนี้ ผู้ศึกษาพึงคิดตามบาลี แล้วทราบด้วยอำนาจแห่งลักษณะที่กล่าวไว้ในกุสลติกะ.

อรรถกถาทัสสนติกะ จบ

๕. ทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกติกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๗๖๗] ๑. ทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัย
ทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตัพพะ-
เหตุกธรรม.

๓. ทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม และเนวทัส-
เสนนภาวนายปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตัพพะเหตุก-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหา-
ตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

[๗๖๘] ๔. ภาวนายปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยภาวนายปหา-
ตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ฯลฯ

๕. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม อาศัย

ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม.

๖. ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

[๗๖๕] **๗. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้นที่ ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๒. จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยยโมหะที่หรรคด้วยวิจิกิจจา ที่สหรรคด้วยอุทธัจจะ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๑ และกฏัตตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ, ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑

จิตตสมุฏฐานรูป กฏัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๘. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสนน
นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยโมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจจา.

๙. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสนน
นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยโมหะที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

๑๐. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ฯลฯ
คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะที่-
สหระคด้วยวิจิกิจจา.

๑๑. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ฯลฯ
คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะที่สหระค-
ด้วยอุทธัจจะ.

[๗๗๐] ๑๒. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา และโมหะ ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒ และโมหะ.

๑๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
และมหากุรูปทั้งหลาย, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิกจณา และโมหะ.

๑๔. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุก-
ธรรมและเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา
และโมหะ ฯลฯ ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒ และโมหะ ฯลฯ

[๓๓๑] ๑๕. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ และโมหะ ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒ และโมหะ.

๑๖. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วย อุทฺธจจะและโมหะ.

๑๗. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทฺสส-
เนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม และเนวทฺสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่สหรัคด้วยอุทฺธจจะ
และโมหะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจย

[๗๗๒] ๑. ทฺสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทฺสสเนน
ปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทฺสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๒. เนวทฺสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
ทฺสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจย

คือ โมหะที่สหรัคด้วยวิจิจจนา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วย
วิจิจจนา.

๓. ทฺสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทฺสส-
เนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทฺสสเนนปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจย

คือ ชั้น ๓ และโมหะ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ฯลฯ
ชั้น ๒ และโมหะ อาศัยชั้น ๒.

[๗๗๓] ๔. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ.

พึงจำแนกเหมือนกับทสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม.

[๗๗๔] ๕. เนวทสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทัยวัตถุ.

[๗๗๕] ๖. ทสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา.

[๗๗๖] ๗. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

[๗๗๖] ๑๐. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ฯลฯ เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหรถด้วยวิจิกิจจา และโมหะ ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒ และโมหะ.

[๗๗๗] ๑๑. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหรถด้วยอุทธัจจะ และโมหะ ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒ และโมหะ.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๗๗๘] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือน
กับเหตุปัจจัย (วาระที่ ๑-๓)

๔. ฯลฯ อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ มี ๓
วาระ เหมือนกับเหตุปัจจัย (วาระที่ ๔-๖)

ในอธิปัตติปัจจัย โมหะไม่มี.

[๗๗๙] ๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนน-
นภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็น
อุปาหารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๗๘๑] ๘. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม
อาศัยทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นทัสเสนนปหัตัพพะ-
เหตุกธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๗๘๒] ๙. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม
อาศัยภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหา-
ตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพะ-
เหตุกธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๔. อนันตรปัจจัย ๕. สมันตรปัจจัย

ทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะอนันตรปัจจัย
เพราะ สมันตรปัจจัย เหมือนกับอาร์มณปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย

[๗๘๓] ๑. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหาดัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๒. เนวทัสเสนนภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม
อาศัยทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะ-
เหตุกธรรม โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคคด้วย
วิจิกิจฉา.

๓. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสส-
เสนนภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัพพะเหตุก-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสเสนน-
ปหาดัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๒.

[๗๘๔] ๔. ภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยภาวนายปหา-
ดัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๕. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกรรม

อาศัยภวานายปหัตัพพะเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจฉัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นภวานายปหัตัพพะเหตุกรรม.

โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธัจจะ

๖. ภวานายปหัตัพพะเหตุกรรม และเนวทัสเสนน

ภวานายปหัตัพพะเหตุกรรม อาศัยภวานายปหัตัพพะเหตุกรรม

เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจฉัย

คือ ชั้น ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหัตัพพะเหตุกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๒.

ชั้น ๑ และ โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ ฯลฯ.

[๗๘๕] ๗. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกรรม

อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะ

สหชาติปัจฉัย

คือ ชั้น ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัย ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

ในปฏิสนธิขณะ หทัยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัย
หทัยัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๘. ทัสเสนนปหัตถัพพะเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเส-
เนนภาวนายปหัตถัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัย โมหะที่สหระคตด้วยวิจิกิจญา.

๙. ภาวนายปหัตถัพพะเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสน-
นภาวนายปหัตถัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย ฯลฯ

ฟังก์กระทำเหมือนกับเหตุปัจจัย (มี ๑๗ วาระ)

๑๐. อัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๓๘๖] ทัสเสนนปหัตถัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหา-
ตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย เพราะ นิสสยปัจจัย
เพราะ อุปนินิสสยปัจจัย เพราะ ปุเรชาติปัจจัย เพราะ อาเสวนปัจจัย
เพราะ กัมมปัจจัย เพราะ วิปากปัจจัย เพราะ อาหารปัจจัย เพราะ
อินทริยปัจจัย เพราะ ฌานปัจจัย เพราะ มัคคปัจจัย เพราะ สัมปยุตต-
ปัจจัย เพราะ วิปยุตตปัจจัย เพราะ อัตถิปัจจัย เพราะ นัตถิปัจจัย
เพราะ วิตตปัจจัย เพราะ อวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๘๗] ในเหตุปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๗ วาระ. ฟังนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๘๘] ๑. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม
อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉา อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคตด้วย
วิจิกิจฉา.

[๗๘๕] ๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
อุทัจจะ.

[๗๘๖] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ซึ่งเป็นเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลาย
อาศัยหทยัตถุ.

...อาศัยมหาภูตรูป ๑.

พาหิรรูป ...อาหารสมุฏฐานรูป . . . อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังญญัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๗๘๗] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม.

[๗๕๒] ๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม

อาศัยภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพะเหตุก-
ธรรม.

[๗๕๓] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม

อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธที่เป็นเนวทัสเสนนภวานาย
ปหัตัพพะเหตุกธรรม, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา
ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตคารูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม, ทพยวัตถุ อาศัยขันธทั้งหลาย, มหาภูตรูป ๑
๗๓๗ ส่วนอสังญสัตว์ทั้งหลาย ๗๓๗.

[๗๕๔] ๔. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธที่เป็นทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิกิจฉา และโมหะ.

[๗๕๕] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วย อุทัจจะ และโมหะ.

๓. นอริปติปัจจัย

[๗๕๖] เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย เหมือนกับ สหชาติปัจจัย มี ๑๗ วาระ.

๔. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๗. นอุปนิสสยปัจจัย

เพราะนอนันตรปัจจัย เพราะนสมนันตรปัจจัย เพราะนอัญญมัญญปัจจัย เพราะนอุปนิสสยปัจจัย (ทุกปัจจัยมี ๕ วาระ).

๘. นปุเรชาติปัจจัย

[๗๕๗] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ฯลฯ อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม.

๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

คือ ในอรุปภูมิ โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกจณา อาศัยชั้นทั้งหลายที่
สหรถด้วยวิจิกจณา.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม.

๓. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน

ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม

๑ล๑

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ และโมหะ อาศัยชั้น ๑ ที่สหรถด้วย
วิจิกจณา และโมหะ ๑ล๑ อาศัยชั้น ๒.

๔. อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ๑ล๑ เหมือน
กับทัสเสนนะ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๖)

[๗๕๘] **๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย**
เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติ-
ปัจฉัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ๑ล๑ ชั้น ๒ ๑ล๑.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหา-
ตถัพพเหตุกธรรม.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วย
อุทธีจจะ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ส่วนอสังญัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ.

๘. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสส-
เนนณภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย
คือ สัมปยุตตฉันท์ทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา.

๙. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสส-
เนนณภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย
คือ ในอรุပ္ภุมิ สัมปยุตตฉันท์ทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วย
อุทธีจจะ.

[๗๕๕] ๑๐. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุပ္ภุมิ ฉันท์ ๓ อาศัยฉันท์ ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และ
โมหะ ฯลฯ.

๑๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหา-
ตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจนา และ โมหะ.

[๘๐๐] ๑๒. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหา-
ตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

แม่เหล่านี้ ฟังกระทำเป็น ๒ วาระ (รวมมี ๑๓ วาระ)

๕. นปัจฉชาติปัจฉัย ๑๐. นอาเสวนปัจฉัย ๑๑. นกัมมปัจฉัย

[๘๐๑] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนปัจฉชาติปัจฉัย เพราะน-
อาเสวนปัจฉัย เพราะนกัมมปัจฉัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยขั้นทั้งหลาย
ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม.

[๘๐๒] ๒. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหา-
ตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจฉัย

คือ เจตนาที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่
เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม.

[๘๐๓] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม อคัย

เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม อคัย
ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม.

พาหิรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ

๔. ทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม อคัยเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อคัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา.

๕. ภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม อคัยเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ สัมปยุตตเจตนา อคัยโมหะ ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

[๘๐๔] ๖. ทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม อคัยทัสเสน-
นภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุก-
ธรรม ฯลฯ

คือ สัมปยุตตเจตนา อคัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจจา และ
โมหะ.

[๘๐๕] ๗. ภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม อคัยภวานายปหา-
ตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหคด้วยอุทัจจะ และ
โมหะ.

๑๒. นวิปากปัจจัย

[๘๐๖] ทัสสเนนปหาดัพพะเหตุกขรรณ อาศัยทัสสเนนปหา-
ตัพพะเหตุกขรรณ เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย. ปฏิสนธิ ไม่มี.

๑๓. นอาหารปัจจัย

[๘๐๗] เนวทัสสเนนนภาวนาย ฯลฯ เพราะนอาหารปัจจัย
คือ พาทิรรูป... อุตสมมฏฐานรูป... ฯลฯ
ส่วนอสังญญสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

๑๔. นอินทริยปัจจัย

เพราะนอินทริยปัจจัย
คือ พาทิรรูป...อาหารสมมฏฐานรูป ฯลฯ ส่วนอสังญญสัตว์ทั้งหลาย
 ฯลฯ รูปชีวัตินทริย อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๕. นฌานปัจจัย

เพราะนฌานปัจจัย
คือ ปัญจวิญญาณ... ฯลฯ ฟังกระทำมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๖. นมคคปัจจัย

๑๗. เพราะนมคคปัจจัย

คือ ๑๗ ชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ ๑๗

ส่วนอสังญสัคค์ทั้งหลาย ๑๗

๑๗. นสัมปยุตตปัจจัย

๑๗. เพราะนสัมปยุตตปัจจัย

๑๘. นวิปยุตตปัจจัย

[๘๐๘] ๑. ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกกรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
กรรม.

๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัย
ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิจจนา อาศัยชั้นทั้งหลาย
ที่สหคตด้วยวิจิจจนา

๓. ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม และเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ และโมหะ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วย
วิจิกิจฉา ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๘๐๕] ๔. ภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหา-
ตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ...

ภวานาย ฯลฯ มี ๓ วาระ.

[๘๐๖] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัย
เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะน-
วิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานาย-
ตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญญัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

๖. ทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วย
วิจิกิจฉา.

๗. ภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรมอาศัยเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วย
อุทธัจจะ.

[๘๑๑] ๑๐. ทัสเสนปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสน-
ปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนภวานายปหาดัพพะเหตุก-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิจจณา และ
โมหะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

[๘๑๒] ๑๑. ภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหา-
ตัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และ
โมหะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๕. เพราะโนนัตถิปัจจัย ๒๐. เพราะโนวิคตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๘๑๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย

มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจฉิม มี ๑๑ วาระ ในนปัจฉิมชาติปัจฉิม มี ๑๗
วาระ ในนอาเสวนปัจฉิม มี ๑๗ วาระ ในนกัมมปัจฉิม มี ๗ วาระ ในน-
วิปากปัจฉิม มี ๑๗ วาระ ในนอาหารปัจฉิม มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจฉิม
มี ๑ วาระ ในนฌานปัจฉิม มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจฉิม มี ๑ วาระ ในน-
สัมปยุตตปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉิม มี ๑๑ วาระ ในนโนนัตติ-
ปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนโนวิกตปัจฉิม มี ๕ วาระ.

พินบัญอย่างนี้.

ปัจฉิมียะ จบ

อนุโลมปัจฉิมียะ

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉิมียะ

[๘๑๔] เพราะเหตุปัจฉิม ในนอารัมมณปัจฉิม มี ๕ วาระ...

ในนอธิปัตติปัจฉิม มี ๑๗ วาระ ในนอนันตรปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉิม
มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจฉิม มี ๑๑ วาระ ในนปัจฉิมชาติปัจฉิม มี ๑๗
วาระ ในนอาเสวนปัจฉิม มี ๑๗ วาระ ในนกัมมปัจฉิม มี ๗ วาระ ในน-
วิปากปัจฉิม มี ๑๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจฉิม มี ๑๑ วาระ ในนโนนัตติปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนโนวิกตปัจฉิม มี ๕
วาระ.

พินบัญอย่างนี้.

อนุโลมปัจฉิมียะ จบ

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๘๑๕] เพราะเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ...

ในอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสหชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในอุปนีสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในปุเรชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๓ วาระ ในฌานปัจจย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจจย มี ๒ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในอัติปัจจย มี ๓ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ปฎิจจวาระ จบ

สหชาตวาระเหมือนกับปฎิจจวาระ

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๑๖] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย.

มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ (วาระที่ ๑ - ๓)

๔. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ (วาระที่ ๔-๖)

๗. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรมอาศัย

เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

[๘๑๗] ๘. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา.

๙. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ.
สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ.

๑๐. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเส-
เนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหระค
ด้วยวิจิกิจฉา.

๑๑. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ,
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหระค
ด้วยอุทธีจจะ.

[๘๑๘] ๑๒. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรมและเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ และโมหะ.

๑๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๑๔. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัส-

เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุ-
กธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ และหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้น ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา
และโมหะ ฯลฯ.

[๘๐๕] ๑๕. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหา-
ตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (รวม ๑๗ วาระ)

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๒๐] ๑. ทัสเสนนปหาดัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหาดัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

มี ๓ วาระ เหมือนกับอารัมมณปัจจัย ในปฏิจจวาระ (วาระที่ ๑-๔).

๔. ภวานาย ฯลฯ มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๗. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม อาศัย

เนวทัสเสนนภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาดัตัพ-
เหตุกธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยัตถุ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม อาศัย
หทยัตถุ.

[๘๒๑] ๘. ทัสเสนนปหาดัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสนน-
นภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาดัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยหทยัตถุ.
สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจจา.

๕. ภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเส-
เนนภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยหทยัตถุ
สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะที่สหระคตด้วยอุทัจจะ.

๑๐. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจณา และโมหะ อาศัยหทยวัตถุ.

๑๑. ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธีจจะ และโมหะ อาศัยหทยวัตถุ.

[๘๒๒] ๑๒. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยวิจิกจณา และโมหะ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ และโมหะ.

๑๖. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ โมหะที่สหคตด้วยวิจิกจณา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจณา และหทยวัตถุ.

๑๔. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ และโมหะ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ และหทยวัตถุ ฯลฯ

[๘๐๓]๑๕. ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และ โมหะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๖. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ โมหะที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และหทยวัตถุ.

๑๗. ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม

และเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อาร์มณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และโมหะ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยอุทัจจะ และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ และ ฯลฯ.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๘๒๔] ๑. ทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. อาศัยภวานาย ฯลฯ มี ๓ วาระ.

๖. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม
อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะอธิปัตติ
ปัจจัย มี ๑ วาระ.

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม
อาศัยหทยวัตถุ.

๘. ทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๙. ภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพะเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๑๐. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัย หทยวัตถุ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๑. ภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๘๒๕] ๑๒. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ และ ฯลฯ.

๑๓. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๔. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกัรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกัรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกัรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกัรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกัรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ และ ฯลฯ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกัรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๘๒๖] ๑๕. ภวานายปหาดัพพะเหตุกัรรม อาศัยภวานายปหาดัพพะเหตุกัรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกัรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหาดัพพะเหตุกัรรม และหทยวัตถุ มี ๓ วาระ เหมือนกับทัสเสนน (จึงรวมเป็น ๑๗ วาระ)

๔. อนันตรปัจจัย ๕. สมนันตรปัจจัย

เพราะอนันตรปัจจัย เพราะสมนันตรปัจจัย ฯลฯ

๖. สหชาติปัจจัย

[๘๒๗] ๑. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกัรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกัรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกัรรม ฯลฯ.

๒. เนวทัสเสนนภานายปหาดัพพะเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนภานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนภานายปหาดัพพะเหตุกธรรม.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกจณา และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจณา.

๓. ทัสเสนนภานายปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัส-

**เนนนภานายปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนภานายปหาดัพพะเหตุก-
ธรรม ฯลฯ**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนภานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ

ชั้น ๓ และโมหะ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๔. อาศัยภานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ

เหมือนกับทัสเสนน.

[๘๒๘] ๓. **เนวทัสเสนนภานายปหาดัพพะเหตุกธรรม**

**อาศัยเนวทัสเสนนภานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะ
สหชาติปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะสหรถด้วยวิจิกิจจา ที่สหรถด้วย
อุทธัจจะ.

ในปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัย
หทยัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัย
หทยัตถุ.

๘. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรมเกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยหทยัตถุ.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะที่สหรถด้วยวิจิกิจจา.

๙. ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยหทยัตถุ.
สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหรถด้วยอุทธัจจะ.

๑๐. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม และเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกกรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกกรรม อาศัยหทยัตถุ.
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหระค
ด้วยวิจิกิจจา.

ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจจา และโมหะ อาศัยหทยัตถุ.

๑๑. ภาวนายปหัตตัพพเหตุกกรรม และเนวทัสส-

เนนภาวนายปหัตตัพพเหตุกกรรม อาศัยเนวทัสสเนนภาวนาย-

ปหัตตัพพเหตุกกรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตตัพพเหตุกกรรม อาศัยหทยัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหระค
ด้วยอุทธัจจะ.

ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และโมหะ อาศัยหทยัตถุ.

[๘๒๕] ๑๒. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกกรรม อาศัยทัสสน-

ปหายตัพพเหตุกกรรม และเนวทัสสเนนภาวนายปหัตตัพพเหตุ-

กรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกกรรม และ
หทยัตถุ ฯลฯ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา และโมหะ ฯลฯ

๑๓. เนวทัสสเนนภาวนายปหัตตัพพเหตุกกรรม อาศัย

ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกกรรม และเนวทัสสเนนภาวนายปหัตตัพพ-

เหตุกกรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นทัสสนเนปหัตถัพพเหตุกกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลาย ที่สหรถด้วยวิจิกจณา และโมหะ.

โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกจณา อาศัยขั้นทั้งหลาย ที่สหรถด้วยวิจิกจณา และหทยวัตถุ.

๑๔. ทัสสนเนปหัตถัพพเหตุกกรรม และเนวทัสสนเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยทัสสนเนปหัตถัพพเหตุกกรรม และเนวทัสสนเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นทัสสนเนปหัตถัพพเหตุกกรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นทัสสนเนปหัตถัพพเหตุกกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ที่สหรถด้วยวิจิกจณาแลโมหะ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

ขั้น ๓ และโมหะ อาศัยขั้น ๑ ที่สหรถด้วยวิจิกจณา และหทยวัตถุ ฯลฯ ขั้น ๒ และโมหะ อาศัยขั้น ๒ และหทยวัตถุ.

[๘๓๐] ๑๕. ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม และเนวทัสสนเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจย มี ๓ วาระ.

๗. อัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

[๘๓๑] ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย, เพราะนิสสยปัจจัย, เพราะอุปนิสสยปัจจัย เพราะปุเรชาติปัจจัย, เพราะอาเสวนปัจจัย, เพราะกัมมปัจจัย, เพราะวิปากปัจจัย, เพราะอาหารปัจจัย, เพราะอินทริยปัจจัย, เพราะฌานปัจจัย, เพราะมัคคปัจจัย, เพราะสัมปยุตตปัจจัย ฯลฯ

๑๕. วิปยุตตปัจจัย

[๘๓๒] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

๒. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม, จิตตสมุฏฐานรูปอาศัยชั้นทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูปอาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา, โมหะ อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย

๓. ทัสสเนนปหาตัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสส-

**เนนณภวานายปหาตัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนนปหาตัพพะเหตุก-
ธรรม ฯลฯ**

คือ ชั้น ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหา
ตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น
เพราะวิปยุตตปัจจัย

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

ชั้น ๑ โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ที่สหคตด้วย
วิจิกจณา ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ชั้นทั้งหลาย และโมหะ อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตต-
ปัจจัย. จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

[๘๓๑] ๔. ภวานายปหาตัพพะเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหา-
ตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ เหมือนกับ ทัสสเนน (วาระที่ ๑-๖)

[๘๓๔] ๗. เนวทัสสเนนภวานายปหาตัพพะเหตุกธรรม
อาศัยเนวทัสสเนนภวานายปหาตัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะ
วิปยุตตปัจจัย

คือ ชั้น ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนน-
ภวานายปหาตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วย
อุทธีจจะ.

จิตตสมุฏฐานรูปอาศัยโมหะเกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยขันธทั้งหลาย, ขันธทั้งหลายอาศัย
หทยวัตถุ.

ขันธทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย, หทย-
วัตถุ อาศัยขันธทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กฐิตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ฯลฯ อาศัยขันธทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

จักขุวิญญาณอาศัยจักขายตนะ, กายวิญญาณอาศัยกายตนะ.

ขันธทั้งหลาย ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพะเหตุกธรรม
อาศัยหทยวัตถุ.

๘. ทัสเสนนภวาตัพพะเหตุกธรรม อาศัยเนวทัส-

เสนนภวานายปหาตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ เพราะวิปยุตตปัจจัย

คือ ขันธทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนภวาตัพพะเหตุกธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ, ขันธทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ฯลฯ
ขันธทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

๙. ภวานายปหาตัพพะเหตุกธรรม อาศัยเนวทัส-

เสนนภวานายปหาตัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหาตัพพะเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ,
ขันธทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

สัมปยุตตขันธุ์ทั้งหลาย อาศัยโมหะที่สหระคด้วยอุทัจจะ, ขันธุ์ทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

๑๐. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย, ขันธุ์ทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธุ์ทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

สัมปยุตตขันธุ์ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะที่สหระคด้วยวิจิจฉา.

ขันธุ์ทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

ขันธุ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจฉา และโมหะ อาศัยหทยวัตถุ, ขันธุ์ทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

๑๑. ภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสเสนนภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ขันธุ์ทั้งหลาย ที่เป็น ภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ ฯลฯ เหมือนกับ ทัสเสนน.

[๘๓๕] ๑๒. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะ
วิปยุตตปัจจย.

ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิจจนา และโมหะ ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒ ฯลฯ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจย.

๑๓. เนวทัสสนนภานายปหัตตัพพเหตุกธรรม

อาศัยทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสนนภานาย-
ปหัตตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะ
วิปยุตตปัจจย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจนา และโมหะ
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย และโมหะ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจย.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจนา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิจจนา เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจย.

๑๔. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสน-

เนนภานายปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสนนปหัตตัพพเหตุก-
ธรรม และเนวทัสสนนภานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย. ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตต-
ปัจจย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัย ชั้นทั้งหลาย เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

ชั้น ๑ และ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา
หทยวัตถุ และโมหะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ และ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย และโมหะ เกิดขึ้น เพราะ
วิปยุตตปัจจัย.

ชั้น ๑ และโมหะ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา และหทยวัตถุ
ฯลฯ และอาศัยชั้น ๒ ฯลฯ อาศัยหทยวัตถุ เกิดขึ้น เพราะวิปยุตตปัจจัย.

๑๕. ฯลฯ อาศัย ภาวนายปหัตถัพพเหตุกกรรม ฯลฯ

มี ๓ วาระ เหมือนกับ ทัสสเนนะ.

๒๐. อตฺถิปัจจัย ฯลฯ ๒๑. อวิคตปัจจัย

ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม อาศัยทัสสเนนปหัตถัพพเหตุ-
กกรรม เกิดขึ้น เพราะ อตฺถิปัจจัย, เพราะ ปัจจัย, เพราะ วิคต-
ปัจจัย เพราะ อวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุทฺถมุลกนัย

[๘๓๖] ในเหตุปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๑๗ วาระ
ในอริปติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในสมนันตร-
ปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี

๑๗ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในปุเรชาติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๑๗ วาระ ในกัมมปัจจย
มี ๑๗ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๑๗ วาระ ใน
อินทริยปัจจย มี ๑๗ วาระ ในฉนปัจจย มี ๑๗ วาระ ในมคคปัจจย มี
๑๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในอตถิปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนตถิปัจจย มี ๑๗ วาระ ในวิกตปัจจย มี
๑๗ วาระ ในอวิกตปัจจย มี ๑๗ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลม จบ

ปัจจนียนัย

๑. เหตุปัจจย

[๘๓๗] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจย

คือ โมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉา อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคตด้วย
วิจิกิจฉา.

[๘๓๘] ๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ โมหะ ที่สหระคตด้วยอุทัจจะ อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคตด้วย
อุทัจจะ.

[๘๓๕] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัย เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ขันธ์ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์ ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ฟังกระทำให้เต็ม.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ.

ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ อาศัยหทยัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยหทยัตถุ

[๘๔๐] ๔. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และหทยัตถุ.

[๘๔๑] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม

อาศัยภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจฉัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และหทยัตถุ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๘๔๒] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายเป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม.

[๘๔๓] ๒. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม

อาศัยภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม.

[๘๔๔] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม

อาศัยเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป . . . อาหารสมุฏฐานรูป . . . อุตฺตสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญญัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

[๘๔๕] ๔. เนวทัสเสนนภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม

อาศัยทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธที่เป็นทัสเสนนปหาเหตุกธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา และโมหะ.

[๘๔๖] ๕. เนวทัสเสนนภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม

อาศัยภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธที่เป็นภาวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และโมหะ.

๓. นอริปติปัจจัย

[๘๔๗] ๑. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย เหมือนกับ สหชาติปัจจัย (คือมี ๑๗ วาระ)

๔. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๑๐. นอเสวนปัจจัย

เพราะนอนันตรปัจจัย เพราะนสมนันตรปัจจัย เพราะนอัญญ-
มัญญปัจจัย เพราะนอุปนิสสยปัจจัย เพราะนปุเรชาติปัจจัย
เหมือนกับปัจจัยนี้ ในปฏิจวาระ, มี ๑๓ วาระ ไม่มีแตกต่างกัน.
เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย เพราะนอเสวนปัจจัย

๑๑. นกัมมปัจจัย

[๘๔๘] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยขันธทั้งหลาย
ที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม.

[๘๔๙] ๒. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหา-
ตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่
เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม.

[๘๕๐] ๓. เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
อาศัยเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม.

พาหิรรูป .. อาหารสมภูฐานรูป ... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ.

เจตนาที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ.

๔. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

สัมปยุตตเจตนา อาศัย โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา.

๕. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยเนวทัสส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ เจตนาที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยหทยวัตถุ

สัมปยุตตเจตนา อาศัย โมหะ ที่สหระคอุทธีจจะ.

[๕๕๑] ๖. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสน-
นปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ฯลฯ

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยขันธทั้งหลาย
ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และหทยวัตถุ

สัมปยุตตเจตนา อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และ โมหะ.

[๘๕๒] ๗. ภาวนายปหัตถ์พหุคุณธรรม อาศัยภาวนายปหัตถ์พหุคุณธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหัตถ์พหุคุณธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นภาวนายปหัตถ์พหุคุณธรรม อาศัยขั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ.

๑๒. นวิปากปัจจัย

[๘๕๓] ทัสเสนนปหัตถ์พหุคุณธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตถ์พหุคุณธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย. พังการทำให้บริบูรณ์. ปฏิสนธิ ไม่มี. (มี ๑๗ วาระ)

๑๓. นอาหารปัจจัย

๗๑๑ เพราะนอาหารปัจจัย

คือ พหารูป... อุดสมภูฐานรูป ๗๑๑

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ๗๑๑

๑๔. นอินทริยปัจจัย

๗๑๑ เพราะนอินทริยปัจจัย

คือ พหารูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ๗๑๑.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย รูปชีวิตินทริย อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๕. นณานปัจจย

๑๓๑ เพราะนณานปัจจย

คือ ชั้น ๑ ที่สหคตด้วยปัญจวิญญาณ ๑๓๑

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ๑๓๑.

ส่วนอสังขยสัตว์ทั้งหลาย ๑๓๑

๑๖. นมคคปัจจย

๑๓๑ เพราะนมคคปัจจย

คือ ๑๓๑ อาศัยชั้น ๑ ซึ่งเป็นเหตุกะ ๑๓๑

๑๗. นสัมปยุตตปัจจย ๑๘. นวิปยุตตปัจจย

๑๓๑ เพราะนสัมปยุตตปัจจย, เพราะนวิปยุตตปัจจย

เหมือนกับนวิปยุตตปัจจย ในปัจจนีเยแห่งปฏิจวาระ ไม่มีแตกต่าง
กัน มี ๑๑ วาระ.

๑๙. โนนตติปัจจย ๒๐. โนวิคตปัจจย

เพราะโนนตติปัจจย เพราะโนวิคตปัจจย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

สุทธมูลกนัย

[๘๕๔] ในนเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ

ในนอธิปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-

ปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย
มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจฉัย มี ๑๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๑๓
วาระ ในนอาเสวนปัจฉัย มี ๑๓ วาระ ในนกัมมปัจฉัย มี ๗ วาระ ในน-
วิปากปัจฉัย มี ๑๓ วาระ ในนอาหารปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจฉัย
มี ๑ วาระ ในนฌานปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจฉัย มี ๑ วาระ ในน-
สัมปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๑๑ วาระ ในโนนัตติ-
ปัจฉัย มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ
พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียนัย

สูตรมูลนัย

[๘๕๕] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอารัมมณปัจฉัย มี ๕ วาระ....ใน
นอธิปัตติปัจฉัย มี ๑๓ วาระ ในนอนันตรปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัยมี
๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจฉัย มี ๑๓ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๑๓ วาระ
ในนอาเสวนปัจฉัย มี ๑๓ วาระ ในนกัมมปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนวิปาก-
ปัจฉัย มี ๑๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย
มี ๑๑ วาระ ในโนนัตติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.
พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

สูตรมูลกนัย

[๘๕๖] เพราะเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจย
มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ
ในอุปนีสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอาเสวน-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ
ในอาหารปัจจย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๕ วาระ ในฌานปัจจย มี
๕ วาระ ในมัคคปัจจย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ใน
วิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในอตฺถิปัจจย มี ๕ วาระ ในนัตถิปัจจย มี ๕
วาระ ในวิกตปัจจย มี ๕ วาระ ในอวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ปัจจยวาระ จบ

นิสสยวาระ เหมือนกับปัจจยวาระ.

สังสัฎฐวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๕๓] ๑. ทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม เจือกับทัสสเนน-
ปหัตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๒.

[๘๕๔] ๒. ภาวนายปหัตัพพเหตุกธรรม เจือกับภาวนาย-
ปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นภาวนายปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๒

[๘๕๕] ๓. เนวทัสสเนนภาวนายปหัตัพพเหตุกธรรม เจือ
กับเนวทัสสเนนภาวนายปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเนวทัสสเนนภาวนายปหัตัพพ-
เหตุกธรรม ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ทัสเสนปหาดัพพะเหตุกธรรม เจือกับเนวทัสส-

เนนณภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ๑ล๑

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เจือกับโมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจจา.

๕. ภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เจือเนวทัสส-

เนนณภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ๑ล๑

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เจือกับโมหะที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

[๘๖๐] ๖. **ทัสเสนปหาดัพพะเหตุกธรรม เจือกับทัสเสน-**
ปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนณภวานายปหาดัพพะเหตุ-
กธรรม ๑ล๑

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา และโมหะ ๑ล๑
ชั้น ๒ ๑ล๑

[๘๖๑] ๗. **ภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เจือกับภวานาย-**
ปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนณภวานายปหาดัพพะเหตุ-
กธรรม ๑ล๑

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ ๑ล๑
ชั้น ๒ ๑ล๑

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๖๒] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เจือกับทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ เจือกับชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกขธรรม เจือ
กับทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม ฯลฯ

คือ โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา เจือกับชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิกิจฉา.

๓. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหัตถัพพเหตุกขธรรม เจือกับทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม
ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๓ และโมหะ เจือกับชั้นที่ ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๔. ฯลฯ เจือกับภวานายปหัตถัพพเหตุกขธรรม ฯลฯ
มี ๓ วาระ.

[๘๖๓] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกขธรรม เจือ
กับเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกขธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๓ เจือกับชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกขธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ เจือกับชั้นที่ ๒. ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๘. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เจือกับเนวทัสส-

เนนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เจือกับโมหะที่สหคตด้วยวิจิกิจจา.

๙. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เจือกับเนวทัสส-

เนนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เจือกับโมหะ ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

[๘๖๔] ๑๐. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เจือกับทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ฯลฯ

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่สหคตด้วยวิจิกิจจา และโมหะ ฯลฯ
ขั้น ๒ เจือกับขั้น ๒ และโมหะ.

[๘๖๕] ๑๑. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เจือกับภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ และโมหะ ฯลฯ
ขั้น ๒ ฯลฯ

๓. อธิปติปัจจัย

[๘๖๖] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เจือกับทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นทสเสนนปหาดัพพะเหตุกรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. ฯลฯ เจือกับภวานายปหาดัพพะเหตุกรรม ฯลฯ
มี ๑ วาระ.

๓. เนวทสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกรรม
เจือเนวทสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะ
อธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเนวทสเสนนภวานายปหาดัพพะ
เหตุกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๔. อนันตรปัจจัย ๕. สมันตรปัจจัย
เพราะ อนันตรปัจจัย เพราะ สมันตรปัจจัย

๖. สหชาติปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย
[๘๖๗] ทสเสนนปหาดัพพะเหตุกรรม เจือกับทสเสนนปหา-
ตัพพะเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย เพราะอัญญมัญญ-
ปัจจัย เพราะนิสสยปัจจัย เพราะอุปนิสสยปัจจัย เพราะปุเรชาติปัจจัย
เพราะอาเสวนปัจจัย เพราะกัมมปัจจัย เพราะวิปากปัจจัย เพราะอาหาร-
ปัจจัย เพราะอินทริยปัจจัย เพราะฌานปัจจัย เพราะมัคคปัจจัย เพราะ
สัมปยุตตปัจจัย เพราะวิปยุตตปัจจัย เพราะอตฺถิปัจจัย เพราะนัตถิ
ปัจจัย เพราะวิคตปัจจัย เพราะอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุทฺถมุลกนัย

[๘๖๘] ในเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๑๑ วาระ. ในฌานปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอตถิปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในนัตถิปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลม จบ

ปัจจนียนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๖๙] เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เจือกับ
ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉา เจือกับขันธทั้งหลาย ที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉา.

[๘๗๐] เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เจือกับ
ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจฉัย
คือ โมหะ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ เจือกับขันธุ์ทั้งหลายที่สหระคด้วย
อุทัจจะ

[๘๗๑] เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เจือกับ
เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุ-
ปัจฉัย

คือ ขันธุ์ ๑ เจือกับขันธุ์ ๑ ที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพ-
เหตุกธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ขันธุ์ ๒ เจือกับขันธุ์ ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๘๗๒] ฯลฯ เจือกับทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
เพราะนอริปิปัจฉัย เหมือนกับสหชาติปัจฉัย.

เพราะนปุเรชาติปัจฉัย เพราะนปัจฉชาติปัจฉัย เพราะ
นอเสวนปัจฉัย เพราะนกัมมปัจฉัย มี ๗ วาระ.

เพราะนวิปากปัจฉัย เพราะนฌานปัจฉัย เพราะนมคคปัจฉัย
เพราะนวิปยุตตปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันียะ

[๘๗๓] ในนเหตุปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนอริปิปัจฉัย มี ๑๑ วาระ
ในนปุเรชาติปัจฉัย มี ๑๑ วาระ ในนปัจฉชาติปัจฉัย มี ๑๑ วาระ ใน

นอาเสวนปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนฉานปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนีเยะ จบ

อนุโลมปัจจนีนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเยะ

[๘๑๔] เพราะเหตุปัจจย ในนอธิปัตติปัจจย มี ๗ วาระ... ในนปุเรชาตปัจจย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจย มี ๗ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๗ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๗ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีเยะ จบ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๘๑๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ในนอันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสหชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนนิสสย-

ปัจจย มี ๓ วาระ ในปุเรชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ
ในกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๓
วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๓ วาระ ในฉนปัจจย มี ๓ วาระ ในมคคปัจจย
มี ๒ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ
ในนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ ในวิกตปัจจย มี ๓ วาระ ในอวิกตปัจจย มี ๓ วาระ
พียงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

สัมปยุตตวาระ

สัมปยุตตวาระ เหมือนกับสังสัทฐวาระ

ปัญหาพระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๗๖] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่

ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๘๗๗] ๒. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่

**เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุ-
ปัจจัย**

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๘๗๘] ๓. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่

**ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย**

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๔. กาวนาย ๗๗ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๖)

๖. เนวทัสเสนนกวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เป็น

ปัจจยแก้เนวทัสเสนนกวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ๗๗ มี ๑ วาระ

[๘๗๕] ๘. เนวทัสเสนนกวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เป็น

ปัจจยแก้ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจย

คือ โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา เป็นปัจจยแก้สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจย.

[๘๘๐] ๙. เนวทัสเสนนกวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เป็น

ปัจจยแก้กวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจย

คือ โมหะที่สหระคด้วยอุทธัจจะ เป็นปัจจยแก้สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจย.

[๘๘๑] ๑๐. เนวทัสเสนนกวานายปหาตัพพเหตุกธรรมเป็น

ปัจจยแก้ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนกวานาย-

ปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจย

คือ โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา เป็นปัจจยแก้สัมปยุตตขันธ์และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจย.

[๘๘๒] ๑๑. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม

เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยอุทฺธัจจะ เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธและจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๘๓] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัส-

เสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยี่ ซึ่งระคะที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เพราะปรารภระคะนั้น ระคะที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิจจนา ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยี่ ซึ่งทิฏฐิ เพราะปรารภทิฏฐินั้น ระคะ ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิจจนา ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภวิจิจจนา วิจิจจนา ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภโทมนัสที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม โทมนัสที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิจจนา ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๘๔] ๒. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่

เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้วที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ฯลฯ ที่ข่มแล้ว ฯลฯ ที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโต-
ปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่อนาคังสญาณ
แก่อำวิชชนะ และโมหะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๘๘๕] ๓. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัส-
เสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารถนขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น

[๘๘๖] ๔. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง ซึ่งราคะที่เป็นภวานายปหาดัตถัพพเหตุกธรรม เพราะปรารภราคะนั้น ราคะที่เป็นภวานายปหาดัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น โทมณัสเป็นภวานายปหาดัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภอุทธัจจะ อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น, โทมณัสที่เป็นภวานายปหาดัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภโทมณัสที่เป็นภวานายปหาดัตถัพพเหตุกธรรม โทมณัสที่เป็นภวานายปหาดัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๘๗] ๕. ภวานายปหาดัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนเนนปหาดัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง ซึ่งราคะที่เป็นภวานายปหาดัตถัพพเหตุกธรรม เพราะปรารภราคะนั้น ราคะที่เป็นทัสสนเนนปหาดัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิจฉา ย่อมเกิดขึ้น โทมณัสที่เป็นทัสสนเนนปหาดัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภอุทธัจจะ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิจฉา ย่อมเกิดขึ้น โทมณัสที่เป็นทัสสนเนนปหาดัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภโทมณัสที่เป็นภวานายปหาดัตถัพพเหตุกธรรม โทมณัสที่เป็นทัสสนเนนปหาดัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิจฉา ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๘๘] ๖. กาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนว-

ทสเสนน กาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้วที่เป็นการนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ กิเลสที่ข้ามแล้ว ฯลฯ ที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นกาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นกาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นกาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ และโมหะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย.

[๘๘๙] ๗. กาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทสเสนน กาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย

คือ เพราะปรารถนาขั้นทั้งหลายที่เป็นกาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ขั้นทั้งหลายที่สหระตด้วยวิจิกิจฉา และโมหะย่อมเกิดขึ้น.

[๘๙๐] ๘. กาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่กาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทสเสนน กาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารถนาคันธุ์ทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม
คันธุ์ทั้งหลายที่สทรคด้วยอุทธีจจะ และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๕๑] ๘. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ พึงให้พิสดารเหมือนกับ ทัสเสนติกะ.

ฯลฯ เป็นปัจจยแก่อาวัชชนะ และโมหะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจย.

[๘๕๒] ๑๐. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจยแก่ทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจย

คือ บุคคลให้ทาน ฯ เหมือนกับ ทัสเสนติกะ.

[๘๕๓] ๑๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจยแก่ภวานายปหัตัพพเหตุกธรรมด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ เหมือนกับ ทัสเสนติกะ.

[๘๕๔] ๑๒. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม

เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารภจักขุ ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจจา และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภ โสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจจา และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๕๕] ๑๓. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธัจจะและโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๕๖] ๑๔. ทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจจา และโมหะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๕๗] ๑๕. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกขธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกขธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกขธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจฉัย

คือ เพราะปรารภขันธุ์ทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกขธรรม และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๕๘] ๑๖. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกขธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกขธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกขธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกขธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารภขันธุ์ทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ขันธุ์ทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

[๘๕๙] ๑๗. ภวานายปหาดัพพะเหตุกขธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกขธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกขธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารภขันธุ์ทั้งหลายที่สหรถด้วยอุทธัจจะ และโมหะ ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกขธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

[๕๐๐] ๑๘. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารภขันธุ์ทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทัจจะ และโมหะ
ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

[๕๐๑] ๑๙. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภาวนาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารภขันธุ์ทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทัจจะ และโมหะ
ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และโมหะ ย่อม
เกิดขึ้น.

[๕๐๒] ๒๐. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน
นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารภขันธุ์ทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทัจจะ และโมหะ ขันธุ์
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

[๕๐๓] ๒๑. กาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
นกวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่กาวนายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม และเนวทัสเสนนกวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ เพราะปรารภขันธทั้งหลายที่สหรถด้วยอุทธัจจะ และโมหะ ขันธ
ทั้งหลายที่สหรถด้วยอุทธัจจะ และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปัตติปัจฉัย

[๕๐๔] ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเส-
เนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจฉัย เหมือนกับ
ทัสเสนติกะ มี ๑๐ วาระ.

๔. อนันตรปัจฉัย

[๕๐๕] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเส-
เนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจฉัย

คือ ขันธทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ที่เกิดก่อน ๆ
เป็นปัจฉัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ที่เกิดหลัง ๆ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจฉัย.

[๕๐๖] ๒. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนว-
ทัสเสนนกวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจฉัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
โมหะ ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตัพพะเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่
วุฏฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๕๐๗] ๓. ทัสสนนปหัตัพพะเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ทัส-
สนนปหัตัพพะเหตุกกรรม และเนวทัสสนนภวานายปหัตัพพะ-
เหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

[๕๐๘] ๔. ภวานายปหัตัพพะเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ภวา-
นายปหัตัพพะเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพะเหตุกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ
เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพะเหตุกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๕๐๙] ๕. ภวานายปหัตัพพะเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ทัสสนนภวานายปหัตัพพะเหตุกกรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธัจจะ ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
โมหะที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่
วุฏฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๕๑๐] ๖. ภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวา-
นายปหัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพ-
เหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธัจจะ ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธัจจะ ที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

[๕๑๑] ๗. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ โมหะที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะที่เกิดก่อน ๆ
เป็นปัจจัยแก่โมหะที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะที่เกิดหลัง ๆ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรมที่เกิด
ก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพ-
เหตุกธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ไวทาน ฯลฯ

แนวสัญญาณาสัญญาขณะของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๕๑๒] ๘. แนวทัสสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็น

ปัจจัยแก่ทัสสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ โมหะที่สหระคด้วยวิจิจจนาที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจนาที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อวิชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นทัสสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๕๐๑] ๙. แนวทัสสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็น

ปัจจัยแก่ภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ โมหะที่สหระคด้วยอุทธัจจะที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธัจจะที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ อนันตรปัจจัย.

อวิชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๕๑๔] ๑๐. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรมเป็น
ปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ โมหะที่สหคตด้วยวิจิกิจฉาที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจฉัยแก่ขั้นทั้ง
หลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉาที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจฉัย.

อวัชชนะ เป็นปัจฉัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา และ
โมหะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจฉัย.

[๕๑๕] ๑๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม
เป็นปัจฉัยแก่ภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ โมหะที่สหคตด้วยอุทธัจจะที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจฉัยแก่ขั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธัจจะที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจฉัย.

อวัชชนะ เป็นปัจฉัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธัจจะ และโมหะ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจฉัย.

[๕๑๖] ๑๒. ทัสเสนนปหัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหัตัพพ-
เหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจฉัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจนาที่เกิดก่อน ๆ และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจนาที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

[๕๑๗] ๑๓. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสส-
เนนนวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภาว-
นายปหาดัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจนาที่เกิดก่อน ๆ และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่โมหะที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจนา และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๕๑๘] ๑๔. ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสส-
เนนนวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหาดัพพะ-
เหตุกธรรม และเนวทัสเสนนนวนายปหาดัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจนาที่เกิดก่อน ๆ และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจนาที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

[๕๑๕] ๑๕. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสส-
เนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ เหมือนกับทัสสเนนะ.

๕. สมนันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๕๒๐] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสส-
เนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของสมนันตรปัจจัย เหมือนกับ
อนันตรปัจจัย.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ เหมือนกับสหชาติ-
ปัจจัย ในปฏิจจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ เหมือนกับ
สหชาติปัจจัย ในปฏิจจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ เหมือนกับนิสสย-
ปัจจัย วาระที่ต่างกันไม่มี.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๕๒๑] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสส-
เนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือ ที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลที่เข้าไปอาศัยราคะที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพเหตุกกรรมแล้ว ฆ่า
สัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม ฯลฯ
โมหะ ฯลฯ ทิฏฐิ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ราคะที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ ทิฏฐิ
ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม
ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๒๒] ๒. ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ทัสสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพเหตุกกรรมแล้ว ให้
ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม ฯลฯ
โมหะ ฯลฯ ทิฏฐิ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ราคะที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็น
ปัจจัยแก่ศรัทธา แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ผลสมาบัติ
และแก่โมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๒๓] ๓. ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่
ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสนนภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ราคะที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ ทิฎฐิ
ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจจา และ
โมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๒๔] ๔. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่
ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ มานะ
ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
แก่โทสะ แก่โมหะ แก่มานะ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจ องอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๒๕] ๕. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสสน
เนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรมแล้ว มาสัตว์
 ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม โมหะ ฯลฯ
มานะ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว มาสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็น
ปัจฉัยแก่ราคะที่เป็นทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่ทิฏฐิ
แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

ฉันทราคะในภินทวะของคน เป็นปัจฉัยแก่ฉันทราคะในภินทวะของ
ผู้อื่น ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, ฉันทราคะในของที่ตนหวงแหน เป็น
ปัจฉัยแก่ฉันทราคะในของที่คนอื่นหวงแหน ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๕๒๖] ๖. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น ปัจฉัยแก่เนว-
ทัสสนเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรมแล้ว ให้
ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัย โทสะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ โมหะ
ฯลฯ มานะ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ความปรารถนา เป็นปัจจัย
แก่ศรัทธา แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ผลสมาบัติ และ
โมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสขปัจจัย.

[๕๒๓] ๗. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสส-
เนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็น
ปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ด้วยอำนาจของอุป-
นิสสขปัจจัย.

[๕๒๔] ๘. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสขปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ราคะที่เป็นภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็น
ปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ ด้วยอำนาจของอุป-
นิสสยปัจจัย.

[๕๒๕] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรมเป็น
ปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิดขึ้น

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตุ

โภชนะ เสนาสนะ ฯลฯ โมหะแล้ว ให้ทาน ฯลฯ

ศรัทธา ฯลฯ โมหะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา แก่ผลสมบัติ และโมหะ
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๓๐] ๑๐. เนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรมเป็น
ปัจจัยแก่ทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น **ปกตูปนิสสยะ** ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ฯลฯ ถือทิวฉฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย เสนา-
สนะ ฯลฯ โมหะแล้ว มาสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็น
ทัสสนเนปหาตัพพะเหตุกกรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะ-
ปัจจัย.

[๕๓๑] ๑๑. เนวทัสสนเนนภวานายปหาตัพพะเหตุกกรรมเป็น

ปัจจัยแก่ภวานายปหาตัพพะเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น **ปกตูปนิสสยะ** ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ฯลฯ ก่อมานะ.

บุคคลเข้าไปอาศัยโมหะ ฯลฯ ก่อมานะ.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ และโมหะ เป็นปัจจัย แก่ราคะที่เป็นภวานาย-
ปหาตัพพะเหตุกกรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

[๕๓๒] ๑๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจฉัยแก่ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ศรัทธา ฯลฯ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย เสนาสนะ ฯลฯ และ
โมหะ เป็นปัจฉัย แก่ขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจจา และโมหะ ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๕๓๓] ๑๓. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจฉัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ และโมหะ เป็นปัจฉัยแก่ขันธทั้งหลาย
ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๕๓๔] ๑๔. ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คื้ทึ่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ทึ่เป็น ปกตูปนิสสยะ ใต้แก้

ขันธั้ทึ่หลายทึ่สทรคตด้วยวิจิกจณา และโมหะ เป็นปัจจยแก้ระคะทึ่
เป็นทัสสเนนปหาตัพพะเหตุกขรรธม ฯลฯ แก้ความปรารธณา ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจย.

[๕๓๕] ๑๕. ทัสสเนนปหาตัพพะเหตุกขรรธม และเนวทัสส-
เนนนภานายปหาตัพพะเหตุกขรรธม เป็นปัจจยแก้เนวทัสสเนนนภานาย-
ปหาตัพพะเหตุกขรรธม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย

มี ๒ อย่าง คื้ทึ่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ทึ่เป็น ปกตูปนิสสยะ ใต้แก้

ขันธั้ทึ่หลายทึ่สทรคตด้วยวิจิกจณา และโมหะ เป็นปัจจยแก้ศรัทธา
แก้ปัญญา แก้สุขทางกาย แก้ทุกขั้ทางกาย แก้ผลสมมาบัติ และโมหะ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจย.

[๕๓๖] ๑๖. ทัสสเนนปหาตัพพะเหตุกขรรธม และเนวทัสส-
เนนนภานายปหาตัพพะเหตุกขรรธม เป็นปัจจยแก้ทัสสเนนปหาตัพพะ-
เหตุกขรรธม และเนวทัสสเนนนภานายปหาตัพพะเหตุกขรรธม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจย

มี ๒ อย่าง คื้ทึ่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ทึ่เป็น ปกตูปนิสสยะ ใต้แก้

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๓๗] ๑๗. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธัจจะ และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๓๘] ๑๘. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธัจจะ และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๓๕] ๑๕. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสส-
เนนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสสเนนนภา-
วนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธังจะ และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
ฯลฯ แก่ผลสมาบัติ และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๕๔๐] ๒๐. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสส-
เนนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

คือ ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธังจะ และโมหะ เป็นปัจจัยแก่
ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิจจนา และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

[๕๔๑] ๒๑. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสส-
เนนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม และเนวทัสสเนนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรุปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทัจจะ และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทัจจะ และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๕๔๒] ๑. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพะเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อรัम्मณปุเรชาติ และ วัตตูปุเรชาติ
ที่เป็น อรัम्मณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็น โสตะ ฯลฯ หทยวัตตु โดยความเป็นของไม่เที่ยง

ฯลฯ

บุคคลเห็นรูป ด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ ฟังเสียง ด้วยทิพโสตราตุ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสฏฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

ที่เป็น วัตตูปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ หทยวัตตุ
เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพะเหตุกธรรม
และโมหะ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๕๔๓] ๒. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพะเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้งซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตตุ เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม ฯลฯ ทิฏฐิ
ฯลฯ วิจิจฉา ฯลฯ โทมณัสที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตตุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหาดัพพะเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

[๕๔๔] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือ อารัมมณปุเรชาตะ วัตตปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้งซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตตุ เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น
อุทธัจจะ โทมณัสที่เป็นภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตตุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหาดัพพะเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

[๕๔๕] ๔. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัพพะเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสเสนนปหาดัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหาดัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

จักขุ ฯลฯ เพราะปรารภหทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจนา และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาต ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิจจนา และโมหะ ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

[๕๔๖] ๕. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

จักขุ ฯลฯ เพราะปรารภหทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะและโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาติปัจจัย

[๕๔๗] ๑. ทัสเสนนปหาดัตัพพะเหตุกธรรม เป็น ปัจจัยแก่เนว-
ทัสเสนนภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติ-
ปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เนนทัสเสนนปหาดัตัพพะเหตุกธรรม ที่เกิดภายหลัง
เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

[๕๔๘] ๒. ภวานายปาดัตัพพะเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ทัสเสนนภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติ-
ปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม ที่เกิดภายหลัง
เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

[๕๔๙] ๓. เนวทัสเสนนภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของ
ปัจจชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม ที่
เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

[๕๕๐] ๔. ทัสเสนนปหาดัตัพพะเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
ภวานายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวา-
นายปหาดัตัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจจา และโมหะ ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

[๕๕๑] ๕. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภาวนาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยอุทธัจจะ และโมหะ ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๑๒. อาสวณปัจจัย

[๕๕๒] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัส-
เสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาสวณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาสวณปัจจัย.

[๕๕๓] ๒. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจจา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
โมหะ ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาสวณปัจจัย.

[๕๕๔] ๓. ทัสเสนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่

ทัสเสนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจณา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจณา ที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๕๕๕] ๔. ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม มี ๓ วาระ

เนวทัสเสนนภวานาย ฯลฯ ในอาเสวนมูลกะ วุฏฐานะกัถิ อาวัชชนะกัถิ พิงทิงเสย. มี ๑๓ วาระ พิงใสให้เต็ม เหมือนกับอนันตรปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๕๕๖] ๑. ทัสเสนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัส-

เสนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๕๕๓] ๒. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนว-
ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่โมหะ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่วิบากขันธ
และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

[๕๕๔] ๓. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัส-
เสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ฯลฯ

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่สัมปยุตต-
ขันธทั้งหลาย โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

[๕๕๕] ๔. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย

คือ เจตนาที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่สัมปยุตต-
ขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

[๕๖๐] ๕. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย
คือ เจตนาที่เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่โมหะ
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๕๖๑] ๖. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนา-
ยปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

คือ เจตนาที่เป็นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ขันธทั้งหลาย โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๕๖๒] ๗. เนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ. ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเนวทัสสเนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัย
แก่วิบากขันธ และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๕๖๓] ๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัย แก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ทั้งปวัตติและปฏิสนธิ วิปากขันธทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทัยวัตถุ.

๑๕.อาหารปัจจัย

[๕๖๔] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

[๕๖๕] ๒. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

[๕๖๖] ๓. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นทัสสนนพหัตถ์พหตุกธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของอาหารปัจจัย

๔. กวานาย ๗๗ ๓ วาระ เหมือนกับ ทัสสนน.

[๕๖๗] ๗. เนวทัสสนนกวานายพหัตถ์พหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เนวทัสสนนกวานายพหัตถ์พหตุกธรรม ด้วยอำนาจ
ของปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสนนกวานายพหัตถ์พหตุกธรรม
เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ กวพิการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ๗๗

๖๖. อินทรีย์ปัจจัย

[๕๖๘] ทัสสนนพหัตถ์พหตุกธรรม ๗๗ ด้วยอำนาจของ
อินทรีย์ปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับอาหารปัจจัย โมหะต้องนับเข้าด้วย.

กวานายพหัตถ์พหตุกธรรม ๗๗ มี ๓ วาระ.

[๕๖๙] เนวทัสสนนกวานายพหัตถ์พหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เนวทัสสนนกวานายพหัตถ์พหตุกธรรม ๗๗

คือ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นเนวทัสสนนกวานายพหัตถ์พหตุกธรรม
เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ๗๗

จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายินทรีย์เป็นปัจจัยแก่
กายวิญญาณ ฯลฯ

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
อินทรีย์ปัจจัย.

๑๗. ฌานปัจจัย ๑๘. มัคคปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของมัคคปัจจัย เหล่านี้พึงกระทำให้เป็นสเหตุกรรม. (มี ๗ วาระ)

๑๙. สัมปยุตตปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย เหมือนกับสัมปยุตต-
วาระ^๑ ในปฏิจวาระ (มี ๑๑ วาระ)

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๕๗๐] ๑. ทัสเสนนปหัตัพพเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ทัสเสนนภาวนายปหัตัพพเหตุกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ เหมือนกับ
ทัสสนติกะ.

๑. น่าจะเป็นสัมปยุตตปัจจัย

[๕๗๐] ๒. กวานายปหัตถ์พหตุกธรรม เป็นปัจฉยแก้แหว-
ทสสนนกวานายปหัตถ์พหตุกธรรม ด้วยอำนาจองวิปยุตต-
ปัจฉย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ เหมือนกับ
ทสสนติกะ.

[๕๗๒] ๓. เนวทสสนนกวานายปหัตถ์พหตุกธรรม เป็น
ปัจฉยแก้แหวทสสนนกวานายปหัตถ์พหตุกธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ
เหมือนกับทสสนติกะ.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทสสนนกวานายปหัตถ์พหตุกธรรม ที่เกิด
ภายหลัง และโมหะ เป็นปัจฉยแก้แหวนี้ ที่เกิดก่อน.

[๕๗๓] ๔. เนวทสสนนกวานายปหัตถ์พหตุกธรรม เป็น
ปัจฉยแก้ทสสนนปหัตถ์พหตุกธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุเป็นปัจฉยแก้ขันธทั้งหลายที่เป็นทสสนนปหัตถ์พหตุก-
ธรรม ฯลฯ.

[๕๗๔] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็น

ปัจฉัยแก่ภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม
ฯลฯ

[๕๗๕] ๖. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็น

ปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

[๕๗๖] ๗. เนวทัสเสนนภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม เป็น

ปัจฉัยแก่ภวานายปหัตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทัจจะ และโมหะ
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

[๕๗๓] ๘. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
นภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานาย-
ปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉาที่เกิดพร้อมกัน และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉาที่เกิดภายหลัง และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๕๗๔] ๙. ภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
นภวานายปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานาย-
ปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธัจจะที่เกิดพร้อมกัน และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธัจจะที่เกิดภายหลัง และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑.อติปัจจัย

[๕๗๕] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

คือ ชั้นที่ เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

[๕๗๖] ๒. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น ปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิจจนา ที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

[๕๗๗] ๓. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉิมแก่ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจฉิม ฯลฯ

ชั้นที่ ๑ ที่สหคตด้วยวิจิกจนา เป็นปัจฉิมแก่ชั้นที่ ๓. โมหะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจฉิม ฯลฯ

๔. กวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ.

[๕๘๒] ๗. เนวทัสสนนกวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉิมแก่เนวทัสสนนกวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจฉิม

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ ปุเรชชตะ ปังฉชชตะ อาหาระ และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

ชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวทัสสนนกวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉิมแก่ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจฉิม ฯลฯ

โมหะที่สหคตด้วยวิจิกจนา ที่สหคตด้วยอุทธีจจะ เป็นปัจฉิมแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจฉิม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ของอสังญูสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

ที่เป็น ปุเรชชตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสณัฐพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

จักขายตนะเป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะ เป็นปัจจัยแก่
กายวิญญาณ ฯลฯ หทยวัตถุเป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภาว-
นายปหัตถัพพเหตุกกรรม และโมหะ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวทัสเสนนภานายปหัตถัพพเหตุกกรรมที่เกิด
ภายหลัง และโมหะ เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

กวฬิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ภูตคารูปทั้งหลาย.

[๕๘๓] ๘. เนวทัสเสนนภานายปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

โมหะที่สหครตด้วยวิจิจจนา เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง ซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะ
ปรารภจักขุเป็นคณันัน รากะที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกกรรมย่อมเกิดขึ้น

ทัญญู ย่อมเกิดขึ้น วิจิติจลา ฯลฯ โทมนัสที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
ย่อมเกิดขึ้น.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

[๕๘๔] ๕. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

โมหะที่สหระคด้วยอุทธัจจะที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยัง ซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

[๕๘๕] ๑๐. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

โมหะที่สหระคด้วยวิกิจจนาที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

เพราะปรารภจักขุ ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิกิจจนา และโมหะ
ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ เพราะปรารภหทัยวัตถุ ฯลฯ

หทัยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิกิจจนา และโมหะ
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

[๕๘๖] ๑๑. เนวทัสเสนนภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม

เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภาวนาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

โมหะที่สหระคด้วยอุทัจจะ เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และ จิตตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

เพราะปรารภซึ่งจักขุ ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ
ย่อมเกิดขึ้น, เพราะปรารภหทัยวัตถุ ฯลฯ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นที่ทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธีจะ และ โมหะ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

[๕๘๖] ๑๒. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และสหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม หทยวัตถุ และ โมหะ
เป็นปัจจัยแก่ขั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ขั้นที่ ๒ ฯลฯ.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่ ๑ ที่สหคตด้วยวิจิกจณา และ โมหะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นที่ ๓ ด้วย
อำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ขั้นที่ ๒ ฯลฯ.

[๕๘๗] ๑๓. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนน-
นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

มี ๕ อย่าง คือ สหชาตะ, สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ, ปัจจชาตะ
ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ที่เกิดพร้อมกัน และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติ-
ปัจจัย.

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา ที่เกิดพร้อมกัน และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น สหชตะ รวมกับ ปุเรชตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา ที่เกิดพร้อมกัน และหทัยวัตถุ
เป็นปัจจัยแก่โมหะ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉชตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา ที่เกิดภายหลัง และโมหะ เป็น
ปัจจัย แก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉชตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุกฺขรรม และกฺวฬีการหาร
เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉชตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุกฺขรรม ที่เกิดภายหลัง และ
รูปชีวิตินทริยฺ เป็นปัจจัยแก่ กุฏิตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๕๘๕] ๑๔. ทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุกฺขรรม และเนวทสฺส-
เนนภาวนายปหัตตัพพเหตุกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่ทสฺสเนนปหัตตัพพ-
เหตุกฺขรรม และเนวทสฺสเนนภาวนายปหัตตัพพเหตุกฺขรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่สหรถด้วยวิกิจจนาที่เกิดพร้อมกัน และหทัยวัตถุ เป็น
ปัจฉัยแก่ชั้น ๓ และโมหะ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่สหรถด้วยวิกิจจนาที่เกิดพร้อมกัน และโมหะ เป็นปัจฉัย
แก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย ฯลฯ
ชั้น ๒ และโมหะ ฯลฯ

[๕๕๐] ๑๕. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสสเนน-
นภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภาวนาย ฯลฯ พึงแจกเป็น
๓ วาระ โดยนัยแห่งทัสสเนนะ พึงกำหนดเอาอุทฺธัจจะ.

๒๒. นตฺถิปัจฉัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจฉัย

เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของ นตฺถิปัจฉัย ด้วยอำนาจของ วิคตปัจฉัย
ด้วยอำนาจของ อวิคตปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุทฺถมฺมูลกนฺย

[๕๕๑] ในเหตุปัจฉัย มี ๑๑ วาระ ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๒๑ วาระ
ในอธิปัตติปัจฉัย มี ๑๐ วาระ ในอนันตรปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในสมนันตร-

ปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๗ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๗ วาระ ในมัลลปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัตถปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนัตถปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๗.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลม จบ

ปัจจัยนีนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนียะ

[๕๕๒] ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

[๕๕๓] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวทัสสเนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๕๕๔] ๒. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๕๕๕] ๓. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๕๕๖] ๔. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

[๕๕๗] ๕. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจฉัย.

[๕๕๘] ๖. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๕๕๙] ๗. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุก-

ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสห-
ชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๐๐] ๘. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-
ปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๑๐๐๑] ๙. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสปุเรชาติปัจจัย.

[๑๐๐๒] ๑๐. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ
ปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๐๐๓] ๑๑. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัย

ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๐๐๔] ๑๒. เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๐๐๕] ๑๓. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ในข้อนี้ สหชาติปัจจัย ปุเรชาติปัจจัย เจือปนกันมีอยู่ ฟังกระทำ
ตามในบาลี เพื่อที่จะนับ ฟังใคร่ครวญแล้วจึงนับ.

[๑๐๐๖] ๑๔. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัส-
เสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรมเป็นปัจจัยแก่เนวทัสเสนนภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาติะ ปุเรชาติะ ปัจฉาชาติะ อาหาระ
และ อินทริยะ

แม้ในข้อนี้ เพราะอาร์มมณปัจจัย เพราะอุปนิสสยปัจจัย ก็มีอยู่แต่
ในบาลีไม่มี เมื่อจะนับ ฟังใคร่ครวญแล้วจึงนับ.

[๑๐๐๗] ๑๕. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

ในข้อนี้ สหชาติปัจฉัย ปุเรชาติปัจฉัย มีหัวข้อปัจฉัยเจือปนด้วยปัจฉัยใดมีอยู่ ปัจฉัยนั้นก็พึงกระทำตามในบาลี.

[๑๐๐๘] ๑๖. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๑๐๐๙] ๑๗. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

แม้ในข้อนี้ สหชาติปัจฉัย ปุเรชาติปัจฉัย มีหัวข้อนี้ปัจฉัยเจือปนด้วยปัจฉัยใดมีอยู่.

[๑๐๑๐] ๑๘. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจฉัยแก่เนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ

มี ๕ อย่าง คือ สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังณาชาตะ อาหาระ และ
อินทริยะ

แม้ในข้อนี้ อารัมมณปัจจัย อุปนิสสยปัจจัย ก็มี.

[๑๐๑๑] ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสน-
นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

[๑๐๑๒] ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และเนวทัสเสน-
นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม และเนวทัสเสนนภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจ
ของอารัมมณปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาตปัจจัย เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

แม้ในข้อนี้ก็มี สหชาตปัจจัย ปุเรชาตปัจจัย วาระนั้นใดที่ไม่ได้
เขียนไว้ วาระเหล่านั้นเมื่อนั้นในบาลี ข้อมไม่เสมอกันโดยพยัญชนะ วาระที่
ไม่ได้เขียนไว้ให้บาลีเหล่านั้น จำนวนปรากฏแล้ว ถ้าเกิดสงสัย พึงพิจารณา
ดูในอรรถปัจจัย ในอนุโลม.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๐๑๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๒๑
วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๒๑ วาระ ใน-
นสมนันตรปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนสหชาตปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนอัญญ-

มัชฌิมปัจฉิม มี ๒ วาระ ในนนิสสยปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนปุเรชาตปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนอาเสวนปัจฉิม ๒๑ วาระ ในนกัมมปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนวิปากปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนอาหารปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนอินทริยปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนฌานปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนมัคคปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนสัมปยุตต-ปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนโธตติปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนโนตติปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนโนวิคตปัจฉิม มี ๒๑ วาระ ในนโนวิคตปัจฉิม มี ๒๑ วาระ.

ทั้งหมด ฟังนับอย่างนี้.

ปัจฉิมนี้ จบ

อนุโลมปัจฉิมนี้

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉิมนี้

[๑๐๑๔] เพราะเหตุปัจฉิม ในนอารัมมณปัจฉิม มี ๑๑ วาระ...

ในนอธิปัตติปัจฉิม มี ๑๑ วาระ ในนอนันตรปัจฉิม มี ๑๑ วาระ ในนสนันตรปัจฉิม มี ๑๑ วาระ ในนอัญญมัชฌิมปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสย-ปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจฉิม มี ๓ วาระ ในน-วิปากปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนอาหารปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนอินทริยปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนฌานปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนมัคคปัจฉิม มี ๑๑ วาระ ในน

สัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในโนนัตถิปัจจย มี ๑๑ วาระ ในโนอวิคตปัจจย มี ๑๑ วาระ.

พินับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียะ จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๐๑๕] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๒๑ วาระ...

ในอธิปัตติปัจจยมี ๑๐ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๑๗ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๑๗ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญุปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนิสสปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอุปนีสสยปัจจย มี ๒๑ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๑๗ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจยมี ๑๑ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๗ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๗ วาระ ในฌานปัจจย มี ๗ วาระ ในมคคปัจจย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๑๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในอตถิปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนัตถิปัจจย มี ๑๗ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๑๗ วาระ.

พินับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ทัสเสนนปหัตตัพพเหตุกคิกะ ที่ ๕ จบ

อรรถกถาทสเนนปหัตัพพเหตุติกะ

ใน **ทสเนนปหัตัพพเหตุติกะ** ผู้ศึกษาพึงทราบการจำแนก
ธรรมที่มีเหตุอันพึงละด้วยทสณะ โดยนัยที่ท่านกล่าวไว้ในอรรถกถากัมภ์ (ใน
ฉัมมสังคณีบาติ) โมหะที่สหระตด้วยวิจิกิจจาและอุทธัจจะ จัดเข้าในหมวดที่ ๓
เพราะไม่มีเหตุ. ในอธิการนี้ธรรมเหล่าใดมีเหตุที่พึงละด้วยทสณะและภาวนา
ดังกล่าวมาแล้วนั้น ธรรมเหล่านั้นชื่อว่ามีเหตุที่พึงละ. ธรรมเหล่าใดไม่มีเหตุ
ธรรมเหล่านั้นชื่อว่าไม่มีเหตุที่พึงละด้วยทสณะและภาวนา ผู้ศึกษาพึงทราบ
วิภาคแห่ง **ปหัตัพพเหตุกธรรม** และ **นปหัตัพพเหตุกธรรม** ดังนี้แล้ว
พึงทราบคำที่เหลือ ตามแนวแห่งลักษณะที่แสดงไว้ในทสเนนปหัตัพพติกะ
และกุสลติกะ.

อรรถกถาทสเนนปหัตัพพเหตุติกะ จบ

๑๐. อายกามิติกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๐๑๖] ๑. อายกามิธรรม อาศัยอายกามิธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอายกามิธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัย
ชั้น ๒.

๒. เนวากามินาปจยคามิธรรม อาศัยอายกามิ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอายกามิธรรม

๓. อายกามิธรรม และเนวากามินาปจยคามิธรรม
อาศัยอายกามิธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอายกามิ-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๒.

[๑๐๑๗] ๔. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอภยคามิธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

**๕. เวยาจคามินาภยคามิธรรม อาศัยอภยคามิ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอภยคามิธรรม

**๖. อภยคามิธรรม และเวยาจคามินาภยคามิ-
ธรรม อาศัยอภยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอภยคามิธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๒.

[๑๐๑๘] **๗. เวยาจคามินาภยคามิธรรม อาศัยเวยาจคามิ-
นาภยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเวยาจคามินา-
ภยคามิธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกภูตคารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเวยาจ-
คามินาภยคามิธรรม ฯลฯ.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯมหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป กภูตคารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

[๑๐๑๕] ๘. เหวาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิ-
ธรรม และเหวาจคามินาปจยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอจยคามิธรรม และมหาภูต-
รูปทั้งหลาย.

๙. เหวาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิ-
ธรรม และเหวาจคามินาปจยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอปจยคามิธรรม และมหาภูต-
รูปทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๐๒๐] ๑. อจยคามิธรรม อศจัยอจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอจยคามิธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๐๒๑] ๒. อปจยคามิธรรม อศจัยอปจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอปจยคามิธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๐๒๒] ๓. เหวาจคามินาปจยคามิธรรม อศจัยเหวาจคามิ-
นาปจยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวายคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายอาศัยทหวัตถุ.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๑๐๒๓] ๔. อายกคามิธรรม อาศัยอายกคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระ ๑ - ๓)

๔. อปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะอธิปัตติปัจจัย มี ๓
วาระ (วาระ ๔ - ๖)

๕. เนวายคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนวายคามิ-
นาปจยคามิธรรม ฯลฯ มี ๑ วาระ ปฏิสนธิ ไม่มี.

คือ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูปที่เป็น
อุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๖. เนวายคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอายกคามิธรรม
และเนวายคามินาปจยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอปจยคามิธรรม และมหาภูต-
รูปทั้งหลาย.

๗. เนวายคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิ-
ธรรม และเนวายคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นเป็นอปจยคามิธรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

๔. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๑๐๒๔] อายคามิธรรม อาศัยอายคามิธรรม ฯลฯ เพราะ
อนันตรปัจจัย เพราะ สมันตรปัจจัย เพราะ สหชาติปัจจัย พึง
กระทำมหาภูตรูปทั้งหมด.

เพราะ อัญญมัญญปัจจัย จิตตสมุฏฐานรูปกิติ กฐิตตารูปกิติ
อุปาทารูปกิติ ไม่มี.

เพราะ นิสสยปัจจัย เพราะ อุปนิสสยปัจจัย เพราะ ปุเรชาติ-
ปัจจัย เพราะ อาเสวนปัจจัย เพราะ กัมมปัจจัย เพราะ วิปากปัจจัย
เพราะ อาหารปัจจัย เพราะ อินทริยปัจจัย เพราะ ฌานปัจจัย เพราะ
มัคคปัจจัย เพราะ สัมปยุตตปัจจัย เพราะ วิปยุตตปัจจัย เพราะ
อตฺถิปัจจัย เพราะ นัตถิปัจจัย เพราะ วิคตปัจจัย เพราะ อวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๐๒๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปาก
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ
ในฌานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี

๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในอติปัจจย มี ๕ วาระ ในนัตติ
ปัจจย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.
พียงนับอย่างนี้.

อนุโลม จบ

ปัจจนีย

๑. นเหตุปัจจย

[๑๐๒๖] ๑. อัจยคามิธรรม อาศัยอัจยคามิธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจย

คือ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกจณา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยขันธ
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจณา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

[๑๐๒๗] ๒. เนวัจยคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนวัจยคามิ-
นาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุปัจจย

คือ ขันธ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นเนวัจยคามิ-
นาปจยคามิธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ขันธ ๒ ฯลฯ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยขันธทั้งหลาย, ขันธทั้งหลาย
อาศัยหทยัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป ..อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญญัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

๑. นอรัมมณปัจจัย

[๑๐๒๘] ๑. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นอจยคามิธรรม.

๒. เนวายคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม.

[๑๐๒๙] ๓. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนวาจคามิ-
นาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นเนวาจคามินาปจยคามิ-
ธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยขันธทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป . . . อาหารสมุฏฐานรูป . . . อุดุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังญุตตว์ทั้งหลาย ฯลฯ.

[๑๐๓๐] ๔. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิ-
ธรรม และเนวาจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธที่เป็นอจยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

[๑๐๓๑] ๕. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิ-
ธรรม และเวยาจคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอปจยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๓. นอธิปติปัจจย

[๑๐๓๒] ๑. อัจยคามิธรรม อาศัยอัจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอธิปติปัจจย มี ๓ วาระ

๔. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอธิปติปัจจย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นอปจยคามิธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอปจย-
คามิธรรม.

๕. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเวยาจคามิ-
นาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอธิปติปัจจย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเวยาจคามินา-
ปจยคามิธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ หทยัตถุอาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัย
หทยัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป ... ส่วนอัสัญญัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

[๑๐๓๓] ๔. เหวายคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิ-
ธรรม และเหวายคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอชิตปีจจัย
คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้นัที่เป็นอจยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๔. นอนันตรปีจจัย ฯลฯ ๕. นปีจฉายาตปีจจัย

[๑๐๓๔] เหวายคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิธรรม
ฯลฯ เพราะนอนันตรปีจจัย เพราะนสมนันตรปีจจัย เพราะนอัญญ-
มัญญปีจจัย เพราะนอุปนิสสปีจจัย เพราะนปุเรชาติปีจจัย
มี ๗ วาระ เหมือนกับ กุสลติกะ.
เพราะนปีจฉายาตปีจจัย (มี ๕ วาระ)

๑๐. นอเสวนปีจจัย

[๑๐๓๕] ๑. อจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอเสวนปีจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑ - ๓)

๔. เหวายคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปีจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้นัทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม.

๕. เหวายคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเหวายคามิ-
นาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอเสวนปีจจัย
มี ๑ วาระ ฟังกระทำมหาภูตรูปทั้งหมด.

[๑๐๓๖] ๖. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิ-
ธรรม และเนวาจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจย
คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยที่เป็นอจยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๗. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิ-
ธรรม และเนวาจคามินาปจยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวน-
ปัจจย
คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธที่เป็นอจยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๑๑. นกัมมปัจจย

[๑๐๓๗] ๑. อจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะนกัมมปัจจย
คือ เจตนาที่เป็นอจยคามิธรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นอจยคามิ-
ธรรม.

๒. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม ฯลฯ
เพราะนกัมมปัจจย
คือ เจตนาที่เป็นอปจยคามิธรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิ-
ธรรม.

๓. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนวาจคา-
มินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจย

คือ เจตนาที่เป็นเนวชาคามินาปจยคามิธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวชาคามินาปจยคามิธรรม.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดุสมุฏฐานรูป ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๑๒. นวิปากปัจจย ฯลฯ ๒๐. โนวิคตปัจจย

[๑๐๓๘] ๑. อายจคามิธรรม อาศัยอายจคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจย ฟังใสให้เต็ม. ปฏิสนธิ ไม่มี ฯลฯ.

เพราะนอาหารปัจจย เพราะนอินทริยปัจจย เพราะนฌานปัจจย เพราะนหมักคปัจจย เพราะนสัมปยุตตปัจจย เพราะนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ.

เพราะโนนัตถิปัจจย เพราะโนวิคตปัจจย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๐๓๙] ในนเหตุปัจจย มี ๒ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ ในนอธิปัตติปัจจย มี ๖ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๗ วาระ ในนปัจจชาตปัจจย มี ๘ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๗ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย

มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจฉัย มี ๑ วาระ
ในนฌานปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจฉัย ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี
๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนโนนัตถิปัจฉัย มี ๕ วาระ ใน
โนนวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจฉินิยน์ จบ

อนุโลมปัจฉินิยน์

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉินิยน์

[๑๐๔๐] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอารัมมณปัจฉัย มี ๕ วาระ ใน
นอธิปติปัจฉัย มี ๖ วาระ ในนอนันตรปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย มี
๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนกัมมปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจฉัย
มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ
ในนโนนัตถิปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจฉินิยน์ จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๐๔๑] เพราะเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๒ วาระ...ใน อนันตรปัจจย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๒ วาระ ในสหชาตปัจจย มี ๒ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๒ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๒ วาระ ในปุเรชาตปัจจย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๒ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๒ วาระ ในฌานปัจจย มี ๒ วาระ ในมคคปัจจย มี ๑ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในวิปปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในอตติปัจจย มี ๒ วาระ ในนตติปัจจย มี ๒ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๒ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปฏิจจวาระ จบ

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจยวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจย

[๑๐๔๒] ๑. อัจจคามิธรรม อาศัยอัจจคามิธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอาเจยคามิธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๒. เนวาเจยคามินาปเจยคามิธรรม อาศัยอาเจยคามิ-
ธรรม ฯลฯ เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอาเจยคามิธรรม

๓. อาเจยคามิธรรม และเนวาเจยคามินาปเจยคามิธรรม
อาศัยอาเจยคามิธรรม

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอาเจยคามิ-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

๔. อปเจยคามิธรรม อาศัยอปเจยคามิธรรม มี ๓ วาระ.

[๑๐๔๓] ๓. เนวาเจยคามินาปเจยคามิธรรม อาศัยเนวาเจยคา-
มินาปเจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวาเจยคามิ-
นาปเจยคามิธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ หทยัตถุอาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัย
หทยัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวาเจยคามินาปเจยคามิธรรม อาศัยหทยัตถุ

๘. อาเจยคามิธรรม อาศัยเนวาเจยคามินาปเจยคามิ-
ธรรม ฯลฯ เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิธรรม อาศัยทพยัตถุ.

๘. อปจยคามิธรรม อาศัยเนวจคามินาปจยคามิ-

ธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม อาศัยทพยัตถุ.

๑๐. อภัยคามิธรรม และเนวจคามินาปจยคามิธรรม

อาศัยเนวจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิธรรม อาศัยทพยัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูปอาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๑. อปจยคามิธรรม และเนวจคามินาปจยคามิ-

ธรรม อาศัยเนวจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม อาศัยทพยัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๐๔๔] ๑๒. อภัยคามิธรรม อาศัยอภัยคามิธรรม และ

เนวจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอภัยคามิธรรม และทพยัตถุ ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

๑๓. เนวจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอภัยคามิ-

ธรรม และเนวจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูปอาศัยชั้นที่เป็นอภัยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๑๔. อัจฉคามิธรรม และเนวัจฉคามินาปจยคามิ-

**ธรรม อาศัยอัจฉคามิธรรม และเนวัจฉคามินาปจยคามิธรรม เกิด
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัจฉคามิธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอัจฉคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

**๑๕. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม และ
เนวัจฉคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ (รวมเป็น ๑๗ วาระ)**

๒. อาร์มมณปัจจัย

[๑๐๔๕] ๑. อัจฉคามิธรรม อาศัยอัจฉคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัจฉคามิธรรม

๒. ฯลฯ อาศัยอปจยคามิธรรม มี ๑ วาระ

[๑๐๔๖] ๓. เนวัจฉคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนวัจฉคา-
มินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวัจฉคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ
ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวายคามินาปจยคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๔. อายคามิธรรม อาศัยเนวายคามินาปจยคามิ-

ธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอายคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. อปจยคามิธรรม อาศัยเนวายคามินาปจยคามิ-

ธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

[๑๐๔๗] ๖. อายคามิธรรม อาศัยอายคามิธรรม และ

เนวายคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอายคามิธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๐๔๘] ๗. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม และ

เนวายคามินาปจยคามิธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอปจยคามิธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

๓. อธิปไตยปัจจัย

[๑๐๔๕] ๑. อายคามิธรรม อาศัยอายคามิธรรม เกิดขึ้น

เพราะอธิปไตยปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ อาศัยอปรายคามิธรรม มี ๓ วาระ.

๓. เนวายคามินาปรายคามิธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นเนวายคามินาปรายคามิธรรม ฯลฯ ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นเนวายคามินาปรายคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๔. อายคามิธรรม อาศัยเนวายคามินาปรายคามิ-
ธรรม ฯลฯ

แม้ในข้อนี้ ปัจจัยสงเคราะห์ก็เหมือนกับเหตุปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๖. สหชาติปัจจัย

[๑๐๕๐] ๑. อายคามิธรรม อาศัยอายคามิธรรม เกิดขึ้น

เพราะอนันตรปัจจัย, เพราะ สมันตรปัจจัย, เพราะ สหชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ.

๔. อปรายคามิธรรม มี ๓ วาระ.

๓. เนวายคามินาปรายคามิธรรม อาศัยเนวายคา-
มินาปรายคามิธรรม ฯลฯ เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวายคามิ-
นาปรายคามิธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ส่วนอสังญสัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ
ฯลฯ อาศัยททยวัตถุ.

๘. อายคามีธรรม อาศัยเนวอายคามินาปจยคามิ

ธรรม ฯลฯ เพราะสหชาติปัจจย ฯลฯ

พึงกระทำปัจจยสงเคราะห์ทั้งหลาย.

๙. อัญญมัญญปัจจย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจย

[๑๐๕๑] ฯลฯ อาศัยอปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะ อัญญมัญญ-
ปัจจย, เพราะ นิสสยปัจจย เพราะ อุปนิสสยปัจจย, เพราะ ปุเรชาติ-
ปัจจย, เพราะ อาเสวนปัจจย, เพราะ กัมมปัจจย, เพราะ วิปากปัจจย,
เพราะ อาหารปัจจย เพราะ อินทริยปัจจย, เพราะ ฌานปัจจย, เพราะ
มคคปัจจย, เพราะ สัมปยุตตปัจจย เพราะ วิปยุตตปัจจย, เพราะ
อตถิปัจจย เพราะ นตถิปัจจย, เพราะ วิคตปัจจย เพราะ อวิคตปัจจย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๐๕๒] ในเหตุปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจย มี ๗ วาระ
ในอิธิปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๗ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย ๗ วาระ ใน
นิสสยปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ ในปุเรชาติปัจจย
มี ๗ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๗ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๑๗ วาระ ใน

วิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอินทริยปัจจย ใน
ฌานปัจจย ในมัคคปัจจย (แต่ละปัจจย) มี ๑๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๗
วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอตติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนัตถิ
ปัจจย มี ๗ วาระ ในวิกตปัจจย มี ๗ วาระ ในอวิกตปัจจย มี ๑๗ วาระ.
พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมณั ย จบ

ปัจจนียณั

๑. นเหตุปัจจย

[๑๐๕๓] ๑. อัจยคามิธรรม อาศัยอัจยคามิธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจย

คือ โมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิจจนา ที่สหระคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยขันธ
ทั้งหลายที่สหระคตด้วยวิจิจจนา ที่สหระคตด้วยอุทธัจจะ.

๒. เนวัจยคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนวัจยคามิ-
นาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุปัจจย

คือ ขันธ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ ๑ เป็นเนวัจยคามินา
ปจยคามิธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยขันธ ๒ ฯลฯ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ส่วนอัสัญญัตตว์ทั้งหลาย ฯลฯ อาศัยมหา-
ภูตรูป ๑. ฯลฯ

จักขุวิญญาน อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาน อาศัยกายตนะ
ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวัจยคามินาปจยคามิธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยัตถุ.

๓. อายคามิธรรม อาศัยเนวายคามินาปจยคามิ-

ธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุปัจจย

คือ โมหะที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยหทย-
วัตถุ

[๑๐๕๔] ๔. อายคามิธรรม อาศัยอายคามิธรรม และ
เนวายคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุปัจจย

คือ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยขันธ์
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะและหทยวัตถุ.

๒. นอารัมมณปัจจย

[๑๐๕๕] ๑. เนวายคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอายคามิ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนอารัมมณปัจจย ฯลฯ เหมือนกับ ปฏิจจวาระ.

๓. นอธิปติปัจจย

[๑๐๕๖] ๑. อายคามิธรรม อาศัยอายคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอธิปติปัจจย มี ๓ วาระ.

๔. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม ฯลฯ
เพราะนอธิปติปัจจย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นอปจยคามิธรรม อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่เป็น
อปจยคามิธรรม.

๕. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ภายตนะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยททยวัตถุ.

**๖. อจยคามิธรรม อาศัยเวยาจคามินาปจยคามิ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนอธิปติปัจจย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอจยคามิธรรม อาศัยททยวัตถุ.

**๗. อปจยคามิธรรม อาศัยเวยาจคามินาปจยคามิ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนอธิปติปัจจย**

คือ อธิปติธรรมที่เป็นอปจยคามิธรรม อาศัยททยวัตถุ.

**๘. อจยคามิธรรม และเวยาจคามินาปจยคามิ-
ธรรม อาศัยเวยาจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะอธิปติปัจจย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอจยคามิธรรม อาศัยททยวัตถุ, จิตตสมุฏฐาน-
รูปอาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๐๕๗] **๙. อจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิธรรม และ
เวยาจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอธิปติปัจจย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอจยคามิธรรม และททยวัตถุ ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

**๑๐. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิ-
ธรรม และเวยาจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอายคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๑๑. อายคามิธรรม และเนวายคามินาปจยคามิ-
ธรรม อาศัยอายคามิธรรม และเนวายคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอายคามิธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
ขั้น ๒ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอายคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

[๑๐๕๘] ๑๒. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม และ
เนวายคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นอปจยคามิธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็น
อปจยคามิธรรม และหทยวัตถุ.

๔. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๕. นปัจฉาชาตปัจจัย

เพราะนอนันตรปัจจัย เพราะนสมนันตรปัจจัย เพราะนอัญญ-
มัญญปัจจัย เพราะนอุปนิสสยปัจจัย เพราะนปุเรชาตปัจจัย เหมือน
กับปฏิจจวาระ มี ๗ วาระ.

เพราะนปัจฉาชาตปัจจัย ฟังไล่ให้เต็ม.

๑๐. นอเสวนปัจจัย

[๑๐๕๙] ๑. อายคามิธรรม อาศัยอายคามิธรรม ฯลฯ เพราะ
นอเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิ-

ธรรม ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม.

๕. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนวยาจคามิ-

นาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ ส่วนอสังญสัत्वทั้งหลาย ฯลฯ อาศัยจักขยตนะ อาศัยหทย-
วัตถุ.

๖. อจยคามิธรรม อาศัยเนวยาจคามินาปจยคามิ-

ธรรม เพราะนอเสวนปัจจย

คือ ขันธทั้งหลายที่เป็นอจยคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๗. อจยคามิธรรม และเนวยาจคามินาปจยคามิ-

ธรรม อาศัยเนวยาจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ ขันธทั้งหลายที่เป็นอจยคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ จิตตสมภูฐาน-
รูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๐๖๐] ๘. อจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิธรรม และเนวา-
จยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ ขันธ ๓ อาศัยขันธ ๑ ที่เป็นอจยคามิธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
ขันธ ๒ ฯลฯ

๘. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิ-

ธรรม และเนวยาจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอภัยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

**๑๐. อภัยคามิธรรม และเนวอภัยคามินาปจยคามิ-
ธรรม อาศัยอภัยคามิธรรม และเนวอภัยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ**

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอภัยคามิธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
อาศัยขั้น ๒ และหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอภัยคามิธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

**๑๑. เนวอภัยคามินาปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิ-
ธรรม และเนวอภัยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอปจยคามิธรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

๑๑. นกัมมปัจจย

[๑๐๖๑] ๑. อภัยคามิธรรม อาศัยอภัยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะนกัมมปัจจย

คือ เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิ-
ธรรม.

**๒. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม ฯลฯ
เพราะนกัมมปัจจย**

คือ เจตนาที่เป็นอปยคามิธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอปยคามิ-
ธรรม.

๓. เวยาจคามินาปยคามิธรรม อาศัยเวยาจคามิ-
นาปยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเวยาจคามินาปยคามิธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่
เป็นเวยาจคามินาปยคามิธรรม.

พาหิรรูป. .. อาหารสมภูฐานรูป... อุตฺสมภูฐานรูป ฯลฯ

เจตนาที่เป็นเวยาจคามินาปยคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๔. อายจคามิธรรม อาศัยเวยาจคามินาปยคามิ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอายจคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. อปยคามิธรรม อาศัยเวยาจคามินาปยคามิ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอปยคามิธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

[๑๐๖๒] ๖. อายจคามิธรรม อาศัยอายจคามิธรรม และเวยา-
จคามินาปยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอายจคามิธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอายจคามิ-
ธรรม และหทยวัตถุ.

[๑๐๖๓] ๗. อปจยคามิธรรม อาศัยอปจยคามิธรรม และ
เนวจยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย
คือ เจตนาที่เป็นอปจยคามิธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิ-
ธรรม และหทยวัตถุ.

๑๒. นวิปากปัจจัย

[๑๐๖๔] ๑. อจยคามิธรรม อาศัยอจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะ
นวิปากปัจจัย
พึงกระทำให้เต็ม (๑๗ วาระ) ในปฏิสนธิขณะ ไม่มี.

๑๓. นอาหารปัจจัย ฯลฯ ๑๖. นมคคปัจจัย

[๑๐๖๕] ๑. เนวจยคามินาปจยคามิธรรม อาศัยเนวจยคามิ-
นาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอาหารปัจจัย

คือ พาหิรรูป... อุดฺสมฺภูฐานรูป ฯลฯ
ส่วนอสังฺกฺยสฺสทฺว์ทั้งหลาย ฯลฯ

[๑๐๖๖] ฯลฯ เพราะนอินทริยปัจจัย

คือ พาหิรรูป... อาหารสมฺภูฐานรูป... อุดฺสมฺภูฐานรูป ฯลฯ
ส่วนอสังฺกฺยสฺสทฺว์ทั้งหลาย รูปชีวิตินทริย อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๐๖๗] ฯลฯ เพราะนณานปัจจัย

คือ ปญฺญจวิญญาน... พาหิรรูป... อาหารสมฺภูฐานรูป ... อุด-
สมฺภูฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

[๑๐๖๘] ฯลฯ เพราะนมหคปัจจัย

คือ เนวายคามินาปจยคามิธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ

ส่วนอสังขัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ.

เนวายคามินาปจยคามิธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยทพยัตถุ.

๑๗. นสัมปยุตตปัจจัย ฯลฯ ๒๐. โนวิคตปัจจัย

ฯลฯ เพราะนสัมปยุตตปัจจัย เพราะนวิปยุตตปัจจัย เหมือน
กับปฏิจจวาระ มี ๓ วาระ.

เพราะโนนัตถิปัจจัย เพราะโนวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๐๖๙] ในนเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๑๒ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๑๗ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๑๗ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ

ในนณานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมหคปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

พืงนัับอย่างนี้.

ปัจจนียะ จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

[๑๐๗๐] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๔ วาระ...ในน อธิปติปัจจย มี ๑๒ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนีสตยปัจจย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาตปัจจยมี ๗ วาระ ในนปัจจลาชาตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนอาสวานปัจจย มี ๑ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนนัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนโนวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

พืงนัับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียะ จบ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๐๗๑] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๔ วาระ...ใน อนันตรปัจจย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๔ วาระ ในสหาตปัจจย

มี ๔ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๔ วาระ ในนิสสยปัจฉัย มี ๔ วาระ
ในอุปนนิสสยปัจฉัย มี ๔ วาระ โนปุเรชาตปัจฉัย มี ๔ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย
มี ๔ วาระ โนกัมมปัจฉัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอาหาร-
ปัจฉัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจฉัย มี ๔ วาระ ในฉานปัจฉัย มี ๔ วาระ
ในมคคปัจฉัย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจฉัย มี ๔ วาระ ในวิปยุตตปัจฉัย
มี ๔ วาระ ในอตติปัจฉัย มี ๔ วาระ ในนัตติปัจฉัย มี ๔ วาระ ในวิกต-
ปัจฉัย มี ๔ วาระ ในอวิกตปัจฉัย มี ๔ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจฉียนานุโลม จบ

ปัจฉยวาระ จบบริบูรณ์

นิสสยวาระ เหมือนกับ ปัจฉยวาระ.

สังสัฏฐวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๐๗๒] อายกคามิธรรม เจือกับอายกคามิธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอายกคามิธรรม ฯลฯ เจือกับชั้น ๒.

[๑๐๗๓] อปจยคามิธรรม เจือกับอปจยคามิธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอปจยคามิธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๐๗๔] เนวายคามินาปจยคามิธรรม เจือกับ เนวายคา-

มินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเนวายคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๐๗๕] อายกคามิธรรม เจือกับอายกคามิธรรม เกิดขึ้น

เพราะ อารัมมณปัจจัย เพราะ อธิปัตติปัจจัย เพราะ อนันตรปัจจัย

เพราะ สมนันตรปัจจัย เพราะ สหชาติปัจจัย เพราะ อัญญมัญญปัจจัย

เพราะ นิสสยปัจจัย เพราะ อุปนิสสยปัจจัย เพราะ ปุเรชาติปัจจัย

เพราะ อาสวณปัจจัย เพราะ กัมมปัจจัย เพราะ วิปากปัจจัย เพราะ

อาหารปัจฉัย เพราะ อินทริยปัจฉัย เพราะ ฌานปัจฉัย เพราะ มัคค-
ปัจฉัย เพราะ สัมปยุตตปัจฉัย เพราะ วิปยุตตปัจฉัย เพราะ อตติ-
ปัจฉัย เพราะ นัตติปัจฉัย เพราะ วิคตปัจฉัย เพราะ อวิคตปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๐๗๖] ในเหตุปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๓ วาระ
ในอริปติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจฉัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจฉัย มี ๓ วาระ ในวิปาก-
ปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจฉัย มี ๓ วาระ
ในฌานปัจฉัย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจฉัย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจฉัย มี
๓ วาระ ในวิปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอตติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนัตติ-
ปัจฉัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจฉัย มี ๓ วาระ
พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจฉัย

[๑๐๗๗] อายคามิธรรม เจือกับอายคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะนเหตุปัจฉัย

คือ โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่สหรถด้วยอุทธัจจะ เจือกับ
ขั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่สหรถด้วยอุทธัจจะ.

[๑๐๗๘] เนวาจคามินาปจยคามิธรรม เจือกับเนวัจคา-
มินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นเนวัจคามินาปจยคามิธรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. นอริปติปัจจัย ฯลฯ ๕. นอเสวนปัจจัย

[๑๐๗๙] ๑. อัจยคามิธรรม เจือกับอัจยคามิธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอริปติปัจจัย เพราะนปุเรชาติปัจจัย เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย
เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นอัจยคามิธรรม ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๐๘๐] ๒. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม เจือกับเนวัจคา-
มินาปจยคามิธรรม ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นเนวัจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๖. นกัมมปัจจัย ฯลฯ ๑๐. นวิปยุตตปัจจัย

เพราะนกัมมปัจจัย เพราะนวิปากปัจจัย เพราะนถานปัจจัย
เพราะนัคคปัจจัย เพราะนวิปยุตตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๑๐๘๑] ในนเหตุปัจจย มี ๒ วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๓ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจจลาชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนีนิย จบ

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๑๐๘๒] เพราะเหตุปัจจย ในนอธิปติปัจจย มี ๓ วาระ ...ในน-
ปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจจลาชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจย
มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิป-
ยุตตปัจจย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีนิย จบ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๐๘๓] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๒ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย ในนสมนันตรปัจจยในนสหชาติปัจจย ในนอัญญมัญญปัจจย ในนนิสส-

ปัจจัย ในอุปนิสัยปัจจัย ในปุระชาตปัจจัย ในอาเสวนปัจจัย ในกัมมปัจจัย
แต่ละปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๒
วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๒ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๒ วาระ ในมัลลปัจจัย
มี ๑ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย ในอัติปัจจัย
ในนัตติปัจจัย ในวิคตปัจจัย ในอวิคตปัจจัย แต่ละปัจจัย มี ๒ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

สังสัฏฐวาระ จบ

สัมปยุตตวาระเหมือนกับสังสัฏฐวาระ.

ปัญหาพระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๐๘๔] ๑. อายกามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายกามิธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอายกามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๐๘๕] ๒. อายกามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อนวากามินาปจย-

คามิธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอายกามิธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๐๘๖] ๓. อายกามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อนวากามิธรรม และ

อนวากามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอายกามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นและจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๐๘๗] ๔. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจยคามิธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔ ๕ ๖)

[๑๐๘๘] ๗. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
จยคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

เหตุทั้งหลายที่เป็นเนวาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นเนวาจคามินาปจยคามิธรรม เป็น
ปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๐๘๙] ๑. อายกคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายกคามิธรรม
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล การทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมพิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

บุคคลพิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

บุคคลออกจากฌานแล้ว พิจารณาฌาน.

พระเสกขบุคคลทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว, พิจารณาภิเลสที่ข่ม
แล้ว รู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

พระเสกขบุคคล หรือ ปุณฺณ พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็น
อายกานิธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา, ย่อมยินดี
ย่อมเพิลิณยัง เพราะปรารถนขั้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ
วิจิจจนา ฯลฯ อุทฺธจจะ ฯลฯ โทมณฺส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอภัยคามิธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาคนกุศล เป็นปัจจัยแก่วิญญาณ์ัญญาตกุศล ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

อากัญญาตกุศล เป็นปัจจัยแก่เนวสัณญานาสัณญาตกุศล.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญาณ แก่
เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่อนาคตตั้ง-
สญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๐๕๐] ๒. อภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวอภัยคามินา-
ปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอรหันต์พิจารณากิเลสที่ละแล้ว, รู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิด
ขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิธรรม โดยความเป็น
ของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอภัยคามิธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

พระเสกขบุคคล หรือ ปุถุชน พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็น
อภัยคามิธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เมื่อกุศล
ดับไปแล้ว ตทอาร์มมณจิตที่เป็นวิบากย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิเพลินยิ่ง ซึ่งขั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิ-
ธรรม เพราะปรารถกันชั้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น
เมื่ออกุศลดับไปแล้ว ตารัมมณจิตที่เป็นวิบาก ย่อมเกิดขึ้น.

อากาสนัญญาตณกุศล เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตณวิบาก และ
กิริยา ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

อากัญญาตณกุศล เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตณวิบาก
กิริยา ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่
บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ธากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๐๕๑] ๓. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อภัยคามิธรรม

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระเสกขบุคคลทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว ย่อมพิจารณามรรค.
บุคคลย่อมรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอปจยคามิธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่
บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๐๕๒] ๔. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวญญคามินาปจย-
คามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอรหันต์ออกจากมรรคแล้ว พิจารณามรรค.

บุคคลย่อมรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอปจยคามิธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ อารัมมณปัจจัย.

[๑๐๕๑] ๕. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่

เนواجคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

คือ พระอรหันต์พิจารณาผล พิจารณานิพพาน.

พระอรหันต์พิจารณาเห็นจักษุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

พิจารณาเห็นโสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนواجคา-
มินาปจยคามิธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

ย่อมเห็นรูปด้วยทิพยจักษุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นเนواجคามินาปจยคามิ-
ธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนกิริยา เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนกิริยา ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย.

อากิญจัญญาตนกิริยา เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญาตนกิริยา.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัฐพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิ-
วิญญาณ แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ
แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๐๕๔] ๖. เนวาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่
อายกามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

คือ พระเสกขบุคคลทั้งหลายพิจารณาผล พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย

พระเสกขบุคคล หรือ ปุถุชน พิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็น
ของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะ
ปรารถนัจฉุนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณาเห็นโสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลาย
ที่เป็นเนวาจคามินาปจยคามิธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็น
อนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถโสตะเป็นต้นนั้น รากะ
ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจจา ฯลฯ โทมนัส ฯลฯ

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

ย่อมรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นเนวาจคามินาปจย-
คามิธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวายคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อธิวิริญาณ แก่เจโตปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๐๕๕] ๗. เนวายคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

คือ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๐๕๖] ๑. อายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายคามิธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือ ที่เป็น อาร์มมณอธิปติ และ สหชาตอธิปติ

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลกระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลออกจากฌาน กระทำฌานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็น
อภัยคามิธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขั้นนั้นให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๐๕๗] ๒. อภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวอภัยคามินา-
ปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้ง
หลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๐๕๘] ๓. อภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อภัยคามิธรรม
และเนวอภัยคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือเป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

[๑๐๕๙] ๔. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจยคามิธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอาเจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๑๐๐] ๕. อปเจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อาเจยคามิธรรม

ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณารูปติ ได้แก่

พระเสขบุคคลทั้งหลายออกจากมรรค กระทำกรรมให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๑๐๑] ๖. อปเจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเจยคามินา-

ปเจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือ ที่เป็น อารัมมณารูปติ และ สหชาติรูปติ

ที่เป็น อารัมมณารูปติ ได้แก่

พระอรหันต์ออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
แล้ว พิจารณา.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอปเจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย.

[๑๑๐๒] ๗. **อปยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปยคามิธรรม
และเนวายคามินาปยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมเป็นอปยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตปัจจัย.

[๑๑๐๓] ๘. **เนวายคามินาปยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ายคามินาปยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาทิปติ และ สหชาตาทิปติ

ที่เป็น อารัมมณาทิปติ ได้แก่

พระอรหันต์กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา,
กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปัตปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นเนวายคามินาปยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมป-
ยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตปัจจัย.

[๑๑๐๔] ๙. **เนวายคามินาปยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่
อายคามิธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาทิปติ ได้แก่

พระเสกขบุคคลทั้งหลาย กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา, กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน ด้วยอำนาจของอริปัตติ-
ปัจจัย.

บุคคลการทำจกฺขุให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมยินดี ย่อม
เพลิดเพลิน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำทหยวัตถุ ฯลฯ
ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวจยคามินาปจยคามิธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
ครั้งกระทำจกฺขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อม
เกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๑๐๕] ๑๐. เนวจยคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่
อปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย ฯลฯ เป็น
ปัจจัย ฯลฯ

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๑๐๖] ๑. อจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อจยคามิธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอาเจยคามิธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอาเจยคามิธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๑๐๗] ๒. อาเจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปเจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๑๐๘] ๓. อาเจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเจยคามินา-
ปเจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอาเจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลมของพระเสกขบุคคล เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ, เนวสัญญาณา-
สัญญาตนะของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

[๑๑๐๙] ๔. อปเจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเจยคามินา-
ปเจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ มรรค เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๑๑๐] ๕. **เนวัจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ัจคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวัจคามินาปจยคามิธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เกิดหลัง ๆ, ภวังค์ เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ, กิริยา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ, อนุโลมของพระอรหันต์ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ, เนวส์ัญญานาสัญญาตนกิริยา ของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผล-
สมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๑๑๑] ๖. **เนวัจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่
อัจยคามิธรรม ฯลฯ**

คือ อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัจยคามิธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย

[๑๑๑๒] ๑. **อัจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อัจยคามิธรรม
ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย เหมือนกับอนันตรปัจจัย (คือ ๖ วาระ).**

๖. สหชาติปัจจัย

ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับสหชาติปัจจัยในปฏิจวาระ.

๗. อัญญมัญญปัจจัย

ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับอัญญมัญญปัจจัยใน
ปฏิจจวาระ.

๘. นิสสยปัจจัย

ในนิสสยปัจจัย เหมือนกับนิสสยปัจจัยในปัจจัยวาระ แม้ทั้ง ๔
ปัจจัย ปัจจัยสงเคราะห์ที่ต่างกันไม่มี มี ๑๓ วาระ.

๙. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๑๓] ๑. อายกคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายกคามิธรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือ ที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ.

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอายกคามิธรรมแล้ว ให้ทาน รักษาศีล
ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ ฌาน ฯลฯ อภิญญา ฯลฯ ยังสมวัตติให้เกิดขึ้น ก่อ
มานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอายกคามิธรรม ฯลฯ สุตะ จากะ ปัญญา
ราคะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ให้ทานรักษาศีล
ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ ฌาน ฯลฯ วิปัสสนา ฯลฯ อภิญญา ฯลฯ สมวัตติ ฯลฯ
ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นอภัยคามิธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นอภัยคามิธรรม แก่ปัญญา แก่รากะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสัยปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ปฐมฌาน ด้วยอำนาจของอุปนิสัยปัจจัย ฯลฯ บริกรรมแห่งเวสัณฐานาสัณญาณายตนะ เป็นปัจจัยแก่เวสัณฐานาสัณญาณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสัยปัจจัย.

ปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ทุกขิฌาน ฯลฯ อากิญจัญญายตนะ เป็นปัจจัยแก่เวสัณฐานาสัณญาณายตนะ ด้วยอำนาจของอุปนิสัยปัจจัย.

[๑๑๑๔] ๒. อภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อภัยคามิธรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสัยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตุนิสสยะ

ที่เป็น ปกตุนิสสยะ ได้แก่

บริกรรมแห่งปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ปฐมมรรค ฯลฯ บริกรรมแห่งจตุตถมรรค เป็นปัจจัยแก่ปฐมมรรค ฯลฯ บริกรรมแห่ง

[๑๑๑๕] ๓. อภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวอภัยคามินาปจย-
คามิธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสัยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตุนิสสยะ

ที่เป็น ปกตุนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นอภัยคามิธรรม แล้วกระทำคนให้
เดือดร้อน ให้เร่าร้อน ย่อมได้รับทุกข์ มีการแสวงหาเป็นมูล.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอภัยคามิธรรม ปัญญา รากะ ฯลฯ ความ
ปรารถนา แล้วกระทำคนให้เดือดร้อน ให้เร่าร้อน ย่อมได้รับทุกข์ มีการแสวง
หาเป็นมูล.

ศรัทธาที่เป็นอภัยคามิธรรม ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ รากะ ฯลฯ ความ
ปรารถนา เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

กุศลกรรมและอกุศลกรรม เป็นปัจจัยแก่วิบาก ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๑๖] ๔. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจยคามิธรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค ฯลฯ ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่
จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๑๗] ๕. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อภัยคามิธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

พระเสกขบุคคลทั้งหลาย เข้าไปอาศัยมรรคแล้ว ยังกุศลสมาบัติที่ยังไม่
เกิดให้เกิดขึ้น เข้าสมาบัติที่เกิดขึ้นแล้ว.

บุคคลพิจารณาเห็นสังขาร โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็น
อนัตตา.

มรรคของพระเสกขบุคคล เป็นปัจจัยแก่อัตถปฏิสัมภทา แก่ชัมมปฏิ-
สัมภทา แก่นิรุตติปฏิสัมภทา แก่ปฏิภาณปฏิสัมภทา ความฉลาดในฐานะและ
อฐานะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๑๘] ๖. **อปยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวจยคามินาปย-
คามิธรรม ฯลฯ**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

พระอรหันต์เข้าไปอาศัยมรรคแล้วยังกิริยาสมาบัติที่ยังไม่เกิดขึ้นให้เกิด
ขึ้น เข้าสมาบัติที่เกิดขึ้นแล้ว ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ฐานาฐาน โกศลละ ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๑๙] ๗. **เนวจยคามินาปยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
จยคามินาปยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยสุขทางกาย แล้วกระทำตนให้เดือดร้อน ให้เร่าร้อน
ย่อมได้รับทุกข์ มีการแสวงหาเป็นมูล.

บุคคลเข้าไปอาศัยทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตฺต ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ
แล้วกระทำตนให้เดือดร้อน ให้เร่าร้อน.

สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตฺต ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ
เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ผลสมวัตติ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยะปัจจัย.

พระอรหันต์เข้าไปอาศัยสุขทางกายแล้ว ยังกิริยาสมวัตติที่ยังไม่เกิด
ให้เกิดขึ้น ฯลฯ ย่อมเห็นแจ้ง ฯลฯ เข้าไปอาศัยทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตฺต ฯลฯ โภชนะ
ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ ย่อมเห็นแจ้ง ฯลฯ.

[๑๑๒๐] ๘. **เนวายคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อาย-**
คามิธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่างที่เป็นคือ อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยสุขทางกายแล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมวัตติให้เกิดขึ้น ฆ่า
สัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตฺต ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ
แล้ว ให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นอภัยคามิธรรม
แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

[๑๑๒๑] ๕. เนวาจยคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่ปจย-
คามิธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือ อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยสุขทางกายแล้วยังมรรคให้เกิดขึ้น.

สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่มรรค
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๑๑๒๒] ๑. เนวาจยคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวา-
จยคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

พระอรหันต์พิจารณาเห็นจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่
เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

เห็นรูปด้วยทิพยจักษุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัฐพายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

ที่เป็น วัตตูปุเรชาติ ได้แก่

จักขตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะ เป็นปัจจัยแก่
การวิญญาณ.

หทยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวายคามินาปจยคามิ-
ธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๑๒๓] ๒. เนวายคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อาย-
คามิธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตตูปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

พระเสกขบุคคลหรือปุถุชน พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยัตถุ โดย
ความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง
เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราดู.

ที่เป็น วัตตูปุเรชาติ ได้แก่

หทยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอายคามิธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๑๒๔] ๓. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่

อปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

คือ วัตตปุเรชาติะ ได้แก่

หทยวัตต เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาติปัจจัย

[๑๑๒๕] ๑. อายจคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เวยาจคามินาปจย-

คามิธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอายจคามิธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

[๑๑๒๖] ๒. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เวยาจคามินาปจย-

คามิธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอายจคามิธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจปัจจชาติปัจจัย.

[๑๑๒๗] ๓. เวยาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เวยา-

จคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นเวยาจคามินาปจยคามิธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๑๑๒๘] ๑. อายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายคามิธรรม

ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอายคามิธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอายคามิธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๑๑๒๙] ๒. อายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปยคามิธรรม

ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทานเป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย

[๑๑๓๐] ๓. เนวาจคามินาปยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่นว-

จยคามินาปยมิธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวาจคามินาปยคามิธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวาจคามินาปยคามิธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๑๑๓๑] ๑. อายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายคามิธรรม

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

[๑๑๓๒] ๒. อภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวายคามินา-
ปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขั้นและกฏัตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๑๓๓] ๓. อภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อภัยคามิธรรม
และเนวายคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

คือ เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๑๓๔] ๔. อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยออปจยคามิธรรม
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัย แก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

[๑๑๓๕] ๕. อภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวอภัยคามินา-
ปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๑๓๖] ๖. อภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อภัยคามิธรรม
และเนวอภัยคามินาปจยมิธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอภัยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๑๓๗] ๗. เนวอภัยคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
อภัยคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเนวอภัยคามินาปจยมิธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นเนวajasคามินาปจยธรรม เป็น
ปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และกฏัตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๑๑๓๘] ๑. เนวajasคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
ajasคามินาปจยมิธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ขันธ ๑ ที่เป็นเนวajasคามินาปจยมิธรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็น
ปัจจัยแก่ขันธ ๓ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ขันธทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจ
ของวิปากปัจจัย.

๑๕. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๑๑๓๙] ๑. ajasคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่ajasคามิธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคค-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๑๑๔๐] ๑. ajasคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวajasคามินาปจย-
คามิธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอาเจยคามิธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอาเจยคามิธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๑๔๑] ๒. อปเจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเจยคามินาปจ-
ยคามิธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอปเจยคามิธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอปเจยคามิธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๑๔๒] ๓. เนวเจยคามินาปเจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนว-
เจยคามินาปเจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวจยคามินาปจยคามิธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็น
ปัจฉัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวจยคามิธรรม เป็น
ปัจฉัยแก่ภักตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

ขั้นทั้งหลายเป็นปัจฉัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย,
หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขุชาตะที่เกิดก่อน ฯลฯ กายาตนะที่เกิดก่อน เป็นปัจฉัยแก่กาย-
วิญญาน.

หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวจยคามินาปจยคามิ-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวจยคามินามิธรรมที่เกิดภายหลัง เป็น
ปัจฉัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน.

[๑๑๔๓] ๔. เนวจยคามิปจยมิธรรม เป็นปัจฉัยแก่

อากยามิธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยัตถุที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอายคามิธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๑๔๔] ๕. นวอายคามินาปจยมิธรรม เป็นปัจจัยแก่

อปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยัตถุที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อัตถิปัจจัย

[๑๑๔๕] ๑. อายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายคามิธรรม

ด้วยอำนาจของอัตถิปัจจัย

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นอายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ฯลฯ

[๑๑๔๖] ๒. อายคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่นวอายคามินา-

ปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอัตถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอายคามิธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอัตถิปัจจัย.

ที่เป็น ปังฉาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอาเจยคามิธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่
เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๑๔๗] ๓. อาเจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อาเจยคามิธรรม
และเนวเจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นอาเจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๔. อปเจยคามิธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖-)
พึงกระทำโดยนัยแห่งอาเจยคามิธรรม.

[๑๑๔๘] ๓. เนวเจยคามินาปเจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่
เนวเจยคามินาปเจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นเนวเจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจัย, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิ-
ปัจจัย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐาน... อุตฺตสมภูฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขยสัต์ว์ทั้งหลาย ฯลฯ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

พระอรหันต์พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่
เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ ฟังเสียงด้วยทิพโสทรธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัฐพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่
กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวajasคามินาปจยคามิ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นเนวajasคามินาปจยคามิธรรมที่เกิดภายหลัง เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

กภาพการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้.

รูปชีวิตนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย.

[๑๑๔๕] ๘. เนวajasคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อาย-
คามิธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น **ปุเรชาตะ** ได้แก่

พระเสกขบุคคล หรือปุถุชนพิจารณาเห็นจักษุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนัจักษุนั้น รากะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลพิจารณาเห็นโสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนโสตะเป็นต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักษุ.

ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอายคามิธรรม ด้วยอำนาจของอตถิปัจจัย.

[๑๑๕๐] ๕. **เนวายคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่**

อปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอตถิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือ ที่เป็น **ปุเรชาตะ** ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอตถิปัจจัย.

[๑๑๕๑] ๑๐. **อายคามิธรรม และเนวายคามินาปจยคามิ-
ธรรมเป็นปัจจัยแก่อายคามิธรรม ด้วยอำนาจของอตถิปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่
ขั้น ๑ ที่เป็นอภัยคามิธรรม และททยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๑
ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

[๑๑๕๒] ๑๑. อภัยคามิธรรม และเนวอภัยคามินาปจยคามิ-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวอภัยคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของ
อติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัย
แก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิธรรมและกวีการอาหาร เป็นปัจจัยแก่
กายนี้ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอภัยคามิธรรมและรูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่
กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

[๑๑๕๓] ๑๒. อปจยคามิธรรม และเนวจยคามินาปจยคามิ-
ธรรม เป็นปัจจยแก่อปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอัตติปัจจย
พึงกระทำเป็น ๒ วาระตามนัยที่ได้แสดงมาแล้ว.
เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจ
ของวิกตปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอวิกตปัจจย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุทฺถมุลกนัย

[๑๑๕๔] ในเหตุปัจจย มี ๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจย มี ๗ วาระ
ในอริปติปัจจย มี ๑๐ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๖ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๖ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจย มี ๑๓ วาระ ในอุปนนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ ใน
กัมมปัจจย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๗
วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๗ วาระ ในฉานปัจจย มี ๗ วาระ ในมคคปัจจย
มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ
ในอัตติปัจจย มี ๑๓ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๖ วาระ ในวิกตปัจจย มี ๖
วาระ ในอวิกตปัจจย มี ๑๓ วาระ.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๑๑๕๕] อายกคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายกคามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๕๖] อายกคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๕๗] อายกคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวายกคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๑๕๘] อายกคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายกคามิธรรมและเนวายกคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๑๕๙] อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๖๐] อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อายกคามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๑๖๑] อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวายกคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

[๑๑๖๒] อปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจยคามิธรรม และ
เนวาจคามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๑๖๓] เนวาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวาจ-
คามินาปจยคามิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๑๑๖๔] เนวาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อัจจคา-
มิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๑๖๕] เนวาจคามินาปจยคามิธรรม เป็นปัจจัยแก่อปจย-
คามิธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย.

[๑๑๖๖] อัจจคามิธรรม และเนวาจคามินาปจยคามิธรรม
เป็นปัจจัยแก่อัจจคามิธรรม ฯลฯ

มี อย่างเดียวคือ สหชาติะ รวมกับ ปุเรชาติะ

[๑๑๖๗] อัจจคามิธรรม และเนวาจคามินาปจยคามิธรรม
เป็นปัจจัยแก่เนวาจคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือ สหชาติะ ปัจฉาชาติะ รวมกับ อาหาระ และ
รวมกับ อินทริยะ

[๑๖๖๘] อปจยคามิธรรม และเนวจยคามินาปจยคามิธรรม

เป็นปัจจยแก่อปจยคามิธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

[๑๖๖๙] อปจยคามิธรรม และเนวจยคามินาปจยคามิธรรม

เป็นปัจจยแก่นวจยคามินาปจยคามิธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่างเดียว คือ สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๗๓๐] ในนเหตุปัจจย มี ๑๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจย ในน
อริปัตติปัจจย ในนอนันตรปัจจย ในนสมนันตรปัจจย แต่ละปัจจยมี ๑๕ วาระ
ในนสหชาตปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนนิสสย-
ปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๑๔ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๑๓
วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจย มี ๑๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย ในนกัมมปัจจย
ในนวิปากปัจจย ในนอาหารปัจจย ในนอินทริยปัจจย ในนฌานปัจจย ในน-
มัคคปัจจย แต่ละปัจจยมี ๑๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๑๑ วาระ ในนวิป-
ยุตตปัจจย มี ๙ วาระ ในนโธตติปัจจย มี ๙ วาระ ในนโนตติปัจจย มี ๑๕
วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๑๕ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๙ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนีย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๑๗๑] เพราะเหตุปัจจย ในอรัมมณปัจจย มี ๗ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๗ วาระ มี ๗ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในน-
สมนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย
มี ๗ วาระ ในปุเรชาติปัจจย ในปัจฉาชาติปัจจย ในอาเสวนปัจจย ในน-
กัมมปัจจย ในวิปากปัจจย ในอาหารปัจจย ในอินทริยปัจจย ในฉาน-
ปัจจย ในนัมคคปัจจย แต่ละปัจจยมี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ
ในวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในโนนัตถิปัจจย มี ๗ วาระ ในโนวิกตปัจจย
มี ๗ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๑๗๒] เพราะเหตุปัจจย ในอรัมมณปัจจย มี ๗ วาระ...
ในอธิปัตติปัจจย มี ๑๐ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๖ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๖ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจย มี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ

ในกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗
วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๗ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๗ วาระ ในมัคคปัจจัย
มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอัติปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๖
วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๓ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณัถ จบ

อายุคามิติกะ ที่ ๑๐ จบ

อรรถกถาอายุคามิติกะ

อนุโลมปุฏฐานในปฏิจวาระ และสังสัฏฐวาระ ใน อายุคามิติกะ
เหมือนกับในกุศลติกะ คำที่เหลือท่านอธิบายไปตามบาลีนั้นเอง ทั้งโดยวิชันนา
และการนับ.

อรรถกถาอายุคามิติกะ จบ

๑๐. เสกขติกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๑๑๗๓] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิด
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม.

๓. เสกขธรรม และเนวเสกขธรรม อาศัย
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

[๑๑๗๔] ๔. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอเสกขธรรม ฯลฯ

๕. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม ฯลฯ
คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม.

๖. อเสกขธรรม และเนวเสกขานาธรรม อาศัย

อเสกขธรรม ๗ล๑

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอเสกขธรรม ๗ล๑ ชั้น ๒ ๗ล๑

[๑๑๗๕] ๗. **เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม ๗ล๑**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสกขานา-
เสกขธรรม ๗ล๑ ชั้น ๒ ๗ล๑

ในปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานา-
เสกขธรรม. ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยัตถุ. มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑
๗ล๑ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒. จิตตสมุฏฐานรูป กุฎัตตารูป ที่เป็น
อุปาทานรูปอาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๑๗๖] ๘. **เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และ
เนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นเสกขธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย

[๑๑๗๗] ๙. **เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม
และเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอเสกขธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย ฯลฯ ๑๑. อาเสวนปัจจัย

[๑๑๗๘] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อารัมมณปัจจัย, เพราะ อธิปัตปัจจัย ปฏิสนธิ ไม่มี.

เพราะ อนันตรปัจจัย เพราะ สมันตรปัจจัย เพราะ สห-
ชาติปัจจัย พึงกระทำมหาภูตรูปทั้งหมด.

เพราะ อัญญมัญญปัจจัย เพราะ นิสสยปัจจัย เพราะ อุป-
นิสสยปัจจัย เพราะ ปุเรชาติปัจจัย เพราะ อาเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๑๗๙] ๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม ฯลฯ เพราะอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ ชั้น ๒
ฯลฯ

๑๒. กัมมปัจจัย ๑๓. วิปากปัจจัย

เพราะ กัมมปัจจัย เพราะ วิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ซึ่งเป็นวิปาก ฯลฯ ชั้น
๒ ฯลฯ มี ๓ วาระ พึงใส่ให้เต็ม. (๓ วาระเหมือนข้อ ๑๑๗๓)

[๑๑๘๐] ๔. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ

วิปากปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอเสกขธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ (เหมือน
ข้อ ๑๑๗๔)

[๑๑๘๑] ๕. เนวเสกขานเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-

เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะวิปากปัจจัย

คือ ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเนวเสกขานา-
เสกขธรรม ซึ่งเป็นวิปาก ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยขั้นทั้งหลาย, ขั้นทั้งหลาย อาศัย
หทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

[๑๑๘๒] ๖. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และ

เนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะวิปากปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นเสกขธรรม ซึ่งเป็นวิปาก และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๑๘๓] ๗. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม และ

เนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะวิปากปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจันทร์ที่เป็นอเสกขธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๑๔. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๑๑๘๔] เสกขธรรม อาศัยธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะอาหาร-
ปัจจัย เพราะ อินทริยปัจจัย เพราะ ฌานปัจจัย เพราะ มัคคปัจจัย
เพราะ สัมปยุตตปัจจัย เพราะ วิปยุตตปัจจัย เพราะ อัคติปัจจัย
เพราะ นัตติปัจจัย เพราะ วิคตปัจจัย เพราะ อวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๑๘๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอริปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ใน-
วิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕
วาระ ในฌานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย
มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัคติปัจจัย มี ๕ วาระ ใน-
นัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.
พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๑๘๖] ๑. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสกขานา-
เสกขธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุอุปปฏิสนธิขณะ ททยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยททยัตถุ.

อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุด-
สมุฏฐานรูป ฯลฯ ส่วนอสังขยัตถุทั้งหลาย ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้ง-
หลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

๒. นารัมมณปัจจัย

[๑๑๘๗] ๑. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม.

[๑๑๘๘] ๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม
เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม.

[๑๑๘๕] ๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกข-
ธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ฯลฯ ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

[๑๑๘๖] ๔. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และ
เนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นเสกขธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

[๑๑๘๗] ๕. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม และ
เนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอเสกขธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๓. นอริปติปัจจัย

[๑๑๘๘] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม ฯลฯ เพราะน-
อริปติปัจจัย

คือ อธิปัตติกรรมที่เป็นเสกขกรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขกรรม.

๒. อเสกขกรรม อาศัยอเสกขกรรม ฯลฯ เพราะน

อธิปัตติปัจจัย

คือ อธิปัตติกรรมที่เป็นอเสกขกรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกข-
กรรม.

๓. เนวเสกขานาเสกขกรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขกรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปัตติปัจจัย ฟังได้ให้เต็ม.

ปฏิสนธิก็ดี มหาภูตรูปทั้งหลายก็ดี ฟังกระทำทั้งหมด.

๔. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๕. นปัจฉาชาตปัจจัย

เพราะนอนันตรปัจจัย เพราะนสมนันตรปัจจัย เพราะน
อัญญมัญญปัจจัย เพราะนอุปนิสสยปัจจัย (ทั้ง ๔ ปัจจัย มี ๕ วาระ)

เพราะนปุเรชาตปัจจัย มี ๗ วาระ เหมือนกับกุศลดิเก.

เพราะนปัจฉาชาตปัจจัย ฯลฯ (มี ๕ วาระ)

๑๐. นอเสวนปัจจัย

[๑๑๕๓] ๑. เสกขกรรมอาศัยเสกขกรรม เกิดขึ้น เพราะน-
อเสวนปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเสกขกรรม ซึ่งเป็นวิปาก ฯลฯ ขั้น
๒ ฯลฯ

๒. เนวเสกขานาเสกขกรรม อาศัยเสกขกรรม เกิด
ขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม.

๓. เสกขธรรม และเนวเสขานาเสกขธรรม อาศัย

เสกขธรรม ฯลฯ เพราะนอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรมซึ่ง
เป็นวิบาก ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๔. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม เกิดขึ้น มี ๓
วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖)

๕. เนวเสขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสขานาเสกขธรรม ฯลฯ ฟังใส่ให้เต็ม.

๖. ฯลฯ อาศัยเสกขธรรม และเนวเสขานาเสกข-
ธรรม เกิดขึ้น ปัจจัยสงเคราะห์ฟังใส่ให้เต็มแม้ทั้ง ๒ วาระ รวมเป็น ๕ วาระ.

๑๑. นกัมมปัจจัย

[๑๑๕๔] ๑. ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเสกขธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม.

๒. เนวเสขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเนวเสขานาเสกขธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
เนวเสขานาเสกขธรรม.

พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ มหาภูตรูป

๑ ฯลฯ

๑๒. นวิปากปัจฉัย

[๑๑๕๕] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะน-
วิปากปัจฉัย

คือ ฯลฯ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม.

๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนวิปากปัจฉัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม.

๓. เสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัย
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจฉัย

คือ ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ฯลฯ

[๑๑๕๖] ๔. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจฉัย ฟังใส่ให้เต็ม ปฏิสนธิไม่มี.

[๑๑๕๗] ๕. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และ
เนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจฉัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นเสกขธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๑๓. นอาหารปัจฉัย ฯลฯ ๑๖. นมคคปัจฉัย

[๑๑๕๘] เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกข-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอาหารปัจฉัย เพราะนอินทริยปัจฉัย เพราะ
นฌานปัจฉัย เพราะนมคคปัจฉัย (ทุกปัจฉัย มี ๑ วาระ)

๑๓. นสัมปยุตตปัจฉัย

๑. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนสัมปยุตตปัจฉัย (มี ๕ วาระ)

๑๔. นวิปยุตตปัจฉัย

[๑๑๕๙] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะน-
วิปยุตตปัจฉัย

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ฯลฯ

๒. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นวิปยุตตปัจฉัย

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้น ๑ ที่เป็นอเสกขธรรม ฯลฯ

๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจฉัย

คือ ในอรุปรภูมิชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ

พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อตุสมภูฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญญัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

๑๕. โนนัตถิปัจจย ๒๐. โนวิคตปัจจย

เพราะโนนนัตถิปัจจย เพราะโนวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๒๐๐] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจย ในนสมนันตรปัจจย ในน-
อัญญมัญญุปัจจย ในนอุปนิตตยปัจจย แต่ละปัจจย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติ
ปัจจย มี ๗ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ
ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑
วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนัคค-
ปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑
๓ วาระ ในโนนนัตถิปัจจย มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๒๐๑] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจย ในนสมนันตรปัจจย ในน-
อัญญมัญญุปัจจย ในนอุปนิตตยปัจจย แต่ละปัจจย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย

มี ๗ วาระ ในนปิงฆาตปัจจย มี ๘ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๘ วาระ
ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๒๐๒] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๑ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย ในสมนันตรปัจจย ในสหชาตปัจจย ในอัญญมัญญปัจจย ใน
นิสสยปัจจย ในอุปนีสสยปัจจย ในปุเรชาตปัจจย ในอาเสวนปัจจย ในกัมม-
ปัจจย ในวิปากปัจจย ในอาหารปัจจย ในอินทริยปัจจย ในฌานปัจจย ใน
มัลลปัจจย ในสัมปยุตตปัจจย ในวิปยุตตปัจจย ในอัติปัจจย ในนัตติ
ปัจจย ในวิกตปัจจย ในอวิกตปัจจย แต่ละปัจจยมี ๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปฏิจจวาระ จบ

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๒๐๓] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๔. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระเหมือนกับปฏิจวาระ.

[๑๒๐๔] ๗. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๘. เสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๙. อเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๑๐. เสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๑. อเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัย

เนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๒๐๕] **๑๒. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ทำเป็นเสกขธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นเสกขธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๔. เสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นเสกขธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๕. ๗๑ อาศัยอเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกข-
ธรรม มี ๓ วาระ เหมือนกับเสกขธรรม (วาระที่ ๑๕-๑๖-๑๗).

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๒๐๖] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อารัมมณปัจจัย มี ๑ วาระ

๒. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม มี ๑ วาระ.

๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม มี ๑ วาระ.

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยหทยัตถุ.

จิกขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ๗๑ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยหทยัตถุ.

๔. เสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม ๗๑

เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม อาศัยหทยัตถุ.

๕. อเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม ๗๑

เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม อาศัยหทยัตถุ.

[๑๒๐๗] ๖. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และเนวเสกขานา-
เสกขธรรม ๗๑ เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม และททยวัตถุ ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๒๐๘] ๗. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม และเนวเสก-
ขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอเสกขธรรม และททยวัตถุ ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

๓. อธิปัตติปัจจย ฯลฯ ๑๑. อาเสวนปัจจย

[๑๒๐๙] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อธิปัตติปัจจย, เพราะ อนันตรปัจจย, เพราะ สมันตรปัจจย, เพราะ
สหชาติปัจจย, เพราะ อัญญมัญญุปัจจย, เพราะ นิสสยปัจจย, เพราะ
อุปนินิสสยปัจจย, เพราะ ปุเรชาติปัจจย, เพราะ อาเสวนปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ฯลฯ

[๑๒๑๐] ๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะอาเสวนปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ
ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยททยวัตถุ.

๓. เสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม
ขึ้นเกิด ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม ฯลฯ

[๑๒๑๑] ๔. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรมและเนวเสกขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม และทพวัตถุ ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๒. กัมมปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๑๒๑๒] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ
กัมมปัจจัย, เพราะวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ซึ่งเป็นวิปาก ฯลฯ
เพราะ อาหารปัจจัย, เพราะ อินทริยปัจจัย, เพราะ ฌานปัจจัย,
เพราะ มัคคปัจจัย, เพราะ สัมปยุตตปัจจัย, เพราะ วิปยุตตปัจจัย,
เพราะ อัทธิปัจจัย, เพราะ นิตติปัจจัย, เพราะ วิคตปัจจัย, เพราะ
อวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๒๑๓] ในเหตุปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในอริปัตติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในสมนันตร-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญุปัจจัย มี
๗ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ใน
ปุเรชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ ในกัมมปัจจัย มี

๑๗ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอินทริยปัจจย ในฌานปัจจย ในมคคปัจจย แต่ละปัจจยมี ๑๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๗ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอตถิปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนตถิปัจจย มี ๗ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๗ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๑๗ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจนีนัย

๑. นเหตุปัจจย

[๑๒๑๔] ๑. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยททยวัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญุตตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายายตนะ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัย
หทยวัตถุ

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกจนา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ อาศัยขั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ และหทยวัตถุ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

๑. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม ฯลฯ

เพราะนอรัมมณปัจจัย ฯลฯ

๓. นอริปติปัจจัย

[๑๒๑๕] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม ฯลฯ เพราะน-
อริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นเสกขธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกข-
ธรรม.

๒. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม ฯลฯ เพราะ
นอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นอเสกขธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกข-
ธรรม.

๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม ฯลฯ เพราะนอริปติปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม

คือ ส่วนอสังญัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

จักขายตนะ ฯลฯ

๔. เสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ

เพราะนอธิปติปัจจัย

๕. อเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ

เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นอเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

[๑๒๐๖] ๖. เสกขธรรมอาศัยเสกขธรรม และเนวเสกขานา-

เสกขธรรม ฯลฯ เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นเสกขธรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นเสกข-
ธรรมและหทยวัตถุ.

๗. อเสกขธรรม อาศัยอเสกขธรรม และเนวเสก-

ขานาเสกขธรรม ฯลฯ เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นอเสกขธรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นอเสกข-
ธรรมและหทยวัตถุ.

๘. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๑๐. นอเสวนปัจจัย

[๑๒๑๗] เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม ฯลฯ

เพราะนอนันตรปัจจัย เพราะนสมนันตรปัจจัย เพราะนอัญญมัญญ-

ปัจจัย เพราะนอุปนิสัยปัจจัย เพราะนปุเรชาติปัจจัย เพราะ
นปัจฉิมชาติปัจจัย มี ๗ วาระ.

เพราะนอาเสวนปัจจัย ฯลฯ

๑๑. นกัมมปัจจัย

[๑๒๑๘] ๑. เสกขธรรมอาศัยเสกขธรรม ฯลฯ เพราะนกัมม-
ปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเสกขธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม.

๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานา-
เสกขธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็น
เนวเสกขานาเสกขธรรม.

พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

เจตนาที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๓. เสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเสกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๔. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และเนวเสกขา-
นาเสกขธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเสกขธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม
และหทยวัตถุ.

๑๒. นวิปากปัจฉัย

[๑๒๑๕] ๑. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม ฯลฯ เพราะนวิปากปัจฉัย ในเสกขมูลกะ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๓)

๔. เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ เพราะนวิปากปัจฉัย ในเนวเสกขานาเสกขมูลกะ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๖)

๗. เสกขธรรม อาศัยเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรมเกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจฉัย ในปัจฉัยสงเคราะห์ แห่งเสกขธรรมทั้งหลาย มี ๓ วาระ (รวมนวิปากปัจฉัย มี ๕ วาระ)

๑๓. นอาหารปัจฉัย ฯลฯ ๒๐. โนวิคตปัจฉัย

[๑๒๒๐] เนวเสกขานาเสกขธรรม อาศัยเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ เพราะนอาหารปัจฉัย, เพราะนอินทริยปัจฉัย, เพราะนฌานปัจฉัย, เพราะนมัคคปัจฉัย, เพราะนสัมปยุตตปัจฉัย, เพราะนวิปยุตตปัจฉัย, เพราะโนนัตติปัจฉัย, เพราะโนวิคตปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในปัจฉินี้ะ

[๑๒๒๑] ในนเหตุปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอธิปัตติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย มี ๕ วาระ

ในนปุเรชาติปัจฉิม มี ๗ วาระ ในนปัจฉิมชาติปัจฉิม มี ๑๗ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจฉิม มี ๑๗ วาระ ในนกัมมปัจฉิม มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจฉิม มี ๕ วาระ
ในนอาหารปัจฉิม มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจฉิม มี ๑ วาระ ในนฌานปัจฉิม
มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจฉิม มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉิม มี ๕ วาระ
ในนวิปยุตตปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนโนนัตถิปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนโนวิตตปัจฉิม
มี ๕ วาระ

พึงนับอย่างนี้.

ปัจฉิมินัย จบ

อนุโลมปัจฉิมินัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉิมินัย

[๑๒๒๒] เพราะเหตุปัจฉิม ในนอารัมมณปัจฉิม มี ๕ วาระ...

ในนอธิปัตติปัจฉิม มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจฉิม ในนสมนันตรปัจฉิม ในน-
อัญญมัญญปัจฉิม ในนอุปนิสสยปัจฉิม แต่ละปัจฉิมมี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจฉิม
มี ๗ วาระ ในนปัจฉิมชาติปัจฉิม มี ๑๗ วาระ ในนอาเสวนปัจฉิม มี ๑๗ วาระ
ในนกัมมปัจฉิม มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉิม
มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนโนนัตถิปัจฉิม มี ๕ วาระ ใน
นโนวิตตปัจฉิม มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจฉิมินัย จบ

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๒๒๓] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๑ วาระ...ใน
อนันตรปัจจย ในสมนันตรปัจจย ในสหชาติปัจจย ในอัญญมัญญปัจจย แต่ละ
ปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิตตปัจจย มี ๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ปัจจยวาระ จบ

นิสสวาระ เหมือนกับปัจจยวาระ.

สังสัฎฐวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๒๒๔] ๑. เสกขธรรม เจือกับเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

เหตุปัจจัย

๒. อเสกขธรรม เจือกับอเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอเสกขธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม เจือกับเนวเสกขานา

เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๑๒๒๕] เสกขธรรม เจือกับเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ

อารัมมณปัจจัย เกิดขึ้น เพราะอธิปัตปัจจัย เกิดขึ้น เพราะปุเรชาติ-
ปัจจัย (ทุกปัจจัยมี ๓ วาระ)

เพราะอาเสวนปัจจัย ฟังกระทำเป็น ๒ วาระ ฯลฯ

เพราะอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๒๒๖] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย ในสมนันตรปัจจัย ในสหชาติปัจจัย ในอัญญมัญญปัจจัย ในนิสสยปัจจัย ในอุปนิสสยปัจจัย ในปุเรชาติปัจจัย แต่ละปัจจัยมี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจนีय

๑. เหตุปัจจัย

[๑๒๒๗] เนวเสกขานาเสกขธรรม เจือกับเนวเสกขานาเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุปฏิสนธิขณะ โมหะที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคตด้วยอุทธัจจะ เจือกับชั้นทั้งหลายที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคตด้วยอุทธัจจะ.

๒. นอธิปัตติปัจจัย

[๑๒๒๘] ๑. เสกขธรรม เจือกับเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปัตติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นเสกขธรรม เจือกับขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกข-
ธรรม.

๒. อเสกขธรรม เจือกับอเสกขธรรม ฯลฯ

คือ อธิปติธรรมที่เป็นอเสกขธรรม เจือกับขั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกข-
ธรรม.

๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม เจือกับเนวเสกขานา-
เสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม ๓ วาระ.

๓. นปุเรชาติปัจจัย ฯลฯ ๑๐. นวิปยุตตปัจจัย

[๑๒๒๕] เสกขธรรม เจือกับเสกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นปุเรชาติปัจจัย, เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย, เพราะนอาเสวนปัจจัย,
เพราะนกัมมปัจจัย ฟังกระทำ ๒ วาระ.

เพราะนวิปากปัจจัย ฟังกระทำ ๒ วาระ.

เพราะนถนานปัจจัย, เพราะนมัคคปัจจัย (๒ ปัจจัยนี้
มี ๑ วาระ) เพราะนวิปยุตตปัจจัย (มี ๓ วาระ)

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๒๓๐] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจัย ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนถนานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๓ วาระ.

พินับอย่างนี้

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนิย

[๑๒๓๑] เพราะเหตุปัจจย ในนอริปติปัจจย มี ๓ วาระ... ในน-
ปุเรชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจจลาชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจย
มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๒ วาระ ในน-
วิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีนิย จบ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๒๓๒] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๑ วาระ ... ใน
อนันตรปัจจย ในสมนันตรปัจจย ในสหชาตปัจจย ในอัญญมัญญปัจจย ใน
นิสสยปัจจย ในอุปนิสสยปัจจย ในปุเรชาตปัจจย ในอาเสวนปัจจย ในกัมม-
ปัจจย ในวิปากปัจจย ในอาหารปัจจย ในอินทริยปัจจย ในฌานปัจจย ใน
มัคคปัจจย ในสัมมปยุตตปัจจย ในวิปยุตตปัจจย ในอตติปัจจย ในนัตติ
ปัจจย ในวิกตปัจจย ในอวิกตปัจจย แต่ละปัจจย มี ๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้

ปัจจนียานุโลมนัย จบ

สังสัฏฐวาระ จบ

สัมปยุตตวาระ เหมือนกับสังสัฏฐวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๒๓๓] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๒๓๔] ๒. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลายด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๒๓๕] ๓. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม และเนว-
เสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๒๓๖] ๔. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม เกิดขึ้น
มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖)

๗. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-

ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๘. อารัมมณปัจจัย

[๑๒๓๓] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยเนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค พิจารณาผลที่เป็นเสกขธรรม.

รู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพียงด้วยจิตที่เป็นเสกขธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขันธทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๒๓๔] ๒. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอรหันต์พิจารณาผลที่เป็นอเสกขธรรม.

รู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยเจโตปริย-
ญาณ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่
บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย.

[๑๒๓๕] ๓. เนวเสกขานเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่นวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้วพิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในก่อน

ออกจากฌาน พิจารณาฌาน.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว พิจารณากิเลสที่ข่มแล้ว รู้
ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิด ขึ้นแล้วในกาลก่อน.

พิจารณาเห็นจักษุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา
ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลนยิ่ง เพราะปรารถนากุณนั้น รากะย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ
ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณาเห็นโศคะ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานา-
เสกขธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา, ย่อมยินดี
ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง ฯลฯ โทมนัสย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโศตราดู.

รู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณณัญญาตนะ, อากัญญัญญาต-
นะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัญญาตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ
แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่อนาค-
ตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๒๔๐] ๔. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค แก่ผล ที่เป็นเสกขธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

[๑๒๔๑] ๕. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่ผลที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจของ
อาร์มณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๒๔๒] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย

อย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติอธิปติ ได้แก่
อธิปติธรรมที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๒๔๓] ๒. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มณอธิปติ และ สหชาติอธิปติ
ที่เป็น อาร์มณอธิปติ ได้แก่
พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคกระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนัก
แน่นแล้ว พิจารณา, กระทำผลที่เป็นเสกขธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
แล้ว พิจารณา.

ที่เป็น สหชาติอธิปติ ได้แก่
อธิปติธรรม ที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๒๔๔] ๓. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริปีติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๒๔๕] ๔. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริปีติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๒๔๖] ๕. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริปีติ และ สหชาตาริปีติ

ที่เป็น อารัมมณาริปีติ ได้แก่

พระอรหันต์กระทำผลที่เป็นอเสกขธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

ที่เป็น สหชาตาริปีติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๒๔๖] ๖. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม และ
เนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติอธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๒๔๗] ๗. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชาติปัตติ และ สหชาติอธิปัตติ

ที่เป็น อารัมมณชาติปัตติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศล-
กรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

กระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

ออกจากฌาน กระทำฌานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

พระอริยะทั้งหลายกระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้ว
พิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน ด้วยอำนาจของอธิปัตติ-
ปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้ง เพราะกระทำจักขุให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้งเพราะกระทำโสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำโสตะเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติปริบัติ ได้แก่

อธิปริธรรมที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปริปัจจัย.

[๑๒๔๕] ๘. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม

ด้วยอำนาจของอธิปริปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปริบัติ ได้แก่

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค แก่ผล ที่เป็นเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอธิปริปัจจัย.

[๑๒๕๐] ๙. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอธิปริปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปริบัติ ได้แก่

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่ผลที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๒๕๑] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลที่เป็นเสกขธรรม.

ผลที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ผลที่เป็นเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๒๕๒] ๒. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

คือ มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๒๕๓] ๓. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ผลที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่วุฏฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๒๕๔] ๔. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นอเสกขธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ผลที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ผลที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

[๑๒๕๕] ๕. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-

ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

คือ ผลที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

[๑๒๕๖] ๖. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-

ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ที่เกิดหลัง ๆ.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวกทาน.

อวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๒๕๗] ๗. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค
อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติที่เป็นเสกขธรรม.

เนวสติญานาสติญายตนกุตลของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่
ผลสมาบัติที่เป็นเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๒๕๘] ๘. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

คือ อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติที่เป็นอเสกขธรรม.

เนวสติญานาสติญายตนกิริยาของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่
ผลสมาบัติที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย

[๑๒๕๙] เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของสมันตรปัจจัย เหมือนกับอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ.

๖. สหชาติปัจจัย ๗. อัญญมัญญปัจจัย

[๑๒๖๐] เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย เหมือนกับสหชาติปัจจัยในปฏิจจวาระ มี ๘ วาระ.

อัญญมัญญปัจจัย เหมือนกับอัญญมัญญปัจจัย ในปฏิจจวาระ
มี ๓ วาระ.

๘. นิสยปัจจัย

เหมือนกับนิสยปัจจัย ในกุสลติกะ มี ๑๓ วาระ.

๘. อุปนิสยปัจจัย

[๑๒๖๑] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสยะ และ ปกตูปนิสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสยะ ได้แก่

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุกขมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย.

ทุกขมรรค เป็นปัจจัยแก่ตติยมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย.

ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติที่เป็นเสกขธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสยปัจจัย.

[๑๒๖๒] ๒. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือ ที่เป็น อนันตรูปนิสยะ และ ปกตูปนิสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสยะ ได้แก่

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสยปัจจัย.

[๑๒๖๓] ๓. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกาขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือ ที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายเข้าไปอาศัยมรรคแล้ว ยังสมวัตติที่ยังไม่เกิดให้
เกิดขึ้น เข้าสมวัตติที่เกิดขึ้นแล้ว.

พิจารณาเห็นสังขาร โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

มรรค เป็นปัจจัยแก่อัตถิปุสฺสัสมิททา แก่ธัมมปุสฺสัสมิททา แก่นิรุตติ-
ปุสฺสัสมิททา แก่ปฏิภาณปุสฺสัสมิททา แก่ความฉลาดในฐานะและอฐานะ ของ
พระอริยะทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ผลสมวัตติ ที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๒๖๔] ๔. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็น อเสกขธรรม ที่เกิดก่อนๆ เป็นปัจจัยแก่ขันธ
ทั้งหลาย ที่เป็นอเสกขธรรมที่เกิดหลังๆ ฯลฯ ผลที่เป็นอเสกขธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ผลที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๒๖๕] ๕. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือ ที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ผลสมวัตติ ที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๒๖๖] ๖. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือ ที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรมแล้ว ให้ทาน
สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ จาน ฯลฯ วิปัสสนา ฯลฯ อภิญญา ฯลฯ
ยังสมวัตติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทัญญู.

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ
ฯลฯ ความปรารถนา สุขทางกาย อุตฺ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ให้ทาน
สมาทานศีล ฯลฯ ยังสมวัตติให้เกิดขึ้น ฆาสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความ
ปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นเนวเสก-

ขานาเสกขธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทาง
กาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย.

บริกรรมแห่งปฐมฌาน เป็นปัจจยแก่ปฐมฌาน ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจย.

บริกรรมแห่งเวสัณฐานาสัณญาณตนะ เป็นปัจจยแก่เวสัณฐานา-
สัณญาณตนะ.

ปฐมฌาน เป็นปัจจยแก่ทุติยฌาน ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย ฯลฯ
อากิญจัญญายตนะ เป็นปัจจยแก่เวสัณฐานาสัณญาณาสัณญาณตนะ ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจย.

[๑๒๖๗] ๗. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจยแก่เสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย.

มี ๓ อย่าง คือ ที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บริกรรมแห่งปฐมมรรค เป็นปัจจยแก่ปฐมมรรค ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจย ฯลฯ บริกรรมแห่งจตุตถมรรค เป็นปัจจยแก่จตุตถมรรค ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจย.

[๑๒๖๘] ๘. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจยแก่เสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตุนิสสยะ

ที่เป็น ปกตุนิสสยะ ได้แก่

สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตฺ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ
เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๑๒๖๕] ๑. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี
ย่อมเพิลิคเพลินยิ่ง เพราะปรารถจักขุนั้น ราคะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นโสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยโสตธาตุ.

รูปลายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๒๗๐] ๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น วัตถุปุเรชาติะ ได้แก่
หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๒๗๑] ๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น วัตถุปุเรชาติะ ได้แก่
หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาติปัจจัย

[๑๒๗๒] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย

คือ ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

[๑๒๗๓] ๒. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย
นี้ที่เกิดก่อน ฯลฯ

[๑๒๗๔] ๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๑๒๗๕] ๑. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ
ของอาเสวนปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๑๒๗๖] ๒. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ โคตรฐ เป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๑๒๗๗] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วย
อำนาจของเสวนปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือ ที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม
ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๒๗๘] ๒. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๒๗๕] ๓. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหหตะ ได้แก่
เจตนาที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๒๘๐] ๔. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม และ
เนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม และ
เนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

[๑๒๘๑] ๕. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๒๘๒] ๖. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๒๘๓] ๓. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม และ
เนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๒๘๔] ๔. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือ ที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็น
เนวเสกขานาเสกขธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๑๒๘๕] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วย
อำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นเสกขธรรมซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๒ ฯลฯ
ใน เสกขมูลกะ มี ๓ วาระ.

[๑๒๘๖] ๔. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วย

อำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ ฯลฯ

ใน อเสกขมูลกะ มี ๓ วาระ.

[๑๒๘๗] ๕. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-

ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัย
แก่ชั้นที่ ๓ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจ
ของวิปากปัจจัย.

๑๕. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๑๒๘๘] เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของฌานปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๑๒๘๕] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิด
ก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๒๘๖] ๒. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

เหมือนกับเสกขธรรม.

[๑๒๘๗] ๓. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัย
แก่จิตตสมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็น
ปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขยตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๒๕๒] ๔. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๒๕๓] ๕. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อัตถิปัจจัย

[๑๒๕๔] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของอัตถิปัจจัย

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ฯลฯ

[๑๒๕๕] ๒. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่นิวเสกขานาเสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอัตถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอัตถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิด
ก่อน ด้วยอำนาจของอัตถิปัจจัย.

[๑๒๕๖] ๓. เสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม และเนว-
เสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

[๑๒๕๗] ๔. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วย
อำนาจของอติปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับเสกขธรรม.

[๑๒๕๘] ๕. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสก-
ขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นที่ ๑ ที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจ
ของอติปัจจัย หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย
 ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญัตตวัตถุทั้งหลาย ฯลฯ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา, ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารถนจักขุนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น

บุคคลพิจารณาเห็น โสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสณัฐพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาขาคะ ได้แก่

ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นเนวเสกขานาเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

กวฬิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ฯลฯ

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

[๑๒๕๕] ๘. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

อย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่
หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของอติปัจจัย.

[๑๓๐๐] ๕. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกข-
ธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

อย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่
หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของอติปัจจัย.

[๑๓๐๑] ๑๐. เสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่
ขั้น ๑ ที่เป็นเสกขธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ด้วย
อำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๓๐๒] ๑๑. เสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปังณาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาติ ได้แก่

ขั้นที่เป็นเสกขธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่จิต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

ที่เป็น ปัจฉาชาติ รวมกับ อาหาร ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง และกวฬิการาหาร เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

ที่เป็น ปัจฉาชาติ รวมกัน อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเสกขธรรมที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทริย เป็น
ปัจจัยแก่ภูตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

[๑๓๐๓] ๑๒. อเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม

เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย พิงกระทำ ๒ วาระ
เหมือนเสกขธรรม (คือเหมือนข้อ ๑๓๐๑-๑๓๐๒ จึงรวมเป็น ๑๓ วาระ)

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุทฺถมุลกนัย

[๑๓๐๔] ในเหตุปัจจย มี ๗ วาระ ในอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในอธิปติปัจจย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๘ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจย มี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๘ วาระ ในปุเรชาติปัจจย

มี ๓ วาระ ในปัจฉิมชาติปัจฉิม มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจฉิม ๒ วาระ ใน
กัมมปัจฉิม มี ๘ วาระ ในวิปากปัจฉิม มี ๗ วาระ ในอาหารปัจฉิม มี ๗ วาระ
ในอินทริยปัจฉิม มี ๗ วาระ ในฌานปัจฉิม มี ๗ วาระ ในมคคปัจฉิม มี ๗
วาระ ในสัมปยุตตปัจฉิม มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจฉิม มี ๕ วาระ ในอัติ-
ปัจฉิม มี ๑๓ วาระ ในนัตติปัจฉิม มี ๘ วาระ ในวิคตปัจฉิม มี ๘ วาระ ใน
อวิคตปัจฉิม มี ๑๓ วาระ.

พินิจอย่างนี้.

อนุโลมนี้ จบ

ปัจฉินิยัย

การยกปัจฉิมในปัจฉินิยะ

[๑๓๐๕] ๑. เสกขธรรม เป็นปัจฉิมแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจฉิม, เป็นปัจฉิม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉิม.

๒. เสกขธรรม เป็นปัจฉิมแก่อเสกขธรรม ด้วยอำ-
นาจของอุปนิสสยปัจฉิม.

[๑๓๐๖] ๓. เสกขธรรม เป็นปัจฉิมแก่เนวเสกขานาเสกขธรรม
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจฉิม, เป็นปัจฉิม ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจฉิม, เป็นปัจฉิม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉิม, เป็นปัจฉิม ด้วย
อำนาจของปัจฉิมชาติปัจฉิม.

[๑๓๐๗] ๔. เสกขธรรม เป็นปัจฉิมแก่เสกขธรรม และเนว-
เสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉิม.

[๑๓๐๘] ๕. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๓๐๙] ๖. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

[๑๓๑๐] ๗. อเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๓๑๑] ๘. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๑๓๑๒] ๙. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๓๑๓] ๑๐. เนวเสกขานาเสกขธรรม เป็นปัจจัยแก่อเสกขธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๓๑๔] ๑๑. เสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็น

ปัจจัยแก่เสกขธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

[๑๓๑๕] ๑๒. เสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็น

ปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ

[๑๓๑๖] ๑๓. อเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม เป็น

ปัจจัยแก่อเสกขธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

[๑๓๑๗] ๑๔. อเสกขธรรม และเนวเสกขานาเสกขธรรม

เป็นปัจจัยแก่เนวเสกขานาเสกขธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

สุทรมูลกนัย

[๑๓๑๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๑๔ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๑๔
วาระ ในนอธิปัจจัย มี ๑๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๑๔ วาระ ใน
นสมนันตรปัจจัย มี ๑๔ วาระ ในนสหชาตปัจจัย มี ๑๐ วาระ ในนอัญญ-
มัญญปัจจัย มี ๑๐ วาระ ในนนิสสขปัจจัย มี ๑๐ วาระ ในนอุปนิสสข-
ปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๑๒ วาระ ในนปัจฉาชาต-

ปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนอาเสวนปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนกัมปัจฉัย
มี ๑๔ วาระ ในนวิปากปัจฉัย มี ๑๒ วาระ ในนอาหารปัจฉัย มี ๑๔ วาระ
ในนอินทริยปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนฉานปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนมคค-
ปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี ๑๐ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย
มี ๘ วาระ ในนโธตติปัจฉัย มี ๘ วาระ ในนโนตติปัจฉัย มี ๑๔ วาระ
ในนโนวิกตปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนโนวิกตปัจฉัย มี ๘ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจฉนีนัย จบ

อนุโลมปัจฉนีนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉนีนัย

[๑๓๑๕] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอาร์มมณปัจฉัย มี ๗ วาระ...

ในนอธิปัตติปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนอัญญมัญญปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย
มี ๗ วาระ ในนปุเรชาตปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจฉัย มี ๗ วาระ
ในนอาเสวนปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนกัมมปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจฉัย
มี ๔ วาระ ในนอาหารปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนอินทริยปัจฉัย มี ๗ วาระ
ในนฉานปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนมคคปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนโนตติปัจฉัย มี ๗ วาระ
ในนโนวิกตปัจฉัย มี ๗ วาระ

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจฉนีนัย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๓๒๐] เพราะเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ...

ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๘ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ
ในกัมมปัจจัย มี ๘ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗
วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๗ วาระ ในฉนปัจจัย มี ๗ วาระ ในมคคปัจจัย
มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอตติปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๘ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๘
วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมนัย จบ

ปัญหาวาระ จบ

เสกขติกะ ที่ ๑๑ จบ

อรรถกถาเสกขติกะ

ใน **เสกขติกะ** อเสกขธรรมย่อมไม่เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม โดย
ปัจจัยไร ๆ แต่เสกขธรรมเป็นอนันตรูปนิสสยะ และปกตุนิสสยปัจจัย แก่
อเสกขธรรม. คำที่เหลือในอธิการนี้ อธิบายตามบาลี.

ใน **ปริตตติกะ** ก็เหมือนกัน

อรรถกถาเสกขติกะ จบ

๑๒. ปริตตคิกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๓๒๑] ๑. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นปริตตธรรม
ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๑ และกภูตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นปริตต-
ธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยหทยวัตถุ

๓. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปริตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ

กฐัตตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๓๒๒] ๔. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. ปริตตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กฐัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

๖. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานขณะ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม
 ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฐัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคต-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๓๒๓] ๗. อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๘. ปริตตธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม.

**๘. ปริตตธรรม และอัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณ-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๓๒๔] ๑๐. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และอัปมาณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอัปมาณธรรม และมหาภูต-
รูปทั้งหลาย.

[๑๓๒๕] ๑๑. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

**๑๒. มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

**๑๓. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปริตต-
ธรรม และมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

กฐิตตารูป อาศัยชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๓๒๖] ๑. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ.

**๒. มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อารัมมณปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ.

[๑๓๒๗] ๓. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น
เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๓๒๘] ๔. อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะอาร์มณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๓๒๙] ๕. มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-

ธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรมและ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๑๓๓๐] ๑. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

อธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๓๓๑] ๒. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๓. ปริตตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

อธิปัตติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

๔. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๓๓๒] ๕. อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๖. ปริตตธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม.

๗. ปริตตธรรม และอัปมาณธรรม อาศัยอัป-
มาณธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณ-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๓๓๓] ๘. ปรีตธรรม อาศัยปรีตธรรม และอัปมาณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอัปมาณธรรม และมหาภูต-
รูปทั้งหลาย.

[๑๓๓๔] ๙. ปรีตธรรม อาศัยปรีตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๔. อนันตรปัจจัย ๗๑ ๖. สหชาติปัจจัย

[๑๓๓๕] ปรีตธรรม อาศัยปรีตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อนันตรปัจจัย, เพราะสมนันตรปัจจัย, เพราะสหชาติปัจจัย ฟังกระทำ
มหาภูตรูปแม่ทั้งหมด.

๗. อัญญมัญญปัจจัย ๗๑ ๑๑. อาเสวนปัจจัย

เพราะ อัญญมัญญปัจจัย, เพราะ นิสสยปัจจัย, เพราะ อุป-
นิสสยปัจจัย, เพราะ ปุเรชาติปัจจัย ฟังกระทำ ๓ วาระ.

เพราะ อาเสวนปัจจัย ฟังกระทำ ๓ วาระ.

๑๒. กัมมปัจจัย ๑๓. ๒๓. อวิคตปัจจัย

เพราะ กัมมปัจจัย, เพราะ วิปากปัจจัย ฟังกระทำ ๑๓ วาระ.

เพราะ อาหารปัจจัย, เพราะ อินทริยปัจจัย, เพราะ ฌานปัจจัย

เพราะ มัคคปัจจัย, เพราะ สัมปยุตตปัจจัย, เพราะ วิปยุตตปัจจัย,

เพราะ อัคติปัจจัย, เพราะ นัตติปัจจัย, เพราะ วิคตปัจจัย, เพราะ

อวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๓๓๖] ในเหตุปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัยมี ๕ วาระ
ในอริปติปัจจัยมี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัยมี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัยมี
๕ วาระ ในสหชาติปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัยมี ๗ วาระ ใน
นิสสยปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัยมี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัยมี ๓
วาระ ในอาเสวนปัจจัยมี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในวิปากปัจจัย
มี ๑๓ วาระ ในอาหารปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในอินทริยปัจจัยมี ๑๓ วาระ ใน
ฌานปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในมัคคปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัยมี ๕ วาระ
ในวิปยุตตปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในอัคติปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในนัตติปัจจัยมี ๕
วาระ ในวิคตปัจจัยมี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัยมี ๑๓ วาระ.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๓๓๗] ๑. ปิตตธรรม อาศัยปิตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย.

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปิตตธรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุปฏิสนธิขณะ ททวัตตุดอาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยททวัตตุด ฯลฯ

อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

พาหิรรูป ... อาหารสมุฏฐานรูป... อุตตสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๒. นอาร์มมณปัจจัย

[๑๓๓๘] ๑. ปิตตธรรม อาศัยปิตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นอาร์มมณปัจจัย.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นปิตตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กภูตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นปิตตธรรม,
ททวัตตุด อาศัยชั้นทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ พหิรรูป... อาหารสมภูฏฐานรูป. .. อุดสมภูฏฐาน-
รูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

[๑๓๓๕] ๒. **ปริตตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นารัมมณปัจจัย.**

คือ จิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กุฏิตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

[๑๓๔๐] ๓. **ปริตตธรรม อาศัยอัปปมาณธรรม เกิดขึ้น**

เพราะนารัมมณปัจจัย.

คือ จิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปมาณธรรม.

[๑๓๔๑] ๔. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และอัปปมาณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย.**

คือ จิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอัปปมาณธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

[๑๓๔๒] ๕. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย.**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอัปมาณธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๓๔๓] ๑. ปรีตธรรม อาศัยปรีตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นอธิปติปัจจัย.

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปรีตธรรม ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัย
หทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

ส่วนอสังญสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

๒. มหัคคตธรรม อาศัยปรีตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นอธิปติปัจจัย.

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ.

๓. ปรีตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปรีต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย.

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยทท-
วัตถุ, กุฎตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๓๔๔] ๔. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคต-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๕. ปริตตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นอริปติปัจจัย.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่ง
เป็นวิบาก.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

๖. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยมหัคคต-

ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย.

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม
ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๓๔๕] ๗. อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปติปัจจัย.

คือ อธิปติธรรมที่เป็นอัปมาณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
อัปมาณธรรม.

[๑๓๔๖] ๘. ปรีตธรรม อาศัยปรีตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยขั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๙. มหัคคตธรรม อาศัยปรีตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปปัจจย.

คือ ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม
และททยวัตถุ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

๑๐. ปรีตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปรีต-
ธรรม และมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปปัจจย.

คือ ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม
และททยวัตถุ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

กุฎตารูป อาศัยขั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๔. อนันตรปัจจย ฯลฯ ๗. นอุปนิสสยปัจจย

[๑๓๔๗] ๑. ปรีตธรรม อาศัยปรีตธรรม ฯลฯ เพราะ
นอนันตรปัจจย, เพราะนสมนันตรปัจจย, เพราะนอัญญมัญญปัจจย,
เพราะนอุปนิสสยปัจจย.

๘. นปุเรชาตปัจจย

[๑๓๔๘] ๑. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นปุเรชาตปัจจย.**

คือ ในอรุणภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
ปริตตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

พึงกระทำหาภูตรูปทั้งหมดให้พิสดาร. ในปริตตมุลกะ มี ๓ วาระ.

[๑๓๔๙] ๔. **มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น
เพราะนปุเรชาตปัจจย.**

คือ ในอรุณภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๕. **ปริตตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม ฯลฯ เพราะ
นปุเรชาตปัจจย.**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กภูตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

๖. **ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยมหัคคต-
ธรรม ฯลฯ เพราะนปุเรชาตปัจจย.**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ และกฏัตตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็น
มหัคคตธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

[๑๓๔๐] ๗. อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม ฯลฯ

เพราะนปุเรชาติปัจจัย.

คือ ในอรุณภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ.

๘. ปริตตธรรม อาศัยอัปมาณธรรม ฯลฯ.

นปุเรชาติปัจจัย.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม.

[๑๓๕๑] ๘. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และอัปมาณ-

ธรรม ฯลฯ เพราะนปุเรชาติปัจจัย.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๓๕๒] ๑๐. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-

ธรรม ฯลฯ เพราะนปุเรชาติปัจจัย.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย. ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๑๑. มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-

ธรรม ฯลฯ เพราะนปุเรชาติปัจจัย.

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ.

๑๒. ปรีตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปรีต-
ตธรรม และมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

กฐิตารูป อาศัยชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. ปัจจัยชาติปัจจัย ๑๐. นอเสวนปัจจัย

[๑๓๕๓] ๑. ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
ปัจจัยชาติปัจจัย เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปรีตตธรรม
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัย
หทยวัตถุ. มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ส่วนอสังขยสัคค์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

[๑๓๕๔] ๒. มหัคคตธรรม อาศัยปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอเสวนปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ.

๓. ปรีตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปรีต-

ธรรม ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ, กฐัตตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๓๕๕] ๔. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ

๕. ปรีตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม ฯลฯ เพราะ

นอเสวนปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๖. ปรีตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยมหัคคต-

ธรรม ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม
ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ

[๑๓๕๖] ๗. อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม ฯลฯ

เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปมาฉรรม ซึ่งเป็นวิปาก ฯลฯ
ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๘. ปริตตฉรรม อาศัยชั้นที่เป็นอุปมาฉรรม ฯลฯ เพราะ
นอเสวนปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอุปมาฉรรม.

๙. ปริตตฉรรม และอุปมาฉรรม อาศัยอุป-
มาฉรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปมาฉรรม
ซึ่งเป็นวิปาก ฯลฯ.

[๑๓๕๖] ๑๐. ปริตตฉรรม อาศัยปริตตฉรรม และมหัคคต-
ฉรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปมาฉรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย

[๑๓๕๗] ๑๑. ปริตตฉรรม อาศัยปริตตฉรรม และมหัคคต-
ฉรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นมหัคคตฉรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฏิตารูป อาศัยชั้นที่เป็นมหัคคตฉรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

**๑๒. มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

**๑๓. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปริตต-
ธรรมและมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย.**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

กฏัตตารูป อาศัยชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๑. นกัมมปัจจัย

**[๑๓๕๕] ๑. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นกัมมปัจจัย**

คือ เจตนาที่เป็นปริตตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม
พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป
ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

**[๑๓๖๐] ๒. มัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นกัมมปัจจัย**

คือ เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

[๑๓๖๑] ๓. อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอัปมาณธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม ซึ่งเป็นกุศล.

๑๒. นวิปากปัจจัย

[๑๓๖๒] ๑. ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นวิปากปัจจัย

คือ ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นปรีตตธรรม ฯลฯ อาศัยขั้น ๒ ฯลฯ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขญสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

[๑๓๖๓] ๒. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นวิปากปัจจัย

คือ ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ อาศัยขั้น ๒ ฯลฯ

๓. ปรีตตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นวิปากปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

๔. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยมหัคคต-

ธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม
๑๗ อาศัยชั้น ๒ ๑๗

[๑๓๖๔] ๕. อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม ซึ่งเป็นกุศล ๑๗

๖. ปริตตธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนวิปากปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม ซึ่งเป็นกุศล ๑๗

๗. ปริตตธรรม และอัปมาณธรรม อาศัยอัป-

มาณธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณ-
ธรรม ซึ่งเป็นกุศล ๑๗ อาศัยชั้น ๒ ๑๗

[๑๓๖๕] ๘. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และอัปมาณ-

ธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นอัปมาณธรรม ซึ่งเป็นกุศล
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๓๖๖] ๕. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๓. นอาหารปัจจัย

[๑๓๖๗] ๑. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอาหารปัจจัย**

คือ พาหิรรูป... อุตสมุฏฐานรูป ฯลฯ ส่วนอสังญสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ
พึงให้พิสดาร.

๑๔. นอินทริยปัจจัย

๑. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอินทริยปัจจัย**

คือ พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุตสมุฏฐานรูป ฯลฯ ส่วน
อสังญสัตว์ทั้งหลาย รูปชีวิตนทริย์ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๕. นฌานปัจจัย

๑. **ฯลฯ เพราะนฌานปัจจัย**

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นสหคตด้วยปัญญาวิญญาณ ฯลฯ ส่วน
อสังญสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ พึงกระทำมหาภูตรูปทั้งหมด.

๑๖. นมคคปัจจัย

๑. ๗๗ เพราะนมคคปัจจัย

คือ ๗๗ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ๗๗

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ๗๗ มหาภูตรูป ๑ ๗๗ พึงกระทำมหาภูตรูป
ทั้งหมด.

๑๗. นสัมปยุตตปัจจัย

๑. ๗๗ เพราะนสัมปยุตตปัจจัย ๗๗ (มี ๕ วาระ)

๑๘. นวิปยุตตปัจจัย

[๑๓๖๘] ๑. ๗๗ เพราะนวิปยุตตปัจจัย ๗๗

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม ๗๗ ชั้น

๒ ๗๗

พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป ๗๗

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ๗๗

๒. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ๗๗ ชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ๗๗.

[๑๓๖๙] ๓. อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุฎมิ ฯลฯ ชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ
เพราะโนนัตถิปัจจย เพราะโนนวิคตปัจจย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีนิย

สุททมูลกนัย

[๑๓๗๐] ในเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอรัมมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๑๐ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจยมี ๕
วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๑๒ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจย มี ๑๓ วาระ ใน
นอาเสวนปัจจย มี ๑๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย ในนฌานปัจจย
ในนมัคคปัจจย แต่ละปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ใน
นวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในโนนัตถิปัจจย มี ๕ วาระ ในโนนวิคตปัจจย
มี ๕ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

ปัจจนีนิย จบ

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนิย

[๑๓๗๑] เพราะเหตุปัจจย ในนอรัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...ในน
อธิปัตติปัจจย มี ๑๐ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย ในนอัญญมัญญปัจจย ในนอุปนิสสยปัจจย แต่ละปัจจย มี ๕ วาระ

ในนปุเรชาติปัจจย มี ๑๒ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๑๓ วาระ ในน
อาเสวนปัจจย มี ๑๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕
วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปากยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ใน
โนนัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในโนนวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

พินับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๓๗๒] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๑ วาระ ใน
อนันตรปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในวิคตปัจจย มี ๑ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๑
วาระ.

พินับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปฏิบัติจวาระ จบ

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิบัติจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๓๗๓] ๑. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ**

เหตุปัจจัย

คือ **ขั้น ๑** และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม
๑๗ อาศัยขั้น ๒ ๑๗

ในปฏิสนธิขณะ **หทยัตถุ** อาศัยขั้นทั้งหลาย, ขั้นทั้งหลาย อาศัย
หทยัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๑๗

ขั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม อาศัยหทยัตถุ.

๒. มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ **ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม** อาศัยหทยัตถุ, ในปฏิสนธิ
ขณะ **ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม** อาศัยหทยัตถุ.

๓. อปัมาณธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้นเพราะ

เหตุปัจจัย

คือ **ขั้นทั้งหลายที่เป็นอปัมาณธรรม** อาศัยหทยัตถุ.

**๔. ปริตตธรรม และอปัมาณธรรม อาศัยปริตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม อาศัยทวยวัตถุ, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. ปรีตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปรีตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยทวยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูปอาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ อาศัยทวยวัตถุ.

[๑๓๗๔] ๖. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ

๗. ปรีตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๘. ปรีตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ.

[๑๓๗๕] ๘. อภิปรายธรรม อาศัยอภิปรายธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

ในอภิปรายธรรม มี ๓ วาระ.

[๑๓๗๖] ๑๒. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และอภิปราย-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอภิปรายธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๑๓. อภิปรายธรรม อาศัยปริตตธรรม และอภิปราย-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอภิปรายธรรม และทथยัตถุ.

๑๔. ปริตตธรรม และอภิปรายธรรม อาศัยปริตต-
ธรรม และอภิปรายธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอภิปรายธรรม และทथยัตถุ ฯลฯ
ขั้น ๒ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นอภิปรายธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

[๑๓๗๗] ๑๕. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำแม้ทั้ง ๓ วาระ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๓๗๘] ๑. ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

อารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปรีตตธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขตนะ ฯลฯ อาศัยกายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นปรีตตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

วาระ ๖ ที่เหลือเหมือนกับเหตุปัจจัย ฟังกระทำเป็น ๗ วาระ.

เพราะอริปัตติปัจจัย ปฏิสนธิไม่มี วาระ ๑๑ ฟังใส่ไม่เต็ม.

เพราะอนันตรปัจจัย ฯลฯ เพราะอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๓๗๙] ในเหตุปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในอริปัตติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๗ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๙ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๗
วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๗ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในวิปากปัจจัย
มี ๑๗ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอินทริยปัจจัย ในฉานปัจจัย
ในมกคปัจจัย แต่ละปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๗ วาระ ใน

วิปยุตตปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๗
วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๗ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๓๘๐] ๑. ปรีตตธรรม อาศัยปรีตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปรีตตธรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ททวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้ง
หลายอาศัยททวัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนอสังขณัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขตนะ ฯลฯ กายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นปรีตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยททวัตถุ.

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ และททวัตถุ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๑๓๘๑] **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ**
นอรัมมณปัจจัย.

เหมือนกับปฏิจวาระ มี ๕ วาระ.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๑๓๘๒] ๑. **ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ**
นอธิปติปัจจัย.

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม
 ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ส่วนพวกอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ.

จักขตนะ ฯลฯ กายตนะ ฯลฯ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม อาศัยหทยัตถุ.

๒. **มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ**
นอธิปติปัจจัย.

คือ อธิปติธรรมที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยหทยัตถุ, ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก อาศัยหทยัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยหทยัตถุ.

๓. **อัปมาณธรรม อาศัยปริตตธรรม เกิดขึ้น**
เพราะนอธิปติปัจจัย.

คือ อธิปติธรรมที่เป็นอุปมาณธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๔. ปรีตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปรีต-

ธรรม ฯลฯ เพราะนอธิปติปัจจัย.

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก อาศัยหทยวัตถุ.
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

[๑๓๘๓] **๕. มหัคคตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม ฯลฯ เพราะ
นอธิปติปัจจัย.**

คือ อธิปติธรรมที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
มหัคคตธรรม, ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก
 ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

**๖. ปรีตธรรม อาศัยมหัคคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอธิปติปัจจัย.**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่ง
เป็นวิบาก.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

**๗. ปรีตธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย.**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคต-
ธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๓๘๔] ๘. อัปมาณธรรม อาศัยอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปติปัจจัย.

คือ อริปติธรรมที่เป็นอัปมาณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
อัปมาณธรรม.

[๑๓๘๕] ๙. อัปมาณธรรม อาศัยปริตตธรรม และอัป-
มาณธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย.

คือ อริปติธรรมที่เป็นอัปมาณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
อัปมาณธรรม และททยัตถุ.

[๑๓๘๖] ๑๐. ปริตตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๑๑. มหัคคตธรรม อาศัยปริตตธรรม และมหัคคต-
ธรรม ฯลฯ เพราะนอริปติปัจจัย.

คือ อธิปัตถธรรมที่เป็นมหัคคตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
มหัคคตธรรม และททยวัตถุ.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และ
ททยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

**๑๒. ปรีตถธรรม และมหัคคตธรรม อาศัยปรีต-
ถธรรม และมหัคคตธรรม ฯลฯ เพราะนอชิตปัจจัย.**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และ
ททยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ กุฏิตถารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคต-
ธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และมหาภูตรูป.

๔. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นปุเรชาตปัจจัย

[๑๓๘๗] ปรีตถธรรม อาศัยปรีตถธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอนันตรปัจจัย เพราะนสมนันตรปัจจัย เพราะนอญญมญญปัจจัย
เพราะนอุปนิสสยปัจจัย เพราะนปุเรชาตปัจจัย เหมือนกับปฏิจวาระ
มี ๑๒ วาระ.

๘. นปัจจชาตปัจจัย ๑๐. นอาเสวนปัจจัย

เพราะนปัจจชาตปัจจัย เพราะนอาเสวนปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม
ฟังแสดงว่า วิบาก, จิตตสมุฏฐานรูป ไม่ฟังแสดงว่า วิบาก.

๑๑. นกัมมปัจจัย ๑๒. นวิปากปัจจัย

เพราะนกัมมปัจจัย เพราะนวิปากปัจจัย แม้ปฏิสนธิวิปากไม่มี.

๑๓. นอาหารปัจจัย ฯลฯ ๒๐. โนวิคตปัจจัย

เพราะนอาหารปัจจัย เพราะอินทริยปัจจัย เพราะนฌาน-
ปัจจัย เพราะนมัคคปัจจัย เพราะนสัมปยุตตปัจจัย เพราะนวิป-
ยุตตปัจจัย เพราะโนนัตติปัจจัย เพราะโนวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๑๓๘๘] ในนเหตุปัจจัยมี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจัยมี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัยมี ๑๒ วาระ ในนอนันตรปัจจัยมี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัยมี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัยมี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัยมี ๕
วาระ ในนปุเรชาติปัจจัยมี ๑๒ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัยมี ๑๗ วาระ ใน
นอาเสวนปัจจัยมี ๑๗ วาระ ในนกัมมปัจจัยมี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี
๑๗ วาระ ในนอาหารปัจจัยมี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัยมี ๑ วาระ ใน
นมัคคปัจจัยมี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัยมี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี
๓ วาระ ในโนนัตติปัจจัยมี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัยมี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนิย

[๑๓๘๕] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจยมี ๕ วาระ...ใน
นอธิปัตติปัจจยมี ๑๒ วาระ ในอนันตรปัจจยมี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจยมี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจยมี ๕ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจยมี ๑๒ วาระ ในนปัจจชาตปัจจยมี ๑๗ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจยมี ๑๗ วาระ ในนกัมมปัจจยมี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจยมี ๑๗ วาระ
ในนสัมปยุตตปัจจยมี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจยมี ๓ วาระ ในนโนนัตติ-
ปัจจยมี ๕ วาระ ในนโนวิกตปัจจยมี ๕ วาระ.

พินับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีนิย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๓๘๖] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย ๑ วาระ...
ในอนันตรปัจจยมี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจยมี ๑ วาระ ในสหชาตปัจจยมี
๑ วาระ ฯลฯ ในวิกตปัจจยมี ๑ วาระ ในอวิกตปัจจยมี ๑ วาระ.

พินับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมนัย จบ

ปัจจยวาระ จบ

นิสสยวาระ เหมือนกับปัจจยวาระ.

สังสัฎฐวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๓๕๑] ๑. ปริตตธรรม เจือกับปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับ ชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ
ในปฏิสนธิ ฯลฯ

[๑๓๕๒] ๒. มหัคคตธรรม เจือกับมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๓๕๓] ๓. อูปมาณธรรม เจือกับอูปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอูปมาณธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย ๓. อธิปติปัจจัย

[๑๓๕๔] ๑. ปริตตธรรม เจือกับปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

อารัมมณปัจจัย. เพราะอธิปติปัจจัย ปฏิสนธิ ไม่มี.

๔. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๑๐. ปุรชาตปัจจัย

เพราะอนันตรปัจจัย เพราะสมนันตรปัจจัย เพราะสหชาติ-
ปัจจัย เพราะอัญญมัญญปัจจัย เพราะนิสสยปัจจัย เพราะอุปนิสสย-
ปัจจัย. เพราะปุรชาตปัจจัย ปฏิสนธิ ไม่มี.

๑๑. อาเสวนปัจจัย

เพราะอาเสวนปัจจัย วิบากก็ดี ปฏิสนธิก็ดี ไม่มี.

๑๒. กัมมปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

เพราะกัมมปัจจัย เพราะวิปากปัจจัย เพราะอาหารปัจจัย
เพราะอินทริยปัจจัย เพราะฌานปัจจัย เพราะมัคคปัจจัย เพราะ
สัมปยุตตปัจจัย เพราะวิปยุตตปัจจัย เพราะอัคติปัจจัย เพราะ
นัตติปัจจัย เพราะวิคตปัจจัย เพราะอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๓๕๕] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอริปติปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๓๕๖] ๑. ปริตตธรรม เจือกับปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วย
อุทธัจจะ เจือกับชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

๒. นอธิปัจจัย

[๑๓๕๗] ๑. ปริตตธรรม เจือกับปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นอธิปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ เพราะ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๓๕๘] ๒. มหัคคตธรรม เจือกับมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอธิปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นมหัคคตธรรม เจือชั้นทั้งหลายที่เป็น
มหัคคตธรรม, ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๓๕๕] ๓. อัปมาณธรรม เจือกับอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอธิปตัจฉัย

คือ อธิปตธรรมที่เป็นอัปมาณธรรม เจือกับชั้นทั้งหลายที่เป็น
อัปมาณธรรม.

๓. นปุเรชาตปัจฉัย

[๑๔๐๐] ๑. ปริตตธรรม เจือกับปริตตธรรมเกิดขึ้น เพราะ

นปุเรชาตปัจฉัย

คือ ในอรุပ္ภุมิ ฯลฯ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๐๑] ๒. มหัคคตธรรม เจือกับมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาตปัจฉัย

คือ ในอรุပ္ภุมิ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๐๒] ๓. อัปมาณธรรม เจือกับอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาตปัจฉัย

คือ ในอรุပ္ภุมิ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ

๔. นัจจาทปัจจย ๕. นาสวนปัจจย

[๑๔๐๓] ๑. ปิตตธรรม เจือกับปิตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นัจจาทปัจจย, เพราะนาสวนปัจจย

คือ ชั้น ๑ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นปิตตธรรม ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๐๔] ๒. มหัคคตธรรม เจือกับมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนาสวนปัจจย

คือ ฯลฯ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๐๕] ๕. อัปมาณธรรม เจือกับอัปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนาสวนปัจจย

คือ ฯลฯ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ.

๖. นกัมมปัจจย

[๑๔๐๖] ๑. ปิตตธรรม เจือกับปิตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นกัมมปัจจย

คือ เจตนาที่เป็นปิตตธรรม เจือกับชั้นทั้งหลายที่เป็นปิตตธรรม.

[๑๕๐๗] ๒. มหัคคตธรรม เจือกับมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เจือกับขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคต-
ธรรม.

[๑๕๐๘] ๓. อปฺปมาณธรรม เจือกับอปฺปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอปฺปมาณธรรม เจือกับขั้นทั้งหลายที่เป็นอปฺปมาณ-
ธรรม ที่เป็นกุศล.

๓. นวิปากปัจจัย

[๑๕๑๐] ๑. ปริตตธรรม เจือกับปริตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นวิปากปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ.

[๑๕๑๑] ๒. มหัคคตธรรม เจือกับมหัคคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะวิปากปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ.

[๑๕๑๒] ๓. อปฺปมาณธรรม เจือกับอปฺปมาณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนวิปากปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นอปฺปมาณธรรม ฯลฯ.

๘. นghanปัจฉัย ฯลฯ ๑๐. นวิปยุตตปัจฉัย

[๑๔๑๒] ๑. ปิตตชรรณ เจือกับปิตตชรรณ เกิดขึ้น เพราะ
นghanปัจฉัย เพราะนมหคคปัจฉัย (มี ๑ วาระ) เพราะนวิปยุตตปัจฉัย
คือ ในอรุภุมิ ชั้น ๑ ที่เป็นปิตตชรรณ ฯลฯ.

[๑๔๑๓] ๒. มหคคชรรณ เจือกับมหคคชรรณ เกิดขึ้น
เพราะนวิปยุตตปัจฉัย

คือ ในอรุภุมิ ฯลฯ ชั้น ๑ ที่เป็นมหคคชรรณ ฯลฯ.

[๑๔๑๔] ๓. อัปมาณชรรณ เจือกับอัปมาณชรรณ เกิดขึ้น
เพราะนวิปยุตตปัจฉัย

คือ ในอรุภุมิ ฯลฯ ชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณชรรณ ฯลฯ.

การนับจำนวนวาระในปัจฉินิยะ

[๑๘๑๕] ในนเหตุปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนอธิติปัจฉัย มี ๓ วาระ
ในนปุเรชาติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจฉัย มี ๓ วาระ
ในนghanปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนมหคคปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย
มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจฉินิยนิย จบ

อนุโลมปัจจนีย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๔๑๖] เพราะเหตุปัจจย ในนอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ...ในนปุเร-
ชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจฉาปัจจย มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจย
มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ใน-
นวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๔๑๗] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๑ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี ๑ วาระ
พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

สัมปยุตตวาระ เหมือนกับ สังสัณฐวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๔๑๘] ๑. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๑๙] ๒. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย. มี ๓ วาระ (วาระ ๒-๓-๔) พึงกระทำทั้งปวัตติ
และปฏิสนธิ.

[๑๔๒๐] ๕. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๕-๖-๗)

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๔๒๑] ๑. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล การทำอุโบสถกรรมแล้ว พิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาโคตรภู, พิจารณาโวทาน, พิจารณากิเลส
ที่ละแล้ว, พิจารณากิเลสที่ข่มแล้ว, รู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาล
ก่อน.

พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารภ
จักขุเป็นต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

รูปลายณะ เป็นปัจจัยแก่ จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายณะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอาร์มมณปัจจัย.

[๑๔๒๒] ๒. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

คือ บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นปริตตธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิชญาณ แก่เจโต-
ปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมูปคญาณ แก่อนาคังสญาณ
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๔๒๓] ๓. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย

อำนาจของอาร์มณปัจจัย

คือ อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ, อากัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นมหัคคตธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อธิวิริญาณ แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย.

[๑๔๒๔] ๔. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของอาร์มณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาปฐมฌาน ฯลฯ พิจารณาเนวสัญญานาสัญญาตนะ. พิจารณาทิพยจักขุ ทิพโสตราตุ ฯลฯ พิจารณาอธิวิริญาณ เจโตปริยญาณ ฯลฯ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ ยถากัมมุปกญาณ ฯลฯ พิจารณาอนาคตตังสญาณ.

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนาขั้นนั้น รากะย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๔๒๕] ๕. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม

ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย

คือ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ผล ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย

[๑๔๒๖] ๖. อภิปรมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค, พิจารณาผล,
พิจารณานิพพาน.

นิพพานเป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๔๒๗] ๗. อภิปรมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

คือ พระอริยะทั้งหลายรูปจิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอภิปร-
มาณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอภิปรมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่
ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๔๒๘] ๑. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศลกรรมนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้วพิจารณา.

บุคคลกระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

พระเสกบุคคลทั้งหลายกระทำโคตรภูให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำโฆทานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลข่อมยินดี ข่อมเพิลิดเพลินยั้ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ ทพ-วัตถุ ขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ข่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ข่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชตชิปติ ได้แก่

ชิปติธรรมที่เป็นปริธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธุ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของชิปติปัจจัย.

[๑๔๒๕] ๒. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของชิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชตชิปติ ได้แก่

ชิปติธรรมที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธุ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของชิปติปัจจัย.

[๑๔๓๐] ๗. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลกระทำปฐมฌานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ เนวสัญญานาสัญญายตนะ ฯลฯ ทิพยจักขุ ฯลฯ กระทำอานาคตังสญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็น มหัคคตธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น กระทำขั้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๔๓๑] ๘. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ

มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมหัคคตธรรมเป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๔๓๒] ๕. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม

ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค แก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

ที่เป็น สหชตชิปติ ได้แก่

อธิศีลธรรมที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๔๓๓] ๖. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคการทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนัก
แน่นแล้ว พิจารณา, กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำ
นิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ

นิพพานเป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

ที่เป็น สหชตชิปติ ได้แก่

อธิศีลธรรมที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๔๓๗] ๗. **อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ
อัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติอธิปติ ได้แก่
อธิปติธรรมที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๔๓๕] ๑. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้น
ทั้งหลายที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวกทาน,
อาวัชชนะเป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

[๑๔๓๖] ๒. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ จุติจิตที่เป็นปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตติจิตที่เป็นมหัคคต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นมหัคคต-
ธรรม.

บริกรรมแห่งปฐมฌาน ฯลฯ บริกรรมแห่งเนวสัจญานาสัจญายตนะ
ฯลฯ.

บริกรรมแห่งทิพยจักขุ ฯลฯ บริกรรมแห่งอนาคตังสญาณ เป็นปัจจัย
แก่อนาคตังสญาณ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๔๓๗] ๓. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค,

โฆทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค.

อนุโลมเป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๔๓๘] ๔. **มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๔๓๙] ๕. **มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ จุติจิตที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีตจิตที่เป็นปริตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ภวังค์ที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นปริตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๔๔๐] ๖. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ เนวตัณญานาตัณญาตนะ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๔๔๑] ๗. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผล, แก่เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๔๔๒] ๘. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ผล เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นปริตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๔๔๓] ๘. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ผลเป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นมหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย

เหมือนกับ อนันตรปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย

[๑๔๔๔] ๑. ปรีตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปรีตตธรรม ด้วย

อำนาจของสหชาติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นปรีตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ.

[๑๔๔๕] ๒. ปรีตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ฯลฯ

คือ ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๔๔๖] ๓. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ฯลฯ

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ฯลฯ ขั้น

๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

[๑๔๔๖] ๔. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแต่ปริตตธรรม ฯลฯ

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๔๔๗] ๕. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ

มหัคคตธรรม ฯลฯ

คือ ขั้นที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ และจิตตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๔๘] ๖. อภิปรมาณธรรมเป็นปัจจัยแก่อภิปรมาณธรรม ฯลฯ

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นอภิปรมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย ฯลฯ.

[๑๔๕๐] ๗. อภิปรายธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอภิปรายธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๔๕๑] ๘. อภิปรายธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และอภิปรายธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นอภิปรายธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ.

[๑๔๕๒] ๙. ปริตตธรรม และอภิปรายธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่เป็นอภิปรายธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๔๕๓] ๑๐. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ภูตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๔๕๔] ๑๑. **ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่**

มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และทพวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ.

๗. **อัญญมัญญปัจจัย**

[๑๔๕๕] ๑. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย**

อำนาจของอัญญมัญญปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจของ อัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ทพวัตถุ ทพวัตถุเป็น ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

ส่วนอสังขสัจจะทั้งหลาย ฯลฯ.

[๑๔๕๖] ๒. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย**

อำนาจของอัญญมัญญปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ทพวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็น มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย.

[๑๔๕๗] ๒. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย**

อำนาจของอัญญมัญญปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ทพวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็น มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย.

[๑๔๕๘] ๓. **มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ฯลฯ**

คือ **ขั้น ๑** ที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๕๘] ๔. **มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม** ฯลฯ

คือ ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ททยัตถุ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย.

[๑๔๕๙] ๕. **มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ มหัคคตธรรม** ฯลฯ

คือ ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ และททยัตถุ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ

[๑๔๖๐] ๖. **อัปปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปมาณธรรม** ฯลฯ

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นอัปปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

[๑๔๖๑] ๗. **ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจอัญญมัญญปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และททยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ

๘. นิสสยปัจจัย

[๑๔๖๒] ๑. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย**

อำนาจของนิสสยปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ทหวัตถุ, ทหวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนอสังญสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ จักขยตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ทหวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

[๑๔๖๓] ๒. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ฯลฯ**

คือ ทหวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ทหวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นมหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

[๑๔๖๔] ๓. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม ฯลฯ**

คือ ทหวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

[๑๔๖๕] ๔. มหัคคตธรรม ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม

ฯลฯ

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๑ ฯลฯ

๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๖๖] ๕. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

[๑๔๖๗] ๖. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ

มหัคคตธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๑ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๔๖๘] ๗. อัปป์มาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปป์มาณธรรม

ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ ด้วยอำนาจ
ของนิสสยปัจจัย.

[๑๔๖๕] ๘. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

[๑๔๖๖] ๙. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ
อัปมาณธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ

[๑๔๖๗] ๑๐. ปริตตธรรม และอัปมาณธรรม เป็นปัจจัย
แก่อัปมาณธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่เป็นอัปมาณธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัย
แก่อัปมาณธรรม ฯลฯ

[๑๔๖๘] ๑๑. ปริตตธรรม และอัปมาณธรรม เป็นปัจจัย
แก่อัปมาณธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
๓ ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

[๑๔๗๓] ๑๒. **ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่**

ปริตตธรรม ฯลฯ

คือ ชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย
เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย.

[๑๔๗๔] ๑๓. **ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่**

มหัคคตธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
๓ ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และหทยวัตถุ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้น ๓ ด้วยอำนาจของปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๔๗๕] ๑. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย**

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นปริตตธรรมแล้ว ให้ทาน สมาทานศีล
กระทำอุโบสถกรรม ยังวิปัสสนาให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความ
ปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ให้ทาน สมาทาน ศีล ฯลฯ
อุโบสถกรรม ฯลฯ ยังวิปัสสนาให้เกิดขึ้น ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา สุข
ทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา
แก่รากะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

กุศลกรรม อกุศลกรรม เป็นปัจจัยแก่วิบาก ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

ปาณาติบาต เป็นปัจจัยแก่ปาณาติบาต ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
ฯลฯ

พึงกระทำจกฺกรณั.

มาตุฆาตกรรม เป็นปัจจัยแก่มาตุฆาตกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

พึงกระทำจกฺกรณั เหมือนกับ กุสลตฺติกะ.

[๑๔๗๖] ๒. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นปริตตธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็น
มหัคคตธรรม ให้เกิดขึ้น ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ
เสนาสนะแล้ว ยังฉานที่เป็นมหัคคตธรรม ให้เกิดขึ้น ยังอภิญา ฯลฯ ยัง
สมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็น
มหัคคตธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมฉาน ฯลฯ บริกรรมแห่งเนวสัญญานาสัญญายตนะ
เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญายตนะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

บริกรรมแห่งทิพยจักขุ ฯลฯ บริกรรมแห่งอนาคตังสญาณ เป็นปัจจัย
แก่อนาคตังสญาณ.

[๑๔๗๗] ๓. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปมาณธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นปริตตธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็นอัปป-
มาณธรรมให้เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นปริตตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ความ
ปรารธนา สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ยังฉานที่เป็นอัปปมาณธรรมให้
เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นปริตตรธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็น
อัปमानธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ปฐมมรรค ฯลฯ บริกรรมแห่ง
จตุตถมรรคเป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๔๗๘] ๔. มหัคคตธรรม อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตุนิสสยะ
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตุนิสสยะ

ที่เป็น ปกตุนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นมหัคคตธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็น
มหัคคตธรรมให้เกิดขึ้น ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ปัญญาแล้ว ยังฉานที่
เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็น
มหัคคตธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ปฐมฉาน เป็นปัจจัยแก่ทุติยฉาน ฯลฯ อากิญจัญญายตนะ เป็นปัจจัย
แก่เนวสัจญานาสัจญายตนะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๔๗๙] ๕. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตรธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นมหัคคตธรรมแล้ว ให้ทาน สมาทาน
ศีล กระทำอุโบสถกรรม ยังวิปัสสนาให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิลลฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ปัญญา แล้วให้ทาน
 ฯลฯ ยังวิปัสสนาให้เกิดขึ้น ฯลฯ.

ศรัทธาที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็น
ปริตตธรรม แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๔๘๐] ๖. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปมาณธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นมหัคคตธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็นอัป-
มาณธรรมให้เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังผลสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ปัญญาแล้ว ยังฉาน
ที่เป็นอัปปมาณธรรม ฯลฯ ยังมรรค ฯลฯ ยังผลสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นมหัคคตธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็น
อัปปมาณธรรม แก่ปัญญา ฯลฯ แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๔๘๑] ๓. อัปปรมาณธรรมเป็นปัจจยแก่อัปปรมาณธรรม๑ล๑

มี ๓ อย่าง คื้ทึ่เป็น อารัมมณูปนึสสยะ อนันตรูปนึสสยะ และ
ทึ่เป็น ปกตูปนึสสยะ ไต้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาทึ่เป็นอัปปรมาณธรรมแล้ว ยังฉนทึ่เป็น
อัปปรมาณธรรมให้เกดขึ้น ยังมรรค ๑ล๑ ยังผลสมบัตติให้เกดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลทึ่เป็นอัปปรมาณธรรม ๑ล๑ ปัญญาแล้ว ยังฉน
ทึ่เป็นอัปปรมาณธรรม ๑ล๑ ยังมรรค ๑ล๑ ยังสมบัตติให้เกดขึ้น.

ศรัทธาทึ่เป็นอัปปรมาณธรรม ๑ล๑ ปัญญา เป็นปัจจยแก่ศรัทธาทึ่
เป็นอัปปรมาณธรรม ๑ล๑ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของอุปนึสสยปัจจย.

ปฐมมรรค เป็นปัจจยแก่ทุติยมรรค ๑ล๑ ตติยมรรค เป็นปัจจยแก่
จตุตถมรรค.

มรรค เป็นปัจจยแก่ผลสมบัตติ.

[๑๔๘๒] ๘. อัปปรมาณธรรม เป็นปัจจยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของอุปนึสสยปัจจย

มี ๓ อย่าง คื้ทึ่เป็น อารัมมณูปนึสสยะ อนันตรูปนึสสยะ และ
ปกตูปนึสสยะ

ทึ่เป็น ปกตูปนึสสยะ ไต้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาทึ่เป็นอัปปรมาณธรรมแล้ว ให้ทาน ๑ล๑ ศีล
๑ล๑ อุโบสถกรรม ๑ล๑ ยังวิปัสสนาให้เกดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ ปัญญาแล้ว ให้นาน
 ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ วิปัสสนา ฯลฯ.

ศรัทธาที่เป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็น
ปริตตธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

ผลสมาบัติ เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายเข้าไปอาศัยมรรคแล้ว พิจารณาเห็นสังขารโดย
ความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

มรรค เป็นปัจจัยแก่อรรถปฏิสัมภทา แก่ชัมมปฏิสัมภทา แก่นิรุตติ-
ปฏิสัมภทา แก่ปฏิภาณปฏิสัมภทา แก่ความฉลาดในฐานะและฐานะของพระ-
อริยะทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๔๘๓] ๕. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรมด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอัปมาณธรรม ยังฉานที่เป็นมหัคคต-
ธรรม ฯลฯ อภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ ปัญญา ยังฉานที่เป็น
มหัคคตธรรม ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นอัปมาณธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็น
มหัคคตธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายเข้าไปอาศัยมรรคแล้ว ยังสมาบัติที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น เข้าสมาบัติที่เกิดขึ้นแล้ว.

๑๐. ปุเรชาตปัจจย

[๑๔๘๔] ๑. ปรีตตธรรม เป็นปัจจยแก่ปรีตตธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาตปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนจักขุนั้น รากะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลพิจารณาเห็น โสตะ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

รูปายตนะ เป็นปัจจยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็นปัจจยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจย.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นปรีตตธรรม ด้วยอำนาจ หทยวัตถุ เป็นปัจจยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่ปรีตตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจย.

[๑๔๘๕] ๒. ปรีตตธรรม เป็นปัจจยแก่มหัคคตธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาตปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

[๑๔๘๖] ๓. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาตปัจจัย

คือ ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาติปัจจัย

[๑๔๘๗] ๑. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของปัจจชาติปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

[๑๔๘๘] ๒. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของปัจจชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

[๑๘๘๕] ๓. อภิปรมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอภิปรมาณธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๑๘๘๖] ๑. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวกทาน ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๑๘๘๗] ๒. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย

อำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ บริกรรมแห่งปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ปฐมฌาน ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย ฯลฯ บริกรรมแห่งเนวตัณญานาสัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวตัณญานาสัญญาตนะนั่นเอง ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

บริกรรมแห่งทิพยจักขุ ฯลฯ บริกรรมแห่งอนาคตังสญาณ เป็นปัจจัย
แก่อนาคตังสญาณ ด้วยอำนาจของเสวนปัจจัย.

[๑๔๕๒] ๒. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณธรรม ด้วย**

อำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ โศทรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค.

โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๑๔๕๓] ๓. **มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย**

อำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๓. **กัมมปัจจัย**

[๑๔๕๔] ๑. **ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย**

อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง ที่เป็นคือ สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นร์ และจิตตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นปริตตรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น
และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นปริตตรธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นที่เป็นปริตตรธรรมซึ่งเป็น
วิบาก และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๔๕๕] ๒. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคต-
ธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

[๑๔๕๖] ๓. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตรธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาชนิดะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่กฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาชนิดะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่กฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๔๕๗] ๔. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาชนิดะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และกฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาชนิดะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธที่เป็นมหัคคตธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และกฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๔๘๘] ๕. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาชนิดะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาชนิดะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๔๘๙] ๖. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๕๐๐] ๗. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ

อัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๑๕๐๑] ๑. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัย แก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่ทพวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย.

[๑๕๐๒] ๒. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย

อำนาจของวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๒-๓-๔) ฟังกระทำ ทั่วปวัตติ และปฏิสนธิ.

[๑๕๐๓] ๕. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณธรรม

ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๕-๖-๗) ฟังกระทำ ทั่วปวัตติ อย่างเดียว.

๑๕. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

[๑๕๐๔] ๑. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย (แต่ละปัจจัย มี ๗ วาระ)

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

๑. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชชตะ ปุรชชชตะ และ ปัจฉชชชตะ

ที่เป็น สหชชชตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะขันธทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูตตาร-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย, ขันธทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ
หทยวัตถุเป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุรชชชตะ ได้แก่

จักขชชชตะที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่จักขวิญญชชชตะ ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย ฯลฯ กายชชชตะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญชชชตะ ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรม ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย

ที่เป็น ปัจฉชชชตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิด
ก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๕๐๕] ๒. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชชชตะ และ ปุรชชชตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ททยัตถุที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๕๐๖] ๓. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยัตถุที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๕๐๗] ๔. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิต-สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๕๐๘] ๕. อับปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอับปมาณธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอับปมาณธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อัตถปัจจัย

[๑๕๐๙] ๑. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย

อำนาจของอัตถปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจจชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่เป็นปริตตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ และ
จิตตสมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอัตถปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่ทหวัตถุ ด้วยอำนาจของ
อัตถปัจจัย ทหวัตถุเป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอัตถปัจจัย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักษุ ฯลฯ บุคคลพิจารณาเห็นหทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้ง เพราะปรารถนากุเป็นคั้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักษุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักษุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่เป็นปริตตธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นปริตตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

กาวฬิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

[๑๕๑๐] ๒. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุเป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคต-
กรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราหู.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตกรรม ด้วยอำนาจ
ของอติปัจจัย.

[๑๕๑๑] ๓. ปริตตกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณกรรม ด้วย

อำนาจของอติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณกรรม
ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

[๑๕๑๒] ๔. มหัคคตกรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตกรรม ด้วย

อำนาจของอติปัจจัย

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตกรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ฯลฯ ขั้น ๒

ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๕๑๓] ๕. มหัคคตกรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตกรรม ด้วย

อำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหขาคะ และ ปังฆาขาคะ

ที่เป็น สหขาคะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรมที่เกิดพร้อมกับ เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปังฆาขาคะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่
เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

[๑๕๑๔] ๖. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ
มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

คือ ขันธ ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธ ๓ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ขันธ ๒ ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

[๑๕๑๕] ๗. อปปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อปปมาณธรรม
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

คือ ขันธ ๑ ที่เป็นอปปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธ ๓ ฯลฯ.

[๑๕๖] ๘. อภิปรายธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตธรรม ด้วย

อำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอภิปรายธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอภิปรายธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่
เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

[๑๕๗] ๙. อภิปรายธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตธรรม และ

อภิปรายธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นอภิปรายธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

[๑๕๘] ๑๐. ปริตธรรม และอภิปรายธรรม เป็นปัจจัย

แก่ปริตธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่เป็นอัปมาณธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปังชาตะ รวมกับ อาหาร ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรมที่เกิดภายหลัง และกวีการอาหาร
เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปังชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณธรรมที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์
เป็นปัจจัยแก่ภูตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

[๑๕๑๕] ๑. ปริตตธรรม และอัปมาณธรรม เป็นปัจจัย

แก่อัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณธรรมที่เกิดพร้อมกัน และหทยวัตถุ เป็น
ปัจจัยแก่ขั้น ๓ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๕๒๐] ๑๒. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่

ปริตตธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปังชาตะ รวมกับ อาหาร

และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่เป็นมหัคคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปังชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม และกวมฬิการอาหาร เป็นปัจจัยแก่ ภายนี้.

ที่เป็น ปังชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตธรรม และรูปชีวิตนทริย์ เป็นปัจจัยแก่ กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

[๑๕๒๑] ๑๓. ปริตตธรรม และมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่

มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรมที่เกิดพร้อมกัน และหทยวัตถุ เป็นปัจจัย แก่ชั้น ๓ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตธรรม และหทยวัตถุเป็นปัจจัย แก่ชั้น ๓ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ และหทยวัตถุ ฯลฯ

๒๒. นัตถิปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ

นัตถิปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ

ของวิคตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุทรมูลกนัย

[๑๕๒๒] ในเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๗ วาระ ในอธิปัตปัจจัย มี ๗ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๗ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอุปนีสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย ในอาหารปัจจัย ในอินทริยปัจจัย ในฉานปัจจัย ในมคคปัจจัย แต่ละปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตฺธิปัจจัย มี ๓ วาระ ในนตฺธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๑๓ วาระ. พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนี้ จบ

ปัจจนียนัย

การยกปัจจัยในปัจจนียะแห่งปัญหาวาระ

[๑๕๒๓] ๑. ปริตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนีสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๑๕๒๔] ๒. ปรีตคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๕๒๕] ๓. ปรีตคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย,

[๑๕๒๖] ๔. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๒๗] ๕. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปรีตคตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๕๒๘] ๖. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๒๕] ๗. มหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ
มหัคคตธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย.

[๑๕๓๐] ๘. อปฺปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่อปฺปมาณธรรม
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๕๓๑] ๙. อปฺปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

[๑๕๓๒] ๑๐. อปฺปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตธรรม
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๕๓๓] ๑๑. อปฺปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตธรรม และ
อปฺปมาณธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๕๓๔] ๑๒. ปริตตธรรม และอปฺปมาณธรรม เป็นปัจจัย
แก่ปริตตธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, บังณาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ.

[๑๕๓๕] ๑๓. ปรีตตธรรม และอัปมาณธรรม เป็นปัจจัย
แก่อุปมาณธรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ.

[๑๕๓๖] ๑๔. ปรีตตธรรม และมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
ปรีตตธรรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, บังณาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ.

[๑๕๓๗] ๑๕. ปรีตตธรรม และมหัคคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
มหัคคตธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันียะ

[๑๕๓๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๑๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๑๕
วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย ในนนันตรปัจจัย ในนสมนันตรปัจจัย แต่ละปัจจัย

มี ๑๕ วาระ ในนสหชาติปัจฉัย มี ๑๒ วาระ ในนอัญญมัญญปัจฉัย มี ๑๒ วาระ
ในนนิสสยปัจฉัย มี ๑๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในปุเรชาติ-
ปัจฉัย มี ๑๔ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๑๕ วาระ ในนอาเสวนปัจฉัย มี ๑๕
วาระ ฯลฯ ในนมคคปัจฉัย มี ๑๕ วาระ ในนอาเสวนปัจฉัย มี ๑๒ วาระ ในน-
วิปยุตตปัจฉัย มี ๑๐ วาระ ในนโธตติปัจฉัย มี ๑๐ วาระ ในนโนตติปัจฉัย
มี ๑๕ วาระ ในนโนวิกตปัจฉัย มี ๑๕ วาระ ในนโนอวิกตปัจฉัย มี ๑๐ วาระ.
พึงนับอย่างนี้.

ปัจฉินีนัย จบ

อนุโลมปัจฉินีนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉินีเย

[๑๕๓๕] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอารัมมณปัจฉัย มี ๗ วาระ ...ใน
นอธิปัตติปัจฉัย ในนอนันตรปัจฉัย ในนสมนันตรปัจฉัย แต่ละปัจฉัยมี ๗ วาระ
ในนอัญญมัญญปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนปุเร-
ชาติปัจฉัย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในนมคคปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนโนตติปัจฉัย มี ๗ วาระ
ในนโนวิกตปัจฉัย มี ๗ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจฉินีนัย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๕๔๐] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๗ วาระ...ใน
อธิปัตปัจจัย มี ๗ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑๑ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๗ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ
ในกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในมัคคปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย
มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๑๓ วาระ ใน
นัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปริตตติกะที่ ๑๒ จบ*

*ติกะนี้ ไม่มีอรรถกถาอธิบาย.

๑๓. ปริตตารัมมณติกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๔๑] ๑. ปริตตารัมมณธรรม อาศัยปริตตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒.

[๑๕๔๒] ๒. มหัคคตารัมมณธรรม อาศัยมหัคคตารัมมณ-
ธรรมเกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น
๒ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ

[๑๕๔๓] ๓. อัปมาณารัมมณธรรม อาศัยอัปมาณารัมมณ-
ธรรมเกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒.

๒. อารัมมณปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๑๕๔๔] ปรีตตารัมมณธรรม อาศัยปรีตตารัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย เพราะอริปติปัจจัย ฯลฯ เพราะอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๕๔๕] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอริปติปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

พืงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๔๖] ๑. ปรีตตารัมมณธรรม อาศัยปรีตตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปรีตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็น
เหตุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปรีตตารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

[๑๕๔๗] ๒. มหัคคตารัมมณธรรม อาศัยมหัคคตารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระค
ด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

[๑๕๔๘] ๓. อัปมาณารัมมณธรรม อาศัยอัปมาณารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๒. นอธิปติปัจจัย

[๑๕๔๙] ๑. ปริตตารัมมณธรรม อาศัยปริตตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒ ฯลฯ โนปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

[๑๕๕๐] ๒. มหัคคตารัมมณธรรม อาศัยมหัคคตารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

[๑๕๕๑] ๓. อัปมาณารัมมณธรรม อาศัยอัปมาณารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒.

๓. นปุเรชาตปัจจย

[๑๕๕๒] ๑. ปริตตารัมมณธรรม อาศัยปริตตารัมมณธรรม
 ฯลฯ เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุပ္ภุมิ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

[๑๕๕๓] ๒. มหัคคตารัมมณธรรม อาศัยมหัคคตารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุပ္ภุมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม
 ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

เพราะนปุเรชาตปัจจย ในมหัคคตารัมมณธรรม ปฏิสนธิ ไม่มี.

[๑๕๕๔] ๓. อัปมาณารัมมณธรรม อาศัยอัปมาณารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุပ္ภุมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๔. นปัจจชาตปัจจย ๕. นอาเสวนปัจจย

เพราะนปัจจชาตปัจจย เพราะนอาเสวนปัจจย เหมือนกับ
เพราะนอธิปติปัจจย.

๖. นกัมมปัจจัย

[๑๕๕๕] ๑. ปรีตารัมมณธรรม อาศัยปรีตารัมมณธรรม

เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นปรีตารัมมณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
ปรีตารัมมณธรรม.

[๑๕๕๖] ๒. มหัคคตารัมมณธรรม อาศัยมหัคคตารัมมณ

ธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
มหัคคตารัมมณธรรม.

[๑๕๕๗] ๓. อัปมาณารัมมณธรรม อาศัยอัปมาณารัมมณ

ธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
อัปมาณารัมมณธรรม.

๗. นวิปากปัจจัย ฯลฯ ๘. นมัคคปัจจัย

[๑๕๕๘] ๑. ปรีตารัมมณธรรม อาศัยปรีตารัมมณธรรม

เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย. ปฏิสนธิ ไม่มี.

เพราะนณานปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยปัญญาวิญญาณ ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒ ฯลฯ

เพราะนมัคคปัจจัย

คือ ๗๗ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๗๗ อาศัยชั้น ๒ ๗๗ ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ๗๗ อาศัยชั้น ๒.

[๑๕๕๕] ๒. มหัคคตารัมมณธรรม อาศัยมหัคคตารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนมัคคปัจจัย

คือ ๗๗ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๗๗ ชั้น ๒ ๗๗

[๑๕๖๐] ๓. อัปปมาณารัมมณธรรม อาศัยอัปปมาณารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนมัคคปัจจัย

คือ ๗๗ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปปมาณารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๗๗ อาศัยชั้น ๒.

๑๐. นวิปยุตตปัจจัย

[๑๕๖๑] ๑. ปริตตารัมมณธรรม อาศัยปริตตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ๗๗ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ๗๗

[๑๕๖๒] ๒. มหัคคตารัมมณธรรม อาศัยมหัคคตารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ๗๗ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ๗๗

[๑๕๖๓] ๓. อัปมาณรัมมณธรรม อาศัยอัปมาณรัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุณภูมิ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปมาณรัมมณธรรม
 ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๑๕๖๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ
 ฯลฯ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอา-
เสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๓
วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมคคปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจจัย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนีเยนัย จบ

อนุโลมปัจจนีเยนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๑๕๖๕] เพราะเหตุปัจจัย ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ...ใน
นปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีเยนัย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๕๖๖] เพราะเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ...ใน
อนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสหชาตปัจจย
มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ
ในอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในปุเรชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย
มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหาร-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๓ วาระ ในฌานปัจจย มี ๓ วาระ
ในมัลลคปัจจย มี ๒ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย
มี ๓ วาระ ในอตฺถิปัจจย มี ๓ วาระ ในนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ ในวิคต-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปฏิจจวาระ จบ

สหชาตวาระก็ดี ปัจจยวาระก็ดี นิสสยวาระก็ดี ตั้งสัฏฐวาระก็ดี
สัมปยุตตวาระก็ดี เหมือนกับ ปฏิจจวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมท้าย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๖๓] ๑. ปรีตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปรีตตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นปรีตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นปรีตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๕๖๔] ๒. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

[๑๕๖๕] ๓. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๕๗๐] ๑. **ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม** ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้วพิจารณา กุศลกรรมนั้น.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาภิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม, พิจารณาภิเลสที่ข่มแล้ว, รู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ข่อมยินดี ข่อมเพลิดเพลินยัง เพราะปรารถกันขั้นนั้น รากะที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ข่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ข่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยปริตตารัมมณปริตตจิต ด้วย เจโตปริยญาณ.

ปริตตขั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ขณิกัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๗๑] ๒. **ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตารัมมณธรรม** ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาทิพยจักขุ พิจารณาทิพโสทธาตุ พิจารณาอิทธิวิญญานที่เป็นปริตตารัมมณธรรม พิจารณาเจโตปริยญาณ ฯลฯ พิจารณาปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ พิจารณายถากัมมุปกญาณ ฯลฯ พิจารณานาคตั้งสญาณ.

บุคคลพิจารณาเห็นมหัคคตชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรม โดยของความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลนยิ่ง เพราะปรารภชั้นชั้นนั้น รากะที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยมหัคคตจิต ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

มหัคคตชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่นาคตั้งสญาณ แก่อำนาจของอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๗๒] ๓. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ ฯลฯ พิจารณาวิญญานัญจายตนะ พิจารณาเนวสัญญานาสัญญายตนะ พิจารณาอิทธิวิญญาน ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม พิจารณาเจโตปริยญาณ พิจารณาปุพเพนิวาสานุสสติญาณ พิจารณายถากัมมุปกญาณ พิจารณานาคตั้งสญาณ.

บุคคลพิจารณาเห็นมหัคคตชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลนยิ่ง เพราะปรารภชั้นชั้นนั้น รากะที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยมหัคคตจิตที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

มหัคคตขั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๗๗] ๔. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาปฐมฌานปัจจุเวกขณะ ฯลฯ พิจารณาเนวสัญญานาสัญญายตนปัจจุเวกขณะ พิจารณาทิพจักขุปัจจุเวกขณะ พิจารณาทิพโสทรธาตุปัจจุเวกขณะ อิทธิวิชฌานปัจจุเวกขณะ ฯลฯ เจโตปริยญาณปัจจุเวกขณะ ฯลฯ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณปัจจุเวกขณะ ฯลฯ ยถากัมมุปกญาณปัจจุเวกขณะ ฯลฯ พิจารณานาคตังสญาณปัจจุเวกขณะ.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม พิจารณากิเลสที่ข่มแล้ว, รู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นปริตตขั้นที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนาขั้นนั้น ราคะที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยปริตตจิต ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ปริตตขันธทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโต-
ปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมูปคญาณ แก่อนาคตังสญาณ
แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๗๔] ๕. **อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมา-
ณารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย**

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค พิจารณาผล.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยอัปมาณจิต ที่เป็นอัปมา-
ณารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อัปมาณขันธทั้งหลายที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่
เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๗๕] ๖. **อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย**

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณาโคตรภู, พิจารณาโวทาน, พิจารณา
มรรคปัจจเวกขณะ, พิจารณาผลปัจจเวกขณะ, พิจารณานิพพานปัจจเวกขณะ.

บุคคลพิจารณาเห็นปริตตขันธทั้งหลายที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยปริตตจิต ที่เป็นอัปมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ปริตคันธ์ทั้งหลายที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโต-
ปริญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคังสญาณ
แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๗๖] ๗. อัปมาณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณาเจโตปริยญาณที่เป็นอัปมาณารัมมณ-
ธรรม พิจารณาปุพเพนิวาสานุสสติญาณ พิจารณานาคังสญาณ รู้จิตของ
บุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยมหัคคตจิตที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ด้วยเจโต-
ปริยญาณ

มหัคคตคันธ์ที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ
แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ
อารัมมณปัจจัย.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๑๕๗๗] ๑. ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ และ สหชาตาธิปัตติ

ที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศล
กรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

กระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อนให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลกระทำปิตตขันธทั้งหลายที่เป็นปิตตารัมมณธรรม ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะกระทำขันธ
นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติาธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นปิตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้ง
หลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๕๗๘] ๒. ปิตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาธิปติ ได้แก่

บุคคลกระทำทิพยจักขุให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.
กระทำทิพโสตราตุ ฯลฯ อิทริวิชญาณที่เป็นปิตตารัมมณธรรม ฯลฯ เจโต-
ปริยญาณ ฯลฯ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ ยถากัมมูปคญาณ ฯลฯ กระทำ
อนาคตังสญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลย่อมยินดียอมเพติดเพลินยัง เพราะกระทำมหัคคตขันธทั้งหลาย
ที่เป็นปิตตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขันธนั้น
ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ
ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๕๗๙] ๓. ปิตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาธิปติ และ สหชาติาธิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลกระทำวิญญาณัญญาตนะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ
เนวสัญญานาสัญญาตนะ ฯลฯ อิทธิวิญญาณที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ
เจโตปริยญาณ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ยถากัมมูปคญาณ อนาคตังสญาณ
ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำมหัคคตขันธ์ทั้งหลาย
ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ
ขันธ์นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม
 ฯลฯ ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อชิปติธรรมที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย.

[๑๕๘๐] ๔. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลกระทำปฐมฌานปัจจเวกขณะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา ฯลฯ กระทำอนาคตังสญาณปัจจเวกขณะ ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
 ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิเพลินยิ่ง เพราะการทำปรีตคัจฉ์ทั้งหลาย ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำคัจฉ์นั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นปรีตตารัมมณธรรม ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๕๘๑] ๕. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหขตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ

ที่เป็น สหขตชิปติ ได้แก่

อชิปติธรรมที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตคัจฉ์ทั้งหลาย.

[๑๕๘๒] ๖. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปรีตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

พระเสกขบุคคลทั้งหลาย กระทำโคตรภูให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา, กระทำโวทานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา, กระทำมรรคปัจจเวกขณะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา, กระทำผลปัจจเวกขณะ ฯลฯ กระทำนิพพานปัจจเวกขณะ ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๕๘๓] ๗. **อัปมถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

พระเสกขบุคคลทั้งหลายกระทำเจโตปริยญาณที่เป็นอัปมถารัมมณ-
ธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ
กระทำอนาคังสญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๕๘๔] ๑. **ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตรัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
ชั้นทั้งหลายที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๘๕] ๒. **ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ จุติจิตที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตติจิตที่เป็น
มหัคคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ภวังค์ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะที่เป็นมหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็น
มหัคคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๘๖] ๓. **ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณา-**
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ภวังค์ที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะที่เป็น
มหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ

อนุโลมที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลมเป็น
ปัจจัยแก่โฆทาน.

อนุโลมเป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๘๗] ๔. **มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคา-**
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรมที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

[๑๕๘๘] ๕. **มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตา-**
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

คือ จุติจิตป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปตติจิตที่เป็น
ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ภวังค์ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะที่เป็น
ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็น
ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๔๕] ๖. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ภวังค์ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อำนาจขณะที่เป็น
อัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ

อนุโลมที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม
เป็นปัจจัยแก่โวทาน.

อนุโลมเป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ.

เนวสัจญญานาสัจญญายตนะของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผล-
สมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๕๐] ๗. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชันท์ทั้งหลายที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรมที่เกิดก่อนๆ เป็นปัจจัย
แก่ชันท์ทั้งหลายที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรมที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจของอนัน-
ตรปัจจัย.

โคตรภูเป็นปัจจัยแก่มรรค. โวทานเป็นปัจจัยแก่มรรค.

มรรคเป็นปัจจัยแก่ผล.

ผลเป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๕๑] ๘. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ มรรคปัจจุเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ภูฏฐานะที่เป็นปริตตารัมมณ-
ธรรม.

ผลปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นปริตตารัมมณธรรม.

นิพพานปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นปริตตารัมมณธรรม.

เจโตปริยญาณที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นปริตตารัมมณธรรม.

บุพเพนิวาสานุสสติญาณ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นปริตตารัมมณธรรม.

อนาคังสญาณ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นปริตตารัมมณธรรม.

ผล เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๕๒] ๕. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

คือ มรรคปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม, ผลปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม.

นิพพานปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม.

ผลเป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมณันตรปัจจัย

[๑๕๕๓] ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสมณันตรปัจจัย เหมือนกับ อนันตรปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย ฯลฯ ๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๕๕๔] ๑. ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอัญญุ-
มัญญปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ พึงกระทำ
เหมือนกับปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นปริตตารัมมณธรรมแล้ว ให้ทาน
สมาทานศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม ฯลฯ ยังฉานที่เป็นปริตตารัมมณธรรม
ให้เกิดขึ้น ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ
ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัยปัญญา รากะ
โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ ความปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย
แล้วให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม ฯลฯ ยังฉานที่เป็นปริตตารัมมณธรรมให้เกิดขึ้น ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติ ให้เกิด
ขึ้น ย่อมฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความ
ปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นปริตตารัมมณธรรมแก่ปัญญา แก่รากะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่
ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๕๕] ๒. ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-

รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นปริตตารัมมณธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรมให้เกิดขึ้น ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทัญญู.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัยปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกายแล้ว ยังฉานที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรมให้เกิดขึ้น ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทัญญู.

ศรัทธาที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่รากะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๕๖] ๓. ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณา-

รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นปริตตารัมมณธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรมให้เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังฉานที่ให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย ยังฉานที่เป็นอุปมาณธรรมให้เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นอุปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๕๗] ๔. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรมให้เกิดขึ้น ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมบัติ ฯลฯ ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา ฉานที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ ถือทิฏฐิ.

ศรัทธาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๕๘] ๕. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม แล้วให้ทาน
สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรม ยังฉานที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ ยัง
วิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติ ฯลฯ ก่อมานะ ถือทัญญู.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ ความปรารถนา
แล้ว ให้ทาน ฯลฯ ถือทัญญู.

ศรัทธาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัย
แก่ศรัทธาที่เป็นปริตตารัมมณธรรม แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่
ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๕๕] ๖. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรมแล้ว ยังฉานที่
เป็นอัปมาณาธรรม ฯลฯ ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้
เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัยความ
ปรารถนาแล้ว ยังฉานที่เป็นอัปมาณาธรรม ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัย
แก่ศรัทธาที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๖๐๐] ๗. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรมแล้ว ยังฉาน
ที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติ
ให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัยปัญญา
แล้ว ยังฉานที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
ที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๖๐๑] ๘. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรมแล้ว ให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรม ยังฉานที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ให้เกิดขึ้น ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัยปัญญาแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ที่ปริตตารัมมณธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๖๐๒] ๕. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัยปัญญาแล้วยังฉานที่มหัคคตารัมมณธรรม ฯลฯ ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นอัปมาคารัมมฉรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
ที่เป็นมหัคคตารัมมฉรรม ฯลฯ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของอุปนิสสขปัจจัย.

๑๐. อาเสวนปัจจัย

[๑๖๐๓] ๑. ปริตตารัมมฉรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมฉ-
รรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมฉรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมฉรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวน-
ปัจจัย.

[๑๖๐๔] ๒. ปริตตารัมมฉรรม เป็นปัจจัยแก่อัปมาคา-
รัมมฉรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ อนุโลมที่เป็นปริตตารัมมฉรรม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.

อนุโลมเป็นปัจจัยแก่โวิทาน ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๑๖๐๕] ๓. มหัคคตารัมมฉรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-
รัมมฉรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมฉรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมหัคคตารัมมฉรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ
อาเสวนปัจจัย.

[๑๖๐๖] ๔. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ อนุโลมที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.

อนุโลมเป็นปัจจัยแก่โวทาน ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๑๖๐๗] ๕. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรมที่เกิดก่อนๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจของ
อาเสวนปัจจัย.

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค.

โวทานเป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๑. กัมมปัจจัย

[๑๖๐๘] ๑. ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย.

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
ปริตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๖๐๘] ๒. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย. ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
มหัคคตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๖๑๐] ๓. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
ปริตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๖๑๑] ๔. อัปปรมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปรมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๖๐๒] ๕. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือ นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นปริตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

๑๒. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๒๑. อวิคตปัจจัย

[๑๖๑๓] ๑. ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๖๑๔] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๗ วาระ ในอธิปัจจัย มี ๗ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจนีนิย

การยกปัจจัยในปัจจนีนิย

[๑๖๑๕] ๑. ปรีตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปรีตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๖๐๖] ๒. ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๖๑๗] ๓. ปริตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๖๑๘] ๔. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๖๑๙] ๕. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๖๒๐] ๖. มหัคคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๖๒๑] ๗. อัปปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปมาณา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๖๒๒] ๘. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปริตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๖๒๓] ๙. อัปมาณารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มหัคคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๖๒๔] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโธตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ. ในนโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโนอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนิย

[๑๖๒๕] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสมนันตร-
ปัจจยมี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓
วาระ ในปัจจลาชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ
ในนัคคปัจจย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในโนนัตติปัจจย
มี ๓ วาระ ในโนวิกตปัจจย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีนิย จบ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๖๒๖] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๗ วาระ... ใน
อธิปัตติปัจจย มี ๗ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๕ วาระ ในสหชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจย
มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ใน
สัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในอัติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัติปัจจย มี ๕
วาระ ในวิกตปัจจย มี ๕ วาระ ในอวิกตปัจจย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ปริตตารัมมณตีกะที่ ๑๓ จบ

อรรถกถาปริตารัมมตติกะ

สองบทว่า **อุปฺมาณารมฺมณา เจตนา** ใน **ปริตารัมมตติกะ**

คือ เจตนาในโคตรภู เป็นปัจจัยแก่เสกขธรรม จะกล่าวว่า **ปัจจเวกขณะเจตนา** ก็ได้. สองบทว่า **วิปากานํ ปริตฺตารมฺมณานํ** คือวิปากที่มีกรรมเป็น อารมณฺ์เกิดขึ้นในปฏิสนธิกาล มีรูปเป็นต้นเป็นอารมณฺ์ เกิดขึ้นด้วยอำนาจ จักขุวิญญาณเป็นต้น มีปริตตารมณฺ์ที่ขณะรับมาเกิดขึ้นด้วยอำนาจทวารัมมณะ ในปวัตติกาล ก็อาจารย์เหล่าใดกล่าวว่า ปฏิสนธิย่อมไม่มี เพราะโคตรภูจิต เป็นปัจจัย อาจารย์เหล่านั้น พึงถูกคัดค้านด้วยสูตรนี้. คำที่เหลือในอธิการนี้พึง ทราบตามนัยแห่งบาลีนั่นเอง

หีนตติกะเช่นเดียวกับสังกิลิฏฐตติกะ

อรรถกถาปริตารัมมตติกะ จบ

๑๔. หีนติกะ^๑

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖๒๗] ๑. หีนธรรม อาศัยหีนธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นหีนธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๒. มัชฌิมธรรม อาศัยหีนธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นหีนธรรม.

๓. หีนธรรม และมัชฌิมธรรม อาศัยหีนธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นหีนธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๖๒๘] ๔. มัชฌิมธรรม อาศัยมัชฌิมธรรม ฯลฯ

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัชฌิมธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑ อรรถกถาแก้วว่า หีนติกะ เหมือนกับสังกิลิฐติกะ.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัย
หทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมภูฐานรูป กถัตตารูป ที่เป็นอุปการูปอาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๖๒๕] ๕. ปณีตธรรม อาศัยปณีตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย มี ๓ วาระ.

[๑๖๓๐] ๘. มัชฌิมธรรม อาศัยมัชฌิมธรรม และปณีตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นปณีตธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

[๑๖๓๑] ๙. มัชฌิมธรรม อาศัยหีนธรรม และมัชฌิมธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย.

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นหีนธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย

หีนตักะ ฟังให้พิสดารเหมือนกับสังกิลิฐตักะ ฟังใส่ให้เต็ม.

หีนตักะ ที่ ๑๔ จบ

๑๕. มิจฉัตตทิกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖๑๒] ๑. มิจฉัตตนิยตฺถรรม อาศัยฺมิจฉัตตนิยตฺถรรม เกิด
ขึ้นเพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยฺชั้น ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตฺถรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. อนิยตฺถรรม อาศัยฺมิจฉัตตนิยตฺถรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยฺชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตฺถรรม.

๓. มิจฉัตตนิยตฺถรรม และอนิยตฺถรรม อาศัยฺมิจ-
ฉัตตนิยตฺถรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยฺชั้น ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยต-
ถรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๖๑๓] ๔. สัมมัตตนิยตฺถรรม อาศัยฺสัมมัตตนิยตฺถรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (คือวาระที่ ๔-๕-๖)

[๑๖๑๔] ๕. อนิยตฺถรรมอาศัยอนิยตฺถรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยฺชั้น ๑ ที่เป็นอนิยตฺถรรม
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ และกฐิตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ เป็นอนิยต-
ธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัย
หทยวัตถุ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑, ฯลฯ มหาภูตรูป ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป กฐิตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๖๓๕] ๕. อนิยตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตธรรม และอนิยต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม และ
ภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๖๓๖] ๕. อนิยตธรรม อาศัยสัมมัตตนิยตธรรม และ
อนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๖๓๗] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตธรรม
เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

[๑๖๓๘] ๒. สัมมัตตนิยตธรรม อาศัยสัมมัตตนิยตธรรม

เกิดขึ้น เพราะอาร์มณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๖๓๙] ๓. อนิยตธรรม อาศัยอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

อาร์มณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ

ชั้น ๒ ฯลฯ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ปัจจัยทั้งหมด พึงให้พิสดารด้วยเหตุนี้.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๖๔๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๓ วาระ

ในอธิปริปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย

มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ใน

นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓

วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย

มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฉาน-

ปัจจัย มี ๕ วาระ ในมกคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ

ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในอติปัจจย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.
พินับอย่างนี้.

อนุโลมนับ จบ

ปัจจนีนัย

๑. นเหตุปัจจย

[๑๖๔๑] ๑. อนियตธรรม อาศัยอนियตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนियตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป ... อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญุตตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทธังจะ อาศัยชั้นทั้ง
หลาย ที่สหระคด้วยวิจิจจนา ที่สหระคด้วยอุทธังจะ.

๒. นอาร์มมณปัจจย

[๑๖๔๒] ๑. อนियตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอาร์มมณปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม ฯลฯ

๓. นอริปติปัจจัย

[๑๖๔๓] ๑. มิจฉัตตนิยตฺตมม อาศัยมิจฉัตตนิยตฺตมม

เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นมิจฉัตตนิยตฺตมม อาศัยขันธุ์ที่เป็นมิจฉัตตนิยตฺตมม.

[๑๖๔๔] ๒. สัมมัตตนิยตฺตมม อาศัยสัมมัตตนิยตฺตมม

เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นสัมมัตตนิยตฺตมม อาศัยขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตฺตมม.

[๑๖๔๕] ๓. อนิยตฺตมม อาศัยอนิยตฺตมม เกิดขึ้น เพราะ

นอริปติปัจจัย

คือ ขันธุ์ ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธุ์ ๑ ที่เป็นอนิยตฺตมม ฯลฯ ขันธุ์ ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยขันธุ์ทั้งหลาย, ขันธุ์ทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนอสังขยสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ.

๔. นอนันตรปัจจัย

[๑๖๔๖] อนิยตฺตมม อาศัยมิจฉัตตนิยตฺตมม เกิดขึ้น

เพราะนอนันตรปัจจัย

ปัจจัยทั้งหมด พึงให้พิสดาร.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๖๔๗] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๕ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๖ วาระ ในนปัจจชาตปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ ในน-
ฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕
วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนนัตติปัจจย มี ๕ วาระ ใน
โนวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๖๔๘] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...ในน
อธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจย ในนสมนันตรปัจจย ในนอัญญ-
มัญญปัจจย ในนอุปนิสสยปัจจย แต่ละปัจจย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย
มี ๖ วาระ ในนปัจจชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ
ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย

มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๕ วาระ
ในโนวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

พินับอย่างนี้.

อนุโลมปัจเจยน์ย จบ

ปัจเจยน์ยานุโลมน์ย

การนับจำนวนวาระในปัจเจยน์ยานุโลม

[๑๖๔๕] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๑ วาระ...ใน
อนันตรปัจจย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๑ วาระ ในสหชาตปัจจย
มี ๑ วาระ ฯลฯ ในวิคตปัจจย มี ๑ วาระ.

พินับอย่างนี้.

ปัจเจยน์ยานุโลมน์ย จบ

ปัจเจยวาระ จบ

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖๕๐] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๓)

๔. สัมมัตตนิยตธรรม อาศัยสัมมัตตนิยตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๖)

[๑๖๕๑] ๗. อนियตธรรม อาศัยอนियตธรรม ฯลฯ เพราะเหตุ
ปัจจัย

คือ ชั้น และจิตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนियตธรรม
 ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัย
หทยัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนियตธรรม อาศัยหทยัตถุ.

๘. มิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยอนियตธรรม ฯลฯ เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยหทยัตถุ.

๕. สัมมัตตนิยตธรรม อาศัยอนิยตธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม อาศัยททยวัตถุ.

๑๐. มิจฉัตตนิยตธรรม และอนิยตธรรม อาศัย

อนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยททยวัตถุ.

จิตตสมภูฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๑. สัมมัตตนิยตธรรม และอนิยตธรรม อาศัยอนิยต-

ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม อาศัยททยวัตถุ.

จิตตสมภูฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๖๕๒] ๑๒. มิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตธรรม

และอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม และททยวัตถุ,
ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๓. อนิยตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตธรรม และอนิยต-

ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๔. มิจฉัตตนิยตธรรม และอนิยตธรรม อาศัย

มิจฉัตตนิยตธรรม และอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม แลททยัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๑๖๕๓] ๑๕. สัมมัตตนิยตธรรม อาศัยสัมมัตตนิยตธรรม และอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑๕-๑๗) เหมือนกับมิจฉัตตธรรม.

พียงนับอย่างนี้.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๖๕๔] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย ฯลฯ พึงแจกเหมือนกับปัจจัยวาระในกุสลติกะ. เพราะ อวิตตปัจจัย ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๖๕๕] ในเหตุปัจจัย ๑๗ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๗ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในสหชาตปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๗ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑๗ วาระ. ในอุปนิสสย ปัจจัย มี ๗ วาระ ในปุรชาตปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๗ วาระ ในกัมปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑๗ วาระ ใน

อินทริยปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอตถิปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนัตถิปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิกตปัจจัย มี ๗ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๑๗ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๖๕๖] ๑. อนियตธรรม อาศัยอนियตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นอนियตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยัตถุ,

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนอสังขยัตถุทั้งหลาย ฯลฯ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนियตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยัตถุ.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ และหทยัตถุ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๑๖๕๗] ๑. อนियตฺตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตฺตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตฺตธรรม.
เหมือนกับ กุสลติกะ ฟังกระทำเป็น ๕ วาระ.

๓. นอริปติปัจจัย

[๑๖๕๘] ๑. มิจฉัตตนิยตฺตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตฺตธรรม

เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมเป็นมิจฉัตตนิยตฺตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
มิจฉัตตนิยตฺตธรรม.

[๑๖๕๙] ๒. สัมมัตตนิยตฺตธรรม อาศัยสัมมัตตนิยตฺตธรรม

เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นสัมมัตตนิยตฺตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
สัมมัตตนิยตฺตธรรม.

[๑๖๖๐] ๓. อนियตฺตธรรม อาศัยอนियตฺตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นอริปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนियตฺตธรรม
๑๓๗ ชั้น ๒ ๑๓๗

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ อาศัยจักขาย-
ตนะ ฯลฯ อาศัยกายตนะ. ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม อาศัยหทยัตถุ.

๔. มิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยอนิยตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปิปัจจัย

คือ อริปิตธรรมที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยหทยัตถุ.

๕. สัมมัตตนิยตธรรม อาศัยมิจฉัตตนิยตธรรมและ

เพราะนอริปิปัจจัย

คือ อริปิตธรรมที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม อาศัยหทยัตถุ.

[๑๖๖๑] ๖. มิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยนิจฉัตตนิยตธรรมและ

อนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปิปัจจัย

คือ อริปิตธรรมที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
มิจฉัตตนิยตธรรม และหทยัตถุ.

[๑๖๖๒.] ๗. สัมมัตตนิยตธรรม อาศัยสัมมัตตนิยตธรรม

และอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปิปัจจัย

คือ อริปิตธรรมที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
สัมมัตตนิยตธรรม และหทยัตถุ.

๔. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๒๐. โนวัตตปัจจัย

[๑๖๖๓] ๑. อนियตธรรม อาศัยมิจัตตนิยตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอนันตรปัจจัย ฯลฯ

เพราะโนนัตติปัจจัย เพราะโนวัตตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๑๖๖๔] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปุรชาตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในโนนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในโนวัตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

พืงนับอย่างนี้.

ปัจจนีเยนัย จ

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๑๖๖๕] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ... ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-

ปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอญญมัญญปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย
มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจฉัย มี ๖ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๑๗ วาระ
ในนอาสาณปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนวิปากปัจฉัย
มี ๑๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๒ วาระ
ในนโนนัตถิปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนโนวิกตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจฉินีนัย จบ

ปัจฉินีนยานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจฉินีนยานุโลม

[๑๖๖๖] เพราะนเหตุปัจฉัย ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๑ วาระ...ใน
อนันตรปัจฉัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจฉัย มี ๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจฉินีนยานุโลม จบ

นิสสยวาระ เหมือนกับปัจฉยวาระ.

สังสัณฺฐวาระ

อนุโลมณฺย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖๖๗] ๑. มิจฉัตตนิยตฺตฺรรม เจือกัปมิจฉัตตนิยตฺตฺรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกัปชั้น ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตฺตฺรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๖๖๘] ๒. สัมมัตตนิยตฺตฺรรม เจือกัปสัมมัตตนิยตฺตฺรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกัปชั้น ๑ ที่เป็นสัมมัตตนิยตฺตฺรรม ฯลฯ ชั้น ๒
ฯลฯ.

[๑๖๖๙] ๓. อนิยตฺตฺรรม เจือกัปอนิยตฺตฺรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกัปชั้น ๑ ที่เป็นอนิยตฺตฺรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๒. อารัมมณปัจจัย ฯลฯ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๑๖๗๐] ๑. มิจฉัตตนิยตฺตฺรรม เจือกัปมิจฉัตตนิยตฺตฺรรม

เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย ฯลฯ เพราะอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๖๗๑] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ฯลฯ ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย
มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

พืงนับอย่างนี้.

ปัจจนียัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๖๗๒] ๑. อนิยตธรรม เจือกับอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจัย
คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอนิยตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ.
ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. นอริปติปัจจัย

[๑๖๗๓] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เจือกับมิจฉัตตนิยตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย
คือ อริปติธรรมที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เจือกับชั้นทั้งหลายที่เป็น
มิจฉัตตนิยตธรรม.

[๑๖๗๔] ๒. สัมมัตตนิยตธรรม เจือกับสัมมัตตนิยตธรรม

เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อริปติธรรมที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม เจือกับชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม.

[๑๖๗๕] ๓. อนิยตธรรม เจือกับอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นอริปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๓. นปุเรชาติปัจจัย

[๑๖๗๖] สัมมัตตนิยตธรรม เจือกับสัมมัตตนิยตธรรม

เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๖๗๗] ๒. อนิยตธรรม เจือกับอนิยตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๔. บังณฑาทบังจัย

[๑๖๗๘] มัจฉัตตนิยตตรรรม เจือกับมัจฉัตตนิยตตรรรม
เกิดขึ้น เพราะนบังณฑาทบังจัย ฟังใส่ให้เต็ม. (๓ วาระ)

๕. นอเสวนบังจัย

[๑๖๗๙] ๑. อนิยตตรรรม เจือกับอนิยตตรรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอเสวนบังจัย
คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอนิยตตรรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๖. นกัมมบังจัย ๗. นวิปากบังจัย

[๑๖๘๐] ๑. มัจฉัตตนิยตตรรรม เจือกับมัจฉัตตนิยตตรรรม
เกิดขึ้น เพราะนกัมมบังจัย เพราะนวิปากบังจัย ฯลฯ.

๘. นณานบังจัย ๙. นมคคบังจัย

[๑๖๘๑] ๑. อนิยตตรรรม เจือกับอนิยตตรรรม เกิดขึ้น เพราะ
นณานบังจัย
คือ ปัญจวิญญาณ ฯลฯ
เพราะนมคคบังจัย
คือ ฯลฯ อาศัยอนิยตตรรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ

๑๐. นวิปยุตตปัจจย

[๑๖๘๒] ๑. สัมมัตตนิยตตรม เจือกับสัมมัตตนิยตตรม

เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุปฏิมิ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นสัมมัตตนิยตตรม
๑๓๑ ชั้น ๒ ๑๓๑.

[๑๖๘๓] ๒. อนิยตตรม เจือกับอนิยตตรม เกิดขึ้น เพราะ

นวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุปฏิมิ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอนิยตตรม ๑๓๑
ชั้น ๒ ๑๓๑

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๖๘๔] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๓ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจย มี ๒ วาระ ในนปัจจลาชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในนอา-
เสวนปัจจย มี ๑ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓
วาระ ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจจย มี ๒ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๖๘๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอธิปติปัจจย มี ๓ วาระ... ในน-
ปุเรชาตปัจจย มี ๒ วาระ ในนปัจจลาปัจจย มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจย

มี ๑ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ ในน
วิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

พืงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจัยนัย จบ

ปัจจัยยานุโลมัย

[๑๖๘๑] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๑ วาระ...ใน
อนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ
พืงนับอย่างนี้.

ปัจจัยยานุโลมัย จบ

จบ ตั้งสังฆฐาวาระ

สัมปยุตตวาระ เช่นเดียวกับตั้งสังฆฐาวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖๘๗] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๖๘๘] ๒. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย.

[๑๖๘๙] ๓. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม และอนิยตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๖๙๐] ๔. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

[๑๖๕๑] ๕. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๖๕๒] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นมิจฉัตตนิยต-
ธรรม รู้กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม โดยความเป็นของ
ไม่เที่ยง ฯลฯ

รู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ
แก่ปุพเพนิวาसानุสสติญาณ แก่ยถากัมมูปคญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่
อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๖๕๓] ๒. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค.

รู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ
แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย.

[๑๖๕๔] ๓. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย

อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว พิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ

ออกจากฌาน พิจารณาฌาน.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาผล พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน แก่ผล แก่อาวชชนะ
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอนิยตธรรม กิเลสที่
ข่มแล้ว ฯลฯ กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

พิจารณาเห็นจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ข่อมยินดี ข่อมเพิลิเพลิน

ยิ่ง เพราะปรารถนากฎเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นอนิยตธรรม ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส
ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราศุ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอนิยตธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ, อากัญญาตนะ
ตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

ขันธทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโต-
ปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่อนาคตั้งสญาณ
แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๖๕๕] ๔. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

คือ รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่มาตฺตมาตกรรม แก่ปีตฺตมาตกรรม
แก่อรหันตมาตกรรม แก่รูหิรูปปาทกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

ขันธทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้ลุบลำ ซึ่ง
หทยวัตถุใด หทยวัตถุนั้น เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๖๕๖] ๕. อนियตฺตมม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตฺตม

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๖๕๗] ๑. มิจฉัตตนิยตฺตม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-

ตฺตม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติอธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมิจฉัตตนิยตฺตม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๖๕๘] ๒. มิจฉัตตนิยตฺตม เป็นปัจจัยแก่อนियตฺตม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติอธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมิจฉัตตนิยตฺตม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๖๕๙] ๓. มิจฉัตตนิยตฺตม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-

ตฺตม และอนियตฺตม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติอธิปติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นมิจัตตนิยตกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๗๐๐] ๔. สัมมัตตนิยตกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยต-
กรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นสัมมัตตนิยตกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๗๐๐] ๕. สัมมัตตนิยตกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตกรรม
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาทิปติ และ สหชาตาทิปติ

ที่เป็น อารัมมณาทิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

ที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นสัมมัตตนิยตกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๗๐๒] ๖. สัมมัตตนิยตกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยต-
กรรมและอนิยตกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

[๑๗๐๓] ๓. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณารูปติ และ สหชาติรูปติ

ที่เป็น อารัมมณารูปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กระทำกุศล-
กรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

กระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อนให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

พระอริยะทั้งหลายกระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว

พิจารณา กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่ผล ด้วยอำนาจ
ของอธิปัตติปัจจัย.

บุคคลข่อมยินดี ข่อมเพลิดเพลินยัง เพราะการทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุ
เป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นอนิยตธรรม ข่อม
เกิดขึ้น ทิฏฐิ ข่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๗๐๔] ๘. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริปี ได้แก่

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๗๐๕] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๗๐๖] ๒. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ มรรค เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย

[๑๗๐๗] ๓. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน.

ผล เป็นปัจจัยแก่ผล.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมวัตติ.

แนวสัญญาณาสัญญาณายณะของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมวัตติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๗๐๘] ๔. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ โทมนัสที่เป็นอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่โทมนัสที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย, มิจฉาทิฏฐิที่เป็นอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉาทิฏฐิที่เป็นนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๗๐๙] ๕. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๑๗๑๐] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย เหมือนกับอนันตรปัจจัย.

เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เหมือนกับปฏิจวาระ มี
๕ วาระ.

เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย เหมือนกับปฏิจวาระ
มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย เหมือนกับ กุสลติกะ มี
๑๓ วาระ.

๙. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๗๑๑] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

มาตุฆาตกรรม เป็นปัจจัยแก่มาตุฆาตกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

มาตุฆาตกรรม ฯลฯ ปิตุฆาตกรรม ฯลฯ อรหันตฆาตกรรม ฯลฯ
รุหิรูปปาทกรรม ฯลฯ สังฆเภทกรรม ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่นิตยมิจฉาทิฎฐิ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำจกนัย.

นิตมิจฉาทิฏฐิ เป็นปัจจัยแก่นิตมิจฉาทิฏฐิ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

นิตมิจฉาทิฏฐิ เป็นปัจจัยแก่มาตุมาตกรรม ฯลฯ แก่สังฆเภทกรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๗๐๒] ๒. มิจฉัตตนิยตกรรม เป็นปัจจัยแก่นียตกรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลปลงชีวิตมารดาแล้วเพื่อป้องกันกรรมนั้น ย่อมให้ทาน สมาทาน
ศีล กระทำอุโบสถกรรม

ปลงชีวิตบิดา ฯลฯ ปลงชีวิตพระอรหันต์ ฯลฯ ยังโลหิตของพระ-
ตถาคตให้ห่อด้วยจิตประทุษร้าย ฯลฯ ทำลายสงฆ์แล้ว เพื่อป้องกันกรรมนั้น
ย่อมให้ทาน สมาทานศีล การทำอุโบสถกรรม.

[๑๗๑๓] ๓. สัมมัตตนิยตกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยต-
กรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
 ฯลฯ ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๗๑๔] ๔. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายเข้าไปอาศัยมรรค แล้วยังสมาบัติที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น เข้าสมาบัติที่เกิดขึ้นแล้ว ย่อมพิจารณาเห็นสังขาร โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

มรรค เป็นปัจจัยแก่อัตถปฏิสัมภิตาของพระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ แก่ความฉลาดในฐานะและอฐานะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๗๑๕] ๕. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอนิยตธรรมแล้ว ย่อมให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรม ยังฉาน ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ย่อมก่อมานะ ย่อมถือทิฎฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอนิยตธรรม อาศัยสุตะ จาคะ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตุ โภชนะ เสนาสนะแล้ว ย่อมให้ทาน ฯลฯ ฆ่าคนในนิคม.

ศรัทธาที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ เสนาสนะเป็น ปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ปฐมฌานนั้นแหละ ฯลฯ บริกรรมแห่งเนวสัจญานาสัจญายตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัจญานาสัจญายตนะ นั้นแหละ.

ปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ทุติยฌาน ฯลฯ อากิญจัญญายตนะ เป็นปัจจัย แก่เนวสัจญานาสัจญายตนะ ฯลฯ

ปาณาติบาต เป็นปัจจัยแก่ปาณาติบาต ด้วยอำนาจของอุปนิสสย- ปัจจัย.

พึงกระทำจกณัย.

[๑๓๑๖] ๖. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตุนิสสยะ

ที่เป็น ปกตุนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นอนิยตธรรมแล้วปลงชีวิตมารดา ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ อาศัยความปรารถนา ฯลฯ อาศัยสุขทางกาย ฯลฯ อาศัยเสนาสนะแล้ว ปลงชีวิตมารดา ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ราคะที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่มาตุฆาตกรรม แก่ปีตุฆาตกรรม แก่อรหันตฆาตกรรม แก่รูปปาทกรรม แก่สังฆเภทกรรม แก่นิยตมิฉนาทิกุฐิ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๗๑๗] ๗. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บริกรรมแห่งปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ปฐมมรรค ฯลฯ บริกรรมแห่ง
จตุตถมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๑๗๑๘] ๑. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ
ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นอนิยต-
ธรรม ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย.

[๑๗๑๕] ๒. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มัจฉัตตนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่มาคูฆาตกรรม แก่ปีคุฆาตกรรม แก่
อรหันตฆาตกรรม แก่รูหิรูปปาทกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๗๒๐] ๓. อนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย

[๑๗๒๑] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนียตธรรม

ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

[๑๗๒๒] ๒. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนียตธรรม

ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

[๑๗๒๓] ๓. อนियตฺตรม เป็นปัจจัยแก่อนियตฺตรม ด้วย

อำนาจของปัจฉายตปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนियตฺตรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉายตปัจจัย.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๑๗๒๔] ๑. อนियตฺตรม เป็นปัจจัยแก่อนियตฺตรม ด้วย

อำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนियตฺตรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนियตฺตรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๑๗๒๕] ๒. อนियตฺตรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยตฺตรม

ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ โทมนัสที่เป็นอนियตฺตรม เป็นปัจจัยแก่โทมนัสที่เป็นมิจฉัตตนิยตฺตรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย อนิตฺตมิจฉาทิฏฐิ เป็นปัจจัยแก่อนิตฺตมิจฉาทิฏฐิ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๑๗๒๖] ๓. อนियตฺตรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตฺตรม

ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ โคตรฏ เป็นปัจจัยมรรค, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๑๗๒๓] ๓. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๗๒๔] ๒. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขันธ์ และกฐัตตา-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๗๒๕] ๓. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม และอนิยตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมิจัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๗๓๐] ๔. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

คือ เจตนาที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๗๓๑] ๕. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๗๓๒] ๖. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยต-
ธรรม และอนิยตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๗๓๓] ๗. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย

อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนิยตธรรม, เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่ วิบากขั้น และกฏัตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๑๗๓๔] ๑. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย

อำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นอนิยตธรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ฯลฯ.

๑๕. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

[๑๗๓๕] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อินทริยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของมคคปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๑๗๓๖] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.
ที่เป็น ปังณาชาตะ ได้แก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย
นี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๗๓๗] ๒. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๗๓๘] ๓. อนियตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนियตธรรม ด้วย

อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนियตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักษุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนियตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ใต้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิด
ก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๗๓๕] ๔. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ใต้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๑๗๔๐] ๕. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ใต้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อัตติปัจจัย

[๑๗๔๑] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-

ธรรม ด้วยอำนาจของอัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ ฯลฯ
ชั้น ๒ เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๒.

[๑๗๔๒] ๒. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่
กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๗๔๓] ๓. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม และอนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๗๔๔] ๔. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๖).

[๑๗๔๕] ๖. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ ปุเรชชตะ ปัจฉชชตะ อาหาระ
และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

ขันธ ๑ ที่เป็นอนัตตธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่ขันธ ๒ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย ฯลฯ ขันธ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ขันธทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ทพยัตถ ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจย, ทพยัตถ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิ-
ปัจจย

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนอตฺถยญสัตฺถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ที่เป็น ปุเรชชตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ ทพยัตถ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพิลดเพิลนยง เพราะปรารถจักขุเป็น
ต้นนั้น ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทพยโสตรชช.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาน ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาน.

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาน ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาน.

ทพยัตถ เป็นปัจจัยแก่จักขุทั้งหลายที่เป็นอนัตตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจย.

ที่เป็น ปัจฉชชตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

กวนพิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๗๔๖] ๘. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่มาตฺตมาตกรรม ฯลฯ แก่รูปุปาทกรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๑๗๔๗] ๙. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตธรรม

ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัมมัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

[๑๗๔๘] ๑๐. มิจฉัตตนิยตธรรม และอนิยตธรรม เป็นปัจจัย

แก่มิจฉัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

อย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

ขั้น ๑ ที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดพร้อมกัน และททยัตถุเป็น
ปัจจัยแก่ขั้น ๓ ฯลฯ ขั้น ๒ และ ฯลฯ

[๑๗๔๕] ๑๑. มิจฉัตตนิยตธรรม และอนิยตธรรม เป็นปัจจัย
แก่อนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปังณาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดพร้อมกัน และมหาภูตรูปทั้งหลาย
เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปังณาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดภายหลังและกวฬิ-
การาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปังณาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมิจฉัตตนิยตธรรมที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตนทริย์
เป็นปัจจัยแก่ภูตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

[๑๗๕๐] ๑๒. สัมมัตตนิยตธรรม และอนิยตธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมมัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย มี ๒ วาระ (วาระที่
๑๒-๑๓) เหมือนกับมิจฉัตตนิยตธรรม.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๗๕๑] ในเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในอธิปัตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๗ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๗ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตถปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในนัตถปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๑๓ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจนีนิย

การยกปัจจัยในปัจจนีนิย

[๑๗๕๒] ๑. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๗๕๓] ๒. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๗๕๔] ๓. มิจฉัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยต-
ธรรม และอนิยตธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๗๕๕] ๔. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มัมมัตตนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๗๕๖] ๕. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย
เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย.

[๑๗๕๗] ๖. สัมมัตตนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่มัมมัตตนิยต-
ธรรม และอนิยตธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๑๗๕๘] ๗. อนियตฺตรม เป็นปัจจัยแก่อนियตฺตรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปุเร-
ชาติปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็น
ปัจจัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๑๗๕๙] ๘. อนियตฺตรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยตฺตรม
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๗๖๐] ๙. อนियตฺตรม เป็นปัจจัยแก่สัมมัตตนิยตฺตรม
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๑๗๖๑] ๑๐. มิจฉัตตนิยตฺตรม และอนियตฺตรม เป็นปัจจัย
แก่มิจฉัตตนิยตฺตรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

[๑๗๖๒] ๑๑. มิจฉัตตนิยตฺตรม และอนियตฺตรม เป็นปัจจัย
แก่อนियตฺตรม ฯลฯ

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

[๑๓๖๓] ๑๒. สัมมัตตนิยตธรรม และอนิยตธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมมัตตนิยตธรรม ฯลฯ

มี อย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

[๑๓๖๔] ๑๓. สัมมัตตนิยตธรรม และอนิยตธรรม เป็นปัจจัย
แก่อนิยตธรรม

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๓๖๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย ในนอธิปติ-
ปัจจัย ในนอนันตรปัจจัย ในนสมนันตรปัจจัย แต่ละปัจจัย ๑๓ วาระ ในน-
สหชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนนิสสยปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๑๑ วาระ
ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๑๓ วาระ ในนกัมม-
ปัจจัย ในนวิปากปัจจัย ในนอาหารปัจจัย แต่ละปัจจัยมี ๑๓ วาระ ในนมัคคปัจจัย
มี ๑๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๗ วาระ

ในโนอัตติปัจจย มี ๗ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจย
มี ๑๓ วาระ ในโนอวิคตปัจจย มี ๗ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๑๗๖๖] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๗ วาระ...ในน-
อริปติปัจจย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในนสมนันตรปัจจย
มี ๗ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ
ฯลฯ ในนัคคปัจจย มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปปยุตต-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๗ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๗ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๗๖๗] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...ใน
อริปติปัจจย มี ๘ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๕ วาระ ในสหาตปัจจย มี ๘ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ใน
นิสสยปัจจย มี ๑๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ ในปุเรชาตปัจจย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาตปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ

ในกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗ วาระ
ในอินทริยปัจจัย ในฌานปัจจัย ในมัคคปัจจัย แต่ละปัจจัยมี ๗ วาระ ในสัมปยุตต-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๑๓ วาระ.
พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมนัย จบ

มิจฉัตตติกะที่ ๑๕ จบ

อรรถกถามิจฉัตตติกะ

ใน มิจฉัตตติกะ มิจฉัตตนิยตธรรม ย่อมไม่เป็นปัจจัยโดยปัจจัย
ไร ๆ แก่สัมมัตตนิยตธรรม หรือสัมมัตตนิยตธรรม ย่อมไม่เป็นปัจจัยโดยปัจจัย
ไร ๆ แก่มิจฉัตตนิยตธรรม มิจฉัตตนิยตธรรม หรือสัมมัตตนิยตธรรม ชื่อว่า
เว้นสหชาติปติปัจจัย ย่อมไม่มี. ใน สัมมัตตนิยตธรรมย่อมไม่มีอาร์ม-
มณปุเรชาติ° ปัจจัยโดยแน่นอน (คือ สัมมัตตนิยตธรรมไม่เป็นอาร์มมณ-
ปุเรชาติปัจจัยแน่นอน). ใน มิจฉัตตนิยตธรรม มีอาร์มมณปุเรชาติปัจจัย.

นียตมิจฉาทิฏฐิ พึงปรารถอนียตจิตเกิดขึ้นได้ นียตจิตย่อมไม่ปรารถ
นียตจิตที่เหลือเกิดขึ้น. ธรรมอะไร ๆ ย่อมไม่ทำมิจฉัตตนิยตธรรมให้หนักเกิด
ขึ้น กุศลย่อมไม่เป็นอุปนิสสยปัจจัยแก่มิจฉัตตนิยตธรรม คำที่เหลือในอธิการนี้
พึงทราบตามนัยที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ในบาลี.

อรรถกถามิจฉัตตติกะ จบ

๑. ของไทยหน้า ๖๖๓ บรรทัดที่ ๑ เป็น วตุณปุเรชาติ แต่ผิดสภาวะ จึงแปลตามบาลี
พม่าที่เป็น อารมมณปุเรชาติ.

๑๖. มัคคารัมมณติกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๗๖๘] ๑. มัคคารัมมณธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๓. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย

มัคคารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย
ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๗๖๙] ๔. มัคคเหตุกธรรม อาศัยมัคคเหตุกธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๕. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคเหตุกธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคเหตุก-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๖. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย

มัคคเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้น
๑ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๗๑๐] ๗. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๘. มัคการัมมณธรรม อาศัยมัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคการัมมณธรรม อาศัยมัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๙. มัคคเหตุกธรรม อาศัยมัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปัตติ-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๐. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย

มัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย
ชั้นที่ ๑ ที่เป็นมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๑๑. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย

มัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัยชั้น
๑ ที่เป็นมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

[๑๗๑๑] ๑๒. **มัคคารัมมณธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม**

และมัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นมัคคา-
รัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๑๓. มัคคาธิปติธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม

และ มัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

คือ ชั้นที่ ๓ ที่เป็นมัคคาธิปติธรรม อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นมัคคารัมม-
ณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๑๔. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ด้วย

มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย
ชั้นที่ ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

[๑๗๗๒] ๑๕. มัคคเหตุกธรรม อาศัยมัคคเหตุกธรรม และ
มัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม
และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๑๖. มัคคาธิปติธรรม อาศัยมัคคเหตุกธรรม และ
มัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ ที่เป็นมัคคาธิปติธรรม อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นมัคคเหตุก-
ธรรม และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๑๗. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย
มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัยชั้น
๑ ที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย ฯลฯ ๒๒. อวิคตปัจจัย

[๑๗๗๓] ๑. มัคการัมมณธรรม อาศัยมัคการัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย, เพราะอธิปติปัจจัย, เพราะอนันตรปัจจัย,
เพราะสมนันตรปัจจัย, เพราะสหชาติปัจจัย, เพราะอัญญมัญญปัจจัย,
เพราะนิสสยปัจจัย, เพราะอุปนิสสยปัจจัย, เพราะปุเรชาติปัจจัย,
เพราะอาสาวันปัจจัย, เพราะกัมมปัจจัย, เพราะอาหารปัจจัย เพราะ
อินทริยปัจจัย, เพราะฌานปัจจัย, เพราะมัคคปัจจัย, เพราะสัมป-
ยุตตปัจจัย, เพราะวิปยุตตปัจจัย, เพราะอตฺติปัจจัย, เพราะนตฺติปัจจัย
เพราะวิคตปัจจัย, เพราะอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๗๗๔] ในเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย ในอธิปติ-
ปัจจัย ในอนันตรปัจจัย ในสมนันตรปัจจัย ในสหชาติปัจจัย ในอัญญมัญญ-
ปัจจัย ในนิสสยปัจจัย ในอุปนีสสยปัจจัย ในปุเรชาติปัจจัย ในอาเสวนปัจจัย
ในกัมมปัจจัย ในอาหารปัจจัย ในอินทริยปัจจัย ในฉานปัจจัย ในมคคปัจจัย
ในสัมปยุตตปัจจัย ในวิปยุตตปัจจัย ในอตติปัจจัย ในนัตติปัจจัย ในวิคต-
ปัจจัย ในอวิคตปัจจัย แต่ละปัจจัย มี ๑๗ วาระ.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๗๗๕] ๑. มัคคาร์มมณธรรม อาศัยมัคคาร์มมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาร์มมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๑๗๗ ชั้น ๒ ๑๗๗.

๒. นอธิปติปัจจัย

[๑๗๗๖] ๑. มัคคาร์มมณธรรม อาศัยมัคคาร์มมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาร์มมณธรรม ๑๗๗ ชั้น ๒ ๑๗๗.

๒. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคาร์म्मณธรรมเกิดขึ้น

เพราะนอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย ชั้นที่ ๑ ที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

๓. มัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย

มัคคาร์म्मณธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ ที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย ชั้นที่ ๑ ที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

[๑๗๗๗] ๔. มัคคเหตุกธรรม อาศัยมัคคเหตุกธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอธิปัตติปัจจัย

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคเหตุกธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรม.

๕. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคาเหตุกธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอธิปัตติปัจจัย

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรม.

๖. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย

มัคคาเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปัตติปัจจัย

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคาเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาเหตุกธรรม.

[๑๗๗๘] ๗. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอธิปัตติปัจจัย

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๘. มัคคارัมมณธรรม อาศัยมัคคาธิปัตติธรรมเกิดขึ้น

เพราะนอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคارัมมณธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๙. มัคคเหตุกธรรม อาศัยมัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอธิปัตติปัจจัย

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคเหตุกธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม.

๑๐. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย

มัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๑๑. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย

มัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปัตติปัจจัย

คือ อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม.

[๑๓๗๕] ๑๒. มัคคารัมมณธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม และ มัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๑๓. มัคคาธิปติธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม และ มัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคาธิปติธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๑๔. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๓๗๖] ๑๕. มัคคเหตุกธรรม อาศัยมัตตเหตุกธรรม และ มัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นมัคคเหตุกธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปติธรรม.

๑๖. มัคคาธิปติธรรม อาศัยมัคคเหตุกธรรม และ มัคคาธิปติธรรม ฯลฯ

คือ อธิปติธรรมที่เป็นมัลลคาธิปติธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลล-
เหตุกธรรม และมัลลคาธิปติธรรม.

๑๗. มัลลเหตุกธรรม และมัลลคาธิปติธรรม อาศัย

มัลลเหตุกธรรม และมัลลคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นมัลลเหตุกธรรม และมัลลคาธิปติธรรม อาศัย
ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลลเหตุกธรรม และมัลลคาธิปติธรรม.

๓. นปุเรชาติปัจจัย ๔. นปัจฉาชาติปัจจัย

[๑๗๘๑] ๑. มัลลการัมมณธรรม อาศัยมัลลการัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย ทั้งสองปัจจัยนี้
พึงทำให้บริบูรณ์ (มี ๑๗ วาระ)

๕. นอเสวนปัจจัย

[๑๗๘๒] ๑. มัลลการัมมณธรรม อาศัยมัลลการัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัลลการัมมณธรรม ๑๗ ชั้น ๒ ๑๗

๒. มัลลคาธิปติธรรม อาศัยมัลลการัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัลลคาธิปติธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัลลการัมม-
ณธรรม ๑๗ ชั้น ๒ ๑๗

๓. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย

มัคคารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย
ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๗๘๓] ๔. มัคคาธิปติธรรม อาศัยมัคคาธิปติธรรม

เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๕. มัคคารัมมณธรรม อาศัยมัคคาธิปติธรรม

เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปติ
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๖. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย

มัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม อาศัย
ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๗๘๔] ๗. มัคคารัมมณธรรม อาศัยมัคคารัมมณธรรม และ

มัคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคา-
รัมมณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

**๘. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคาร์म्मณธรรม และ
มัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย**

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาร์म्मณ-
ธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

**๙. มัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย
มัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวน-
ปัจจัย**

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม อาศัย
ชั้น ๑ ที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๖. นกัมมปัจจัย

[๑๓๘๕] ๑. มัคคาร์म्मณธรรม อาศัยมัคคาร์म्मณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคา-
ร์म्मณธรรม.

๒. มัคคาธิปัตติธรรม อาศัยมัคคาร์म्मณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคา-
ร์म्मณธรรม.

๓. มัคคารัมมณธรรม และมคคาธิปติธรรม อาศัย

มัคคารัมมณธรรม ฯลฯ เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมคคาธิปติธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม.

[๑๓๘๖] ๔. มัคคเหตุกธรรม อาศัยมัคคเหตุกธรรม เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมัคคาเหตุกธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรม.

๕. มคคาธิปติธรรม อาศัยมัคคเหตุกธรรม เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมคคาธิปติธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรม.

๖. มัคคเหตุกธรรม และมคคาธิปติธรรม อาศัย

มัคคเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมคคาธิปติธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรม.

[๑๓๘๗] ๗. มคคาธิปติธรรม อาศัยมคคาธิปติธรรม เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

พระอภิธรรมปิฎก ปฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้า 546

คือ เจตนาที่เป็นมัลลคาธิปัตติกรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นมัลลคาธิปัตติกรรม. มี ๕ วาระ. (วาระที่ ๗-๑๑)

[๑๗๘๘] ๑๒. มัลลคาร์म्मมมมมม อาศัยมัลลคาร์म्मมมมมม และมัลลคาธิปัตติกรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย. ในภพภูนาแรก มี ๓ วาระ. (วาระที่ ๑๒-๑๔)

[๑๗๘๙] ๑๕. มัลลคเหตุกรรม อาศัยมัลลคเหตุกรรม และมัลลคาธิปัตติกรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย. ในภพภูนาที่ ๒ มี ๓ วาระ. (วาระที่ ๑๕-๑๖-๑๗)

๗. นวิปากปัจจัย

[๑๗๙๐] ๑. มัลลคาร์म्मมมมมม อาศัยมัลลคาร์म्मมมมมม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม. (๑๗ วาระ)

๘. นมัลลคปัจจัย

[๑๗๙๑] ๑. มัลลคาร์म्मมมมมม อาศัยมัลลคาร์म्मมมมมม เกิดขึ้น เพราะนมัลลคปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นมัลลคาร์म्मมมมมม ซึ่งเป็นเหตุกะ ๑๗๗ ขั้น ๒ ๑๗๗

๘. นวิปยุตตปัจฉัย

[๑๗๕๒] ๑. มัคคาร์म्मณธรรม อาศัยมัคคาร์म्मณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะวิปยุตตปัจฉัย ฟังใส่ให้เต็ม (๑๗ วาระ) ฟังกำหนดว่า อรูป,
การนับจำนวนปัจฉัยในปัจฉินิยะ

[๑๗๕๓] ในนเหตุปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนอธิปัตติปัจฉัย มี ๑๗ วาระ
ในนปุเรชาตปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจฉัย มี ๑๗ วาระ
ในนอาเสวนปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในนวิปาก-
ปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในนมัคคปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๑๗
วาระ.

ฟังนับอย่างนี้

ปัจฉินิยน์ย จบ

อนุโลมปัจฉินิยน์ย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉินิยะ

[๑๗๕๔] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอธิปัตติปัจฉัย มี ๑๗ วาระ...ในน-
ปุเรชาตปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในนวิปากปัจฉัย มี ๑๗ วาระ
ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๑๗ วาระ.

ฟังนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจฉินิยน์ย จบ

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๗๕๕] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๑ วาระ... ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๑ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมัย จบ

ปัจจุจวาระ จบ

สหชาตวาระก็ดี ปัจจุจวาระก็ดี นิสสยวาระก็ดี สังสัฏฐวาระก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี เหมือนกับปัจจุจวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๗๕๖] ๑. มัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๗๕๗] ๒. มัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปติธรรม
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๗๕๘] ๓. มัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณ-
ธรรม และมัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย. ผู้มีปัญญาฟัง
กระทำเป็น ๑๗ วาระด้วยเหตุนี้.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๗๕๙] ๑. มัคคเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่แก่มัคคารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค.

ย่อมรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นมัคคเหตุกกรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่
บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่นาคตังสญาณ, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย.

[๑๘๐๐] ๒. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติกรรม

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๐๑] ๓. มัคคาเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคการัมมณกรรม

และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๐๒] ๔. มัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติกรรม

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๐๓] ๕. มัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคการัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค.

ย่อมรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่
บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย.

[๑๘๐๔] ๖. มัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคการัมมณธรรม

และมัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๐๕] ๗. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัย

แก่มัคการัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค.

รู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคา-
ธิปัตติธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัลลเหตุกรรม และมัลลคหิทธิกรรม เป็นปัจจัย
แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่อนาคตังสญาณ แก่อา-
วัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย.

[๑๘๐๖] ๘. มัลลเหตุกรรม และมัลลคหิทธิกรรม เป็นปัจจัย
แก่มัลลคหิทธิกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๐๗] ๙. มัลลเหตุกรรม และมัลลคหิทธิกรรม เป็นปัจจัย
แก่มัลลการัมมณธรรม และมัลลคหิทธิกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มณ-
ปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๑๘๐๘] ๑. มัลลการัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัลลการัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

ที่เป็น สหชาตาทิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นมัลลการัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นด้วย
อำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นมัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๐๕] ๒. มัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติ-
กรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นมัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

[๑๘๑๐] ๓. มัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณ-
กรรม และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

อย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นมัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติ
ปัจจัย.

[๑๘๑๑] ๔. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๑๒] ๕. มัคคเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคอารัมมธรรม

ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมชาติปฏิบัติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๑๓] ๖. มัคคเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคชาติปัตติธรรม

ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมชาติปฏิบัติ และ สหชาติปฏิบัติ

ที่เป็น อารัมมชาติปฏิบัติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น แล้วพิจารณา.

ที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ที่เป็นมัคคชาติปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๑๘] ๗. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคการัมมณกรรม
และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชาติ และ สหชาติชาติ

ที่เป็น อารัมมณชาติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๑๙] ๘. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม
และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติชาติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นมัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ที่เป็นมัคคเหตุกกรรมและมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๒๐] ๙. มัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติกรรม
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชาติ และ สหชาติชาติ

ที่เป็น อารัมมณชาติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ พิจารณา.

ที่เป็น สหชาติชาติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นมัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๑๗] ๑๐. มัคคาริปติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาร์म्मณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริปติ และ สหขตาริปติ

ที่เป็น อารัมมณาริปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ พิจารณา.

ที่เป็น สหขตาริปติ ได้แก่

อธิปิธรรมที่เป็นมัคคาริปติธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ
ทั้งหลายที่เป็นมัคคาร์म्मณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปิปัจจัย.

[๑๘๑๘] ๑๑. มัคคาริปติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหขตาริปติ ได้แก่

อธิปิธรรมที่เป็นมัคคาริปติธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ
ทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปิปัจจัย.

[๑๘๑๙] ๑๒. มัคคาริปติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาร์म्मณ-
ธรรม และมัคคาริปติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริปติ และ สหขตาริปติ

ที่เป็น อารัมมณาริปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมัคชาติปติธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคชาติปติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๘๒๐] ๑๓. มัคชาติปติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกธรรม และมัคชาติปติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมัคชาติปติธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรมและมัคชาติปติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๘๒๑] ๑๔. มัคคารัมมณธรรม และมัคชาติปติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

อย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคชาติปติธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ที่เป็นมัคคารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๘๒๒] ๑๕. มัคคารัมมณธรรม และมัคชาติปติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคชาติปติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๒๓] ๑๖. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของ
อธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๒๔] ๑๗. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปฏิบัติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๒๕] ๑๘. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

อย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคเหตุกธรรม และมัคคาริปัตติธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๒๖] ๑๕. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาริปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคาริปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณรูปติ และ สหชาติรูปติ

ที่เป็น อารัมมณรูปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นมัคคเหตุกธรรมและมัคคาริปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาริปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๒๗] ๒๐. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาริปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคอารัมมณธรรม และมัคคาริปัตติธรรม ด้วยอำนาจของ
อธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณรูปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ พิจารณา

[๑๘๒๘] ๒. มัคคเหตุกธรรม และมัคคาริปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคเหตุกธรรม และมัคคาริปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติ-
ปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นมัคคเหตุกรรม และมัคคาธิปติธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคเหตุกรรม และมัคคาธิปติธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๘๒๕] ๑. มัคการัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคการัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคการัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคการัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

อวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคการัมมณธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๘๓๐] ๒. มัคการัมมธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปติธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคการัมมธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปติธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

อวัชชนะเป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปติธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

[๑๘๓๑] ๓. **มัลการัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัลการัมมณ-
ธรรม และมัลการิปติธรรมด้วย** อำนาจของอนันตรปัจจัย
คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลการัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่มัลการัมมณธรรม และมัลการิปติธรรมที่เกิดหลัง ๆ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่มัลการัมมณธรรมและ
มัลการิปติธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๘๓๒] ๔. **มัลการิปติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัลการิปติธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**
คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลการิปติธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลการิปติธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๘๓๓] ๕. **มัลการิปติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัลการัมมณธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**
คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลการิปติธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่มัลการัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

[๑๘๓๔] ๖. **มัลการิปติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัลการัมมณธรรม
และมัลการิปติธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรมที่เกิดหลัง ๆ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๘๓๕] ๗. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ที่เกิด
ก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๘๓๖] ๘. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ที่เกิด
ก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคาธิปัตติธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๘๓๗] ๙. มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคารัมมณธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลลาคารัมมณธรรม และมัลลาคชิปติธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัลลาคารัมมณธรรม และมัลลาคชิปติธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย

[๑๘๓๘] ๑. มัลลาคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัลลาคารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย เหมือนกับ อนันตรปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ในปัจจัยทั้ง ๓ พึงกระทำเป็น ๑๗ วาระ.

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๘๓๙] ๑. มัลลาคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัลลาคารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

ที่ ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปัจจุเวกขณะที่เป็นปัจจัยแก่ปัจจุเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๔๐] ๒. มัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาริปติธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตุนิสสยะ

ที่เป็น ปกตุนิสสยะ ได้แก่

ปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแกปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๘๔๑] ๓. มัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณธรรม

และมัคคาริปติธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตุนิสสยะ

ที่เป็น ปกตุนิสสยะ ได้แก่

ปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแกปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๘๔๒] ๔. มัคคเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตุนิสสยะ ได้แก่

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแกเหตุกมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
๗๓๗ ตติยมรรค เป็นปัจจัยแกเหตุกตมมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๔๓] ๕. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๔๔] ๖. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปติกรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุคคิมรรค ฯลฯ ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่
จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๔๕] ๗. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณธรรม

และมัคคาธิปติกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๔๖] ๘. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม

และมัคคาธิปติกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุกติยมรรค ฯลฯ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะ-
ปัจจัย.

[๑๘๔๖] ๘. มัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุกติยมรรค ฯลฯ ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่
จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

ปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะ-
ปัจจัย.

[๑๘๔๗] ๑๐. มัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคการัมมณ-

ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะ-
ปัจจัย.

[๑๘๔๕] ๑๑. มัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปฐมมรรค ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๘๕๐] ๑๒. มัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคกรรมมณ-

ธรรม และมัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแก่ปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๘๕๑] ๑๓. มัคคาธิปัตติธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม

และมัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปฐมมรรค ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๘๕๒] ๑๔. มัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคาร์म्मณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่
ปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแกปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๘๕๓] ๑๕. มัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่
ปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแกปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๘๕๔] ๑๖. มัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปติธรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่
ปัจจเวกขณะ เป็นปัจจัยแกปัจจเวกขณะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

[๑๘๕๕] ๑๗. มัคคเหตุกรรม และมัคคาธิปติกรรม เป็น

ปัจจัยแก่มัคคกรรมด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๕๖] ๑๘. มัคคเหตุกรรม และมัคคาธิปติกรรม เป็น

ปัจจัยแก่มัคคเหตุกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค ฯลฯ ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่-
จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๕๗] ๑๙. มัคคเหตุกรรม และมัคคาธิปติกรรม เป็น

ปัจจัยแก่มัคคาธิปติกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค ฯลฯ ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่-
จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๕๘] ๒๐. มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคกรรมมณฑลกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ ได้แก่
พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนัก
แน่นแล้ว พิจารณา.

[๑๘๕๙] ๒๑. มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่
ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม ๗๓๗ ตติยมรรคเป็นปัจจัยแก่
จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. อาเสวนปัจจัย

[๑๘๖๐] ๑. มัคคกรรมมณฑลกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคกรรมมณฑล-
กรรม ด้วยอำนาจของเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นมัคคกรรมมณฑลกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่มัคคกรรมมณฑลกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวน-
ปัจจัย.

[๑๘๖๑] ๒. มัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติธรรม ด้วยอำนาจของเสวนปัจจัย เหมือนกับอนันตรปัจจัย ฟังกระทำเป็น ๘ วาระ, ไม่ฟังกระทำอวัชนะ.

๑๑. กัมมปัจจัย

[๑๘๖๒] ๑. มัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย มีแต่สหชาตกรรม นานาขณิกกรรมไม่มี.

๑๒. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๒๐. อวิคตปัจจัย

๑. มัคคารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย, ปัจจัย ๗ เหล่านี้ แจกเป็น ๑๗ วาระ เหมือนกับเหตุปัจจัย.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย เหมือนกับอนันตรปัจจัย.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย มี ๑๗ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๘๖๓] ในเหตุปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสหชาตปัจจัย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๑๗ วาระ

ในนิสสยปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๒๑ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในอาหารปัจฉัย ในอินทริยปัจฉัย ในฉานปัจฉัย ในมคคปัจฉัย ในสัมปยุตตปัจฉัย แต่ละปัจฉัยมี ๑๗ วาระ ในอัติปัจฉัย มี ๑๗ วาระ ในนัตติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจฉัย มี ๑๗ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมณั ย จบ

ปัจฉินัย

การยกปัจฉัยในปัจฉินัยะ

[๑๘๖๔] ๑. มัคคาร์म्मณธรรม เป็นปัจฉัยแก่มัคคาร์म्मณธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๑๘๖๕] ๒. มัคคาร์म्मณธรรม เป็นปัจฉัยแก่มัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

[๑๘๖๖] ๓. มัคคาร์म्मณธรรม เป็นปัจฉัยแก่มัคคาร์म्मณธรรม และมัคคาธิปติธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๑๘๖๗] ๔. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๖๘] ๕. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคอารมณ์กรรม ด้วยอำนาจของอารมณ์ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๖๙] ๖. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคชาติปติกรรม ด้วยอำนาจของอารมณ์ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๗๐] ๗. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคอารมณ์กรรม และมัคคชาติปติกรรม ด้วยอำนาจของอารมณ์ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๗๑] ๘. มัคคเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม และมัคคชาติปติกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๗๒] ๙. มัคคชาติปติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคชาติปติกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๗๓] ๑๐. มัคคชาติปติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคอารมณ์กรรม ด้วยอำนาจของอารมณ์ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๗๔] ๑๑. มัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๗๕] ๑๒. มัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคกรรมมณฑลกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๗๖] ๑๓. มัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๗๗] ๑๔. มัคคกรรมมณฑลกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคกรรมมณฑลกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๗๘] ๑๕. มัคคกรรมมณฑลกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๗๙] ๑๖. มัคคกรรมมณฑลกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคกรรมมณฑลกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๘๐] ๑๗. มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่มัคคกรรมมณฑลกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๘๑] ๑๘. มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๘๒] ๑๙. มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๘๓] ๒๐. มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคการัมมกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๘๔] ๒๑. มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม เป็น
ปัจจัยแก่มัคคเหตุกกรรม และมัคคาธิปัตติกรรม ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๘๘๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓
วาระ.

เมื่อถึงในนอารัมมณปัจจัยแล้ว บททั้ง ๒ คือ ปกตารัมมณะกัถิ อุป-
นิสสยารัมมณะกัถิ ย่อมขาดไป.

ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๒๑ วาระ
ในนสมนันตรปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในน-
อัญญมัญญปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนนิสสยปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนอุปนิสสย-
ปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย

มี ๒๑ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๒๑ วาระ
ในนวิปากปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนอินทริย-
ปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนฌานปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๒๑
วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒๑ วาระ
ในนโนอัตถิปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนโนวิคต-
ปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๒๑ วาระ.

พินบัญอย่างนี้.

ปัจจนีญญ จบ

อนุโลมปัจจนีญญ

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีญญ

[๑๘๘๖] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๑๗ วาระ...ใน
นอนันตรปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนอุปนิสสย-
ปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๗ วาระ ในนปัจจลาชาตปัจจย
มี ๗ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในนวิปากปัจจย มี ๑๘ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนอินทริย-
ปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนฌานปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑๗
วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในนโนวิคตปัจจย มี ๑๗ วาระ.

พินบัญอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีญญ จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๘๘๓] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
อริปัตติปัจจย มี ๒๑ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในนิสสยปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๒๑ วาระ ในอาเสวน-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในอินทริยปัจจย มี ๑๗ วาระ ในฌานปัจจย มี ๗ วาระ ในมัคคปัจจย
มี ๑๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๑๗ วาระ ในอัติปัจจย มี ๑๗ วาระ
ในนัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๑๗
วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปัญหาวาระ จบ

มัคคารัมมตักะที่ ๑๖ จบ

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 578

อรรถถ้ามัคคารัมมติกะ

ใน มัคคารัมมติกะ ในอนุโลมแห่งปฏิจวาระ ไม่มีวิปากปัจจัย
แม้ในกัมมปัจจัย (แห่งปัญหาวาระ) ในติกะนี้ ก็ไม่ได้มีนักขณิกกัมมปัจจัย.

อรรถถ้ามัคคารัมมติกะ จบ

๑๗. อุปปีนติกะ

ปัญหาวาระ^๑

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๘๘๘] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธและจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๘๘๙] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาเห็นจักขุที่เป็นอุปปีนนธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนันตตา ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถจักขุนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทธีจจะ ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

๑. ดิกะนี้ ไม่มีวาระ ๖ มีปฏิจจวาระเป็นต้น.

บุคคลพิจารณาเห็นโสตะที่เป็นอุปปีนนธรรม ฯลฯ ฆานะ จิวหา กายะ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปีนน-
ธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯลฯ โทมณัส ย่อม
เกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อธิวิริญาณ แก่
อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๘๕๐] ๒. **อนุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย**

คือ บุคคลพิจารณาเห็น รูปที่เป็นอนุปปีนนธรรม ฯลฯ เสียง กลิ่น
รส โผฏฐัพพะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปปีนนธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง
เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อธิวิริญาณ แก่
เจโตปริยญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๘๕๑] ๓. **อุปปาติธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย**

คือ บุคคลพิจารณาเห็นจักขุที่เป็นอุปปาติธรรม ฯลฯ กายะ รูป เสียง
กลิ่น รส โผฏฐัพพะ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นอุปปาติธรรม โดย
ความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทิธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโต-
ปริยญาณ ฯลฯ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๑๘๕๒] ๑. อุปปັນนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปันนธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อาร์มณาริบัติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุที่เป็นอุปปันน-
ธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุนั้นให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดีย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำโสตะที่เป็นอุปปันน-
ธรรม ฯลฯ ฆานะ ชิวหา กายะ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ หทยวัตถุ
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปันนธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ
โสตะเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นอุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๘๕๓] ๒. อนุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปปันนธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำรูปที่เป็นอนุปปีนน-
ธรรม เสียง กลิ่น รส โสภณูปพะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปปีนน-
ธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำรูปเป็นต้นให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๘๔๔] ๓. อุปปาติกรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของอิติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุที่เป็นอุปปาติ-
กรรม ฯลฯ กายะ รูป ฯลฯ โสภณูปพะ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปาติ-
กรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น กระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. สหชาติปัจจัย

[๑๘๔๕] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปปีนนธรรม ด้วย

อำนาจของสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นอนุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ เป็นปัจจัยแก่
ชั้น ๒ แต่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปปีนธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๑ และกัฏฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๒ และกัฏฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

มหาภูตรูป ๑ เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๑ ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ ฯลฯ.

มหาภูตรูปทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป และกัฏฐตารูปที่เป็นอุปาทารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

พาหिरูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ ฯลฯ, มหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูป ที่เป็นอุปาทารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๕. อัญญมัญญปัจจัย

[๑๘๕๖] ๑. อุปปีนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนธรรม ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปปีนธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๑ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และหทยวัตถุ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ
ชั้นที่ทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย.
หทยวัตถุเป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย.
มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ
พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อตุสมภูฐานรูป ฯลฯ.
ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๓ ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ ฯลฯ.

๖. นิสสยปัจจัย

[๑๘๕๗] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย
คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ ๓ และจิตตสมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.
ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ. หทยวัตถุเป็นปัจจัยแก่ชั้นที่ทั้งหลาย.
มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ
พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป...สมภูฐานรูป ฯลฯ.
ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๓ ปัจจัยแก่กฐิตารูป ที่เป็นอุปาทารูปทั้งหลาย.

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม ด้วยอำนาจ
ของนิสสยปัจจัย.

๗. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๘๕๘] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยอตุที่ เป็นอุปปีนนธรรมแล้วยังฉานให้เกิดขึ้น ยัง
วิปีสสนา ฯลฯ ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมวัตติ ฯลฯ ก่อมานะ, ถือทัญญู.

บุคคลเข้าไปอาศัยโภชนะที่เป็นอุปปีนนธรรม ฯลฯ อาศัยเสนาสนะ
แล้วยังฉานให้เกิดขึ้น ยังวิปีสสนา ฯลฯ ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยัง
สมวัตติ ฯลฯ ก่อมานะ, ถือทัญญู.

อตุที่เป็นอุปปีนนธรรม ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่
ศรัทธาที่เป็นอุปปีนนธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย
แก่มรรค แก่ผลสมวัตติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๘๕๕] ๒. อนุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปปีนนธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลปรารถนาบรรณสมบัติที่เป็นอนุปปีนนธรรม ย่อมให้ท่าน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรม.

บุคคลปรารถนาสัตตสมบัติที่เป็นอนุปปีนนธรรม ฯลฯ คันธสมบัติ รสสมบัติ โผฏฐัพพสมบัติ ฯลฯ ปรารถนาชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปปีนนธรรม แล้ว ย่อมให้ท่าน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ

บรรณสมบัติที่เป็นอนุปปีนนธรรม ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นอนุปปีนนธรรม แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๐๐] ๓. อุปปาทิตถธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปปีนนธรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลปรารถนาจักขุสมบัติที่เป็นอุปปาทิตถธรรม ย่อมให้ท่าน สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ.

บุคคลปรารถนาโสตสมบัติที่เป็นอุปาทิธรรม ฯลฯ กายสมบัติ วรรณ-
สมบัติ คันธสมบัติ รสสมบัติ โสณัฐัพพสมบัติ ฯลฯ ปรารถนาขั้นทั้งหลาย
ที่เป็นอุปาทิธรรมแล้ว ย่อมให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ.

จักขุสมบัติที่เป็นอุปาทิธรรม ฯลฯ กายสมบัติ วรรณสมบัติ ฯลฯ
โสณัฐัพพสมบัติ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทิธรรม เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่
เป็นอุปนันทธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ผล-
สมบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๘. ปุเรชาติปัจจัย

[๑๕๐๑] ๑. อุปนันทธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปนันทธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้น
นั้น ราคะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสณัฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

จักขยตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ หทยวัตถุ ปัจจัย
แก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๕. ปัจฉาชาตปัจจัย

[๑๕๐๒] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย

คือ ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่
ภพนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย.

๑๐. กัมมปัจจัย

[๑๕๐๓] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ขันธ์ และกมฺมัตการูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๑. วิปากปัจจัย

[๑๕๐๔] อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นอุปปีนนธรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ ที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และกฏัตตารูปทั้งหลาย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย.

๑๒. อาหารปัจจัย

[๑๕๐๕] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ กวฬิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๑๓. อินทริยปัจจัย

[๑๕๐๖] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ อินทริยทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ จักขุนทริย เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายินทริยเป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๑๔. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๗. วิปยุตตปัจจัย

[๑๕๐๗] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๑๘. อตฺถิปัจจัย

[๑๕๐๘] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย.

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาติะ ปุเรชาติะ ปัจฉาชาติะ อาหาระ
และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาติะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่เป็นอุปปีนนธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัย แก่ขั้น ๓
แลจิตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

พาหิรรูป..อาหารสมุฏฐานรูป...อตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญญัตว์หลาย ฯลฯ.

ที่เป็น ปุเรชาติะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์
เป็นอนัตตา ฯลฯ หทยัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิด
ขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรม ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจัย

ที่เป็น ปัจจชาติ ได้แก่

ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอุปปีนนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

กวีการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ฯลฯ.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กตฺตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิ-
ปัจจัย.

๑๕. อวิกตปัจจัย

[๑๕๐๕] ๑. อุปปีนนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีนนธรรม ด้วย
อำนาจของอวิกตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๕๑๐] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย
มี ๑ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑ วาระ ในอุปนิสสปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
ปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี

๑ วาระ ในวิปากปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอินทริย-
ปัจฉัย มี ๑ วาระ ในฉนปัจฉัย มี ๑ วาระ ในมคคปัจฉัย มี ๑ วาระ
ในสัมปยุตตปัจฉัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอตติปัจฉัย
มี ๑ วาระ ในอวิคตปัจฉัย มี ๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนี้ จบ

ปัจจนีนิย

การยกกปัจฉัยในปัจจนีนิยแห่งปัญหาวาระ

[๑๕๑๑] ๑. อุปป็นนธรรม เป็นปัจฉัยแก่อุปป็นนธรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย,
เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย
ด้วยอำนาจของอาหารปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจฉัย.

[๑๕๑๒] ๒. อนุปป็นนธรรม เป็นปัจฉัยแก่อุปป็นนธรรม
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจฉัย เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจฉัย.

[๑๕๑๓] ๓. อุปปาธิธรรม เป็นปัจฉัยแก่อุปป็นนธรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๕๑๔] ในนเหตุปัจจย มี ๓ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในโน-
อัติปัจจย มี ๒ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๓
วาระ ในโนอวิคตปัจจย มี ๒ วาระ.

พิจนัยอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๕๑๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอธิปัตติปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ใน
โนนัตติปัจจย มี ๑ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๑ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๕๑๖] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ...
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในนสหชาตปัจจย มี ๑ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย
มี ๑ วาระ ในนนิสสยปัจจย มี ๑ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ใน

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๑ - หน้า 595

ปุเรชาติปัจฉัย มี ๑ วาระ ในปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจฉัย มี ๑ วาระ ในวิปากปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอินทริย-
ปัจฉัย มี ๑ วาระ ในฌานปัจฉัย มี ๑ วาระ ในมัคคปัจฉัย มี ๑ วาระ
ในสัมปยุตตปัจฉัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอัติปัจฉัย
มี ๑ วาระ ในวิคตปัจฉัย มี ๑ วาระ.

ปัจจนียานุ โลมณัถ จบ

ปัญหาวาระ จบ

อุปสันนติกะที่ ๑๗^๐ จบ

๑. อรรถกถาของติกะนี้ แสดงคู่กับอดีตติกะที่ ๑๘ ต่อจากติกะนี้.

๑๘. อติตติกะ

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๑๗] ๑. **ปัจจัยป็นนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจัยป็นนธรรม**

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นปัจจัยป็นนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๕๑๘] ๑. **อติตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจัยป็นนธรรม ด้วย**

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม แล้วพิจารณา.

บุคคลพิจารณาอุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

บุคคลออกจากฌานแล้ว พิจารณาฌาน.

พระอริยะฟังหลายออกจากมรรค พิจารนามรรค พิจารณาผล พิจารณา
กิเลสที่ละแล้ว พิจารณากิเลสที่ยังมี.

๑. ติกะนี้ไม่มีวาระทั้ง ๖ มีปฏิจวาระเป็นต้น คูอรรถกถาอธิบาย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุที่เป็นอดีตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลพิจารณาเห็นโสตะที่เป็นอดีตธรรม ฯลฯ ฆานะ ชิวหา กายะ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอดีตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถโสตะเป็นต้นนั้น ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิจฉา ฯลฯ อุทธัจจะ ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ด้วยอำนาจของ อารัมมณปัจจัย.

อากัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอดีตธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิชญาณ แก่เจโต-ปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๑๕] ๒. อนาคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมพิจารณาเห็น จักขุที่เป็นอนาคตธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อธิวิริยญาณ แก่เจโต-
ปริยญาณ แก่อนาคตตั้งสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๑๕๒๐] ๓. **ปัจจุปปันนธรรม** เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมพิจารณาเห็น จักขุที่เป็นปัจจุปปันนธรรม ฯลฯ กายะ
รูป เสียง กลิ่น รส โสภณวัตถุ หทยวัตถุ ขั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันน-
ธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่อธิวิริยญาณ แก่
อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติธรรม

[๑๕๒๑] ๑. **อติตธรรม** เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณาริปี ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ

บุคคลกระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลออกจากฉาน การทำฉานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนัก
แน่นแล้ว พิจารณา, กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ เพราะกระทำจักขุที่เป็นอดีตธรรม
 ฯลฯ กายะ รูป เสียง กลิ่น รส โสภณัพพะ หทยวัตถุ จันท์ทั้งหลายที่เป็น
อดีตธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๕๒๒] ๒. อนาคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม
ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือ ที่เป็น อารัมมณาริปัตติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ เพราะกระทำจักขุที่เป็นอนาคต-
ธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ จันท์ทั้งหลายที่เป็นอนาคตธรรมให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๕๒๓] ๓. ปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม
ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาติชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุที่เป็นปัจจุ-
ปันนธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปันนธรรมให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนัก
แน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติชิปติ ได้แก่

อิทธิธรรมที่เป็นปัจจุปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และ
จิตตสมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๕๒๔] ๑. อตีตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปันนธรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอตีตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นปัจจุปันนธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ โคตรฏ.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ โวทาน.

โคตรฏ เป็นปัจจัยแก่ มรรค.

โวทาน เป็นปัจจัยแก่ มรรค.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ ผล.

ผล เป็นปัจจัยแก่ ผล.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ ผลสมابัตติ.

แนวสัจญานาสัจญายตนะของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผล-
สมابัตติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย

[๑๕๒๕] ๑. อตีตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปันนธรรม ด้วย
อำนาจของสมันตรปัจจัย เหมือนกับอนันตรปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๑๕๒๖] ๑. ปัจจุปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปันนธรรม
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอัญญมัญญ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย ฯลฯ

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๕๒๗] ๑. อตีตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปันนธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอดีตธรรมแล้วข้อมให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรม ยังฆาน ฯลฯ ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทัญญู.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอดีตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกายแล้วข้อมให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ข้อมฆ่าสัตว์ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นอดีตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นปัจจุปบันนธรรม แก่ ปัญญา แก่รากะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา ฯลฯ แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของ อุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๒๘] ๒. อนาคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปบันนธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลปรารถนาจักขุสมบัติที่เป็นอนาคตธรรม โสตสมบัติ ฆาน-สมบัติ ชิวหาสมบัติ กายสมบัติ วรรณสมบัติ สัททสมบัติ คันธสมบัติ รสสมบัติ ปรารถนาโผฏฐัพพสมบัติ ฯลฯ ปรารถนาขันธทั้งหลายที่เป็นอนาคตธรรมแล้ว ให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ

จักขุสมบัติที่เป็นอนาคตธรรม ฯลฯ วรรณสมบัติ ฯลฯ โภจัญชีพ-
สมบัติ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็น
ปัจจุปบันนธรรม แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่
ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๒๕] ๓. ปัจจุปบันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปบันนธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยอตุที่เป็นปัจจุปบันนธรรมแล้ว ยังฉานให้เกิดขึ้น
ยังวิปัสสนา ฯลฯ

บุคคลเข้าไปอาศัยโภชนะที่เป็นปัจจุปบันนธรรม ฯลฯ เสนาสนะแล้ว
ยังฉานให้เกิดขึ้น ยังสมบัติให้เกิดขึ้น.

อตุที่เป็นปัจจุปบันนธรรม ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัย
แก่ศรัทธาที่เป็นปัจจุปบันนธรรม แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย ฯลฯ แก่ผลสมบัติ
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๑๕๓๐] ๑. ปัจจุปบันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปบันนธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของให้เที่ยง
 ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราหู.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัฐพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่ กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นปัจจุปันนธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาตปัจจัย

[๑๕๓๑] ๑. ปัจจุปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปันนธรรม

ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย

คือ ขันธทั้งหลายที่เป็นปัจจุปันนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่
กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๑๕๓๒] ๑. อตีตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปันนธรรม ด้วย

อำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอดีตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปบันนธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค

โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๑๕๓๓] ๑. อดีตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปบันนธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาชนิดได้แก่

เจตนาที่เป็นอดีตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากชั้นที่เป็นปัจจุปบันนธรรม และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๕๓๔] ๒. ปัจจุปบันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปบันนธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นปัจจุปบันนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นปัจจุปบันนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๑๕๓๕] ปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม

ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นปัจจุปปันนธรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัยแก่
ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย ฯลฯ ชั้น
๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ทथวัตถุ ด้วยอำนาจ
ของวิปากปัจจัย.

๑๕. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๑๕๓๖] ๑. ปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม

ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย,
เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของมคค-
ปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่
กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย,

ขันธทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ทथยัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ทथยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งรูปหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ ทथยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นปัจจุปบันนธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นปัจจุปบันนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

๒๑. อัทธิปัจจัย

[๑๕๓๓] ๑. ปัจจุปบันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปบันนธรรม ด้วยอำนาจของอัทธิปัจจัย เหมือนกับอัทธิปัจจัย ในอุปบันนติกะ.

๒๒. นัตถิปัจจัย ๒๓. วิคตปัจจัย

[๑๕๓๔] ๑. อติธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปบันนธรรม ด้วยอำนาจของนัตถิปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย.

๒๔. อวิคตปัจจัย

[๑๕๓๕] ปัจจุปบันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปบันนธรรม ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

การนับจำนวนในอนุโลม

[๑๕๔๐] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๑ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๑ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจจัย มี ๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

การยกปัจจัยในปัจจนียะ

[๑๕๔๑] อตีตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย. เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๑๕๔๒] อนาคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๔๓] ปัจจุปปันนธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย. เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุรชาตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๕๔๔] ในนเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๓
วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ
ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอิทธิ
ปัจจัย มี ๒ วาระ ในนินัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอิวิตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๕๔๕] เพราะเหตุปัจจัย ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๑ วาระ...
ในนอธิปติปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสมนันตร
ปัจจัยมี ๑ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๑
วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนินัตติปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๕๔๖] เพราะเหตุปัจจย ในอาร์มณปัจจย มี ๓ วาระ... ใน อธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๑ วาระ ในอุปนีสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๑ วาระ ในปัจจฉชาติปัจจย มี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจยมี ๑ วาระ แต่ละปัจจยต่อจากนี้ มี ๑ วาระเท่านั้น ในอวิกตปัจจย มี ๑ วาระ.

พินับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปัญหาวาระ จบ

อดีตติกะ ที่ ๑๘ จบ

อรรถกถาอุปปีนติกะและอดีตติกะ

ใน อุปปีนติกะ และ อดีตติกะ ก็เหมือนกัน. สองบทว่า อเหตุกัมมการมมณฺ ในปัจจนีณัย ตรีสหมายถึงเหตุกะ อาวัชชนจิต (คือ มโนทวาราววัชชนจิต) ซึ่งมีมรรคเป็นอารมณ์ คำที่เหลือในอธิการนี้ ผู้ศึกษาพึงทราบตามแนวแห่งบาลี.

ใน อุปปันนติกะ และ อดีตติกะ ย่อมไม่มีปฏิจวาระเป็นต้น มีแต่ปัญหาวาระเท่านั้น. เพราะเหตุไร. เพราะปฏิจวาระเป็นต้น มีเฉพาะแต่สหชาติปัจจัยและปุเรชาติปัจจัยเท่านั้น. อนึ่ง ติกะเหล่านั้น มีธรรมทั้งที่เป็นอดีตและอนาคตปนกัน ก็ปัจจัยทั้งหลายที่เป็นพวกแห่งอนันตรปัจจัย ย่อมไม่ได้ในอุปปันนติกะนี้. เพราะเหตุไร. เพราะในอุปปันนติกะไม่มีธรรมที่เป็นอดีต ก็ในอธิการนี้ ธรรม ๒ เหล่านั้นคือธรรมที่เกิดขึ้นแล้วและธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น ย่อมไม่เป็นปัจจัยโดยปัจจัยไร ๆ แก่ธรรม ๒ เหล่านี้คือ ธรรมที่เกิดขึ้นแล้วและธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น. ส่วนธรรม ๒ เหล่านี้คือธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นและที่กำลังเกิดขึ้น เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ด้วยปัจจัย ๒ คืออาร์มมณปัจจัยและอุปนิสสยปัจจัย คำที่เหลือในอธิการนี้ผู้ศึกษาพึงทราบตามนัยอันกล่าวมาแล้วในพระบาลี.

ใน อดีตติกะ ธรรมที่เป็นปัจจุบันไม่เป็นปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่ง แก่ธรรมที่เป็นอดีตและอนาคต หรือธรรมที่เป็นอดีตและอนาคต ย่อมไม่เป็นปัจจัยโดยปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ธรรมที่เป็นอดีตและอนาคต ก็นิพพานย่อมไม่ได้โดยความเป็นปัจจัย (และ) โดยความเป็นปัจจัยุบบันนติกะทั้งสองเหล่านี้ คำที่เหลือในอธิการนี้พึงทราบตามนัยที่กล่าวมาแล้วในพระบาลี.

อรรถกถาอุปปันนติกะ และอดีตติกะ จบ

๑๕. อตีตารัมมณติกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๔๗] ๑. อตีตารัมมณธรรม อาศัยอตีตารัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒
อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

[๑๕๔๘] ๒. อนาคตารัมมณธรรม อาศัยอนาคตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๑๕๔๙] ๓. ปัจจุปปันนารัมมณธรรม อาศัยปัจจุปปันนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น
๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม
๗๓๗ ชั้น ๒ ๗๓๗.

๒. อารัมมณปัจจัย ๗๓๗ ๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๑๕๕๐] ๑. อตีตารัมมณธรรม อาศัยอตีตารัมมณธรรม เกิด
ขึ้นเพราะอารัมมณปัจจัย เพราะอริปัตติปัจจัย ในอริปัตติปัจจัย ปฏิสนธิไม่มี.

เพราะอนันตรปัจจัย เพราะสมนันตรปัจจัย เพราะสหชาติ.
ปัจจัย เพราะอัญญมัญญปัจจัย เพราะนิสสยปัจจัย เพราะอุปนิสสย-
ปัจจัย เพราะปุเรชาติปัจจัย เพราะอาเสวนปัจจัย.

ในปุเรชาติปัจจัย ก็คือ ในอาเสวนปัจจัย ก็คือ ปฏิสนธิ ไม่มี.

๑๓. กัมมปัจจัย ๑๔. วิปากปัจจัย

๑. ๗๓๗ เพราะกัมมปัจจัย เพราะวิปากปัจจัย

คือ ๗๓๗ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิปาก ๗๓๗
มี ๓ วาระ ฟังใส่ให้เต็ม ฟังกระทำ ปวัตติ ปฏิสนธิ.

๑๕. อาหารปัจจัย ๗๓๗ ๒๔. อวิตตปัจจัย

๑. ๗๓๗ เพราะอาหารปัจจัย เพราะอินทริยปัจจัย เพราะ
ฌานปัจจัย เพราะมัคคปัจจัย เพราะสัมปยุตตปัจจัย เพราะวิปยุตต-
ปัจจัย เพราะอตฺถิปัจจัย เพราะนตฺถิปัจจัย เพราะวิตตปัจจัย เพราะ
อวิตตปัจจัย.

ในนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๕๕๑] ในเหตุปัจจย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในอริปติปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในปัจจยทั้งปวง มีปัจจยละ ๓ วาระ
ในวิคตปัจจย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจจย

[๑๕๕๒] ๑. อตีตารัมมณธรรม อาศัยอตีตารัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
 ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิจจนา ที่สหคตด้วย
อุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิจจนา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ

[๑๕๕๓] ๒. อนาคตารัมมณธรรม อาศัยอนาคตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ซึ่งเป็น
เหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกจนา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

[๑๕๕๔] ๓. ปัจจุปปันนารัมมณธรรม อาศัยปัจจุปปันนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกจนา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ ซึ่งเป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

๒. นอริปติปัจจัย

[๑๕๕๕] ๑. อตีตารัมมณธรรม อาศัยอตีตารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย เหมือนกับสหชาติปัจจัย ในอนุโลม.

๓. นปุเรชาติปัจจัย

[๑๕๕๖] ๑. อตีตารัมมณธรรม อาศัยอตีตารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๑๕๕๗] ๒. อนาคตารัมมณธรรม อาศัยอนาคตารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม
๑๗๗ ชั้น ๒ ๑๗๗.

[๑๕๕๘] ๓. ปัจจุปปันนารัมมณธรรม อาศัยปัจจุปปันนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณ-
ธรรม ๑๗๗ ชั้น ๒ ๑๗๗.

๔. นปัจฉาชาติปัจจัย ๑๗๗ ๖. นกัมมปัจจัย

[๑๕๕๙] ๑. อตีตารัมมณธรรม อาศัยอตีตารัมมณธรรม เกิด
ขึ้นเพราะนปัจฉาชาติปัจจัย เพราะนอาเสวนปัจจัย เหมือนกับ
เพราะนอธิปัตติปัจจัย, เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอตีตารัมมณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอตีตา-
รัมมณธรรม.

[๑๕๖๐] ๒. อนาคตารัมมณธรรม อาศัยอนาคตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
อนาคตารัมมณธรรม.

[๑๕๖๑] ๓. ปัจจุปปันนารัมมณธรรม อาศัยปัจจุปปันนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม.

๓. นวิปากปัจจัย

[๑๕๖๒] ๑. อตัตตารัมมณธรรม อาศัยอตัตตารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย.

ในนวิปากปัจจัย ปฏิสนธิ ไม่มี.

๔. นณานปัจจัย

[๑๕๖๓] ๑. ปัจจุปปันนารัมมณธรรม อาศัยปัจจุปปันนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัย ชั้น ๑ ที่สหระคด้วยปัญจวิญญาณ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๕. นมคคปัจจัย

[๑๕๖๔] ๑. อตัตตารัมมณธรรม อาศัยอตัตตารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ที่เป็นอตัตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะเหมือนกับ นเหตุปัจจัย, มี ๓ วาระ โมหะ ไม่มี.

๑๐. นวิปยุตตปัจจย

[๑๕๖๕] ๑. อตีตารัมมณธรรม อาศัยอตีตารัมมณธรรม เกิด
ขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุปฏิมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ.

[๑๕๑๑] ๒. อนาคตารัมมณธรรม อาศัยอนาคตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุปฏิมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๑๕๖๗] ในนเหตุปัจจย มี ๓ วาระ ในนอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนปีณาชาติปัจจยมี ๓ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจยมี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจยมี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ในน
ฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี
๒ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนิย

[๑๕๖๘] เพราะเหตุปัจจย ในนอริปติปัจจย มี ๓ วาระ...ในน-
ปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีนิย จบ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๕๖๙] เพราะเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ...
ในปัจจยทั้งปวง มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมนัย จบ

ปฏิจจวาระ จบ

สหชาตวาระกัตี ปัจจจวาระกัตี นิสสยวาระกัตี สังกัฏฐวาระกัตี
สัมปยุตตวาระกัตี เหมือนกับ ปฏิจจวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๓๐] ๑. **อดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย**

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นอดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๕๓๑] ๒. **อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.**

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

[๑๕๓๒] ๓. **ปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปป-
ันนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย**

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นปัจจุปบันารัมมณธรรม เป็น
ปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๕๗๓] ๑. อตัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตัตตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาวิญญาณัญญาตนะที่เป็นอตัตตารัมมณ, พิจารณาเนว-
สัญญานาสัญญาตนะ, พิจารณาอิทธิวิธญาณที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นอตัตตารัมมณ-
ธรรม พิจารณาเจโตปริยญาณ ฯลฯ พิจารณาปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ
พิจารณาตถากัมมุปคญาณ.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาณกิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอตัตตารัมมณธรรม
กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ ข่มรู้กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ.

พิจารณาเห็นขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นอตัตตารัมมณธรรม โดย
ความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา, ข่มยินดี ข่มเพิลิคเพลินยิ่ง
เพราะปรารถนขันธ์นั้น รากะ ที่เป็นอตัตตารัมมณธรรม ข่มเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ
วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัส ข่มเกิดขึ้น.

ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอดีตตา ซึ่งเป็นอตัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่
เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ตถากัมมุปคญาณ แก่อวัชชนะ
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๗๔] ๒. อตัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาวิญญาณ์ญาตนะที่เป็นอนาคตธรรม, พิจารณาเนวสัณฐานาสัณญาตนะ, พิจารณาอิทธิวิชฌานที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอดีตารัมมณธรรม, พิจารณาเจโตปริยญาณ ฯลฯ พิจารณาบุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ พิจารณาชากัมมุปลญาณ ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอดีตารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ เพราะปรารถกันขั้นนั้น รากะที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ย่อมเกิดขึ้น โทมน์ส ย่อมเกิดขึ้น.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อำวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๗๕] ๓. อดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปันนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพริยงด้วยจิตที่เป็นปัจจุปันนธรรม ซึ่งเป็นอดีตารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปันนธรรม ซึ่งเป็นอดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่อำวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๗๖] ๔. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาอิทธิวิธญาณที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอนาคตรัมมณ-
ธรรม พิจารณาเจโตปริยญาณ ฯลฯ พิจารณาอนาคตังสญาณ ฯลฯ พิจารณา
เห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรม โดยความเป็น
ของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารภขั้นนั้น รากะ
 ฯลฯ โทมัส ย่อมเกิดขึ้น.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัย
แก่เจโตปริยญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณ-
ปัจจัย.

[๑๕๗๗] ๕. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาอิทธิวิธญาณที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณ-
ธรรม เจโตปริยญาณ ฯลฯ อนาคตังญาณ ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาภิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม
พิจารณาภิเลสที่ข่มแล้ว, ย่อมรู้กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน
 ฯลฯ.

พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารภ
ขั้นนั้น รากะที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ย่อมเกิดขึ้น โทมัส ย่อมเกิดขึ้น.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่
เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่อาวัชชนะ
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๗๘] ๖. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปีน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นปัจจุปปีนธรรม
ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปีนธรรม ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรม
เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๗๙] ๗. ปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุป-
ปีนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

คือ บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นปัจจุปปีนธรรม
ซึ่งเป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปีนธรรม ซึ่งเป็นปัจจุปปีนธรรม
เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๘๐] ๘. ปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีต-
ารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาพิภยจักขุที่เป็นอดีตธรรม, พิจารณาพิภยโสตธาตุ, พิจารณาอิทธิวิธญาณที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม พิจารณา เจโตปริยญาณ ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณ- ธรรม กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ ย่อมรู้กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนขั้น นั้น รากะที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัย แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปลญาณ แก่ อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๑๕๘๑] ๕. **ปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา- รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย**

คือ บุคคลพิจารณาพิภยจักขุที่เป็นอนาคตธรรม, พิจารณาพิภยโสต- ธาตุ พิจารณาอิทธิวิธญาณที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม พิจารณาเจโตปริยญาณ ฯลฯ พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็น ปัจจุปปีนารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ เพราะปรารถนขั้น นั้น รากะที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นปัจจุปบันนารัมมณธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ
อารัมมณปัจจัย.

๓. อธิปัตปัจจัย

[๑๕๘๒] ๑. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณรูปติ และ สหขตารูปติ
ที่เป็น อารัมมณรูปติ ได้แก่

บุคคลกระทำวิญญาณัญญาตนะที่เป็นอดีตธรรมให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

กระทำเนวสัจญานาสัจญญาตนะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา.

กระทำอิทธิวิชญาณที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นอดีตารัมมณธรรมให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

กระทำเจโตปริยญาณ ฯลฯ กระทำปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ กระ-
ทำขตากัมมุปลญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

กระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นอดีต ซึ่งเป็นอดีตารัมมณธรรม ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยิง เพราะ
กระทำขั้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ราคะที่เป็นอดีตารัมมณธรรม
ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๑๕๘๓] ๒. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณรูปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะการทำวิญญาณัญญาตนะที่เป็นอนาคตให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ เนวส์ัญญานาสัญญาตนะ ฯลฯ กระทำอิทธิวิธญาณที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอตีตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำเจโตปริยญาณ ฯลฯ กระทำปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ การทำยถากัมมูปคญาณ ฯลฯ กระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอตีตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขั้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๕๘๔] ๓. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณรูปติ และ สหชาติรูปติ

ที่เป็น อารัมมณรูปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำอิทธิวิธญาณที่เป็น
อนาคต ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ
กระทำเจโตปริยญาณ ฯลฯ กระทำอนาคตังสญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
แล้ว พิจารณา, กระทำขันธทั้งหลายที่เป็นอนาคต ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณ-
ธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขันธนั้นให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อม
เกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริปีติ ได้แก่

อิริปีติธรรมที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอิริปีติปัจจัย.

[๑๕๘๕] ๔. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยขันธแก่อดีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอิริปีติปัจจัย

มีเดิยวอย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริปีติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำอิทธิวิธญาณที่เป็น
อดีตา ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำ
เจโตปริยญาณ ฯลฯ กระทำอนาคตังสญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ
กระทำขันธทั้งหลายที่เป็นอดีตา ซึ่งเป็นอนาคตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขันธนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะ
ที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๕๘๖] ๕. ปัจจุบันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุบันนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติอธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นปัจจุบันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๑๕๘๗] ๖. ปัจจุบันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตา-
รณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะกระทำทิพยจักขุที่เป็น
อดีตารณธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา, กระทำทิพโสตราตุ
ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา, กระทำอิทธิวิธญาณที่เป็นอดีต
ซึ่งเป็นปัจจุบันนารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำ
เจโตปริยญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำชั้นทั้งหลายที่เป็น
อดีต ซึ่งเป็นปัจจุบันนารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น
กระทำขั้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นอดีตารัมม-
ณธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๑๕๘๘] ๗. ปัจจุบันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา-
รณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น **อาร์มมณชิปติ** ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำทิพยจักขุที่เป็น
อนาคตธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา, กระทำทิพโสตะ
ธาตุให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำอิทวิญญูณที่เป็นอนาคตซึ่ง
เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น กระทำขันธ์
ทั้งหลายที่เป็นอนาคตซึ่งเป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ครั้นกระทำขันธ์นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็น
อนาคตารัมมณธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๕๘๕] ๑. **อดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตารัมม-**
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

[๑๕๘๖] ๒. **อดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมม-**
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ภาวะที่เป็นอดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณ-
อนาคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๕๑] ๓. **อดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปีนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ จุติจิตที่เป็นอดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปฏิสนธิจิตที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ภวังค์ที่เป็นอดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๕๒] ๔. **อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๕๓] ๕. **อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ อิทธิวิญญาณที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นอดีตารัมมณธรรม.

เจโตปริยญาณ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นอดีตารัมมณธรรม.

อนาคตังสญาณ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นอดีตารัมมณธรรม.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๕๔] ๖. **ปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุ-**
ปปีนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

ปฏิสนธิจิตที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวักที่ที่เป็น
ปัจจุปปีนารัมมณธรรม.

ภวักที่ที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวักที่ที่เป็นปัจจุ-
ปปีนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๑๕๕๕] ๗. **ปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตา-**
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ปฏิสนธิจิตที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวักที่
เป็นอดีตารัมมณธรรม.

ภวักที่ที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวักที่
เป็นอดีตารัมมณธรรม.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ
ที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย

[๑๕๕๖] **อดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตารัมมณธรรม**
ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย เหมือนกับ อนันตรปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๑๕๕๓] ๑. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญ-
มัญญปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย, แม้ทั้ง ๓ ปัจจัย
เหมือนกับ ปฏิจจวาระ.

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๕๕๔] ๑. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุπίตสนาที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ทุกขานุπίตสนา อนัตตานุ-
πίตสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุπίตสนาที่เป็นอตีตารัมมณธรรม แก่ทุกขานุπίตสนา
แก่อนัตตานุπίตสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๑๕๕๕] ๒. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอดีตารัมมธรรม ทุกขานุปีสสนา อนัตตานุปีสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอนาคตารัมมธรรม แก่ทุกขานุปีสสนา แก่อนัตตานุปีสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๐๐] ๓. อดีตารัมมธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปจนา-
รัมมธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอดีตารัมมธรรม ทุกขานุปีสสนา อนัตตานุปีสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุปีสสนาที่เป็นปัจจุปจนา-
รัมมธรรม แก่ทุกขานุปีสสนา แก่อนัตตานุปีสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๐๑] ๔. อนาคตารัมมธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา-
รัมมธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอนาคตารัมมธรรม ทุกขานุปีสสนา อนัตตานุปีสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอนาคตารัมมธรรม แก่ทุกขานุปีสสนา แก่อนัตตานุปีสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๐๒] ๕. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตитарัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ทุกขานุปีสสนา อนัตตานุ-
ปีสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอตитарัมมณธรรม แก่ทุกขานุ-
ปีสสนา แก่อนัตตานุปีสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๐๓] ๖. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ทุกขานุปีสสนา อนัตตานุ-
ปีสสนา เป็นปัจจัยแก่ อนิจจานุปีสสนาที่เป็นปัจจุปปันนารัมมณธรรม แก่
ทุกขานุปีสสนา แก่อนัตตานุปีสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๐๔] ๗. ปัจจุปปันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุ-
ปปันนารัมมณธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุสัสสนาที่เป็นปัจจุปบันนารัมมณธรรม ทุกขานุสัสสนา
อนัตตานุสัสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุสัสสนาที่เป็นปัจจุปบันนารัมมณธรรม
แก่ทุกขานุสัสสนา แก่อนัตตานุสัสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๐๕] ๘. **ปัจจุปบันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัตตา
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุสัสสนาที่เป็นปัจจุปบันนารัมมณธรรม ทุกขานุสัสสนา
อนัตตานุสัสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุสัสสนาที่เป็นอนัตตารัมมณธรรม แก่
ทุกขานุสัสสนา อนัตตานุสัสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๐๖] ๙. **ปัจจุปบันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือมีเป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุสัสสนาที่เป็นปัจจุปบันนารัมมณธรรม ทุกขานุสัสสนา
อนัตตานุสัสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุสัสสนาที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม แก่
ทุกขานุสัสสนา แก่อนัตตานุสัสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. อาเสวนปัจจัย

[๒๐๐๗] ๑. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอตีตารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ
อาเสวนปัจจัย.

[๒๐๐๘] ๒. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา-
รามมณธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ
อาเสวนปัจจัย.

[๒๐๐๙] ๓. ปัจจุบันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุ-
ป็นนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุบันนารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นปัจจุบันนารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ
ของอาเสวนปัจจัย.

๑๑. กัมมปัจจัย

[๒๐๑๐] ๑. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอตีตา-
รัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

[๒๐๑๑] ๒. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็น
อนาคตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๑๒] ๓. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปันนา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาชนิดได้แก่

เจตนาที่เป็นอดีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
ปัจจุปปีนารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๑๓] ๔. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ และ นานาชนิด

ที่เป็น สหชาติ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาชนิด ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
อนาคตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๑๔] ๕. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาชนิด ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
อดีตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๑๕] ๖. อนาคตรัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปีนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาชนิดะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนาคตรัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๑๖] ๗. ปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปีนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติะ และ นานาชนิดะ

ที่เป็น สหชาติะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

ที่เป็น นานาชนิดะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๑๗] ๘. ปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อดีตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาชนิดะห ได้แก่

เจตนาที่เป็นปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอดีตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๑๘] ๕. ปัจจูปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาชนิดได้แก่

เจตนาที่เป็นปัจจูปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
อนาคตารัมมณธรรมซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๒. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๒๑. อวิคตปัจจัย

[๒๐๑๙] อติตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อติตารัมมณธรรม
ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ฌานปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำ-
นาจของสัมปยุตตปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๐๒๐] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๗ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย

มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาหาร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในอินทรีปัจจัย มี ๓ วาระ ในฌานปัจจัย ๓ วาระ ใน
มัลกปัจจัย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอติปัจจัย มี ๓
วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจัย
มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนี้ จบ

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัย

[๒๐๒๑] ๑. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัย แก่อตีตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๒๒] ๒. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัย แก่อนาคตารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๒๓] ๓. อตีตารัมมณธรรม เป็นปัจจัย แก่ปัจจุปปันนา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๒๔] ๔. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๒๕] ๕. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตитарัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๒๖] ๖. อนาคตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปีนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๒๗] ๗. ปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปัจจุปปีนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๒๘] ๘. ปัจจุปปีนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อตитарัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๐๒๕] ๕. ปัจจุบันนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนาคตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันียะ

[๒๐๓๐] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๕
วาระ ในโนอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๒๐๓๑] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ...ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในนกัมม-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในปัจจัยทั้งปวง ๓
วาระ ในโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมน์

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๐๓๒] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มณปัจจย มี ๕ วาระ ในอธิปติ-
ปัจจย มี ๗ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๗
วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ใน
นิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓
วาระ ในกัมมปัจจย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ในอาหารปัจจย
มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจย มี ๓ วาระ ในฉานปัจจย มี ๓ วาระ ในมัคค-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในอัติปัจจย มี ๓ วาระ
ในนัตติปัจจย มี ๗ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๗ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.
พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมน์ จบ

ปัญหาวาระ จบ

อตีตารัมมตักะ ที่ ๑๕ จบ

๒๐. อัชฌัตตติกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๒๐๓๓] ๑. อัชฌัตตธรรม อาศัยอัชฌัตตธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฌัตตธรรม
๑๗๗ ชั้น ๒ ๑๗๗

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฌัตต-
ธรรม ๑๗๗ ชั้น ๒ ๑๗๗

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๑๗๗

จิตตสมุฏฐานรูป กภูตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๒๐๓๔] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิททาธรรม
๑๗๗ ชั้น ๒ ๑๗๗

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกัฏตา रूप อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพิททา
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กัฏตา रूपที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๐๓๕] ๑. อัชฌัตตธรรม อาศัยอัชฌัตตธรรม เกิดขึ้น

เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฌัตตธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฌัตตธรรม ฯลฯ ชั้น
ทั้งหลาย อาศัยททยวัตถุ.

[๒๐๓๖] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม เกิดขึ้น

เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายอาศัยททยวัตถุ.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๒๐๓๗] ๑. อัชฌัตตธรรม อาศัยอัชฌัตตธรรม เกิดขึ้น

เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอวิชฌัตตธรรม
๑๗๗ ชั้นที่ ๒ ๑๗๗

มหาภูตรูป ๓ อาศัย มหาภูตรูป ๑ ๑๗๗

จิตตสมุฏฐานรูป กถัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๒๐๓๘] ๒. พหิทถาธรรม อาศัยพหิทถาธรรม ๑๗๗ เพราะ

อธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นพหิทถาธรรม
๑๗๗ ชั้นที่ ๒ ๑๗๗

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๑๗๗

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๔. อนันตรปัจจัย ๑๗๗ ๖. สหชาติปัจจัย

[๒๐๓๙] ๑. อวิชฌัตตธรรม อาศัยอวิชฌัตตธรรม เกิดขึ้น

เพราะอนันตรปัจจัย เพราะ สมันตรปัจจัย เพราะ สหชาติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอวิชฌัตตธรรม
๑๗๗ ชั้นที่ ๒ ๑๗๗

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ และกถัตตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอวิชฌัตตธรรม.
ธรรม ๑๗๗ ชั้นที่ ๒ ๑๗๗

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๑๗๗

จิตตสมภูฐานรูป กัญฐตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

อาหารสมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

กัญฐตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๒๐๔๐] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม เกิดขึ้น เพราะ

สหชาติปัจฉัย

คือ ชั้น ๑ และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิททาธรรม
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ และกัญฐตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิท-
ทาธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ อาศัย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมภูฐานรูป กัญฐตารูป ที่เป็นอุปาทารูปอาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุตุสมภูฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

กัญฐตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัย มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. อัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจจัย

[๒๐๔๑] อชฌัตตธรรม อาศัยอชฌัตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อัญญมัญญปัจจัย เพราะ นิสสยปัจจัย เพราะ อุปนิสสยปัจจัย เพราะ
ปุเรชาตปัจจัย เพราะ อาเสวนปัจจัย.

ในปุเรชาตปัจจัย ก็ดี ในอาเสวนปัจจัย ก็ดี ปฏิสนธิ ไม่มี.

เพราะ กัมมปัจจัย เพราะ วิปากปัจจัย เพราะ อาหารปัจจัย
เพราะ อินทริยปัจจัย เพราะ ฌานปัจจัย เพราะ มัคคปัจจัย เพราะ
สัมปยุตตปัจจัย เพราะ วิปยุตตปัจจัย เพราะ อัคคิปัจจัย เพราะ
นัตถิปัจจัย เพราะ วิคตปัจจัย เพราะ อวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๐๔๒] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
 ฯลฯ ในอวิตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๐๔๓] ๑. อชฌัตตธรรม อาศัยอชฌัตตธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอชฌัตตธรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุอาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

อาหารสมภูฐานรูป... อตุสมภูฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังญัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

กฏัตถารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ.

[๒๐๔๔] ๒. พหิทถาธรรม อาศัยพหิทถาธรรม เกิดขึ้นเพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิทถาธรรม
ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อตุสมภูฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๒๐๔๕] ๑. อัชฌัตตธรรม อาศัยอัชฌัตตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กภูตตารูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม,
หทยวัตถุ อาศัยขั้นทั้งหลาย ฯลฯ

ในหาญตรูป ๑ อาศัยมหาญตรูป ๑ ฯลฯ

อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญัตตว์ทั้งหลาย มหาญตรูป ๑ อาศัยมหาญตรูป ๑ ฯลฯ

[๒๐๔๖] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กภูตตารูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม,
หทยวัตถุ อาศัยขั้นทั้งหลาย.

มหาญตรูป ๑ อาศัยมหาญตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐาน... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญัตตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

๓. นอริปติปัจฉัย ฯลฯ ๘. นปุเรชาติปัจฉัย

[๒๐๔๕] ๑. อัชฉัตตธรรม อาศัยอัชฉัตตธรรม เกิดขึ้นเพราะ

นอริปติปัจฉัย ฯลฯ เหมือนกับ สหชาติปัจฉัยในอนุโลม ไม่มีแตกต่างกัน.

เพราะนอริปติปัจฉัย เพราะนสมนัตตปัจฉัย เพราะน-
อัญญมัญญุปัจฉัย เพราะนอุปนิสสยปัจฉัย เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

คือ ในอรุปรภูมิ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฉัตตธรรม ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฉัตตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฉัตต-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ ฯลฯ

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญุสัจตัวทั้งหลาย ฯลฯ

[๒๐๔๘] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

คือ ในอรุปรภูมิ ฯลฯ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ

ชั้น ๒ ฯลฯ สมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังใส่ให้เต็ม.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังญุสัจตัวทั้งหลาย ฯลฯ.

๕. นปัจจชาติปัจจย ๗๗ ๑๑. นกัมมปัจจย

[๒๐๔๕] ๑. อัชฉัตตธรรม อาศัยอัชฉัตตธรรม ๗๗ เพราะ

นปัจจชาติปัจจย เพราะนอเสวนปัจจย เพราะนกัมมปัจจย

คือ เจตนาที่เป็นอัชฉัตตธรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นอัชฉัตตธรรม
อาหารสมภูฐานรูป . . . อุดสมภูฐานรูป ๗๗.

[๒๐๕๐] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม ๗๗ เพราะ

นกัมมปัจจย

คือ เจตนาที่เป็นพหิททาธรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม
พาหิรูป . . . อาหารสมภูฐานรูป . . . อุดสมภูฐานรูป ๗๗.

๑๒. นวิปากปัจจย ๑๓. นอาหารปัจจย

[๒๐๕๑] ๓. อัชฉัตตธรรมอาศัยอัชฉัตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นวิปากปัจจย ปฏิสนธิไม่มี.

เพราะนอาหารปัจจย

คือ อุดสมภูฐานรูป ๗๗

ส่วนอสังญัตตว์ทั้งหลาย ๗๗

[๒๐๕๒] ๒. พหิททาธรรมอาศัยพหิททาธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นอาหารปัจจย

คือ พาหิรูป . . . อุดสมภูฐานรูป ๗๗

ส่วนอสังญัตตว์ทั้งหลาย ๗๗.

๑๔. นอนทริยปัจจัย

[๒๐๕๓] ๑. ฯลฯ อาศัยอัมมัตตธรรม ฯลฯ เพราะนอนทริย-
ปัจจัย

คือ อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ
ส่วนอสังญุตตว์ทั้งหลาย รูปชีวิตินทรีย์ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

[๒๐๕๔] ๒. ฯลฯ อาศัยพหิททาธรรม ฯลฯ เพราะนอนทริย
ปัจจัย

คือ พาหิรรูป . . . อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ
ส่วนอสังญุตตว์ทั้งหลาย รูปชีวิตินทรีย์ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๕. นณานปัจจัย

[๒๐๕๕] ๑. อัมมัตตธรรม อาศัยอัมมัตตธรรม ฯลฯ เพราะ
นณานปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยปัญญาวิญญาณ ฯลฯ
อาหารสมภูฐานรูป . . . อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ
ส่วนอสังญุตตว์ทั้งหลาย ฯลฯ.

[๒๐๕๖] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม ฯลฯ เพราะ
นณานปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยปัญญาญาณ ฯลฯ

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขณัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ

๑๖. นมคคปัจจัย ฯลฯ ๑๗. นวิปยุตตปัจจัย

[๒๐๕๗] ๑. ฯลฯ อาศัยอสังขัตตธรรม ฯลฯ เพราะนมคคปัจจัย
เหมือนกับบนเหตุปัจจัย โมหะ ไม่มี.

เพราะนสัมปยุตตปัจจัย เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรูปภูมิ อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ ส่วน
พวกอสังขณัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ.

[๒๐๕๘] ๒. ฯลฯ อาศัยพหิทถาธรรม ฯลฯ เพราะนวิปยุตต-
ปัจจัย

คือ ในอรูปภูมิ พาหิรรูป ... อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐาน-
รูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขณัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ.

๑๘. โนนัตถิปัจจัย ๒๐. โนวิกตปัจจัย

ฯลฯ เพราะโนนนัตถิปัจจัย เพราะโนวิกตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนี้

[๒๐๕๙] ในนเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย ๒ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในโนวิกตปัจจัย มี ๒ วาระ.

พินับอย่างนี้.

ปัจจนีนัย จบ

อนุโลมปัจจนีนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนัย

[๒๐๖๐] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๒ วาระ... ฯลฯ
ในนวิปากปัจจย มี ๒ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจจยมี ๒ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๒ วาระ.
พินับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีนัย จบ

ปัจจนีนยานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนีนยานุโลม

[๒๐๖๑] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๒ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในนัคคปัจจย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในนวิคตปัจจย
มี ๒ วาระ.
พินับอย่างนี้.

ปัจจนีนยานุโลมณัย จบ

ปฏิจวาระ จบ

สหชาตวาระ เหมือนกับ ปฏิจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๐๖๒] ๑. อัชฌัตตธรรม อาศัยอัชฌัตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฌัตต-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฟังใส่ให้เต็ม.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม อาศัยททยัตถุ.

[๒๐๖๓] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม อาศัยททยัตถุ.

๒. อาร์มมณปัจจัย

[๒๐๖๔] ๑. อัชฌัตตธรรม อาศัยอัชฌัตตธรรม เกิดขึ้น
เพราะอาร์มมณปัจจัย เหมือนกับปัจจัยวาระ.

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ.

ขั้นที่ทั้งหลายที่เป็นอัมมัตตธรรม อาศัยหทยวัตถุ

[๒๐๖๕] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม ฯลฯ เหมือน

กับปฏิจจวาระ.

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ.

ขั้นที่ทั้งหลายที่เป็นอัมมัตตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๓. อธิปติปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจจัย

[๒๐๖๖] ๑. อัมมัตตธรรม อาศัยอัมมัตตธรรม เกิดขึ้น

เพราะอธิปติปัจจัย เพิ่มหทยวัตถุ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

เพราะอนันตรปัจจัย เพราะสมนันตรปัจจัย เพราะสหชาติ-

ปัจจัย ในสหชาติวาระ ฟังใส่ให้เต็ม.

ฯลฯ อาศัย มหาภูตรูปทั้งหลาย

ฟังการทำปัญญาตนะ และหทยวัตถุที่เกิดภายหลัง, มหาภูตรูปและ
ขั้นที่ทั้งหลาย

เพราะอัญญมัญญปัจจัย เพราะนิสสยปัจจัย ฯลฯ เพราะอวิคต-

ปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๐๖๗] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๒๐๖๘] ๑. อัชฌัตตธรรม อาศัยอัชฌัตตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นอัชฌัตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ททวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยททวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ อาศัย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

จักขายตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยททวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และททวัตถุ.

[๒๐๖๙] ๒. พหิททาธรรม อาศัยพหิททาธรรม ฯลฯ เพราะน-

เหตุปัจจัย ฟังกระทำทั้งปวัตติปฏิสนธิ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

คือ จักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยททวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และททวัตถุ ฯลฯ.

๒. อารัมมณปัจจัย ฯลฯ ๑๔. โนวิคตปัจจัย

เพราะนอารัมมณปัจจัย เพราะนอธิปัตติปัจจัย เหมือนกับ
สหชาติปัจจัย.

เพราะนอนันตรปัจจัย เพราะนสมันตรปัจจัย เพราะน-
อัญญมัญญปัจจัย เพราะนอุปนิสสยปัจจัย เพราะนปุเรชาติปัจจัย
เหมือนกับปฏิจจวาระ.

เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย เพราะนอาเสวนปัจจัย เพราะน-
กัมมปัจจัย ฯลฯ เพราะนวิปยุตตปัจจัย เหมือนกับ วิปยุตตปัจจัย ใน
ปฏิจจวาระปัจจนีเย.

เพราะโนนัตติปัจจัย เพราะโนวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๒๐๗๐] ในนเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ฯลฯ ในโนวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

ปัจจนีเยนัย จบ

อนุโลมปัจจนีเยนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๒๐๗๑] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๒ วาระ...ในน-
อธิปัตติปัจจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในนวิปากปัจจัยมี ๒ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย
มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในโนนัตติปัจจัยมี ๒ วาระ ในโนวิคต
ปัจจัย มี ๒ วาระ.

อนุโลมปัจจนีเยนัย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๐๗๒] เพราะเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ
ในอวิตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

ปัจจนียานุโลม จบ

นิสสยวาระ เหมือนกับ ปัจจยวาระ

สังสัฏฐวาระก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงให้พิสดาร.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๐๗๓] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

[๒๐๗๔] ๒. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วยจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๐๗๕] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว พิจารณา กุศลกรรมนั้น.

พิจารณาภูสกรกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ
ออกจากฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค, พิจารณาผล,
พิจารณากิเลสที่ละแล้ว, พิจารณากิเลสที่ข่มแล้ว, รู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิด
ขึ้นแล้วในกาลก่อน.

พิจารณาเห็นจักขุที่เป็นอัมมัตตธรรม ฯลฯ กายะ รูป ฯลฯ โสภณูปพะ
หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัมมัตตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง
เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา, ย่อมยินดี ย่อมเพิลคเพลินยัง เพราะปรารถนจักขุเป็น
คั้นนั้น รากะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ด้วยอาร์มมณ-
ปัจจัย.

อากัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย.

รูปายตนะ ฯลฯ โสภณูปพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่
ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๒๐๗๖] ๒. อัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลอื่นพิจารณาเห็นจักขุที่เป็นอัมิตตธรรม ฯลฯ ทพวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัมิตตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็น
อนัตตา, ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนาทพวัตถุเป็นต้นนั้น
ราคะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอัมิตตธรรม ด้วย
อำนาจของเจโตปริยญาณ.

รูปร่างคนที่เป็นอัมิตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็น
พหิททาธรรม ฯลฯ โสภณูปายคนที่เป็นอัมิตตธรรม เป็นปัจจัยแก่กาย-
วิญญาณที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัมิตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิธญาณ แก่-
เจโตปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ธากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังส-
ญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย.

[๒๐๗๗] ๓. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย

อำนาจของอาร์มณปัจจัย

คือ บุคคลอื่น ให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯ ฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลาย เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

ออกจากฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารนามรรค, ออกจากผล ฯลฯ
พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลอื่น พิจารณาเห็นจักขุที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

อากัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

รูปายตนะที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ โสภณูปายตนะที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

[๒๐๗๘] ๔. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยพระทั้งหลาย พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่
อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พิจารณาจักขุที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็น
พหิททาธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นพหิททาธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

รูปลายณะที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็นอัมมัตต-
ธรรม ฯลฯ โผฏฐัพพายณะที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณที่เป็น
อัมมัตตธรรม.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโต-
ปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปลญาณ แก่อนาคังสญาณ
แก่อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปฏิบัติปัจจัย

[๒๐๗๕] ๑. อัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัมมัตตธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาธิปฏิบัติ และ สหหตาธิปฏิบัติ

ที่เป็น อารัมมณาธิปฏิบัติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กระทำกุศลกรรมนั้น
ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

กระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ.

ออกจากฌาน กระทำฌานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง-
หนักแน่น ฯลฯ กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุที่เป็นอัมมัตต-
ธรรม ฯลฯ หทวัตถุ ชันธทั้งหลายที่เป็นอัมมัตตธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้น นั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ
 ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริปีติ ได้แก่

อิปิติธรรมที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอิปิติปัจจัย.

[๒๐๘๐] ๒. อัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และ
อำนาจของอิปิติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริปีติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุที่เป็น
อัมมัตตธรรม ฯลฯ หทวัตถุ ชันธทั้งหลายที่เป็นอัมมัตตธรรมให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๒๐๘๑] ๓. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลอื่นให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กระทำกุศลกรรม
นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ.

กระทำกุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อนให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ฯลฯ.

ออกจากฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อยู่หนัก
แน่น ฯลฯ กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล ด้วย
อำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพเลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุที่เป็นพหิททา-
ธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ
 ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๒๐๘๒] ๔. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัย
อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่
พระอริยะทั้งหลายกระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล ด้วย
อำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยัง เพราะระจกัญที่เป็นพหิททา-
ธรรม ฯลฯ ททยวัตถุ ชันธทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น, ครันกระทำจกัญเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
ราคะ ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๒๐๘๓] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชันธทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชันธ
ทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่่วาทาน, โคตรภู
เป็นปัจจัยแก่มรรค วัตาน เป็นปัจจัยแก่มรรค, มรรคเป็นปัจจัยแก่ผล.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ, เนวสัจญานาสัจญายตนะ ของ
บุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๒๐๘๔] ๒. พหิททากรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททากรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททากรรม ที่เกิดก่อนๆ เท่านั้น ที่ต่างกัน
จากนั้นมีอธิบายตามบาลีข้างต้นนั่นเอง.

๕. สมนันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๒๐๘๕] ๑. อัชฌัตตกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตกรรม ด้วย

อำนาจของสมนันตรปัจจัย เหมือนกับ อนันตรปัจจัย.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย

๕. อุปนิสสยปัจจัย

๑. อัชฌัตตกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตกรรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอัชฌัตตกรรมแล้ว ให้ทาน ฯลฯ
สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ ยังฉาน ฯลฯ ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังมรรค
 ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัชฌัตตกรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ
ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุดุ โภชนะ เสนาสนะแล้ว ให้ทาน
 ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นอัมมัตถธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา
สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาเป็นอัมมัตถธรรม
ฯลฯ แก่ปัญญา แก่รากะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทาง
กาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๘๖] ๒. อัมมัตถธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลอื่นเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอัมมัตถธรรม แล้วให้ทาน ฯลฯ
ก่อมาณะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลอื่นเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัมมัตถธรรม ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ให้
ทาน ฯลฯ ฆ่าสัตว์ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นอัมมัตถธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่
เป็นพหิททาธรรม แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๐๘๗] ๓. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลอื่นเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ ความปรารถนา
สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่
เป็นพหิททาธรรม แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

[๒๐๘๘] ๔. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นพหิททาธรรมแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ทำ
ลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่
เป็นอัชฌัตตธรรม แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๒๐๘๙] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติตะ และ วัตถุปุเรชาติตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุที่เป็นอัมมัตตธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ โดย
ความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปลายตนะ เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภฐัพพายตนะ เป็น
ปัจฉัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย.

ที่เป็น วัตตปุเรชาติะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจฉัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่เป็นอัมมัตตธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจฉัย.

[๒๐๕๐] ๒. อัมมัตตธรรม เป็นปัจฉัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจฉัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ ได้แก่

บุคคลอื่นพิจารณาเห็น จักขุที่เป็นอัมมัตตธรรม ฯลฯ.

หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปลายตนะที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็นพหิต-
ทาธรรม ฯลฯ โสภฐัพพายตนะที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็นปัจฉัยแก่กายวิญญาณ
ที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย.

[๒๐๕๑] ๓. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลอื่นพิจารณาเห็นจักขุที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ โดย
ความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ ที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็น
พหิททาธรรม ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่กาย-
วิญญาณที่เป็นพหิททาธรรม.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ หทยวัตถุ
เป็นปัจจัยแก่จันทรทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๒๐๕๒] ๔. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความ
เป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็นอัมมัตต-
ธรรม ฯลฯ โสภณูปายตนะที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณที่
เป็นอัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๒๐๕๓] ๕. อัมมัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่

พหิททาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ ได้แก่
รูปายตนะที่เป็นอัมมัตตธรรม และจักขายตนะที่เป็นพหิททาธรรม
เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็นอัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย
 ฯลฯ โสภณูปายตนะที่เป็นพหิททาธรรม และกายายตนะที่เป็นอัมมัตตธรรม
เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณที่เป็นอัมมัตตธรรม.

รูปายตนะที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ และหทยวัตถุที่เป็นอัมมัตตธรรม
เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๒๐๕๔] ๖. อัมมัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่

พหิททาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ ได้แก่
รูปายตนะที่เป็นอัมมัตตธรรม และจักขายตนะที่เป็นพหิททาธรรม
เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย
 ฯลฯ โสภณูปายตนะที่เป็นอัมมัตตธรรม และกายายตนะที่เป็นพหิททา-

ธรรม เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-
ปัจจัย

รูปายณะที่เป็นอัมมตธรรม และหทยวัตถุที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ
โณฏฐัพพายณะที่เป็นอัมมตธรรม และหทยวัตถุที่เป็นพหิททาธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย

[๒๐๕๕] ๑. อัมมตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัมมตธรรม ด้วย

อำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอัมมตธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่
กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

[๒๐๕๖] ๒. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย

อำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่
กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๒. อาเสวนปัจจัย

[๒๐๕๗] ๑. อัมมตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัมมตธรรม ด้วย

อำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัมมัตถธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัมมัตถธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน

โคตรภูเป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจ
ของอาเสวนปัจจัย.

[๒๐๕๘] ๒. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย

อำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เกิดก่อน ๆ ฯลฯ เหมือนกับ อัมมัตถะนั้นเอง.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๒๐๕๙] ๑. อัมมัตถธรรม เป็นปัจจัยแก่อัมมัตถธรรม ด้วย

อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอัมมัตถธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอัมมัตถธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัมมัตถ-
ธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๑๐๐] ๒. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย

อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นพหิททา
ธรรม ซึ่งเป็นวิปาก และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๒๑๐๑] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย

อำนาจของวิปากปัจจัย ฟังใส่ให้เต็ม เหมือนกับ ปฏิจจวาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๒๑๐๒] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย

อำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ กวฬการาหารที่เป็นอัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่กาย
ที่เป็นอัชฌัตตธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

[๒๑๐๓] ๒. **อัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย**

คือ กวฬิการาหารที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็น
พหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

[๒๑๐๔] ๓. **พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย** ฟิงกระทำปวัตติ ปฏิสนธิ.

กวฬิการาหารที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นพหิททา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

[๒๑๐๕] ๔. **พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อัมมัตตธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย**

คือ กวฬิการาหารที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็น
อัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

[๒๑๐๖] ๕. **อัมมัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัย
แก่อัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย**

คือ กวฬิการาหารที่เป็นอัมมัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัย
แก่กายที่เป็นอัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

[๒๑๐๓] ๖. อัชฌัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัย

แก่พหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬการาหารที่เป็นอัชฌัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๑๖. อินทริยปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๒๑๐๔] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

อินทริย์ทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม ก็คือ, รูปชีวิตินทริย์ ก็คือ พิงให้พิสดาร.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมคคปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

อัชฌัตตธรรมเป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ
บทมาตีกาทั้งหลาย ผู้มีปัญญา พึงให้พิสดาร.

[๒๑๐๕] ๒. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่ สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ.

๒๑. อัถติปัจจัย

[๒๑๑๐] ๑. อัชฉัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฉัตตธรรม ด้วย

อำนาจของอัถติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่เป็นอัชฉัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ, หทยวัตถุเป็น
ปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ส่วนอัญญุสัคตัวทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๓
ฯลฯ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ เหมือนกับปุเรชาตปัจจัย.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฉัตตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอัถติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฉัตตธรรมที่เกิดภายหลัง และ กวฬีการาหาร
ที่เป็นอัชฉัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นอัชฉัตตธรรม.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กภูตตารูปทั้งหลาย

[๒๑๑๑] ๒. อัชฉัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย

อำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น ปุเรชาตะ และ อาหาระ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลอื่นพิจารณาเห็นจักขุที่เป็นอัชฉัตตธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ โดย
ความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะที่เป็นอัชฉัตตธรรม ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่
กายวิญญาณที่เป็นพหิททาธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

กาวฬิการาหาร ที่เป็นอัชฉัตตธรรมเป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นพหิททา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

[๒๑๑๒] ๓. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย

อำนาจของอติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจจชาตะ อาหาระ

และ อินทริยะ

พหิททาธรรม ไม่มีอะไรแตกต่างกัน บทมาติกาทั้งหลาย ฟังให้พิสดาร.

[๒๑๑๓] ๔. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฉัตตธรรม ด้วย

อำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น ปุเรชาตะ และ อาหาระ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขุที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะที่เป็นพหิททาธรรม ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่
กายวิญญาณที่เป็นอัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

กาวฬิการาหารที่เป็นพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นอัมมัตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

[๒๑๑๔] ๕. อัมมัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่

อัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น ปุเรชาตะ และ อาหาระ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

รูปายตนะที่เป็นพหิททาธรรม และจักขุที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็น
ปัจจัยแก่จักขุวิญญาณที่เป็นอัมมัตตธรรม ฯลฯ โสภณูปายตนะที่เป็นพหิททา-
ธรรม และกายตนะที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณที่เป็น
อัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

รูปายตนะที่เป็น พหิททาธรรม และหทยวัตถุที่เป็นอัมมัตตธรรม ฯลฯ
โสภณูปายตนะ ที่เป็นพหิททาธรรม และหทยวัตถุที่เป็นอัมมัตตธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอัมมัตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น อาหาระ ได้แก่

กวฬัการาหารที่เป็นอษณัตถรรรม และพฬัททาธรรรม เป็นปจัจยัแก
กายที่เป็นอษณัตถรรรม ด้วยอำนาจของอตัถปจัจยั.

[๒๑๑๕] ๖. อษณัตถรรรม และพฬัททาธรรรม เป็นปจัจยัแก

พฬัททาธรรรม ด้วยอำนาจของอตัถปจัจยั

มี ๒ อย่าง คืถที่เป็น ปุเรชาตะ และ อาหาระ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

รูปายตนะที่เป็นอษณัตถรรรม และจกขายตนะที่เป็นพฬัททาธรรรม
เป็นปจัจยัแกจกขวิญญานที่เป็นพฬัททาธรรรม ด้วยอำนาจของอตัถปจัจยั
ฯลฯ โสณัฐพพายตนะที่เป็นอษณัตถรรรม และกายายตนะที่เป็นพฬัททาธรรรม
เป็นปจัจยัแกกายวิญญานที่เป็นพฬัททาธรรรม ด้วยอำนาจของอตัถปจัจยั.

รูปายตนะที่เป็นอษณัตถรรรม และหทยวัตถุที่เป็นพฬัททาธรรรม เป็น
ปจัจยัแกขันธัถหลายที่เป็นพฬัททาธรรรม ด้วยอำนาจของอตัถปจัจยั ฯลฯ
โสณัฐพพายตนะที่เป็นอษณัตถรรรม และหทยวัตถุที่เป็นพฬัททาธรรรม เป็น
ปจัจยัแกขันธัถหลายที่เป็นพฬัททาธรรรม ด้วยอำนาจของอตัถปจัจยั.

ที่เป็น อาหาระ ได้แก่

กวฬัการาหารที่เป็นอษณัตถรรรม และกวฬัการาหารที่เป็นพฬัททา-
ธรรรม เป็นปจัจยัแกกายที่เป็นพฬัททาธรรรม ด้วยอำนาจของอตัถปจัจยั.

๒๒. นัตติปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิกตปัจจัย

[๒๑๑๖] อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย
อำนาจของนัตติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของวิกตปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอวิกตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๑๑๗] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๒ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๖ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ
ในกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาหารปัจจัย มี
๖ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๒ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๒ วาระ ในมัคค-
ปัจจัย มี ๒ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๒
วาระ ในอตติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิกตปัจจัย
มี ๒ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๖ วาระ.

พิจนัยอย่างนี้.

อนุโลมนี้ จบ

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยะแห่งปัญหาวาระ

[๒๑๑๘] ๑. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปุเร-
ชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย เป็นปัจจัยด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย เป็น
ปัจจัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๒๑๑๙] ๒. อัชฌัตตธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย,
เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย.

[๒๑๒๐] ๓. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททาธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย
เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปุเร-
ชาติปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย เป็นปัจจัยด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย เป็น
ปัจจัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๒๑๒๑] ๔. พหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตธรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย.

[๒๑๒๒] ๕. อัชฌัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัย
แก่อัชฌัตตธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น ปุเรชาตะ และ อาหาระ

[๒๑๒๓] ๖. อัชฌัตตธรรม และพหิททาธรรม เป็นปัจจัยแก่
พหิททาธรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น ปุเรชาตะ และ อาหาระ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๑๒๔] ในนเหตุปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนอธิปัจจัย มี ๖ วาระ ฯลฯ ในปัจจนียะทั้งปวงพึงกระทำเป็น ๖ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอิตถปัจจัย มี ๔ วาระ ในนัตถปัจจัย
มี ๖ วาระ ในนวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนีนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนัย

[๒๑๒๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๒ วาระ...
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๒ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๒ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๒ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๒ วาระ ฯลฯ ในปัจจยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในนสัมปยุตต ปัจจย มี ๒ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนนัตติปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนวิกต-
ปัจจย มี ๒ วาระ.

พินับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีนัย จบ

ปัจจนีนยานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนีนยานุโลม

[๒๑๒๖] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๔ วาระ...
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๔ วาระ
พิงกระทำการนับบทที่เป็นอนุโลม ในนวิกตปัจจย มี ๖ วาระ.
พินับอย่างนี้.

ปัจจนีนยานุโลมนัย จบ

ปัญหาวาระ จบ

อัมมัตตติกะที่ ๒๐ จบ

อรรถกถาอัมตติกะ

อัมตตตบถ และ พหิทธาบถ ไม่ทรงถือเอาใน **อัมตตติกะ**.

จริงอยู่ หมวดธรรมทั้งสอง คืออัมตตธรรมและพหิทธาธรรม ย่อมไม่เป็น
ปัจฉัยและปัจฉยุบบัน เพราะฉะนั้นผู้ศึกษาพึงทราบว่ แม่สีของเมล็ดฝักกาดที่
อยู่ในฝามือ ย่อมไม่เป็นอารมณ์อันเดียวกันกับสีของฝามือ.

อรรถกถาอัมตตติกะ จบ

๒๑. อัชฌัตตารัมมณติกะ

ปฐิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๑๒๓] ๑. อัชฌัตตารัมมณธรรม อาศัยอัชฌัตตารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒
ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

[๒๑๒๔] ๒. พหิทธารัมมณธรรม อาศัยพหิทธารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒
ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย ฯลฯ อวิกตปัจจัย

[๒๐๒๕] อัชฌัตตารัมมณธรรม อาศัยอัชฌัตตารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย ฯลฯ เพราะอวิกตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๑๓๐] ในเหตุปัจจัยมี ๒ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๒๑๓๑] ๑. อัชฌัตตารัมมณธรรม อาศัยอัชฌัตตารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฌัตตารัมมณ-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

[๒๑๓๒] ๒. พหิทถารัมมณธรรม อาศัยพหิทถารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๑๗ ชั้น ๒ ๑๗

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วย
อุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

๒. นอริปติปัจจัย ๓. นปุเรชาติปัจจัย

[๒๑๓๓] ๑. อัชฉัตถารัมมณธรรม อาศัยอัชฉัตถารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย เหมือนกับสหชาติปัจจัยในอนุโลม
ไม่มีแตกต่างกัน.

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปฏิภูมิ ๑๗ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฉัตถารัมมณธรรม ๑๗
ในปฏิสนธิขณะ ๑๗

[๒๑๓๔] ๒. พหิทถารัมมณธรรม อาศัยพหิทถารัมมณธรรม
เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปฏิภูมิ ๑๗ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม

๔. นปัจฉาชาตปัจจย ๗๗ ๕. นอาเสวนปัจจย

เพราะนปัจฉาชาตปัจจย เพราะนอาเสวนปัจจย เหมือนกับ
สหชาตปัจจย.

๖. นกัมมปัจจย

๑. อัชฉัตตารัมมณธรรม อาศัยอัชฉัตตารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจย

คือ เจตนาที่เป็นอัชฉัตตารัมมณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
อัชฉัตตารัมมณธรรม.

[๒๑๓๕] **๒. พหิทธารัมมณธรรม อาศัยพหิทธารัมมณธรรม**
เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจย

คือ เจตนาที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิทธา
รัมมณธรรม.

๗. นวิปากปัจจย ๗๗ ๘๐. นวิปยุตตปัจจย

[๒๑๓๖] **๗๗. อาศัยอัชฉัตตารัมมณธรรม ๗๗. เพราะน-**
วิปากปัจจย ปุฏิสนธิไม่มี. เพราะนณานปัจจย

คือ ๗๗. อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัชฉัตตารัมมณธรรม ซึ่งสหคตด้วย
ปัญจวิญญูณ ๗๗.

[๒๐๓๗] **๗๗. อาศัยพหิทธารัมมณธรรม ๗๗. เพราะนณาน-**
ปัจจย

คือ ๗๗. อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ซึ่งสหคตด้วย
ปัญจวิญญูณ ๗๗.

เพราะนมัคคปัจฉัย เหมือนกับเหตุปัจฉัย โมหะไม่มี.

เพราะนวิปยุตตปัจฉัย

คือ ในอรุणภูมิ ฯลฯ อาศัยจันท์ ๑ ที่เป็นอัมมัตตารัมมธรรม ฯลฯ.

[๒๑๓๘] ฯลฯ อาศัยพหิทธารัมมธรรม ฯลฯ เพราะนวิป-
ยุตตปัจฉัย

คือ ในอรุณภูมิ ฯลฯ อาศัยจันท์ ๑ ที่เป็นพหิทธารัมมธรรม ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจฉินิยะ

[๒๐๓๕] ในนเหตุปัจฉัย มี ๒ วาระ ในนอธิปติปัจฉัย มี ๒ วาระ
ในนปุเรชาติปัจฉัย มี ๒ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๒ วาระ ในน-
อาเสวนปัจฉัย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจฉัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจฉัย มี
๒ วาระ ในนฉานปัจฉัย มี ๒ วาระ ในนมัคคปัจฉัย มี ๒ วาระ ในน-
วิปยุตตปัจฉัย มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจฉินิยน์ย จบ

อนุโลมปัจฉินิยน์ย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉินิยะ

[๒๑๔๐] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอธิปติปัจฉัย มี ๒ วาระ... ฯลฯ
ในนวิปากปัจฉัย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๒ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจฉินิยน์ย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๑๔๑] เพราะเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๒ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในมคคปัจจย
มี ๒ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี ๒ วาระ.

พิจนัยอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณัย จบ

ปฏิจจวาระ จบ

สหชาตวาระก็ดี ปัจจยวาระก็ดี นิสสยวาระก็ดี สังกัฏฐวาระก็ดี
สัมปยุตตวาระก็ดี เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๑๔๒] ๑. อัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตชั้นทั้งหลาย.

[๒๑๔๓] ๒. พหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิทถารัมม-
ณธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๑๔๔] ๑. อัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาวิญญาณ์ญาตนะที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม,
พิจารณาเนวสัญญานะสัญญานะ พิจารณาทิพยจักขุที่เป็นอัชฌัตตธรรม-

ซึ่งเป็นอชฉัตตารัมมณธรรม พิจารณาทิพยโสตราตุ ฯลฯ พิจารณาอิทธิวิธญาณ ฯลฯ พิจารณาปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ พิจารณาอนาคตังสญาณ.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอชฉัตตารัมมณธรรม, พิจารณากิเลสที่ข่มแล้ว ย่อมรู้กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ.

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอชฉัตตธรรม ซึ่งเป็นอชฉัตตารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพ็ดลิตเพลินยิ่ง เพราะปรารถนาขั้นนั้น ราคะที่เป็นอชฉัตตารัมมณธรรม ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอชฉัตตธรรม ซึ่งเป็นอชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

[๒๑๔๕] ๒. อชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลอื่นพิจารณาวิญญาณ์ญญาตนะที่เป็นอชฉัตตารัมมณธรรม ฯลฯ พิจารณาเวทัญญานาตัญญาตนะ ฯลฯ บุคคลอื่นพิจารณาทิพยจักขุ ที่เป็นอชฉัตตธรรม ซึ่งเป็นอชฉัตตารัมมณธรรม พิจารณาทิพยโสตราตุ ฯลฯ พิจารณาอิทธิวิธญาณ ฯลฯ พิจารณาปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ พิจารณาอนาคตังสญาณ.

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลาย ที่เป็นพหิททาธรรม ซึ่งเป็น
อัมมัตตารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นอัมมัตตธรรม ซึ่งเป็น
อัมมัตตารัมมณธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ซึ่งเป็นอัมมัตตารัมมณธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่
อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอรัมมณปัจจัย.

[๒๑๔๖] ๓. พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิทธารัมม-
ณธรรม ด้วยอำนาจของอรัมมณปัจจัย

คือ บุคคลอื่นพิจารณาทิพยจักขุที่เป็นพหิททาธรรม ซึ่งเป็นพหิททา-
รัมมณธรรม ทิพโสตราตุ ฯลฯ อิทธิวิชญาณ ฯลฯ เจโตปริยญาณ ฯลฯ ปุพเพ-
นิวาสานุสสติญาณ ยถากัมมุปคญาณ ฯลฯ พิจารณาอนาคตังสญาณ.

บุคคลอื่นพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ซึ่งเป็น
พหิทธารัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นพหิททาธรรม ซึ่งเป็น
พหิทธารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิททาธรรม ซึ่งเป็นพหิทธารัมมณธรรม เป็น
ปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่
อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอรัมมณปัจจัย.

๑. ม. ไม่มีบุคคลอื่น

[๒๑๔๖] พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตารัมมณ-

ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว พิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

บุคคลพิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

บุคคลออกจากฌาน พิจารณาฌาน.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค พิจารณาผล
พิจารณากิเลสที่ละแล้ว พิจารณากิเลสที่ยังมีแล้ว ฯลฯ ย่อมรู้จักเลสทั้งหลายที่
เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ.

บุคคลพิจารณาทิพยจักขุที่เป็นอัชฌัตตธรรม ซึ่งเป็นพหิทธารัมม-
ณธรรม พิจารณาทิพโสตราตุ ฯลฯ พิจารณาอิทธิวิชญาณ ฯลฯ พิจารณาเจโต-
ปริยญาณ ฯลฯ พิจารณาปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ พิจารณาตักขณมุปคญาณ
 ฯลฯ พิจารณาอนาคังสญาณ ฯลฯ.

บุคคลพิจารณาเป็นขั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม ซึ่งเป็นพหิทธา-
รัมมณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยัง
เพราะปรารถนากันนั้น ราคะที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม ฯลฯ โทมนัส ย่อม
เกิดขึ้น.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตธรรม ซึ่งเป็นพหิทธารัมมณธรรม เป็น
ปัจจัยแก่อิทธิวิชญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ตักขณมุปคญาณ แก่
อนาคังสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๒๑๔๘] ๑. อัชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฉัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริปีติ และ สหชาตาริปีติ

ที่เป็น อารัมมณาริปีติ ได้แก่

บุคคลกระทำวิญญาณ์ญาชตนะ ที่เป็นอัชฉัตตธรรม ซึ่งเป็นอัชฉัตตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา กระทำเนวสัญญานาสัญญาชตนะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำทิพยจักขุที่เป็นอัชฉัตตธรรมซึ่งเป็นอัชฉัตตารัมมณธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น, ฯลฯ กระทำทิพโสตราตุ ฯลฯ กระทำอิทธิวิญญาณ ฯลฯ กระทำปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ กระทำยถากัมมุปคญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิเพลินยิ่ง เพราะกระทำขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอัชฉัตตธรรม ซึ่งเป็นอัชฉัตตารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขันธ์นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นอัชฉัตตารัมมณธรรม ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริปีติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอัชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

[๒๑๔๙] ๒. พหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิทถารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

[๒๑๕๐] ๓. พหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฉัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

ที่อย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปฏิบัติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ.

ออกจากฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค ฯลฯ กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำทิพยจักขุที่เป็นอัชฉัตตธรรมซึ่งเป็นพหิทถารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ ทิพโสทธาตุ ฯลฯ อธิวิริญาณ ฯลฯ เจโตปริยญาณ ฯลฯ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ ยถากัมมปคญาณ ฯลฯ บุคคลกระทำนาคตั้งสญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินอิง เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฉัตตธรรม ซึ่งเป็นพหิทถารัมมณธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขั้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่เป็นอัชฉัตตารัมมณธรรม ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๒๑๕๑] ๑. อัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตา-

รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๒๑๕๒] ๒. อัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททา-

รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

คือ จุติจิตที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตติจิตที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ภวังค์ที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่อัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลมที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.

อนุโลมเป็นปัจจัยแก่โวกทาน,

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ,

เนวสัญญานาสัญญายณะของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๒๑๕๓] ๓. พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิทธารัมมณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

อนุโลมที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน,

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค,

โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค,

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผล,

ผล เป็นปัจจัยแก่ผล,

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

[๒๑๕๔] ๔. พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จุติจิตที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตติจิตที่เป็น
อัชฌัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ภวังค์ที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะที่เป็น
อัชฌัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็น
อัชฌัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมณันตรปัจฉัย ๗๗๗. นิสสยปัจฉัย

[๒๑๕๕] ๑. อัมมัตตารัมมณธรรม เป็นปัจฉัยแก่อัมมัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสมณันตรปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจฉัย เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจฉัย

๕. อุปนิสสยปัจฉัย

๑. อัมมัตตารัมมณธรรม เป็นปัจฉัยแก่อัมมัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอัมมัตตารัมมณธรรม ทุกขานุปีสสนา อนัตตานุปีสสนา เป็นปัจฉัยแก่อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอัมมัตตารัมมณธรรม แก่ทุกขานุปีสสนา แก่อนัตตานุปีสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๒๑๕๖] ๒. อัมมัตตารัมมณธรรม เป็นปัจฉัยแก่พหิทธารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปีสสนาที่เป็นอัมมัตตารัมมณธรรม ทุกขานุปีสสนา อนัตตานุปีสสนา เป็นปัจฉัยแก่อนิจจานุปีสสนาที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม แก่ทุกขานุปีสสนา แก่อนัตตานุปีสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

[๒๑๕๖] ๓. พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปัสสนาที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ทุกขานุปัสสนา อนัตตานุ-
ปัสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุปัสสนาที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม แก่ทุกขานุ-
ปัสสนา แก่อนัตตานุปัสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย.

[๒๑๕๗] ๔. พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อนิจจานุปัสสนาที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ทุกขานุปัสสนา อนัตตานุ-
ปัสสนา เป็นปัจจัยแก่อนิจจานุปัสสนา ที่เป็นอัชฌัตตารัมมณธรรม แก่ทุกขานุ-
ปัสสนา แก่อนัตตานุปัสสนา ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย.

๑๐. อาเสวนปัจจัย

[๒๑๕๘] ๑. อัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอชฉัตตารัมมณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอชฉัตตารัมมณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ
อาเสวนปัจจัย.

[๒๑๖๐] ๒. อชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ อนุโลมที่เป็นอชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.
อนุโลมเป็นปัจจัยแก่โวทาน ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

[๒๑๖๑] ๓. พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ อนุโลมที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.
อนุโลมเป็นปัจจัยแก่โวทาน.

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค.

โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๑. กัมมปัจจัย

[๒๑๖๒] ๑. อชฉัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อชฉัตตา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอฆัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอฆัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอฆัตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๑๖๓] ๒. อฆัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอฆัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๑๖๔] ๓. พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิททา-
รัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาติ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นพหิทธารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๑๖๕] ๔. พหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาชนิดได้แก่
เจตนาที่เป็นพหิทถารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็น
อัชฌัตตารัมมณธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๒. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๒๑. อวิคตปัจจัย

[๒๑๖๖] อัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๑๖๗] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๔ วาระ ในอธิปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๒ วาระ

ในนัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.
พียงนับอย่างนี้.

อนุโลมนี้ จบ

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยะแห่งปัญหาวาระ

[๒๑๖๘] ๑. อัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๑๖๙] ๒. อัชฌัตตารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิทธารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๑๗๐] ๓. พหิทธารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิทธารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๑๗๑] ๔. พหิทธารัมมณธรรมเป็นปัจจัยแก่อัชฌัตตารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๑๓๒] ในนเหตุปัจจย มี ๔ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๘ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๔ วาระ ในปัจจยทั้ง
ปวง มี ๔ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๔ วาระ ในนปัจจยชาตปัจจย มี ๔
วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๔ วาระ ฯลฯ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๔ วาระ
 ฯลฯ ในนโนวิคตปัจจย มี ๔ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

ปัจจนีนัย จบ

อนุโลมปัจจนีนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๒๑๓๓] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๒ วาระ...ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๒ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๒ วาระ ในนสมนันตรปัจจย
มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๒ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๒ วาระ
ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในนโนนัตติปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนวิคต-
ปัจจย มี ๒ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๒ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีนัย จบ

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๑๗๔] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
อธิปัตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย
มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ ในสัมปยุตต-
ปัจจัย มี ๒ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๒ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๔ วาระ
ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

พิจนัยอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลม จบ

ปัญหาวาระ จบ

อชฉัตตารัมมณติกะ ที่ ๑๒ จบ

อรรถกถาอชฉัตตารัมมณติกะ

แม้ใน อชฉัตตารัมมณติกะ ก็ย่อมไม่ได้ อชฉัตตารัมมณบพ และ
พหิทธารัมมณบพ เหมือนอชฉัตตบพและพหิทธาบพ. ในติกะนี้ คำที่เหลือ
ท่านอธิบายตามบาลี.

อรรถกถาอชฉัตตารัมมณติกะ จบ

๒๒. สนิทสนสัปปฏิฆติกะ

ปฏิฆจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๑๗๕] ๑. อนิทสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทสน-
สัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ มหาภูตรูป ๒^๑ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนิทสนสัปปฏิฆกรรม,
มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

จิตตสมภูฐานรูป กภูตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทสนสัปปฏิฆ-
กรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ที่เป็นอนิทสนสัปปฏิฆกรรม, จักขยตนะ
 ฯลฯ รสยตนะ อาศัยโณภูฐัพพตนะ.

๒. สนิทสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทสน-
สัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป กภูตตารูปที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทสน-
สัปปฏิฆกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ที่เป็นอนิทสนสัปปฏิฆกรรม.

รูปตนะ อาศัยโณภูฐัพพตนะ.

๓. อนิทสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทสน-
สัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

๑. เว้นอาไปธาค.

คือ จิตตสมุฏฐานรูป กุฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิตัสสน-
อัปปฏิขมธรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ที่เป็นอนิตัสสนอัปปฏิขมธรรม.

อาโปธาตุ อินทรีย์รูป กวฬีกาหาร อาศัยโฆฏฐัพพายตนะ.

**๔. สนิทสันตอัปปฏิขมธรรม และอนิตัสสนอัปปฏิขม-
ธรรม อาศัยอนิตัสสนอัปปฏิขมธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป กุฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทสัน-
ตอัปปฏิขมธรรม และอนิตัสสนอัปปฏิขมธรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็น
อนิตัสสนอัปปฏิขมธรรม.

รูปายตนะ อาโปธาตุ อินทรีย์รูป กวฬีกาหาร อาศัยโฆฏฐัพพายตนะ.

**๕. อนิตัสสนอัปปฏิขมธรรม และอนิตัสสนตอัปปฏิขม-
ธรรม อาศัยอนิตัสสนตอัปปฏิขมธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ มหาภูตรูป ๒ และอาโปธาตุ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนิตัสสน-
ตอัปปฏิขมธรรม มหาภูตรูป ๑ และอาโปธาตุ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิตัสสน-
ตอัปปฏิขมธรรม และอนิตัสสนตอัปปฏิขมธรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็น
อนิตัสสนตอัปปฏิขมธรรม.

จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อาโปธาตุ อินทรีย์รูป กวฬีกาหาร
อาศัยโฆฏฐัพพายตนะ.

**๖. สนิทสันตอัปปฏิขมธรรม และอนิตัสสนตอัปปฏิขม-
ธรรม อาศัยอนิตัสสนตอัปปฏิขมธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป กุฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็น
อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม.

รูปายตนะ จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อาศัยโณฏฐัพพายตนะ.

**๗. สนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อนิทัสสนสัปปฏิฆ-
กรรม และอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป กุฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม อาศัย
มหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม.

รูปายตนะ จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อาโปธาตุ อินทรีย์รูป กวฬิ-
การาหาร อาศัยโณฏฐัพพายตนะ.

**[๒๑๗๖] ๘. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม
อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป
ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกุฏัตตารูป ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆ-
กรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ททยวัตถุ อาคัยขันธทั้งหลาย, ขันธทั้งหลาย อาคัยททยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป กถัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทสสน-
อัปปฏิฆกรรม อาคัยอาโปธาตุ, อินทริยรูป กวฬิการาหาร อาคัยอาโปธาตุ.

๕. สนิทสสนสัปปฏิฆกรรม อาคัยอนิทสสน-

อัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทสสนสัปปฏิฆกรรม อาคัยขันธ
ทั้งหลายที่เป็นอนิทสสนอัปปฏิฆกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กถัตตารูป ที่เป็นสนิทสสนสัปปฏิฆกรรม อาคัย
ขันธทั้งหลายที่เป็นอนิทสสนอัปปฏิฆกรรม.

จิตตสมุฏฐานรูป กถัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทสสน-
สัปปฏิฆกรรม อาคัยอาโปธาตุ.

รูปลายตนะ อาคัยอาโปธาตุ.

๑๐. อนิทสสนสัปปฏิฆกรรม อาคัยอนิทสสน-

อัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนิทสสนสัปปฏิฆกรรม อาคัยขันธทั้ง
หลายที่เป็นอนิทสสนอัปปฏิฆกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กถัตตารูป ที่เป็นอนิทสสนสัปปฏิฆกรรม อาคัย
ขันธทั้งหลายที่เป็นอนิทสสนอัปปฏิฆกรรม.

จิตตสมุฏฐานรูป กถัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทสสนสัป-
ปฏิฆกรรม อาคัยอาโปธาตุ.

จักขายตนะ ฯลฯ รัสายตนะ อาคัยอาโปธาตุ.

๑๑. สนิทสนสัปปฏิขธรรม และอนิสสนอัป-

ปฏิขธรรม อาศัยอนิสสนอัปปฏิขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิขธรรม และอนิสสนสัปปฏิขธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิสสนอัปปฏิขธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกุกัตตารูป ที่เป็นสนิทสนอัปปฏิขธรรม และอนิสสนอัปปฏิขธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิสสนอัปปฏิขธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป กุกัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิขธรรม และอนิสสนอัปปฏิขธรรม อาศัยอาโปธาตุ.

รูปลายณะ อินทรีย์รูป กวฬการาหาร อาศัยอาโปธาตุ.

๑๒. อนิสสนสัปปฏิขธรรม และอนิสสน-

อัปขธรรม อาศัยอนิสสนอัปปฏิขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนิสสนสัปปฏิขธรรม และอนิสสนอัปปฏิขธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิสสนอัปปฏิขธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกุกัตตารูป ที่เป็นอนิสสนสัปปฏิขธรรม และอนิสสนอัปปฏิขธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิสสนอัปปฏิขธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กุกัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิสสนสัปปฏิขธรรม และอนิสสนอัปปฏิขธรรม อาศัยอาโปธาตุ.

จักขายณะ ฯลฯ รสาชณะ อินทรีย์รูป กวฬการาหาร อาศัยอาโปธาตุ.

๑๓. สนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทสน-

สัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทสนอปปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทสน-
สัปปฏิฆกรรม อาศัยขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นอนิทสนอปปปฏิฆกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิฆกรรม และ
อนิทสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยขันธุ์ทั้งหลายที่เป็นอนิทสนอปปปฏิฆกรรม, จิตต-
สมุฏฐานรูป กุฎตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิฆกรรม
และอนิทสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอาโปธาตุ.

รูปลายณะ จักขายณะ รสายณะอาศัยอาโปธาตุ.

๑๔. สนิทสนสัปปฏิฆกรรม, อนิทสนสัปปฏิ-

**กรรม และอนิทสนอปปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทสนสัปปฏิฆกรรม,
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ขันธุ์ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิฆกรรม,
อนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทสนอปปปฏิฆกรรม อาศัยขันธุ์ ๑ ที่เป็น
อนิทสนอปปปฏิฆกรรม ฯลฯ ขันธุ์ ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธุ์ ๓ และกุฎตารูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิฆ-
กรรม และอนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทสนอปปปฏิฆกรรม อาศัยขันธุ์ ๑
ที่เป็นอนิทสนอปปปฏิฆกรรม ฯลฯ ขันธุ์ ๒ ฯลฯ.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฎตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิฆ-
กรรม, อนิทสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทสนอปปปฏิฆกรรม อาศัยอาโปธาตุ.

รูปายตนะ จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อินทรีย์รูป กวฬิการาหาร
อาศัยอาโปธาตุ.

[๒๑๗๗] ๑๕. สนิทสนสัปปฏิขธรรม อาศัยอนิสสน-
สัปปฏิขธรรม และอนิสสนอัปปฏิขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิขธรรม อาศัยขันธที่
เป็นอนิสสนอัปปฏิขธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิข-
ธรรม อาศัยขันธที่เป็นอนิสสนอัปปฏิขธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมภูฐานรูป กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิข-
ธรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิสสนสัปปฏิขธรรม และอาโปธาตุ.
รูปายตนะ อาศัยโณภูฏัพพายตนะ และอาโปธาตุ.

๑๖. อนิสสนสัปธรรม อาศัยอนิสสน-
สัปธรรม และอนิสสนอัปปฏิขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป ที่เป็นอนิสสนสัปปฏิขธรรม อาศัยขันธที่
เป็นอนิสสนอัปปฏิขธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฏิตารูป ที่เป็นอนิสสนสัปปฏิขธรรม อาศัยขันธ
ที่เป็นอนิสสนอัปปฏิขธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนิสสนสัปปฏิขธรรม และ
อาโปธาตุ, มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒ และอาโปธาตุ.

จิตตสมุฏฐานรูป กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิตัสสน-
สัปปฏิฆกรรม อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิตัสสนสัปปฏิฆกรรม และ
อาโปธาตุ,

จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อาศัยโณภูฏัพพายตนะ และอาโปธาตุ.

๑๗. อนิตัสสนอปปฏิฆกรรม อาศัยอนิตัสสน-

สัปปฏิฆกรรม และอนิตัสสนอปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนิตัสสนอปปฏิฆกรรม อาศัยขันธที่เป็น
อนิตัสสนอปปฏิฆกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กฏัตตารูปที่เป็นสนิตัสสนอปปฏิฆกรรม อาศัยขันธ
ที่เป็นอนิตัสสนอปปฏิฆกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป กฏัตตารูป ที่เป็นอนิตัสสนอปปฏิฆกรรม อาศัยขันธ
และมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิตัสสนสัปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ.

อินทรีย์รูป กวฬการาหาร อาศัย โณภูฏัพพายตนะ และอาโปธาตุ.

๑๘. สนิตัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิตัสสน-

อปปฏิฆกรรม อาศัยอนิตัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิตัสสนอปปฏิฆ-

กรรมเกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิตัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิตัสสน-
อปปฏิฆกรรม อาศัยขันธที่เป็นอนิตัสสนอปปฏิฆกรรม และมหาภูตทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กฏัตตารูปที่เป็นสนิตัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิตัส-
สนอปปฏิฆกรรม อาศัยขันธที่เป็นอนิตัสสนอปปฏิฆกรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป กถัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆ-
กรรม และอนิทัสสนอปปิฆกรรม อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ.

รูปลายตนะ อินทรีย์รูป กวฬีการาหาร อาศัยโผฏฐัพพายตนะ และ
อาโปธาตุ.

**๑๕. อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสน-
อปปิฆกรรม อาศัยอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอปปิฆ-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสน-
อปปิฆกรรม อาศัยจันท์ทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอปปิฆกรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กถัตตารูป ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และ
อนิทัสสนอปปิฆกรรม อาศัยจันท์ที่เป็นอนิทัสสนอปปิฆกรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป กถัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอปปิฆกรรม อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็น
อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ.

จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อินทรีย์รูป กวฬีการาหาร อาศัยโผฏฐัพ-
พายตนะ และอาโปธาตุ.

๒๐. สนิทสนสัปปฏิมกรรม และอนิทสน-

**สัปปฏิมกรรม อาศัยอนิทสนสัปปฏิมกรรม และอนิทสนอปปปฏิม-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิมกรรม และอนิทสน-
สัปปฏิมกรรม อาศัยขันธที่เป็นอนิทสนอปปปฏิมกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฏัตตารูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิมกรรม และ
อนิทสนสัปปฏิมกรรม อาศัยขันธที่เป็นอนิทสนอปปปฏิมกรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิม-
กรรม และอนิทสนสัปปฏิมกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทสน-
สัปปฏิมกรรม และอาโปธาตุ.

รูปลายณะ จักขายณะ รสายณะ อาศัยโณภูฐัพพายณะ และ
อาโปธาตุ.

๒๑. สนิทสนสัปปฏิมกรรม และอนิทสน-

**สัปปฏิมกรรม และอนิทสนอปปปฏิมกรรม อาศัยอนิทสนสัปปฏิม-
กรรม และอนิทสนอปปปฏิมกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทสนสัปปฏิมกรรม, อนิทสน-
สัปปฏิมกรรม และอนิทสนอปปปฏิมกรรม อาศัยขันธที่เป็นอนิทสนอปปปฏิม-
กรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป ที่เป็นสนิทัสนสัปปฏิฆกรรม อนิทัสน-
สัปปฏิฆกรรม และอนิทัสนอปปปฏิฆกรรม อาศัยชั้นที่เป็นอนิทัสนอปปปฏิฆ-
กรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฎตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทัสน-
สัปปฏิฆกรรม, อนิทัสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสนอปปปฏิฆกรรม อาศัย
มหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนสัปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ.

รูปายตนะ จักขายตนะ ฯลฯ รสชาติตนะ อินทรีย์รูป กวฬิการาหาร
อาศัยโณภูฏัพพายตนะ และอาโปธาตุ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๑๗๘] ๑. อนิทัสนอปปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสน-
อปปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิทัสนอปปปฏิฆกรรม ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิทัสนอปปปฏิฆกรรม
 ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ฯลฯ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๒๑๗๙] ๑. อนิทัสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสน-
สัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนัตตสนัตตปฏิขธรรม
มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็น
อนัตตสนัตตปฏิขธรรม.

พึงจำแนกเป็น ๗ วาระ (วาระที่ ๑-๗) ด้วยเหตุนี้ ในอนัตตสน-
ัตตปฏิขมูลกะ ปรีโยสานบพไม่มี.

[๒๑๘๐] ๘. อนัตตสนัตตปฏิขธรรม อาศัยอนัตตสน-
ัตตปฏิขธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปตัจฉัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนัตตสนัตตปฏิขธรรม
อาศัยชั้น ที่เป็นอนัตตสนัตตปฏิขธรรม ชั้น ๒ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูปที่
เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนัตตสนัตตปฏิขธรรม อาศัยอาโปธาตุ.

พึงจำแนกเป็น ๗ วาระ (วาระที่ ๘-๑๔) ในอนัตตสนัตตปฏิขมูลกะ
ด้วยเหตุนี้ ปรีโยสานบพไม่มี.

[๒๑๘๑] ๙. สนิทตสนัตตปฏิขธรรม อาศัยอนัตตสน-
ัตตปฏิขธรรม และอนัตตสนัตตปฏิขธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิ-
ปตัจฉัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทตสนัตตปฏิขธรรม อาศัยชั้น
ที่เป็นอนัตตสนัตตปฏิขธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย จิตตสมุฏฐานรูป

ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ที่เป็นอนิทัสสนอปปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ.

พึงจำแนกเป็นแม่ ๗ วาระ (วาระที่ ๑๕๒๑) ด้วยเหตุนี้

๔. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๕. สมนันตรปัจจัย

[๒๑๘๒] ๑. อนิทัสสนอปปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน-
อปปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะอนันตรปัจจัย เพราะสมนันตรปัจจัย
เหมือนกับอาร์มณปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย

[๒๑๘๓] ๑. อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม,
มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒, จิตตสมุฏฐานรูป กถัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป
ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆ-
กรรม จักขายตนะ ฯลฯ รสชาติตนะ อาศัยโผฏฐัพพายตนะ. พาหิรรูป ฯลฯ
อาหารสมุฏฐานรูป ฯลฯ อุดุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังญัตตัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พึงจำแนกเป็น ๗ วาระ (วาระที่ ๑-๗) ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆมูลกะ
ด้วยเหตุนี้.

[๒๑๘๘] ๘. อนัตตสนอัปปฏิขกรรม อาศัยอนัตตสน-
อัปปฏิขกรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม
อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป ที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม
อาศัยชั้น ที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิข-
กรรม อาศัยอาโปธาตุ.

อินทรีย์รูป กวฬิการาหาร อาศัยอาโปธาตุ.

พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังญัตตัตว์ทั้งหลาย กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนัตตสน-
อัปปฏิขกรรม อาศัยอาโปธาตุ.

พึงกระทำเป็น ๗ วาระ (วาระที่ ๘-๑๔) ในอนัตตสนอัปปฏิขมุลกะ
ด้วยเหตุนี้.

[๒๑๘๙] ๑๕. สนิทตสนสัปปฏิขกรรม อาศัยอนัตตสน-
สัปปฏิขกรรม และอนัตตสนอัปปฏิขกรรม เกิดขึ้น เพราะสหชาติ-
ปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยชั้นที่เป็นอนิทัสสนอปปปฏิฆกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฏิตารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยชั้นที่เป็นอนิทัสสนอปปปฏิฆกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมภูฐานรูป กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาหารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ.

รูปายตนะ อาศัยโผฏฐัพพายตนะ และอาโปธาตุ.

พาหิรรูป. ..อุตุสมภูฐานรูป ฯลฯ

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาหารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ

พึงแจกเป็น ๗ วาระ (วาระที่ ๑๕-๒๑) ด้วยเหตุนี้.

๗. อัญญมัญญปัจจย

[๒๑๘๖] ๑. อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรมเกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจย

คือ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๒. อนัตตสนอัปปฏิฆธรรม อาศัยอนัตตสน-

สัปปปฏิฆธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย.

คือ อาโปธาตุ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนสัปปปฏิฆธรรม.

๓. อนัตตสนสัปปปฏิฆธรรม และอนัตตสนอัปปฏิฆ-

ธรรม อาศัยอนัตตสนสัปปปฏิฆธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญ-
ปัจจัย

คือ มหาภูตรูป ๒ และอาโปธาตุ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็น
อนัตตสนสัปปปฏิฆธรรม ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ และอาโปธาตุ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

[๒๑๘๘] **๔. อนัตตสนอัปปฏิฆธรรม อาศัยอนัตตสน-**
อัปปฏิฆธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และหทยวัตถุ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
อนัตตสนอัปปฏิฆธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๕. อนัตตสนสัปปปฏิฆธรรม อาศัยอนัตตสน-
อัปปฏิฆธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย

คือ มหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนสัปปปฏิฆธรรม อาศัยอาโปธาตุ.

[๒๑๘๘] ๑. อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะ
อัญญมัญญปัจจัย

คือ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม
และอาโพรธาตุ, มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒ และอาโพรธาตุ.

๘. นิสสยปัจจัย ๗๗ ๒๓. อวิคตปัจจัย

[๒๑๘๙] อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสนสัปปฏิฆ-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนิสสยปัจจัย, เพราะ อุปนิสสยปัจจัย, เพราะ
ปุเรชาติปัจจัย, เพราะ อาเสวนปัจจัย, เพราะ กัมมปัจจัย, เพราะ
วิปากปัจจัย, เพราะ อาหารปัจจัย, เพราะ อินทริยปัจจัย, เพราะ
ฌานปัจจัย, เพราะ มัคคปัจจัย, เพราะ สัมปยุตตปัจจัย, เพราะ
วิปยุตตปัจจัย, เพราะ อตฺธิปัจจัย, เพราะ นตฺธิปัจจัย, เพราะ
วิคตปัจจัย, เพราะ อวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๑๙๐] ในเหตุปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๑
วาระ ในอธิปติปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสมนันตร-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖
วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๑ วาระ ใน

ปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๒๑
วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอินทริย-
ปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๒๑ วาระ
ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอติปัจจัย
มี ๒๑ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ ในอวิคต-
ปัจจัย มี ๒๑ วาระ

พึงนับอย่างนี้.

อนุโลมนัย จบ

ปัจจนีย

๑. นเหตุปัจจัย

[๒๑๕๑] ๑. อนัตตสนสัปปฏิกรรม อาศัยอนัตตสน-
สัปปฏิกรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนัตตสนสัปปฏิกรรม,
มหาภูตรูป อาศัยมหาภูตรูป ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฎัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนัตตสนสัปปฏิ-
กรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนสัปปฏิกรรม.

จักขายตนะ ฯลฯ รสายตนะ อาศัยโณภูฏัพพายตนะ

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป...อตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๑
ที่เป็นอนิทัสสนสัปปฏิขกรรม, มหาภูตรูป ๑ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

ในอนิทัสสนสัปปฏิขมุลกะ พึงแจกแม่ ๗ วาระ (วาระที่ ๑๗)
ด้วยเหตุนี้.

[๒๐๕๒] ๘. อนิทัสสนอปปปฏิขกรรม อาศัยอนิทัสสน-
อปปปฏิขกรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนิทัสสนอปปปฏิขกรรม
อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิทัสสนอปปปฏิขกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป ที่เป็นอนิทัสสน-
อปปปฏิขกรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิทัสสนอปปปฏิขกรรม.

ททยัตถ์ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยัตถ์.

จิตตสมุฏฐานรูป กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทัสสนอปป-
ปฏิขกรรม อาศัยาโปธาตุ.

อินทรีย์รูป กวฬิการาหาร อาศัยาโปธาตุ.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็น
อนิทัสสนอปปปฏิขกรรม อาศัยาโปธาตุ.

โมหะ ที่สทรคตด้วยวิจิกจณา ที่สทรคตด้วยอุทธีจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สทรคตด้วยวิจิกจณา ที่สทรคตด้วยอุทธีจจะ.

พึงแจก ๗ วาระ (วาระที่ ๘-๑๔) ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆมุลกะ ด้วยเหตุนี้.

[๒๑๕๓] ๑๕. สนิทัสสนสัปปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน-
สัปปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุ-
ปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปปฏิฆกรรม อาศัยขั้นที่เป็น
อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ และมหากุตรูปทั้งหลาย.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ กุฏิตารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปปฏิฆกรรม
อาศัยขั้นที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม และมหากุตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นสนิทัสสน-
สัปปปฏิฆกรรม อาศัยมหากุตรูปทั้งหลาย ที่เป็นอนิทัสสนสัปปปฏิฆกรรม และ
อาโปธาตุ.

รูปายตนะ อาศัยโผฏฐัพพายตนะ และอาโปธาตุ.

พาหिरูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดุมสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย กุฏิตารูป ที่เป็นสนิทัสสนสัปปปฏิฆ-
กรรม อาศัยมหากุตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนสัปปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ.

ผู้มีปัญญา ๗ วาระ (วาระที่ ๑๕๒๑) ให้พิสดารด้วยเหตุนี้.

๒. นอารัมมณปัจจัย

[๒๑๕๔] ๒. อนิทัสสนสัปปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัสสน-
สัปปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะนอารัมมณปัจจัย

คือ มหาภูตรูป ๒ อาศัสมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนัตตสนสัปปฏิขกรรม, มหาภูตรูป ๑ อาศัสมหาภูตรูป ๒.

จิตตสมภูฐานรูป กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนัตตสนสัปปฏิขกรรม อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนสัปปฏิขกรรม.

จักขายตนะ ฯลฯ รสชาติตนะ อาศัโผฏฐัพพายตนะ.

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุดุมภูฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังญสัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๒ อาศัสมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนัตตสนสัปปฏิขกรรม, มหาภูตรูป ๑ อาศัสมหาภูตรูป ๒.

พึงยัง ๗ วาระ (วาระที่ ๑-๗) ที่เป็นอนัตตสนสัปปฏิขมุลกะ ให้พิสคารด้วยเหตุนี้.

[๒๑๕๕] ๘. อนัตตสนอัปขกรรม อาศัยอนัตตสน-
อัปปฏิขกรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป ที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม.

ในปฏิสนธิขณะกฏัตตารูป ที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม อาศัยขันธทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม.

หทยวัตถุ อาศัยขันธทั้งหลาย.

จิตตสมภูฐานรูป กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนัตตสน-
อัปปฏิขกรรม อาศัยาโปชาตุ.

อินทรีย์รูป กวฬิการาหาร อาศัยอาโปธาตุ.

พาหิรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขยัตว์ทั้งหลาย กัญตารูป ที่เป็นอุปาหารูป ที่เป็น
อนิตัสสนอัปปภิขกรรม อาศัยอาโปธาตุ.

พึงยังแม้ ๗ วาระ (วาระที่ ๘-๑๔) ในอนิตัสสนอัปปภิขมุลกะ ให้
พิสดารด้วยเหตุนี้.

[๒๑๕๖] ๑๕. สนิทัสสนอัปปภิขกรรม อาศัยอนิตัสสน-
อัปปภิขกรรม และอนิตัสสนอัปปภิขกรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป ที่เป็นสนิทัสสนอัปปภิขกรรม อาศัยขันธที่เป็น
อนิตัสสนอัปปภิขกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย

ในปฏิสนธิขณะ กัญตารูป ที่เป็นสนิทัสสนอัปปภิขกรรม อาศัย
ขันธเป็นอนิตัสสนอัปปภิขกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมภูฐานรูป กัญตารูป ที่เป็นอุปาหารูป ที่เป็นสนิทัสสน-
อัปปภิขกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิตัสสนอัปปภิขกรรม และ
อาโปธาตุ.

รูปายตนะ อาศัยโณภูฏัพพายตนะ และอาโปธาตุ.

พาหิรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ.

ส่วนอสังขัตตทั้งหลาย กถัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็น
สนิทัตสนสัปปฏิฆกรรม อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัตสนสัปปฏิฆกรรม
และอาโปธาต.

ในภมฺนา พิงแอกทั้ง ๗ วาระ (วาระที่ ๑๕-๒๑) ด้วยเหตุนี้.

๓. นอริปติปัจจย ๗๗ ๖. นอัญญมัญญปัจจย

[๒๑๕๗] ๑. อนิทัตสนสัปปฏิฆกรรม อาศัยอนิทัตสน-

สัปปฏิฆกรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจย เหมือนกับ สหชาติปัจจย.

เพราะนอนันตริปัจจย เพราะนสมนันตริปัจจย เพราะ

นอัญญมัญญปัจจย

คือ จิตตสมภูฐานรูป กถัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็นอนิทัตสน-
สัปปฏิฆกรรม อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัตสนสัปปฏิฆกรรม.

จักขายตนะ ๗๗ รัสายตนะ อาศัยโณฏฐัพพายตนะ.

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุดุสมภูฐานรูป ๗๗.

ส่วนอสังขัตตทั้งหลาย กถัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป ที่เป็น
อนิทัตสนอปปปฏิฆกรรม อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลาย.

พิงแอกเป็น ๒ วาระ ด้วยเหตุนี้.

๗. นอุปนิสสยปัจจย ๗๗ ๑๐. นอเสวนปัจจย

เพราะนอุปนิสสยปัจจย เพราะนปุเรชาติปัจจย เพราะ

นปัจจชาติปัจจย เพราะนอเสวนปัจจย

๑๑. นกัฒมปัจจยั ๗ล๗ ๑๔. นอนทรียปัจจยั

๗ล๗ เพราะนกัฒมปัจจยั.

ค็อ พหึรรูปล... อหหารสมณฺฐานรูปล... อุดุสมณฺฐานรูปล ๗ล๗.

มหากูตรูปล ๒ อาศัฒมหากูตรูปล ๑ ทีเป็นอนัถสสนสัปลฎัฒชรรรม,
มหากูตรูปล ๑ อาศัฒมหากูตรูปล ๒.

อุปาหารูปลทีเป็นอนัถสสนสัปลฎัฒชรรรม อาศัฒมหากูตรูปลทังหลาย
ทีเป็นอนัถสสนสัปลฎัฒชรรรม.

พึงแจกกัฒมปัจจยัเล็ว กระจ่าเป็น ๒๑ วาระ คัฒนกัฒมปัจจยันัอง

๗ล๗ เพราะนวิปากปัจจยั ปลฎัสนธิกัค็ิ กัฎัถตารูปลกัค็ิ ไมมี พึง
กระจ่าในป็ญจโวการภพท่านั.

๗ล๗ เพราะนอาหารปัจจยั

ค็อ พหึรรูปล... อุดุสมณฺฐานรูปล... สั่วนอัสัญญสั่วนทังหลาย

๗ล๗

พึงแจก ๒ วาระ คัฒนเหตุนั.

๗ล๗ เพราะนอนทรียปัจจยั

ค็อ พหึรรูปล... อหหารสมณฺฐานรูปล... อุดุสมณฺฐานรูปล ๗ล๗.

มหากูตรูปล ๑ ทีเป็นอนัถสสนสัปลฎัฒชรรรม ๗ล๗.

สั่วนอัสัญญสัศวัทัง รูปลชัวิตินทรียั อาศัฒมหากูตรูปลทังหลาย ๗ล๗.

พึงแจกวาระทังปวง.

๑๕. นณานปัจจัย

เพราะนณานปัจจัย

คือ พาหิรรูป... ฯลฯ อาหารสมุฏฐานรูป... อุดุสมุฏฐานรูป ฯลฯ
ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

พึงแจกทั้ง ๗ วาระ.

[๒๑๕๘] ๒. อนิสสันนอัปปฏิขกรรม อาศัยอนิสสันนอัป-
ปฏิขกรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยปัญญาวิญญาณ ชั้น ๒
ฯลฯ พาหิรรูป ฯลฯ อาหารสมุฏฐานรูป ฯลฯ อุดุสมุฏฐานรูป ฯลฯ ส่วน
อสังขยัตถ์ทั้งหลาย กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาหารูป ซึ่งเป็นอนิสสันนอัปปฏิขกรรม
อาศัยอาโปธาตุ.

พึงแจก ๗ วาระ ด้วยเหตุนี้.

[๒๑๕๙] ๓. สนิทสันนอัปปฏิขกรรม อาศัยอนิสสันนอัป-
ปฏิขกรรม และอนิสสันนอัปปฏิขกรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจัย

คือ พาหิรรูป ฯลฯ อาหารสมุฏฐานรูป ฯลฯ อุดุสมุฏฐานรูป ฯลฯ
ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย กุฏิตารูป ที่เป็นอุปาหารูป ที่เป็นสนิทสันน-
อัปปฏิขกรรม อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิสสันนอัปปฏิขกรรม และ
อาโปธาตุ.

พึงแจกทั้ง ๗ วาระ อย่างนี้.

๑๖. นมคคปัจจัย ฯลฯ ๒๐. โนวิคตปัจจัย

เพราะนมคคปัจจัย เหมือนกับ นเหตุปัจจัย พึงกระทำให้เต็ม
โมหะ ไม่มี.

เพราะนสัมปยุตตปัจจัย เพราะนวิปยุตตปัจจัย

พึงใส่ให้เต็ม.

เพราะโนนัตถิปัจจย เพราะโนวิคตปัจจย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๒๐๐] ในเหตุปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนอรัมมณปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนอริปติปัจจย มี ๒๑ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๒๑ วาระ ในโนนัตถิปัจจย มี ๒ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๒๑ วาระ.

พินับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๒๐๑] เพราะเหตุปัจจย ในนอรัมมณปัจจย มี ๒๑ วาระ...ในนอริปติปัจจย มี ๒๑ วาระ ฯลฯ โนนวิปากปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๒๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒๑ วาระ ในโนนัตถิปัจจย มี ๒๑ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๒๑ วาระ.

พินับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนียนัย จบ

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๒๐๒] เพราะเหตุปัจจย ในนอรัมมณปัจจย มี ๒๑ วาระ ...ในอนันตรปัจจย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๑ วาระ ในสหชาติปัจจย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๓ - หน้าที่ 739

มี ๒๑ วาระ ฯลฯ ในฉานปัจฉัย มี ๒๑ วาระ ในมคคปัจฉัย มี ๒๑ วาระ ใน
สัมปยุตตปัจฉัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจฉัย มี ๒ วาระ ในอตติปัจฉัย
มี ๒๑ วาระ ในนัตติปัจฉัย มี ๑ วาระ ในวิกตปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอวิกตปัจฉัย
มี ๒๑ วาระ.

พืงนับอย่างนี้.

ปัจจนียานุโลมณัถ จบ

ปฏิจจวาระ จบ

สหชาตวาระกัถี ปัจฉัยวาระกัถี นิสสยวาระกัถี เหมือนกัถั ปฏิจจวาระ
สังสัฎฐวาระกัถี สัมปยุตตวาระกัถี พืงกระทำในอรุพภูมิเท่านั้น.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๒๐๓] ๑. อนิทัสสนอัปปรกรรมเป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-

อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นซ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจ
ของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะเหตุทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตชั้นซ์ และกถัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วย
อำนาจของเหตุปัจจัย.

[๒๒๐๔] ๒. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่สนิทัสสน-

สัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นสนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

ในอนิทัสสนอัปปฏิฆมุลกะ พึงแจกเป็น ๗ วาระ ด้วยเหตุนี้.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๒๐๕] ๑. สนิตัสสนสัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิตัสสน-
อปัฏฐกรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาเห็นรูป โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็น
อนัตตา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยั เพราะปรารถนารูปนั้น รากะ ย่อมเกิด
ขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ออกุฏิกญาณ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสนิตัสสนสัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อธิวิญญาณ
แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ
อารัมมณปัจจัย.

[๒๒๐๖] ๒. อนิตัสสนสัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิตัสสน-
อปัฏฐกรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ เสียง กลิ่น รส โสภณูปพะ
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

สัททายตนะ เป็นปัจจัยแก่อโศตวิญญาณ โสภณูปพะตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิตัสสนสัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อ
อิทธิวิญญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

[๒๒๐๗] ๓. อนิสสณอัปปฏิมธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิสสณ-
อัปปฏิมธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรมแล้ว พิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

ออกจากฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารนามรรค พิจารณาผล
พิจารณา นิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน แก่มรรค แก่ผล แก่
อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาภิเลสที่ละแล้ว พิจารณาภิเลสที่ข่มแล้ว
พิจารณาภิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ.

พิจารณาหทยวัตถุ ฯลฯ อิตถินทรีย์ ปุริสินทรีย์ อาโปธาตุ กวฬี-
การอาหาร ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิสสณอัปปฏิมธรรม โดยความเป็นของ
ไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นอนิสสณอัปปฏิม-
ธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาตนะ ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย, อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัจญญาตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนอัปภิขธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิธญาณ แก่เจโต-
ปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่อนาคตังสญาณ
แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๒๒๐๘] ๑. สนิทัสนสัปภิขธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสน-
อัปภิขธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณาริบัติได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำรูปให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่นแล้ว ครั้นกระทำรูปนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ
ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น

[๒๒๐๙] ๒. อนิทัสนอัปภิขธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสน-
อัปภิขธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ กายะ เสียง
กลัน ฯลฯ โผฏฐัพพะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ครั้น กระทำจักขุ
เป็นต้นนั้นให้อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

[๒๒๑๐] ๓. อนิทัสนอัปภิขธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสน-
อัปภิขธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กระทำกุศลกรรม
นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ.

ออกจากฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ ออกจากผล ฯลฯ กระทำผลให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล ด้วย
อำนาจของอชิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะกระทำหทยวัตถุ ฯลฯ
อิตถินทรีย์ ปริสินทรีย์ ชีวิตินทรีย์ อาโปธาตุ กวฬิการาหาร ฯลฯ ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิขกรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ
หทยวัตถุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะ ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อม
เกิดขึ้น

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อชิปติธรรมที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น
และจิตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของ
อชิปติปัจจัย.

[๒๒๑๑] ๔. อนิทัสสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่สนิทัสสน-
อัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นอนิทสสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลายที่เป็นอนิทสสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

ในอนิทสสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย
รูปสังคหะ ๓ อย่าง.

๔. อนันตรปัจจัย

[๒๒๑๒] ๑. อนิทสสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทสสน-
อัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทสสนอัปปฏิขกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทสสนอัปปฏิขกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค

โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผล

ผล เป็นปัจจัยแก่ผล

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ

แนวสัตถุญาณาสัตถุญาณคณะ ของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผล
สมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย

[๒๒๑๓]๑. อนิทัสสนอัปปฏิมธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิมธรรม ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย เหมือนกับ อนันตรปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๒๒๑๔]๑. อนิทัสสนสัปปฏิมธรรม เป็นปัจจัยและอนิทัสสน-
สัปปฏิมธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย พึงกระทำให้ดี เหมือน
กับ ปฏิกิจวาระ.

ในอัญญมัญญปัจจัย เหมือนกับอัญญมัญญปัจจัย ในปฏิกิจวาระ.

ในนิสสยปัจจัย เหมือนกับปฏิกิจวาระ.

อุปนิสสยปัจจัย

[๒๒๑๕] ๑. สนิทัสสนสัปปฏิมธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิมธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลปรารถนาวรรณสมบัติ ให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม
 ฯลฯ.

วรรณสมบัติ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่ความ
ปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๒๑๖] ๒. อนัตตสนัตตปฏิขมธรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
อปฏิขมธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลปรารถนาจักขุสมบัติ ฯลฯ กายสมบัติ ฯลฯ สัททสมบัติ ฯลฯ
ปรารถนาโณภูฏัพพสมบัติแล้ว ย่อมให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ

บุคคลเข้าไปอาศัยอุตุ ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ
อุโบสถกรรม ฯลฯ ฌาน ฯลฯ วิปัสสนา ฯลฯ มรรค ฯลฯ อภิญญา ฯลฯ
ฆ่าสัตว์ ทำลายสงฆ์.

จักขุสมบัติ ฯลฯ โณภูฏัพพสมบัติ ฯลฯ อุตุ ฯลฯ เสนาสนะ เป็น
ปัจจัยแก่ศรัทธา แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่
ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

[๒๒๑๗] ๓. อนัตตสนอปฏิขมธรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
อปฏิขมธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ให้ทาน สมาทานศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม
ฯลฯ ฌาน ฯลฯ สมาบัติ ฯลฯ ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา รากะ ความปรารถนา สุขทางกาย
ทุกข์ทางกาย ฯลฯ โภชนะแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ฯลฯ ศรัทธา ปัญญา รากะ
ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย ฯลฯ โภชนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
แก่ปัญญา ฯลฯ แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๒๒๑๘] ๑. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ ได้แก่

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๒๒๑๙] ๒. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ และ วัตตปุเรชาติะ

เป็น อารัมมณปุเรชาติะ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ เสียง ฯลฯ โผฏฐัพพะ ฯลฯ โดย
ความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

สัททายตนะ เป็นปัจจัยแก่โสทวิญญาน ฯลฯ โสภณูปพายตนะเป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาน ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

ที่เป็น วัตตูปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาน ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาน ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๒๒๒๐] ๓. อนิสสณอัปปิณฑธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิสสณ-
อัปปิณฑธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตตูปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

พิจารณาหทยวัตถุ ฯลฯ อิตถินทรีย ปริสินทรีย ชิวิตินทรีย อาโปธาตุ
กวฬีการารหาร โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตตูปุเรชาติ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอนิสสณอัปปิณฑธรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๒๒๒๑] ๔. สนิทสณตัปปิณฑธรรม และอนิสสณอัปปิณฑ-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิสสณอัปปิณฑธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ ได้แก่
รูปายตนะ และทหยวัตต เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอนิทสสน-
อปปภิขกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

[๒๒๒๒] ๕. อนิทสสนสัปปภิขกรรม และอนิทสสนอปปภิข-
กรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทสสนอปปภิขกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาต-
ปัจจัย

ที่ ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ ได้แก่
จักขายตนะ และทหยวัตต ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ และทหยวัตต เป็น
ปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอนิทสสนอปปภิขกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาต-
ปัจจัย.

[๒๒๒๓] ๖. สนิทสสนสัปปภิขกรรม และอนิทสสนสัปปภิข-
กรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทสสนอปปภิขกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาต-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ ได้แก่
รูปายตนะ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาติปัจจัย

[๒๒๒๔] ๑. อนิทสสนอปปภิขกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทสสน-
อปปภิขกรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

[๒๒๒๕] ๒. อนัตตสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่สนัตตสน-
สัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นสนัตตสนสัปปฏิขกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

พึงแจกเป็น ๗ วาระ อย่างนี้ มีรูปสังคหะ ๓ อย่าง.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๒๒๒๖] ๑. อนัตตสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
อัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค

โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๒๒๒๗] ๑. อนัตตสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่ สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรมเป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของกัมม-
ปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรมเป็นปัจจัยแก่วิบากขันธ และ
กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

[๒๒๒๘] ๒. อนัตตสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่สนัตตสน-
สัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลายที่เป็นสนัตตสนสัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นสนัตตสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

พึงแจก ๗ วาระ อย่างนี้ ให้เป็น สหชาตะ นานาขณิกะโดยเหตุนี้มีรูปสังคหะ ๓ อย่าง.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๒๒๒๕] ๑. อนัตตสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ ที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และกฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย ฯลฯ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย.

[๒๒๓๐] ๒. อนัตตสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่สนัตตสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิขกรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นสนัตตสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทสนอัปปฏิขกรรม เป็น
ปัจจัยแก่กัฏตารูปทั้งหลายที่เป็นสนิทสนสัปปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของวิปาก-
ปัจจัย.

๗ วาระ พึงให้พิสดารอย่างนี้ ทั้งปวัตติ และปฏิสนธิ.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๒๒๓๐] ๑. อนิทสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทสน-
อัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอนิทสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตชั้น และจิตต สมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทสนอัปปฏิขกรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นอนิทสนอัปปฏิขกรรม เป็น
ปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และกัฏตารูปทั้งหลายที่เป็นอนิทสนอัปปฏิขกรรม
ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

กาวฬิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอนิทสนอัปปฏิขกรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย.

[๒๒๓๑] ๒. อนิทสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่สนิทสน-
สัปปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นสนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอาหาร-
ปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็น
ปัจจัยแก่กัฏฐัตถารูปทั้งหลายที่เป็นสนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย.

กาวฬิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นสนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย.

พึงแจก ๗ วาระ ทั้งปวัตติ และปฏิสนธิ อย่างนี้ พึงกระทำกาวฬิ-
การาหาร ในวาระแม่ทั้ง ๗.

๑๖. อินทริยปัจจัย

[๒๒๓๓] ๑. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ จักขุนทริย เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายินทริย เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๒๒๓๔] ๒. อนิทัสสนอัปปฏิฆกรรมเป็นปัจจัยแก่อนิทัสสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนอปปิฏฐกรรม เป็นปัจจัยแก่ สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนอปปิฏฐกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนอปปิฏฐกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และกุกัฏตารูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนอปปิฏฐกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กุกัฏตารูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนอปปิฏฐกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

[๒๒๓๕] ๓. อนิทัสนอปปิฏฐกรรมเป็นปัจจัยแก่สนิทัสนอปปิฏฐกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

คือ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนอปปิฏฐกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นสนิทัสนอปปิฏฐกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนอปปิฏฐกรรม เป็นปัจจัยแก่กุกัฏตารูปทั้งหลายที่เป็นสนิทัสนอปปิฏฐกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กุกัฏตารูปทั้งหลายที่เป็นสนิทัสนอปปิฏฐกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

ทั้งปวัตติ และปฏิสนธิ พึงแจก ๗ วาระ อย่างนี้. พึงกระทำรูปชีวิตินทรีย์ในที่สุค ๆ.

[๒๒๓๖] ๔. อนิสสณสัปปฏิมกรรม และอนิสสณอัปปฏิม-
กรรม เป็นปัจจัยแก่อนิสสณอัปปฏิมกรรม ด้วยอำนาจของอินทริย-
ปัจจัย

คือ จักขุนทริย์ และจักขุวิญญาณ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่
สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย ฯลฯ กายินทริย์ และ
กายวิญญาณ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยกายวิญญาณ ด้วยอำนาจ
ของอินทริยปัจจัย.

๑๗. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

[๒๒๓๗] ๑. อนิสสณอัปปฏิมกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิสสณ-
อัปปฏิมกรรม ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
มัคคปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย.

คือ ขันธ์ ๑ ที่เป็นอนิสสณอัปปฏิมกรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ ๓ ด้วย
อำนาจของสัมปยุตตปัจจัย ฯลฯ ขันธ์ ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๒๒๓๘] ๑. อนิสสณสัปปฏิมกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิสสณ-
อัปปฏิมกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรหาคะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะ เป็นปัจจัยแก่
กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๒๒๓๕] ๒. อนัตตสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรม เป็น
ปัจจัยแก่ภักตารูปทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย.

ขันธทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ททยัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.
ททยัตถุเป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรมที่เกิดภายหลังเป็นปัจจัยแก่
กายนี้ที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

[๒๒๔๐] ๓. อนัตตสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่สนัตตสน-
สัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลายที่เป็นสนัตตสนสัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรม เป็น
ปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นสนัตตสนสัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปังณาชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอัปปฏิฆกรรมที่เกิดภายหลังเป็นปัจจัยแก่
กายนี้ที่เป็นสนัตตสนสัปปฏิฆกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

พึงทำวาระทั้ง ๕ ที่เหลือให้พิสดารอย่างนี้.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ

๒๑. อตติปัจจัย

[๒๒๔๑] ๑. สนัตตสนสัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาเห็นซึ่งรูป โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อม
เกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

[๒๒๔๒] ๒. อนิทฺสสนสัปปฎิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทฺสสน-
สัปปฎิฆกรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

คือ มหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนิทฺสสนสัปปฎิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่มหา-
ภูตรูป ๒ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย มหาภูตรูป ๒ เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๑
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

มหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทฺสสนสัปปฎิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูป และกถัตถารูปที่เป็นอุปาทารูปทั้งหลาย ที่เป็นอนิทฺสสนสัปปฎิฆ-
กรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

โณฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขายตนะ ฯลฯ แก่รสายตนะ ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจย.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป อตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

มหาภูตรูป ๑ เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๒ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย ฯลฯ.

มหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอตุสมุฏฐานรูป เป็นปัจจัยแก่อุปาทารูปทั้ง
หลายที่เป็นอนิทฺสสนสัปปฎิฆกรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

ส่วนอตฺถุญสัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๑ ที่เป็นอนิทฺสสนสัปปฎิฆ-
กรรม เป็นปัจจัยแก่มหาภูตรูป ๒ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย ฯลฯ มหาภูตรูป
๒ ฯลฯ.

[๒๒๔๓] ๓. อนิทัสนสัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่สนิทัสน-
สัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย เหมือนกับนิสยปัจจัยใน
ปฏิจวาระ.

[๒๒๔๔] ๔. อนิทัสนสัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยและอนิทัส-
สนอปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ ปุเรชตะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

มหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนสัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมภูฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสนอปปฏิฆกรรม และกฏัตตารูปที่เป็นอุปาทา-
รูป ด้วยอำนาจของอติปัจจัย. พึงให้พิสดาร ตลอดถึงอัญญัตตวาททั้งหลาย.

ที่เป็น ปุเรชตะ ได้แก่

พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ เสียง ฯลฯ โสภณูปะ โดยความ
เป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ โสภณูปายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

๔ วาระ ที่เหลือพึงให้พิสดาร เหมือนกับ สหชตปัจจัย ในปฏิจวาระ
ซึ่งไม่ทำให้แตกต่างกัน.

[๒๒๔๕] ๘. อนิทัสอปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสน-
อปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปังณาชาตะ อาหาระ และ

อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่ ๑ ที่เป็นอนิทัสสนอัปปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นที่ ๓ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย
 ฯลฯ ขั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ อาโปธาตุ เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป กัญธการูป
ที่เป็นอุปาทารูปทั้งหลาย ซึ่งเป็นอนิทัสสนอัปปปฏิฆกรรม และอาโปธาตุ เป็น
ปัจจัยแก่อินทริย์ และกวฬิการาหาร ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐาน ฯลฯ

ส่วนอสังญูสัตว์ทั้งหลาย อาโปธาตุ เป็นปัจจัยแก่กัญธการูปทั้งหลาย
ที่เป็นอนิทัสสนอัปปปฏิฆกรรม.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ ฯลฯ อิตตินทริย์ ปุริสินทริย์ ชิวิตินทริย์ อาโปธาตุ ฯลฯ
กวฬิการาหาร โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปปฏิฆกรรม
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

ที่เป็น ปังณาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิทัสสนอัปปปฏิฆกรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ที่เป็นอนิทัสสนอัปปปฏิฆกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

กาวฬการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอนิสสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย, รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ภูตารูปทั้งหลายที่เป็นอนิสสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

พึงแจก ๖ วาระ (วาระที่ ๕-๑๔) ที่เหลืออย่างนี้พึงกระทำ สหชาตะ
ปัจฉาชาตะ และ อาหาระ อินทริยะ

[๒๒๔๖] ๑๕. สนิทสนสัปปฏิขกรรม และอนิสสน-
อัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิสสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของ
อติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น บุรชาตะ ได้แก่
รูปายตนะ และททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอนิสสน-
อัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

[๒๒๘๗] ๑๖. นิสสนสัปปฏิขกรรม และอนิสสนอัปปฏิข-
กรรม เป็นปัจจัยแก่สนิสสนสัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของอติ
ปัจจัย.

คือ ขันธที่เป็นอนิสสนอัปปฏิขกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลายเป็น
ปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นสนิสสนสัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของ
อติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ พึงกระทำ ตลอดถึงอสังขยัตว์ทั้งหลาย.

[๒๒๔๘] ๑๖. อนัตตสนสัปปฏิฆกรรมและอนัตตสนอปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสนสัปปฏิฆกรรม ฯลฯ

[๒๒๔๙] ๑๗. อนัตตสนสัปปฏิฆกรรมและอนัตตสนอปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสนอปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นที่เป็นอนัตตสนอปปฏิฆกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอปปฏิฆกรรม พึงกระทำตลอดถึงอสังขยัตว์ทั้งหลาย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ และททยวัตถุ ฯลฯ โสภณัฐพายตนะ และททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนัตตสนอปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

พึงแจกวาระที่เหลือ (วาระที่ ๑๘-๒๓)

[๒๒๕๐] ๒๔. อนัตตสนสัปปฏิฆกรรม และอนัตตสนอปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสนอปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุรชาตะ ได้แก่

รูปายตนะ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของ
อตฺถิปัจจย.

[๒๒๕๑] ๒๕. สนิทฺสสนสัปปฎิฆกรรม อนิทฺสสนสัปปฎิฆ-
กรรม และอนิทฺสสนอัปปฎิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทฺสสนอัปปฎิฆ-
กรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุรชาตะ ได้แก่

รูปายตนะ และจักขายตนะ และจักขุวิญญาณ เป็นปัจจัยแก่ขันธ
ทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

นัตถิปัจจย และ วิคตปัจจย เหมือนกับ อนันตรปัจจย, อวิต-
ปัจจย เหมือนกับ อตฺถิปัจจย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

สุทฺธมฺมลกนัย

[๒๒๕๒] ในเหตุปัจจย มี ๗ วาระ ในอาร์มมณปัจจย มี ๓
วาระ ในอริปติปัจจย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๑ วาระ ให้สม-
นันตรปัจจย มี ๑ วาระ ในสหชาตปัจจย มี ๒๑ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย
มี ๖ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๒๑ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ใน
ปุรชาตปัจจย มี ๖ วาระ ในปัจจชาตปัจจย มี ๗ วาระ ในอาเสวนปัจจย

มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๗ วาระ ในมัคปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๒๕ วาระ.

เหตุสภาวะ

[๒๒๕๓] เพราะเหตุปัจจัย ในอริปติปัจจัย มี ๗ วาระ...ในสหชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๑ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๗ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๗ วาระ ในมัคปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๗ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๗ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

เหตุขณนา

[๒๒๕๔] เพราะปัจจัย ๕ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย นิสสยปัจจัย อตฺถิปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

เพราะปัจจัย ๖ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย อัญญมัญญปัจจัย นิสสยปัจจัย อตฺถิปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ.

เพราะปัจจัย ๗ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย อัญญมัญญปัจจัย นิสสยปัจจัย สัมปยุตตปัจจัย อตฺถิปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ

เพราะปัจจัย ๖ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย นิสสยปัจจัย วิปยุตตปัจจัย อตถิปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

เพราะปัจจัย ๖ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย นิสสยปัจจัย วิปากปัจจัย อตถิปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

เพราะปัจจัย ๗ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย อัญญมัญญปัจจัย นิสสยปัจจัย วิปากปัจจัย อตถิปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ.

เพราะปัจจัย ๘ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย อัญญมัญญปัจจัย นิสสยปัจจัย วิปากปัจจัย สัมปยุตตปัจจัย อตถิปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ.

เพราะปัจจัย ๙ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย นิสสยปัจจัย วิปากปัจจัย วิปยุตตปัจจัย อตถิปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

เพราะปัจจัย ๘ คือ เหตุปัจจัย สหชาติปัจจัย อัญญมัญญปัจจัย นิสสยปัจจัย วิปากปัจจัย วิปยุตตปัจจัย อตถิปัจจัย และอวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ.

พึงนับคณนวาระทั้งหมดอย่างนี้

อนุโลมณั ย จบ

ปัจจนียัย

การยกปัจจัยในปัจจนียะแห่งปัญหาวาระ

[๒๒๕๕] ๑. สนิทฺสสนตฺตปฏฺธิมฺมรรมเป็นปัจจัยแก่อนิทฺสสน-
อฺปฏฺธิมฺมรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

[๒๒๕๖] ๒. อนัตตสนสัปปิฎฐิธรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
สัปปิฎฐิธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๓. อนัตตสนสัปปิฎฐิธรรมเป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
สัปปิฎฐิธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๔. อนัตตสนสัปปิฎฐิธรรมเป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
อัปปิฎฐิธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๕. อนัตตสนสัปปิฎฐิธรรมเป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
สัปปิฎฐิธรรม และอนัตตสนอัปปิฎฐิธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย.

๖. อนัตตสนสัปปิฎฐิธรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
สัปปิฎฐิธรรม และอนัตตสนอัปปิฎฐิธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย.

๗. อนัตตสนสัปปิฎฐิธรรมเป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
สัปปิฎฐิธรรม และอนัตตสนสัปปิฎฐิธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย.

๘. อนัตตสนสัปปิฎฐิธรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
สัปปิฎฐิธรรม, อนัตตสนสัปปิฎฐิธรรม และอนัตตสนอัปปิฎฐิ-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

[๒๒๕๗] ๕. อนัตตสนอัปปฏิฆกรรมเป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
อัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๑๐. อนัตตสนอัปปฏิฆกรรมเป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
สัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๑๑. อนัตตสนอัปปฏิฆกรรมเป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
สัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๑๒. อนัตตสนอัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
สัปปฏิฆกรรม และอนัตตสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๑๓. อนัตตสนอัปปฏิฆกรรมเป็นปัจจัยแก่อนัตตสน-
สัปปฏิฆกรรม และอนัตตสนอัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติ-

ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๑๔. อนิตถสสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่สนิทสสนสัปปฏิขกรรม และอนิตถสสนสัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๑๕. อนิตถสสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่สนิทสสนสัปปฏิขกรรม, อนิตถสสนสัปปฏิขกรรม และอนิตถสสนอัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

[๒๒๕๘] ๑๖. สนิทสสนสัปปฏิขกรรม และอนิตถสสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิตถสสนอัปปฏิขกรรม ฯลฯ

อย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาติ

[๒๒๕๙] ๑๗. อนิตถสสนสัปปฏิขกรรมและอนิตถสสนอัปปฏิขกรรม เป็นปัจจัยแก่สนิทสสนสัปปฏิขกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๑๘. อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอปปฏิฆ-
กรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย.

๑๙. อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอปปฏิฆ-
กรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสนอปปฏิฆกรรม ฯลฯ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ และ ปุเรชาติ

๒๐. อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอปปฏิฆ-
กรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอปปฏิฆ-
กรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๒๑. อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอปปฏิฆ-
กรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอปปฏิฆ-
กรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๒๒. อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสน-
อปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๒๓. อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสน-
อปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม, อนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสนอปปฏิฆกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย.

[๒๒๖๐] ๒๔. สนิทัสสนสัปปฏิฆกรรม และอนิทัสสน-
สัปปฏิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทัสสนอปปฏิฆกรรม ฯลฯ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ.

[๒๒๖๑] ๒๕. สนิทสนสัปปฎิฆกรรม อนิทสนสัปปฎิฆ-
กรรม และอนิทสนอปปฎิฆกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิทสนอปปฎิฆ-
กรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเร-
ชาติปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

สุทธมูลกนัย

[๒๒๖๒] ในนเหตุปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย
มี ๒๒ วาระ ในนอิปติปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๒๕ วาระ
ในนสมนันตรปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๑๒ วาระ ใน
นอัญญมัญญปัจจัย มี ๒๔ วาระ ในนนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในนอุปนิส-
สยปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๒๒ วาระ ในนปัจฉาชาติ-
ปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒๕
วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๒๔ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในน
อินทริยปัจจัย มี ๒๓ วาระ ในนฌานปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในนมัคคปัจจัย
มี ๒๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๒๔ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒๒

วาระ ในโนอัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในโนนัตติปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในโน-
วิคตปัจจัย มี ๒๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ทมูลกนัย

[๒๒๖๓] เพราะนเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๒๒ วาระ
มีอธิบายเหมือนข้อความตามบาลีตอนต้น ...ในโนอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ติมูลนัย

[๒๒๖๔] เพราะนเหตุปัจจัย นอารัมมณปัจจัย มี ๒๒ วาระ
๒๒ วาระ... ในนอนันตรปัจจัย มี ๒๒ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย มี ๒๒
วาระ ในนสหชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๒๒ วาระ ในน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปิสสยปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในนปุเรชาต-
ปัจจัย มี ๒๒ วาระ ในนปัจจชาตปัจจัย มี ๒๒ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตต-
ปัจจัย มี ๒๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒๒ วาระ ในโนอัตติปัจจัย มี ๕
วาระ ในโนนัตติปัจจัย มี ๒๒ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๒๒ วาระ ในโนอวิคต-
ปัจจัย มี ๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย จบ

อนุโลมปัจจนีย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๒๒๖๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๗ วาระ ... ในน อธิปัตติปัจจย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๗ วาระ โนนสมนันตรปัจจย มี ๗ วาระ โนนอัญญมัญญปัจจย มี ๗ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๗ วาระ ในนปัจจลาชาติปัจจย มี ๗ วาระ ในปัจจย ทั้งปวง มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๗ วาระ ในนโนวิกตปัจจย มี ๗ วาระ.

เหตุมภูนา

[๒๒๖๖] เพราะปัจจย ๕ คือ เหตุปัจจย สหชาติปัจจย นิสสย-ปัจจย อตถิปัจจย อวิกตปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๗ วาระ ฯลฯ ใน นอนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในนอัญญมัญญ-ปัจจย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๗ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๗ วาระ ในนโนวิกตปัจจย มี ๗ วาระ.

[๒๒๖๗] เพราะปัจจย ๖ คือ เหตุปัจจย สหชาติปัจจย อัญญ-มัญญปัจจย นิสสยปัจจย อตถิปัจจย อวิกตปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๑ วาระ... ในปัจจยทั้งปวง มี ๑ วาระ ในนโนวิกตปัจจย มี ๑ วาระ.

พียงนับอย่างนี้.

อนุโลมปัจจนีย จบ

ปัจจัยยานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยยานุโลม

[๒๒๖๘] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ...ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๑
วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสย-
ปัจจัย มี ๒๑ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ
ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๗ วาระ ในกัมมปัจจัย ๗ มี
วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๗ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๗ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี
๕ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๗ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๗ วาระ ในสัมปยุตต
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอตติปัจจัย มี ๒
วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๑ วาระ โนวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ ในอวิคตปัจจัย
มี ๒๕ วาระ.

พึงนับอย่างนี้.

ปัจจัยยานุโลม จบ

ปัญหาวาระ จบ

สนิทัสสนสัปปฏิฆติกะ ที่ ๒๒ จบ

อนุโลมติกปฎิฐาน จบ

อรรถกถาสนัฏสนติกะ

แม้ใน สนัฏสนติกะ ผู้ศึกษาพึงถือเอาเนื้อความด้วยอำนาจแห่ง
บาลีที่เหมือนกัน ก็ในติกะนี้ผู้ศึกษาพึงย่อวาระทั้งหลายที่มาแล้วในพระบาลี
เทียบเคียงในปัจจัยทั้งหลายที่เทียบเคียงกัน โดยนัยที่กล่าวไว้แล้ว พึงทราบวิธี
นับแล.

วรรณนาแห่งตักปฏิกฐานในชัมมานุโลม จบ